

DISPVTATIONVM DE NOVA PHILIPPI PARACELSI MEDICINA PARS ALTERA:

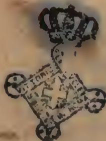
In qua Philosophiæ Paracelsicæ Principia & Elementa explorantur.

A

THOMA ERASTO MEDICINÆ in inclyta Schola Heidelbergensi Professore.

CONTINET PRAESENS HAEC DISPVTATIO, PRAETER SOLIDAM fundamentorum doctrinæ Paracelsi Confutationem, alia plurima ad veræ philosophiæ perceptionem vtilissima: quorum capita quædam generalia post Præfationem ponuntur.

Adiectus est Index rerum & verborum copiosus.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareæ Maiestatis.

M. D. LXXII.

ILLVSTRISSIMO ET CLARISSIMO PRINCIPI, D. IOHANNI ALBERTO, DVCI MECHELBVRgensi, Principi Vuandalorum, Comiti Schuerini, Domino Rostochij & Stargardiæ, &c. Domino suo clementissimo.

NEC meo solius iudicio, nec temere & fortuitò hasce aduersus Paracelsum Disputationes institui, Princeps illustrissime. Nam & authoritate atq; exhortatione virorum doctrina, virtute ac pietate præstantissimorum motus, & argumentis neutiquã aspernandis aut leuibus persuasus, in certamen hoc tandem descendi. Plus apud me vtraq; valuerunt, quòd libros Paracelsi (quos tunc occasione disputationis, inter quosdam de Stibij viribus natæ, iterum euoluere fortè cœperam) non modò portentosis & perniciosis erroribus refertos, verùm etiã intollerabilium & inauditarum blasphemiarũ plenos inueniebam. Manifestam & planè horrendam istam impietatem, cùm à nemine ferè seriò publiceq́ redargui, ac sine insigni impietate ferri tamen lõgius non posse iudicarem, cohortationibus bonorum et doctorum virorum minus restiti: ne, quod in alijs ego tacitè accusabam, in me alij meritò condemnarent. Quòd reliqua doctrinæ ipsius capita nulli data opera sigillatim refutarent, minus mirabar. Etsi enim pestifera sunt propè omnia, quæ pessimo consilio nouauit, ita sunt tamen absur-

da, putida, falsa, inepta, monstrosa ab omni tùm sensu, tũ ratione aliena & abhorrentia, vt non tàm argumentis refutanda, quàm risu & complosione manuũ ac pedum explodenda videãtur. Veriti sunt, puto, viri cordati & prudentes, ne, si apertam stultitiam longo argumentorum tractu refellere studerent, plus ex ea diligentia dedecoris, quàm gloriæ sibi compararent. Ego autem horum nihil vel metuens vel desperans pietatis ac veritatis defensionem alacri animo suscepi: nec dubito quicquam, quin voluntas & studium Deo probentur, factum verò bonis viris omnibus gratum acceptumq́ sit futurum. Ergo in prima parte hoc egi sedulò, vt publicè prodessem omnibus: et confutarem perspicuè ac solidè, in quibus plerique omnes vidẽtur peccare. Quis enim opinatur fascinationibus vim quandam inesse? Quis superstitiosas quorundam molitiones, Magorum nefarios ausus, Lamiarum & similium conatus execrabiles, firmiter credit irritos esse? Passim videmus adhuc pharmaca ægris offerri sub numero certo et definito: quo nec maior nec minor putatur vtilis esse: imò nocere creditur. Sic in nominibus certorum morborum pronunciatis, vim exitiosam inesse persuasum habent plurimi. Quare aut prorsus non efferunt talia, aut cũ præfatione despuentes proferunt. Multum vestibus tribuunt multi. Nec desunt, qui plurimum referre putant, qua forma æger decumbat. Sic in herbarum collectione, medicaminũ præparatione, alijsq́ pluribus grauißimè vbiq; peccatur. Noxias hasce superstitiones, cùm non solùm plantari ac vehementer augeri à Paracelso notassem, verùm etiam

iam nouas, horribiles & inauditas insuper blasphemias seminari & diuulgari cognouissem, primam instituti operis partem pietatis defensionem et pestilentissimorum errorum confutationem continere volui: vt, qui libros eius fortè legent, moniti sciant à quibus sibi temperent. In altera parte fundamenta doctrinæ Physicæ Paracelsi excussi & discussi: in fumum abire, adeoq; ad nihilum recidere ostendi: dum ad veritatis trutinam examinata, non falsa tantùm ac putida, verùm etiam damnosa ac impia esse commonstraui. Quippe operam dedi, vt philosophiæ, quam probamus nos & sequimur, principia firmissimis argumentis ab ipsa rerum euidentia & sensuum testimonijs petitis, certa, firma, solida, vera, rebus consentientia probarem: Aduersariorum autem rationi, sensibus, rebus ipsis repugnare demonstrarem. Et vt illi etiam, qui philosophiæ operam nunquam dederunt, ac proinde disputationum philosophicarum non sunt vsquequaq; capaces, nullā sibi dubitandi causam relictam intelligerent, à Deo nostra in sacrosancto eius verbo asseri et comprobari, Paracelsica vituperari & damnari, quàm potui clarissimè declaraui. Quòd porrò Illustrissimo Celsit. tuæ nomine, PRINCEPS LAVDATISSIME, *librum hunc insignitum & ornatum in publico apparere volui, inconsultè factum non est. Nam cum, quæ in eo disputantur, partim ad pietatem spectent, partim ad bonarum artium notitiam pertineant, meritò videbatur illi Principi consecrandus: qui & pietatis amans, & optimarum artium studiosus atq; intelligens publicæ ab omnibus habe-*

tur. Quàm verò pietatis studium & sincerus Dei cultus tibi sint cordi, tùm alia plurima docent, tùm illud apertè declarat, quòd erroribus ac superstitione profligatis, & Ecclesijs imperio tuo subiectis à falsæ doctrinæ fermento repurgatis, verum veri Dei cultum constanter ac fortiter tueris. Quanta deinde beneuolentia & sedulitate plãtes, excites, ames, colas, nutrias, promoueas bonarum artium studia: quo amore harum professores et studiosos cõplectaris, foueas, ornes, amplifices, nulli nesciunt. Quinimò vel ex eo perspiciunt omnes, quòd nõ solùm te felicissimè in bonis literis versatum intelligunt, verùm etiam filios tuos Principes rectè præclareq; institui summa cura, voluptate ac studio præcipere vidẽt ac audiunt. Cõmunia hæc omnium dũtaxat recito, ne videar aliud agere velle, quã ago. Quæ priuatim ex D. Ioan. Husano, Cel. tuæ Cancellario, viro multifaria eruditione politissimo, ac maximarum rerum vsu clarissimo, & D. Thoma Blarero cũ Maiorum suorum claritate, tum propria virtute nobilissimo, de præclarissimis excelsi & Heroici animi tui virtutibus, corporis bonis, alijsq; tum fortunæ tum industriæ ornamẽtis audiui, silentio præterire ob id volui, ne adulari Celsit. tuæ voluisse videar. Satis habeo, quòd tua Celsit, eos progressus fecisse in bonis artibus noscitur, vt & iudicare hæc nostra, & aduersus iniquos calumniatores defendere, publicè denique omnibus commendare valeas. Quamobrẽ reuerenter tuam Cel. oro, vt hilari vultu hoc, quod offerimus suscipias, otio dato perlegas & iudices, et, si recta, si vera, si pietati, quæ disputamus, consentanea

esse perspexeris, aduersus maleuolorum morsus fortiter heroiceq́ defendas. Erit hoc Deo gratum, tuae Celsit. gloriosum, Reipublicae vtile ac salutare. Deus opt. Max: tuam Celsitudinem ad nominis sui gloriam per multos deinceps annos incolumem seruet. Amen. Calend. Martij. Anno M. D. LXXII.

Tuae Celsit. obseruantissimus.
Thom. Erastus Medicus.

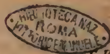
GENERALIA QVAEDAM CAPITA HVIVS SECVNDAE PARtis disputationum aduersus Paracelsum.

1 De Doctrina & Doctore siue Magistro Paracelsi.
2 De rerum naturalium veris Principijs.
3 De falsis Paracelsi naturæ Principijs.
4 De Elementis rerum mistarum.
5 De seminibus rerum in abysso elementorum Paracelsicorum latentibus.
6 De mistione.
7 De mistorum imperfectione quorundam generatione & causis.
8 De generatione,
9 De Cabala eiusque speciebus seu partibus: & vtrum aliqua licita sit, an non sit.

His adiecimus.

10 Tractatū de Ortu, speciebus, & materia Metallorum: in quo famosa de Metallorum transmutatione quæstio diligenter & fusè enodatur.
11 Epistola de Lapidis sabulosi (qui in Palatinatu ad Rhenum reperitur, historia, ortu, natura, & causis.

DISPVTATIONVM DE NOVA PHILIPPI PARACELSI MEDICINA PARS ALTERA: IN QVA PHILOsophia Paracelsica principia & elementa explorantur.

Collocutores.

FVRNIVS, ERASTVS.

FVRN. Etsi ex præcedente collatione permulta notaui, quæ fortasse nunquam in mentem mihi venissent, eoque nomine magnas tibi habeo gratias, cupio nihilominus, & quidem multò auidius, quæ consequuntur, audire. Credo ex eo nasci, quòd illis, quæ contra pietatem effutiuit Paracelsus, fidem nunquam habui: sed sic legi, quasi non legissem. A philosophia ipsius ac medicina non sic abhorreo: videtur enim non prorsus nihil esse, quod adfert. Quare enixè te rogo, vt hac in parte me iuuare, & ex dubitationibus euadendi viam monstrare veram rectamque non graueris. ERA. Libenter, quantum in me est, è vepreto isto te educam: tu modo circumspice, ne aculeos & spinas infixas animo tecum efferas. Indicare viam tritam & expeditam potero: spinas oculis subijcere valeo: infixas extrahere nolenti frustra tentauero. Ergo sicut in superiore disceptatione immanem eius impietatem patefecimus: ita in præsente collatione incredibilem inscitiam, & planè asininam ruditatem aperiemus. Verùm ne temerè vagemur, sed intra certos limites permaneamus, de Principijs rerum ab initio disputabimus. Hinc ad elementa, & eorum mistionem (quæque affinia horum sunt) *Propositio.*

progrediemur. Ab his ad mista imperfecta descendemus: mox de Generatione cum quædam dixerimus, in naturæ hominis contemplatione finem secundæ parti imponemus. Antequam verò ad rem ipsam accedamus, generatim de philosophia doctrinaque Paracelsi quædam præponemus: simulq; de Doctore seu præceptore ipsius, adeoq; de naturæ illo lumine, quod in omnibus propè versibus inculcat, quoties in cõuiciorum campos expaciatur (quod certè nimis sæpe facit) differemus. Sic enim fiet, spero, vt ex consequentibus plurima sint clariora. FVR. Non displicet consilium: cupio enim iam pridem hac de re aliquid solidi cognoscere. ER. Haud puto apud te opus esse multis argumẽtis, quibus Paracelsum prorsus rudem omnis philosophiæ abstrusioris fuisse probem. Etenim qui libros eius legit, & quam ingeniosas rerum dubiarum causas adferat, obseruauit, idem præclarè quoq; vidit inertem rusticum, artiumq; liberaliũ omnium imperitiss. fuisse.

Paracelsus omnium bonarum artiũ imperitiss. fuit

Magũ extitisse non inficior, postq̃ ipse præclaræ huius artis peritiam sibi arrogat. Nuper mihi vir pius, doctus, industrius, D. Georg. Vetterus Paracelsi amans & studiosus, asseuerantissimè affirmauit, eum Magiæ nefandæ perquàm studiosum fuisse, & cacodæmonem haud aliter quàm socium nominare consueuisse. Nihil magis, inquiebat, metui, quotiens ebrius erat (erat autem frequenter) quàm vt agmina Diabolorũ accerseret: quod sæpenumero facere voluit (speciem artis suę editurus) sed à me rogatus omisit. Cum sobrium monerem, vt missa isthæc faceret, quòd Deum grauiter offenderet, quodque ad extremum triste stipendium solitus esset persoluere famulis suis diabolus: respondebat, se non multò pòst receptui cantaturum esse. Fuit hic vir Paracelsi comes indiuiduus biennio, & quarta insuper anni parte per Austriam, Transyluaniam, aliasque regiones

Paracelsus fuit Magus.

Paracelsus diabolum vocabat socium.

giones

giones eum sequens: vt Chirurgica ab eo doceretur: quæ tūc sola profitebatur. Toto tempore, inquit, quo apud ipsum vixi, neque Theologica, neq; Philosophica, neque medica extra chirurgiam tractabat. Non potui non credere, quæ mihi referebat, primum quidem quia pius est: deinde quia Paracelsum amabat, eiq; plurimum se debere profitebatur (ne fortè ex odio commemorauisse aliquid putes) vt qui librum ab eo accepisset manu eius propria exaratum iustæ magnitudinis, remedia continentem, quibus in curandis vlceribus vti solebat. Tertiò, quòd de seipso scribere non est veritus, se in Magia plurimum profecisse, eiusdemque virtute admirāda perfecisse. Quartò, quòd omnes Magicas artes in libris suis paßim studiosè defendit, laudat, commendat, prædicat, inculcat. Quintò, quòd idem omnes alij, quicunq; familiariter eum nouerunt, pro re certa constanter affirmarunt. Demum quòd ex discipulis eius aliqui magni sunt impietatis huius cultores. ergo sceleratæ Magiæ vsum ei non adimo. Arbitror etiam Chemiam ipsum non leuiter solùm & perfunctoriè attigisse, sed prorsus studiosè coluisse. Si quid fuit in eo laudabile, vnum hoc fermè videtur commendari posse, quòd pharmacorum quorundam præparationes docuit. Quanquam superioribus diebus è viro optimo, Medico doctrina & experientia clarissimo, & in Chemicis exercitatissimo D. Balthasare Brauchio intellexi ante Paracelsum artificiosas per Chemiā medicaminum præparationes à Hyeronimo Scallero, & Magēbuchio, medicis Norimbergensibus, & D. Vuolfgango Talhausero Augustano vsurpatas & doctas fuisse. Hi viri tametsi in Chemię peritia Paracelso non cedant, artem tamen ac methodum veram non damnarunt, sed studiosissimè obseruarunt. Equidem remedia noua non faciunt artem nouam. Duo ergo concedere

Paracelf. Chemiæ studiosus fuit.

D. Balthasar Brauchius, medicus.

Paracel. studia linguarum damnauit.

ipsi possumus, vt & Chemicus fuerit ac Magus. Quid prćterea sciuerit, non facilè dixero. Linguarū omnium, etiam maternæ ignarus fuit: quod omnes confiteri nobiscum coguntur, qui orationem eius considerarunt. In lib. de Caduco matricis palàm præcipit, ne quis linguas addiscat, inque eis se exerceat, quod damnosum esse hoc studium putaret. Logicæ artis, qua vna verum à falso aptè distinguimus, & quid in re qualibet insit veri aut falsi, proprij aut alieni, ritè comprehendimus, nō modo inscius fuit, sed pro certissima peste habuit. Sic enim alicubi scripsit: Irrepsit Logica, quæ naturæ ac sapientiæ lumen obscurauit, & peregrinā doctrinam inuexit. Sic naturæ pariter & Spiritus sancti lumen extinctum est: quod fortè peccatum sit in Spiritum sanctum, neque in hoc neq; in altero mundo remittendum. Mox matrē nominat pestis, odij, rixarum, litium. Hunc tu philosophiæ noticiam habuisse putabis, qui ab illo instrumento, sine quo rectè iudicare obscuras & difficiles rationes nullus vnquam potuit, tantoperè abhorruit? Multò sanius Aristotel. docuit, absurdum esse vnà cum scientijs modū sciendi addiscere velle. Absurdius est, nullo pacto eum percipere velle, ac nihilominus rerum difficilium scientiam profiteri: quam vix pauci egregia linguarum peritia præditi, nec vulgari Logices noticia instructi, consequi summo labore possunt. Si præcepta Dialectices didicisset, nunquam scripsisset in lib. de Peste, quæ hîc subijciam. Er-

Paracel. Logicæ peritiā iudicauit exitiosam.

" rant, inquit, qui Astronomiam, Philosophiam, & Medi-
" cinam dicunt differre, cum vnum quiddam sint. Om-
" nino enim tres artes non sunt, sed vnica. Qualem putabimus philosophum esse, qui differentiam inter Astronomiam & medicinam nullam intelligere potuit? Omitto crassiora, de quibus ordine agendum erit.

EVR. Miror hanc intemperiem propagatam in discipulos.

pulos. Etsi enim Paracelsi amans & studiosus ipse fui, nunquam tamen omnia eius dicta factaque probaui. Nunc quidam iactare audet, se vlcerosam categoriarum dispositionem ad sanitatem reuocauisse, non sine sæuo Chirurgiæ ministerio, atque vnum panificium omnibus modalium subtilitatibus, ieiunisque prædicamentorum digestionibus anteponere. Sanè cum venter esurit, præfero ego quoque panificium Aristotelis & philosophorũ de his rebus disputationibus. At cum animus esurit veritatẽ, longè magis explet eius famem Aristoteles, quàm pistores. ER. Si nouis censoribus fidem habere velis, putabis nullos alios categorias intellexisse, generumque & specierum ordinationes ante ipsos neminem instituere didicisse. FVR. Cur ista sugillant Aristarchi noui, quæ nec vituperauit aliquando homo prudens, nec accusaturus est deinceps vllus intelligens? ER. In causa est, quòd falsa nouaque dogmata, imò exitiosa deliria se non defensuros vident, nisi prius euertant omnia: & non tantùm ordines rerum luxent, verùm etiam loquendi consuetudinem peruertant. Iccirco non contenti sunt suis quibusdam barbaris, inauditis & verè tartareis vocibus vti: sed rectum insuper nominum vsum labefactare seriò nitũtur, quò vel sic rudibus se excusent, cùm substantias qualitates, & è contrà qualitates substantias esse ac fieri inusitato more scribunt. Et quánam alia ratione thesim suam tuebuntur, si à turpi rerum atq; nominum confusione non adiuuentur? Verùm enim nihil aliud consequentur, quàm quòd omnibus probabunt, rectè Aristotelem scripsisse, Thesium defensores quiduis perpeti malle, quàm errauisse videri. FVR. Quid sibi volunt cum sic scribunt? Nos prædicamenta in morbis collocamus, non morbos in prædicamentis: & signaturas ex radicibus ordinatè educimus, non vero radi-

Impudens iactantia cuiusdã Paracelsici.

Cur omnia cõfundant Paracelsici.

ces in angustijs signaturarum collocamus: & nomina rebus accommodamus,non res nominibus submittimus. ER. Aut meditantur calumniã, aut quid carpant nesciunt. Categoriæ namque sunt veluti classes quædam,τ νοημάτων,siue conceptionum animi simplicium. Etenim non considerantur res in Prædicamentis absolutè,quatenus extra mentem conceptionemque nostram subsistunt, sed quatenus subijci & prædicari aptæ sunt: siue quatenus discrimina secundarum conceptionum(quas vulgo secundas nominant intentiones)eis applicantur. Vt enim distinctæ essent noticiæ, neq; cõfundi omnia esset necesse,disposuerunt sapientes viri rerum omnium notiones in decem veluti ordines,quos à prædicando vocarunt Prædicamenta. Nullus nescit substantiam corpoream nusquã inueniri omnibus qualitatib.carentem Nihilominus substantiã in proprio genere meritò collocamus:& in alio rursus qualitates: propterea quòd substantiæ conceptio toto genere differt à comprehensione qualitatis. Res ita propemodum habet, ac si imperator exercitum ex varijs gẽtibus collectum sic disponeret, vt Germanos, Italos,Gallos,Hispanos,in suæ gentis acie quosq; consistere oporteret. In exercitu sic ordinato,qui Gallum, aut Italum in Germanorum acie,aut Germanum in illorũ classe inuenire conaretur,meritò rideretur. Multò magis ridendi sunt,qui in substantiarum classe qualitatem,aut in qualitatũ ordine substantiam vel quantitatem quærunt. FVR. At non perinde facilè est qualitates à substantijs dispertiri, atque Germanos ab Italis separare. Quare non rectè videntur illæ ab his distingui, cum accidentia sint à suis subiectis inseparabilia. ER.Res prædicamentorum generibus diuisæ non sunt, quòd secretæ extent(Accidentia namq; ἀχώριστα sunt, id est, non subsistunt seorsum à substantijs) sed quòd sepa-

Categoriæ quid sint.

ſeparatim à nobis intelligantur:quodque ſecundi con ceptus,quos ſecundas intentiones vocari dixi, diuerſi eis attribuantur.Nullus enim colorem,exempligratia, corpus aut ſubſtantiam eſſe dicit:nec quiſquã corpus putat eſſe qualitatẽ. Aliud ergo ſecundum νόημα cum aſſignent corpori omnes homines, quâm colorib. aut qualitatibus,patet,vtraque non poſſe in eodem ordine ac cenſu collocari. Impoſſibile eſt, vt rectè aliquid definiat,quiſquis ordines hoſce confundit.Quos dum luxare ſtudet ſpiritus Paracelſi,hoc agit,vt omnem noticiam noſtram non modò perturbet,verùm etiam radicitus euertat ac tollat. Nos ergo morbos in qualitatis categoria collocamus, propterea quòd ſecundum hoc νόημα aliud nullum,eis conuenire intelligimus.Signa ex cauſis ſuis ordinatè educimus, & ex illis has multò quàm Paracelſici rectius ac verius indagamus. Pleuritis,exempli gratia,ſub ſenſus non cadit.Hanc autem ex dolore lateris pungente,ſpiritus difficultate, febre,pulſus qualitate,ſputo,ſignis videlicet ſenſibilibus adeſſe conijcimus.Neque interim neſcimus,quæ ſit omnium horum ſymptomatum cauſa Quippe qui hoc ignorat,nequaquam certò intelligit, Pleuritidis hæc eſſe ſigna:ſed ita ſolum nouit,quomodo idiotæ norũt. Cæterùm longè differt ſpeculatio, qua ſignorum cauſæ inquiruntur, ab ea,qua ex ſignis cauſas venamur.

Vſus Categoriæ.

FVR. Quomodo ergo diſtinguenda fuerint prædicamenta ex ipſorum ſententia? ER. Generum & ſpecierum ordinationes videntur meditari in cauſis & effectibus,vt cauſarum aliæ ſint communiſſimæ, aliæ minus communes,& aliæ rurſus anguſtiores,dum ad effectum indiuiduũ peruentum ſit. Et remotiſſimas quidẽ atq; communiſs.cauſas,genera ſumma ſiue generaliſs: ſub his contentas,genera ſuba.terna: proximã effectui producendo,ſpeciẽ indiuiduam ſeu ſpecialiſſimã:de-

Diſtinctio Categoriarũ iuxta Paracelſic.

niq; effectus, indiuidua volũt nominari si rectè diuinare potui. Dum isto modo causas effectuũ omnes, supremas, infimas, medias sub vno genere claudũt, non differũt semper genere qualitas, actio, & substantia. Quippe motus ignem generat interdum. Quare in eodem collocari genere oportebit. At ignis est substantia. Si medicum exemplum desideras, hoc adferũt. Actio vesicæ læsa à calculo, exempli gratia, est effectus seu indiuiduũ. Huius causa infima seu proxima, quæ qualitate & magnitudine meatum claudit, est species postrema seu specialissima. Mucilagines lentæ & viscosæ in cauitate partium contentæ, ex quibus densatis coagulatur calculus, sunt genera subalterna. Tartarum in leguminibus, caseo, cereuisia comprehensum, est generalissimum genus. quæ supra hoc sunt, Transcendentia vocantur. Hæc est præclara Paracelsicorum Logica, per quam actiones læsæ in eodem reperiuntur genere, in quo calculus statuitur. Quin imo si morbi, inquiunt, in natura semina & principia habent, generationesq; & transplantationes absoluunt, vtique à prædicamentorum carceribus nostro præsidio liberabuntur. Ex recitatis abundè liquet, puto, quibus rationib. moti conceptuũ distinctiones reprehendant. Causæ & effectus in eodem genere comprehenduntur. Actio vesicæ læsa, & calculus obstruens causa sunt & effectus. In eodẽ ergo genere collocantur. At calculus in genere est substantiæ positus: ergo & vesicæ actio ab eodem læsa in substantia collocanda est. Item, quæ principium & causam habent, in eodem genere continentur. Morbi principia & causas habent semina in abyssis elementorum latentia, quæ sunt substantiæ: ergo & morbi sunt substantiæ. Quis nõ miretur argutias & subtilitates hasce Marcolphi? Si didicissent isti homines intelligere philosophos, hoc etiam percepissent, rerum notiones non

Actio læsa & calculus in eodem genere collocantur à Paracelsicis.

com-

compoſitas,ſed ſimplices & incomplexas, (vt loquuntur) quoad eis conceptus ſecundi diſcrepantes applicantur, digeſtas eſſe in decem ſumma illa genera ſeu ordines, nunquam ita fœdè errauiſſent, vt generaliſſima genera infinita propè, pro decē nobis fabricarent. Quot enim res ſunt, ſpecie differentes, tot ferè ponere eos oportet ſumma genera. Taceo quòd tranſcendentia non multò pauciora nobis cudent nouæ Logices noui magiſtri. Si deinde Galenum & Medicos attentè legiſſent, calculum peruidiſſent obſtructionis cauſam eſſe, non quoad eſt ſubſtantia, ſed quoad talis quædam eſt ſubſtantia, in loco tali ſua. Morborū cauſas inſuper perſpexiſſent à Galeno διαθέσεις ritè vocari: & has in partiū θέσει vel ordine tantùm intelligi ſimul vidiſſent. Sed hac de re in conſequente collatione, cum de continente morborum cauſa diſſeremus, plura dicemus. Prædicamentorum diſpoſitionem ſi vocant ideo ieiunam, quia ab Ariſtotele ieiuno & ſobrio digeſta ſint, rectè iudicant: Sin aliter exiſtimant, etiam atque etiam moneo, vt cum ad corrigēdam hanc tractationem acceſſuri ſunt, ſobrij accedant. Tam enim fuit ille ieiunus ac ſobrius cum ſcriberet, vt vix à perſpicaciſſimis poſt aſſiduam & diuturnam meditationem plenè intelligatur: nedum ab inflatoribus iſtis nares fœtore ſulphuris oppletas, oculos arſenici fumo turbatos, cerebrum hydrargyri vapore debilitatum habentibus, emendetur. Tempus eſt, vt ad Paracelſum redeamus. Dixi enim præter ſceleſtam Magiam, Chemiā, & Chirurgiæ partem, quæ vlcerum curationem præcipuè docet, nihil ſciuiſſe, bonarum artium ac linguarum imperitiſſimum fuiſſe: eam artem, quæ ſtudia noſtra inprimis dirigit, etiam conuicijs proſcidiſſe. Quid aliud docet Logica, quàm ambigua diſtinguere, confuſa ſecernere, obſcura illuſtrare, coniuncta ſeparare, compoſita *Vſus Logicæ.*

in ſuas partes reſoluere,effectus à cauſis, conſequentia abantecedentibus interſtinguere,vltima à primis,probabilia à neceſſarijs,ſimilia à diſſimilibus,aliena à proprijs,vera à falſis diſcernere :deniq; quid ex quouis rectè conſequatur aut non conſequatur iudicare? Si rectè fiunt hæc,Logicam vituperari non oportuit, quæ hæc & his ſimilia nos docet. Saltem exempla Chriſti absterrere fanaticos homines ab iſta intēperie debuerunt. Etenim argumentando quàm præclarè obturauit ora ſæpe aduerſarijs, aliquando etiam diſcipulis? quemadmodum cum reſurrexiſſe eum diſcipuli non crederent, ac ſpiritum ſe videre omnino putarent, vt habetur in Euangelio Lucæ vigeſimo quarto capite: quo in loco hoc eos argumento conuincit. Quisquis carnes & oſſa habet, non eſt ſpiritus: qui his carent. At ego carnem & oſſa habeo: quod palpando & videndo cognoſcere poteſtis. Proinde non ſpiritus ſum,ſed ille ipſe Chriſtus,Deus & homo,qui vobiſcum antea vixi. Phariſæis autem Meſſiam pro filio Dauidis duntaxat habentibus ita occurrit. Pater filium ſuum non vocat Dominum,ſi nihil amplius ſit. At Dauid rex Iſraelitarum omnium, Chriſtum filium ſuum vocat in ſpiritu dominum ſuum.Ergo amplius aliquid eſt Chriſtus,quàm Dauidis regis potentiſſimi filius. In eodem capite Matthæi vigeſimo ſecundo Sadducæos hoc argumento repellit, mortuoſque reſurgere demonſtrat, quòd Deus non ſit mortuorum Deus,ſed viuorum.At Deus eſt,ac ſemper manebit Deus Abrahami, Iſaaci, & Iacobi, &c. Ergo Abrahamus Iſaacus, Iacobus non mortui ſunt,ſed viuunt. Hæc pro exemplis adduxiſſe ſufficit,quibus demonſtretur,Logicam non eſſe peſtem,ſed artē talem, ſine qua vnum ex alio nunquam rectè artificioſeque concludi poſſit. Quis ergo putet hominem peruerſum,hanc artem ſceleratè vitu-

Christus argumentando uincit aduersarios.

peran-

perantem, quique hoc vnum in optatis habuisse videtur, vt diuina pariter & humana omnia confunderet, turbaret, contaminaret, deformaret, corrũperet, euerteret, in vera philosophia progressus aliquos fecisse? Qualis quantusque fuerit philosophus, vel vnum hoc satis declarat, quòd bonos authores nullos legit: aut, si legit interdum aliquid, non intellexit. Ex nullo librorum eius loco (quos ego vidi ac legi) suspicari potui, ipsum vel Aristotelem, vel alius probati authoris lectione delectatum aliquando fuisse. Meteora tantùm Aristotelis, quæ spinosa & superuacanea multa continere ait, ac tandem simpliciter abijcit, eminus inspexisse videtur. Quin imo in loco suprà citato, in quo studium linguarum vetat, etiam lectionẽ bonorum authorum prohibet. Quid, quòd ne sacrarum quidem literarum studium permittit? Pseudospiritus, ait alicubi, non semper est aptus ad annunciandum verbum Dei: cogitur „ enim talis studere, & ex ratione bruta phantasmata e- „ licere: cùm veris preconibus eadem hora detur, quid „ loquantur. Studium sacrarum literarũ superat ratio- „ nem, Qui ergo has addiscere conatur, auxilium ab a- „ stris cogitur petere, quæ ad intelligendum ei præstò „ sunt: verùm ad malum. Astra namq; ad bona & ad ma- „ la auxilio sunt, sed mali duntaxat finis gratia. Huc illud etiam facit, quod in charta Germanica à discipulis eius profecta scribitur asseuerauisse, nullam omnino religionem veram esse ex omnibus, quæ nunc floreant. Solum textum Scripturę legendum, interpretationem nullam admittendam. Paulò pòst enim nouã veramque exorituram religionem: cum tamen profanus nebulo vbique flagitiosissimo & planè sacrilego ausu totam scripturam interpretando deprauare studuerit. Ergo cum non legerit ipse bonos authores, atque alijs lectione eorum interdixerit, quomodo solidi aliquid

Paracel. lectionem bonorum authorum vetat.

Paracelsus damnat omnes religiones præsentes.

nouiſſe putabimus? Adde ſi libet, quòd meditationi vacare crapula & ebrietas nõ ſinit. Toto tempore, quo apud eum vixit D. Iohan. Oporinus, vix vna vel altera hora ſobrius fuit. Idem hoc alij omnes, qui eum nouerunt ac viderũt aliquando, mihi confirmarunt. Et qui libellos ipſius non vident pleroſque ab ebrio conſcriptos ac dictatos, illi delirijs Paracelſicis ita ſunt ebrij, vt iudicio in hac re omni careant. Vix potuiſſet homo ſobrius, qui maximè hoc facere ſedulò ſtuduiſſet, tam incondita, inepta, monſtroſa, & repugnantia excogitare dogmata. De fornaculis eius nunc taceo: in quibus curandis quicquid ab ebrietate otij ac temporis relinqueretur, conſumendum erat. Hoc in præſentiarum velim præcipuè apud te cogites, quòd Doctore nullo eſt vſus, vtiúe voluit. De hominibus loquor. Nã quos alios habuerit magiſtros, nimis eſt ex ſcriptis ipſius clarum. Sanè perſæpe affirmat, ſe ab homine nullo edoctum fuiſſe: quod in lib. de Podagra & ſpeciebus repetit. Facilè mihi perſuaſit. Non enim ſic deſipuiſſet vnquam, ſi ſanæ mentis præceptorem aliquem ſecutus fuiſſet. F V R. Lumini naturali vbique ferè acceptam refert omnẽ ſuam cognitionem: aliquando etiam cœlitus ſe inſtitutum aſſerit. E R. Ergo quóſnam habuerit admirandæ ſuæ doctrinæ præceptores, conſideremus, quò tandem naturalis illius luminis ab ipſo decantati originem, naturam, & vim ſeu facultatem peruideamus. F V R. Quanquam mihi videor intelligere, quid Naturæ lumen appellarit, video tamen eum non eadem ſemper de ſuis præceptoribus ſcribere. Quare cupio audire, quid de hac re tu obſeruaris. E R. Naturale lumen, de quo gloriatur, quale ſit, vix potui aduertere: Confusè & vniuersè de eo plerunque loquitur: nec ego diſtinctè, quale eſſet, prius intelligere potui, quàm ex multorum collatione locorum tandem deprehendi.

Paracelſus nullo unquam uſus eſt præceptore.

prehendi. Qui nouit, quibus magistris & doctoribus profecerit, simul intelligit, quo lumine illuminatus fuerit. De Praeceptoribus igitur quae notauisti, producito. FVR. Aliquando dicit, Deum esse ac fuisse magistrum suum, vt in Paragrano: In lib. de Caduco matricis ait: Solus Deus medicum efficit docendo. Ex hominibus nihil discimus. Vires herbarũ necesse habemus à maiore discere, quàm sit homo. Similia quaedam alibi quoq; reperies, praesertim in libro de Inuentione artium. Nonnunquam Angelos, vt de Podagra eiusq; speciebus. Praeceptor, inquit, est Angelicus & mortalis. Hic nullum reddit doctum: falsa est huius doctrina, falsaq; proponit omnia. Doctorem oportet esse angelum. Homo namque infundere nequit, quibus ipse destituitur. Et alibi de Podagra: Qui paret angelis, parenti obedit. Qui à spiritibus discit, à parentibus instituitur. Item de Caduco. Praeceptor est immortalis & mortalis. Hic ad illum relatus est tanquam pannus madidus ad fontem cõparatus. Vt enim in panno aliquid insit humoris, vix tamen in magna siti linguam frigefeceris, sitim certè non sedaueris. Ita ab angelis, vt è fonte haurienda est doctrina, non à mortalibus expectanda. Interdum Mundum nominat suum magistrum, vt cum in Paramiro scribit, homines ab hominibus non doceri, sed à magno Mundo: Item cum ait, Naturale lumẽ magnum esse Mundum. Item cum scribit, Aristoteli, Hippocrati, Galeno similes esse, qui doctrinam suam nec ex Deo, nec ex natura hauriant. Reperies etiam vbi tribuat docendi virtutem Physionomiae, Chiromantiae, ac similibus artibus: quòd in lib. quodam de Podagra iam prius citato constanter affirmat. Quicquid homo nouit, inquit, hoc necesse est eum ex iam nominatis artificibus didicisse. Iam & Cabalã facit magistram Remedia, ait in libello quodam, non inuenit medicus ex

Praeceptores Paracelsi.

1 (beside "strum suum")
2. (beside "tium. Nonnunquam")
3. (beside "dum Mundum")
4. (beside "ex Deo")
5. (beside "tificibus")

" suo capite, sed ex Cabala: cui fundamento innixi sunt
" Hippocrates, Machaon, Aesculapius, & alij. Aliquoties
6. Euestris hoc adscribit, vt in lib. de Vita longa, & ad Athenienses. Hos dicit in aquis, speculis, crystallis, vnguibus, se ostentare: dormientibus ac vigilantibus apparere: ac res omnes docere. Vbi non est Euestrũ, inquit, ibi notitia naturalis nulla est. In eisdem ad Athenien.
7. libris, nescio quæ alia monstra fingit, à quibus erudiantur homines in omni genere doctrinarum. Quid quòd
8. Serpẽtes luminis naturalis veluti creatores & infusores facit? Quippe sic de eis scriptũ reliquit Serpentes
„ Germanici in hunc vsque diem retinuerunt vires maximas, rudibus incredibiles, adeoq; naturalibus maiores, atque id non sine causa. Quoniam serpens primos homines bona malaque docuit. Hanc porrò facultatem homines in lumine naturali tam excellenter erudiendi non tunc solùm habuerunt serpentes, verùm etiam in Mundi finem vsque seruant. Plus eis Deus altissimus mysteriorum inseuit, quàm creaturis alijs vniuersis.
9. Nec rarò Magiam facit doctorem suum.
„ Morbi, inquit (de Caduco loquens) non cognoscũtur nisi per Magiam. Item in Labyrinth. Occulta naturæ omnia per Magiam eiusdemque species manifestantur, quas scire Medicum oportet. De Persicaria. Magiam fundamentum esse oportet cognitionis herbarum. Item in Astronomia magna. Multa sunt à veteribus remedia inuenta per magiam, quam tamen integrè non perdidicerant. Extrema est dementia, hanc ar-
10. tem vt Diabolicam reijcere. Idem fermè eum voluisse existimo, cum se ab Astronomia, vel Necromantia vel Philosophia adepta edoctum asseuerat. Non enim ita superstitiosè artes distinxit, vt alij vos distinguere so-
11. letis. Testimonia, si cupis videre, in lib. Sagacis Astron. atq; alibi reperies. In plurimis omnino locis agnoscit suos

suos præceptores Cœlum siue sydera, siue horū fabros ac præsides. Homo (scribit in Paragrano) debet artes vniuersas discere ab astris. In domibus namq; Planeta- " fabri sunt, qui artes omnes docuerunt. Quicquid natu " ræ lumē homines docet, ab astris oritur, scribit in præ- " fat. Astron. magnæ: quod in cap. mox repetit. Item, Præ- " ceptor noster naturalis est cœlum, cum rationē, scien- " tiam, intelligentiam constet ab astris profluere. Item, " Cùm in syderibus insint omnes artes, facultates, sapien " tia, ratio, etiā stultitia, sequitur nihil in homine inesse " posse præter id, quod à syderibus datum ei est: & quæ " in naturæ lumine sunt, eorundem opus esse. In syderi- " bus schola est, in qua prædicta omnia docentur. Item, " Quicquid homo potest hominē docere, id omne stel- " læ perfectius docent. Hæc vera est ratio, qua hominem " in naturali lumine perfectum efficias. Item, Ex cœlo " scitote lumen naturæ solidè accipi. Ac, vt semel dicam omnia, plus quàm vigesies hanc sententiam in vno hoc libro reperit. Cœlos porrò seu astra non posse docere artes, atque illustrare animos nostros rerum intelligentia, nisi per spiritus ratione prēditos id faciat, per se notum est, & à Paracelso millies, vt sic loquar affirmatum. Vocat autem hos spiritus Fabros. De quibus, qui præter illa, quæ in prima parte recitata sunt, etiam alia cupit legere, inspiciat cap. 7. lib. 1. Sagacis Astron, Vbi admirabilem horū fabrorū industriam com memorat. Quin etiam medicū inter hos collocat medicorum omniū doctorem. Hunc cum suo pharmacopœo pluribus describit in 8. cap. sequente, Apollinem eū vocans. De Necromantia loquēs, hos ponit mortales, vt in lib. de Stultorū generat. In lib. de Caduco omnia cōprehendit, 8. indicans modos, quibus doceantur homines. Primus est cū spiritus docuerūt Alter cū consiliēs instituit. Tertius, cū quis ex vsu doctior est factus.

Medicus cœlestis Paracelsi.

Quartus cum ex Magia,Necromantia,& similibus aliquid inuentum fuit.Hæc,inquit,non docuit ars,sed naturæ lumen artium prætextu . Quintum ponit Chiromantiam.Sextum Physionomiam . Septimum Similitudinem.Octauum Chemiam. Omnes modos hîc recenset,omissis veris discendi modis. Hæc sunt, quæ de magistris & præceptoribus inter legendum annotaui.

ER. Minimè opus est,opinor, vt de Naturali lumine,à quo illustratus fuit Paracelsus, pluribus te moneam. Constat enim ex recitatis à te,lumen hoc ab illis effundi & infundi,à quibus Paracelso doctrina omnis manauit. Profluxit autem doctrina Paracelsica ab impuris spiritibus. Quocirca non vocabimus vllo nomine rectius hoc lumen, quàm vel diabolicum, vel infernale: cùm aliud nihil sit, quàm suggestio & instinctus quidã Diaboli. Etenim congenitum & à natura insitum non est,quod tam paucis concessum est . Aduenticium externumque esse quiddam ipse vltrò fatetur,vt ex testimonijs à te productis, alijsque pluribus liquet. Vnde igitur profectum putabimus? A Deó ne aut bonis spiritibus? At cum semel atque iterum hoc asserit,authores alios decies aut pluries nobis refert. Cæterùm suprà nobis constitutum memini, hanc esse in Paracelsi inaudita omnibus seculis inconstantia tenendam rationem,vt id sensisse putetur magis seriò,quod asseuerat crebius. Quamobrem authores huius luminis censuit alios esse spiritus. Patet ex hoc,cur plerunque solitus sit dictare sua comprehenso prius gladij capulo: in cuius cauo se tenere inclusum spiritum doctorẽ stultè impieque credebat. Hinc factum est, vt quæ tunc ei somnia seu potius deliria occurrerent, chartis committeret, quòd diuinitus inspirata opinaretur. Vix enim tam audax fuisset ac ineptus, vt suas nugas alijs proponat, si in suo cerebro natas putauisset, nec aliunde in se de-

Lumen naturale Paracelsi unde, & quid sit.

se deriuatas persuasum habuisset. A Deo igitur non fuerunt ei instillata, quæ scripsit: nec â bonis Angelis. Quoniam neque Deus, neque electi eius spiritus aliquid impij, absurdi, ementiti, falsi, ac noxij suggerunt, præcipiunt, instillãt hominibus. Sed nec Mundus eum docuit aliter, quàm docet âlios cunctos. Quippe quæ in hoc mundo sunt ac fiunt, scibilia, siue obiecta sunt mentis nostræ: non sunt doctores & magistri, quomodo hîc de Præceptoribus loquimur. De Physionomia, Chiromantia, & similibus alijs artibus frustrà dixero. Cõstat enim permultos fuisse in his longè exercitatiores, qui maiorem sibi ob id rerum aliarum cognitionem adscribere non sunt ausi. Cabala si tribueret ingenij diuinitatem, & nouarum efficeret artium inuentores, inuenissent eas iam pridem âlij multò quàm Paracelsus in Cabala doctiores. At hi probarunt ab âlijs inuentas scientias. Ex quo sequitur, in Cabala nihil tale contineri. Taceo iam, quòd impudentissimè seipsum arguit mendacij: (quod tamen in eo non est nouũ aut insolens) cum constet Cabalam vocatam doctrinam, quam velut per manus alij alijs traderent, homines hominibus. Ipse autem suprà asseruit, hominem ab homine recti, veri, certi, pręclari, nihil posse doceri. Puto tantùm de Cabalæ parte, quam laudabilem & licitam faciunt, nouisse Paracelsum, quantum ego Hebraicæ linguæ didici. Quæ ad impietatem & superstitionem adeoque Magiam infamem pertinent, vel ab ipsis dæmonibus, absque etiam Hebraicarum literarum noticia perdiscere facilè potuit. Sunt enim valde liberales ꝗ doctores, & discipulos recipiunt quoslibet, repudiant nullos. FVR. Non est igitur ars simplex Cabala? Tu mihi videris aliam ponere licitam, âliam execrabilem & infamem. ER. Sic est. Etenim Cabala laudabilis nil est aliud, quàm Theologia ἀναγωγικὴ aut συμβολικὴ rec- *Cabala est duplex.*

motiſſimos cuiuſque nominis ac ſententiæ ſenſus exquirens,& allegoricè cuncta exponens. Alia deinde eſt, quæ conceptis verbis, characteribus, figuris, precibus, horarum obſeruationibus, mirabilia facere annititur: quæ nil eſt aliud, quàm ſceleſta & deteſtanda Magia. Huius tam nō eſt pars vlla naturalis & permiſſa, quàm nulla reperitur Magia mirabilium operatrix licita & naturalis. FVR. Vehementer velim hanc rem mihi pluribus exponi. ER. Non pertinet ad hunc locum,ſed ad primam partem ſpectat: in qua talia interrogare debuiſſes. Quia tamen non Paracelſus tantùm, ſed etiam diſcipuli eius ſubinde iactitant Cabalæ noticiam, in fine huius collationis poteſtatem tibi facio de hac re quærendi. Quæ ex lectione bonorum authorum didici, perlibenter tecum communicabo. Nunc ſufficiat audiuiſſe, Paracelſum non poſſe doctrinam ſuam acceptam referre primæ Cabalæ, abſtruſos Scripturæ ſenſus inueſtiganti, & ænigmata eiuſdem explicanti: in qua nimius fuit Origenes. Hæc Cabala non docet curare morbos corporum & ſimilia, ſed in ſolius Scripturæ diuinæ ſublimiore interpretatione verſatur.
Sanè Cabalam nobis commendat, quam ſecuti Hippocrat. Aeſculap. Machaon, alij, remedia inuenerunt: vt paulò antè nobis ex eius libello quodā recitabas. Hos autem viros primæ Cabalæ rudes & imperitos prorſus fuiſſe, ne Paracelſus quidem, puto, negauerit. Alteram igitur habuerit magiſtram oportet: quod nil eſt aliud, quàm Cacodæmonis opera inſtitutum eſſe. Quòd ſi ergo ex hac Cabala, vel ex Magia, vel Necromantia, vel Aſtronomiæ ſuæ ſpeciebus alijs, profundam ſuam eruditionem ac ſapientiam, vnà cum lumine illo ſuo, hauſit, non eſt, cur nobis author eſſe velit, vt ab eiſdem magiſtris erudiamur. Nullus hodie tam rudis eſt, vt neſciat ſine commercio Cacodæmonis has artes (Sic e-

nim nunc vocemus) neq; addisci neque exerceri posse. Iam qui talibus gaudent præceptoribus, digni sunt, qui eorundem putentur esse discipuli. Quæ ab eis edoctus fuerit Paracelsus, partim vidimus, partim videbimus, volente Domino. Negari non potest, quin diaboli mancipium sit, quisquis nefariarum istarum artium studio tenetur, quantisper eum sceleris sui non pœnitet. Nec est, quòd excusare factum suum aliquis conetur, quasi non scelestam, sed naturalem Magiam sectatur & colat. Euidentissimè namque suprà demonstrauimus, naturalem Magiam mirabilium horum effectricem in rerum natura nullam esse aut fuisse. Audi, quæso te, fabulam perquàm lepidam, scilicet: quam discipulorum eius aliqui, tanquam veram historiam narrauerunt. Paracelsum dicũt Galeno apud inferos commoranti per spiritum seu diabolum medicos aliquot libellos suos misisse, atque per literas orasse, vt perlectis libellis indicaret, vtra medicina sanior iudicanda sit, Paracelsicá ne an Galenica? Galenum porrò spiritui internuncio responsum hoc dictauisse, se post lectos libellos Paracelsicam medicinam probare, suam verò damnare, vt quæ ruitura sit, illa tanquam vera remanente. FVR. Audiui cũ ad philosophos Athenienses etiam scripsisse, atque interrogasse, quænam philosophia sit optima: responsumq; tulisse, Aristotelem & Platonem minimè damnãdos, at cæteros vix veræ philosophiæ vestigium tenuisse. Nunc cũ referebas, cum Galeno ad inferos vsque literas misisse, cogitare cœpi, num & Atheniensib. ad Tartara per eundẽ tabellariũ scripsisset. ER. Rectè cogitas. Nulli enim apud superos reperiũtur hodie philosophi Athenienses, Turcis immanibus, & barbaris Græciæ imperantib. Miror vehementer, cur tantoperè Aristotelis doctrinã vituperent Paracelsus eiusq; discipuli: & in vnius Galeni sententia

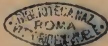
Paracelsus Galeno apud inferos agenti literas & libros misit.

quàm Athenienſium plurium iudicio,facilius acquieſcant. Quis non videt, quibus præceptoribus profecerit Paracelſus,qui talibus vtitur legatis? An debet naturalis Magia cenſeri, quæ talium vtitur ſocietate internunciorum? Cæterùm perinde eſt,ſiue artes magicas,ſiue cœlum eiusq; fabros,ſiue ſerpentes,ſiue mortuorum ſpectra (quæ ipſe modò nominat Eueſtra, modò corpora vocat ſyderalia, modò ſpiritus appellat) ſtatuas tibi magiſtros. Semper enim Cacodæmonem habebis præceptorem. Etenim in ſerpente nullus alius primos parentes decepit: de quibus legere poteris Euſebium in fine libri primi de Præparatione Euangelica. Nec aliud ſunt vel ſpectra illa mortuorum, vel fabri illi cœleſtes. Vtrosque ponit quidem mortales Paracelſus: ſed pro ratione eſt voluntas,ſeu inſana libido, qua,quod lubet,fingit,refingit,aſſerit,negat,abijcit,reuocat,mutat. Saltem mandati diuini à mortuis aliquid ſciſcitari ac diſcere vetantis,recordari debuiſſet; Deuteronom. 18. Ergo nihil aliud cum eſſe affirmat naturale illud lumen, cuius beneficio nouum ſe nouæ medicinæ nouæque Philoſophiæ authorem factum ſcribit, quam afflatum & inſpirationem magiſtrorũ ſuorum, præclarè perſpicimus nos,quanto ſtudio tenebroſum, tartareum, & diabolicum hoc lumen vitare, fugere, execrari,vnà cum authoribus ſuis debeamus. Quapropter poſthac rationibus & argumentis humanis & verè naturalibus pugnandum erit,longiſſimè fugato lumine hoc Cacodæmonũ peſtilentiſſimo. FVR. Quid igitur? An lumen naturæ damnas? ER. Lumen naturale non damnamus. Illud vituperamus & execramur, quod Paracelſus ita vocat & inculcat: quod naturale non eſt,ſed diabolicum & tartareum,ſicut oſtendi. Omnis ſcientia naturalis eatenus eſt vera,quatenus cum rebus conſentit: Rès enim menſurant noſtram cognitio-

Naturale Paracelſi lumen deteſtandum eſt pijs.

gnitionem, non contrà. Non enim quia nos ita cogitamus, res ita habent: sed quia sic habēt, ita eas cognoscimus, cùm rectè cognoscimus. Lumen ergo naturale verum à rebus ipsis ortum habet, dum ita eas cognoscimus, quomodo se nobis offerunt. Cæterùm cognitio nostra orditur à sensibus. Quoniam ex illis quæ absque errore sensus comprehenderunt, principia statuimus, vt in libro de Opt. secta diuinè explicat Galenus, (quem authorem si tam studerent intelligere Paracelsici, quàm contemnunt facilè, minus proderent suam inscitiam.) A principijs progredimur deinde ad ignota, quæ ex eis concludi possunt. FVR. Iam mihi venit in mentem, quod in lib. quodam de Podagra scribit, ideo nos omnia percipere intelligentia posse, quia ex omnibus compositi simus. Quoniam ex Angelis, inquit, & " spiritibus homo creatus est, omnium horum scientiæ " particeps esse potest. Quin etiā Dæmones res nostras " propterea notas habere ibidem affirmat, quia ex eo- " dem Limbo efferti sint, ex quo facti nos sumus. Nos au- " tem ideo cognoscere omnia posse, quia ex omnibus " constemus. In præfatione quadam ad Clauserum Tigurinum sic scribit: Innata est mihi violentia medica " ex patrio solo. Quibus verbis aut ab astris patriæ, aut à proprietate aeris vel terræ, medicum se factum significat. ER. Memini & ego horum locorum. Sed ad rem nostram nihil faciunt. Non enim quærimus in præsentia, quid possit homo intelligere, sed quis de potentia reducat ad actum. Capaces nos esse disciplinarum nullus negat: Sed & præceptore opus habere nos certum est. Fatuam porrò istam opinionē Empedoclis & aliorum quorundā philosophorum, simile simili cognosci dicentium, atq; ob id à nobis omnia cognosci opinantium: quia ex omnibus facti simus, scitissimè ac firmissimè declarauit & cōfutauit Aristoteles: vt non sit ne-

Naturale uerū lumen unde ortum duxerit.

necesse aliquid nos addere. Hoc vnum tamē adijciam: Si, quia intelligimus aliquid, ex eodem constructi sumus, ex Deo facti sumus. Deum enim aliqua ex parte intelligimus. Quinimò ex Diabolo & impio nebulone Paracelso commisti compositique fuerimus, quia hos quoque Dei hostes cognouimus. Tantum verò abest vt essentia mea ex his conflata sit, vt duos hosce socios ex animo propter impietatem oderim, & impijs sceleratisque conatibus vtriusque (adeoque omnium qui defendere sacrilegos ipsorum errores conatusq; tentabunt, me, auxiliante mihi Domino, acerrimū & perpetuum hostem futurum profitear. De patrij soli natura & proprietate, quæ dicit, rident Heluetij. Nullus enim in eremo, postquam habitari cœpit ille locus, repertus est, qui absq; studio bonarum artium factus fuisset excellens medicus. Solús ne igitur Paracelsus terræ illius particeps fuit? Aliquoties ibi fui, sed nihilo doctior ex eo factus sum. Mirum est, quòd non eius discipuli eòdem profecti sunt, vt ex haustu aeris illius repentè conciperent Paracelsi animam. Quis quæso non videt hæc ridicula & impia esse? Ergo ad nostra redeamus. FVR. Cum aliquando Deum nonnunquam bonos Angelos, sæpe cœlos faciat præceptores suos, quomodo non ab his potius deducis lumen hoc naturæ, quàm à prauis spiritibus? ER. Causæ iustæ sunt. Primū quia constitutum nobis est, hanc pro sententia magis seria habendam, quam frequētius vrget. Longè autem sæpius ait se à cœlo, Euestris, Magia, Necromantia, &c. institutum, quàm vel à Deo vel ab angelis. FVR. At à cœlo doceri, non est à diabolo erudiri. ER. Si à cœlo sic vellet instrui, quomodo nostri Astrologi contendunt ex geniture figura ingenium à syderibus nato donari, tollerabilior foret sententia: quanquam sic etiam falsa & impia esset. Ingenij solùm felicitatem syderi-

Quomodo cœlum Astrologis doctos efficiat.

deribus materiam ritè accommodatèque temperantibus adſcribunt,ſcientiam ab eis infundi repentè non ſentiunt. Etenim niſi ſtudeat, ac bonis præceptoribus vtitur, qui ſic natus eſt,doctus nunquam fiet, ex ipſorum ſententia. Non enim adſentiuntur,quicunque aliquid retinent mentis,iudicij,pietatis,prudentiæ, impiæ Arabum & Conciliatoris phantaſiæ doctrinam aliter à cœlo expectantium. Cæterùm Paracelſus cœlum non facit iſto modo magiſtrum, ſed fabros quoſdam circa ſtellas ſeu ſydera obambulantes, artium & ſcientiarum omnium perfectam cognitionem poſſidentes,hac ſimul virtute præditos opinatur, vt lumen illud naturæ,ſubitò,velut per infundibulum, infundere,quibus velint, poſſint. Sanè vult hos fabros doctrinarum & Sapientiæ in momento ex indoctis aliquos reddere doctos,ex inſipientibus ſapientes, ex inexercitatis exercitatos,quemadmodum Solomonem à Deo inſtructum legimus. Etenim huius quoque intelligentiam,vt nuper dicebamus, non à Deo profectam, ſed à ſyderibus infuſam alicubi ſcribit. Hos artium & ſcientiarum omnium architectos nullos alios eſſe poſſe, quàm Cacodæmones,quorum poteſtas eſt in aere:nullus ſanæ mentis homo dubitat. Siue igitur cœlos ac ſydera, ſiue apparentia ſpectra, ſiue Magiam, aut Necromantiam, ſimilesúe artes, ſiue ipſoſmet Cacodæmones ſtatuat præceptores,idem ſemper ſenſit. Deinde quomodo poſſumus Deum vel ſanctos Dei miniſtros angelos,authores & doctores facere impudentiſſimorum mendaciorum, falſiſſimarum opinionum, monſtroſiſſimarum imaginationum, nocentiſſimæ doctrinæ, impuriſſimarum, & non credibilium blaſphemiarum? Adde quòd vita adeo ſpurca & flagitioſa, qualis Paracelſi fuit,nō eſt cum pręclaris Dei donis ſubitò datis ſociata. Ipſemet in libro de Lunat. ſcribit

Phantaſia Conciliatoris de inſtitutione cœleſti.

Salomō ſapientiam ſuam ab aſtris accepit.

Vita Paracelſi

à ſpiritu Dei ductos vitam doctrina præceptoris ſui dignam ducere, fructusque tanto magiſtro dignos edere. Quocirca vel ipſo iudice ab alio ſpiritu edoctus fuit. Deniq; cum fuerit omnium bonarum artium rudis, quomodo poteſt à Deo doctus cenſeri? Sanè Dei opera non ſunt inania & fucata. Quem inſtituit, is verè artifex eſt. Paracelſus autem nullius rei habuit noticiam, præterquam fortaſsè Chemiæ operum: ad quæ non eſt opus alijs magiſtris, quàm quos Deus olim fecit ac ordinauit. Et talem cum fuiſſe, qualem diximus, partim ex antè diſputatis, partim ex dicendis perſpicuum eſt. Lumen ergo naturæ Paracelſicum nihil aliud eſt, quàm tenebræ, ſiue impietatis, nequitię, & mendaciorum à ſpiritibus impoſtoribus profecta inſpiratio, & perſuaſio. Quò illud etiam pertinet, quod in lib. quodam de Podagra his verbis ſcripſit. Hoc verum eſt, inquit, multæ ſunt in medicina artes, quæ à diabolo & ſpiritibus patefactæ ſunt. Vides quem habeat ſuæ medicinæ authorem? Quomodo hæc cum ſacris literis medicinam & medicamina à Deo eſſe aſſerentibus conciliabis? Sanè haud ſecus videtur à Diabolo fuiſſe demẽtatus, quàm Phrenitici aliterúe delirantes à morbis oblæſi ſunt. Quamuis enim inepta tum dicãt tum faciant, pulchrè tamen ſibi placent: nec ſe quenquam inueniri elegantiorem putant. Simili quadam ratione Paracelſus eruditè eleganterque ſe de rebus quibuſuis diſſerere putans, mirificè ſibi placuiſſe videtur, cùm ſub hoc Sole vix aliquis natus noſcatur æquè ineptus & inſanus. Modum huius excæcationis docet in proximè citato libro. FVR. Iſta iam mittamus, & quæ de Principijs tradidit, excutiamus. ER. Non facilius poteris videre, quantũ in hac re delirauerit, quàm ſi principiorum naturam, neceſſitatem, atque vſum prius rectè perſpexeris. Rectum enim & verum menſura eſt

Lumen naturale Paracelſi, tuale.

ra eſt

ra est obliqui & falsi: nec retrò commeat ratio. Proinde nisi aliter tu censeas, ante omnia veram sententiam dilucidè proponā, postea errores indicabo. FVR. Placet maximè. ER. Vt expeditiora sint omnia, sciendum est, nos cum probatis authoribus omnibus differentiam ponere inter Principia & Elementa. Et elementa quidem vocabimus hoc loco, partes ex quibus composita sunt corpora naturalia, & in quas iterū dissoluuntur, minimas siue simplicissimas specie. Tales sunt, quæ in alias specie differentes diuidi amplius non possunt. Partes intelligo non quaslibet, sed corporeas, & per se subsistentes. Etenim partes illas, in quas ratione cogitationeque duntaxat dissoluuntur corpora naturalia, quæque per se subsistere nequeunt; non elementa, sed principia nominamus. Elementa igitur sunt corpora naturalia, ex quibus mixta omnia conflata sunt, simplicissima. Principia autem sunt tanquam elementorum quædam elementa: nec sunt corpora, sed corporū principia: nec re ipsa sunt corporum partes separabiles, sed sola cogitatione in ea diuiduntur corpora: cuius causa καθ᾽ ἐπίνοιαν ἐλάχιστα vocantur à Græcis. FVR. Scio nomina principij & elementi latè patere: sed quid in nostra tractatione per hæc debeam intelligere, ex iam dictis clarè perspicio. Quare progredi ad vlteriora poteris. ER. Plato in Phœdro plurimum commendat Hippocratis præceptum de indaganda alicuius rei certa noticia. Etenim & rectam dictare rationem, & absq; ea methodo progressionem iter cęci esse affirmat. Est autem hoc præceptū, vt, quod sit scire cupimus, simplex ne sit an compositū cōsideremus. Si simplex sit, quam agendi ac patiendi à rebus quibusuis vim habeat obseruemus. Si partes habeat, singulas aptè distinguamus, & quæ cuiusque facultas naturaque sit expendamus. Hac via ingressi vetustissimi homines, qui primi

Differunt Elementa & Principia.

Præceptū Hippocrat. de indaganda rerum noticia.

Quá ui [?] ueteres principia inuenerint.

philoſophari,hoc eſt,naturalium rerum cauſas perueſtigare cœperunt, ex viciſſitudine & mutabilitate rerum perpetua perſpexerunt rerum hîc orientium & occidentium ſimplicem nullam eſſe. Quippe cùm velut in fluxu quodam refluxuq; res omnes ſublunares, continuè verſari viderent,perpetuum & ſtabile nihil inuenirent, mutabilia eſſe vniuerſa,quæ natura conſtant, rectè ſtatuerunt. Hanc deinde mutabilitatem cùm attentius conſideraſſent, in omni mutatione(nō in ea tantùm,in qua neq; nomen, neque naturam res amittunt,vt cum homo permanens caleſit,eſurit,dormit,ægrotat,verùm etiam in ea,per quam vtrumq; deperditur,vt cum ex ſemine homo, ex ouo pullus generatur)aliquid remanere animaduerterūt. Ex quo mox concluſerunt, quicquid fieret,ex aliquo fieri: ex nihilo autem nihil effici: nec rem vllam per ſe ſubſiſtentem ad nihilum reduci. Quiddam igitur eſſe præclarè notauerunt,quòd ſecundum eſſentiam ſuam corruptibile non ſit: & in quo id tantùm ſit corruptile, quod in ipſo ſit Quocirca aliquid eſſe dixerunt, ex quo omnia fierent,& in quod omnia rurſus diſſoluerētur: ipſo interim ſemper remanente. In huius rei natura explicanda varij fuerunt,dum alij aerem,alij aquam,alij alio nomine exprimere tentarent. Non enim puto eos adeò fuiſſe imperitos,vt aquam,aerem, ignē, inſtar aliarum rerum corrumpi, atque ideo compoſita eſſe corpora neſcirent. Hoc ſanè omnes vel ex ipſis loquendi modis intellexerunt,aliud eſſe id,ex quo aliquid fieret, atque aliud rurſus id,quod fieret. Niſi hoc concederetur,facilè videbāt conſequi,vt res eſſent, priuſquam fierent: in qua fortè opinione fuerunt, qui ſeparatione omnia fieri opinati ſunt: quos Paracelſus quoque in libro ad Athen ſequitur. Equidem omnes omnibus ſeculis (vt & ex 1. Phyſ. cap. 7. & ex omnibus ſcriptoribus antiquiſſimis

Aliquid eſt, ex quo alia omnia fiunt.

quiſſimis

quissimis liquet.)sic locuti sunt,idque consentaneè rebus,vt in qualibet mutatione dicerent: vel hoc esse factum aliquid,vel ex hoc esse factum aliquid,vel vtrumque de eodem efferrent. Dicimus quidem hominem fieri doctum,& ex indocto fieri doctum : at non vsitatè venusteque dicimus,ex homine aliquem fieri doctum. Quippe hac loquendi formula,cùm videlicet ex hoc dicimus aliquid fieri, factumúe, ferè significare solemus illud,ex quo aliud factum est,interijsse: vt cum ex semine corrupto animal, ex pane permutato sanguinem,ex ouo transmutato pullum fieri aut factum dicimus.Quod tamen perpetuum non est. Nam ex lapidibus ac lignis domum,& ex ære statuam factā pronunciamus:tametsi æs corruptum non sit in figuratione. Sed hoc locum habet in illis,quorū affectio,quæ corrumpitur, nomine caret. Propriè namq; vocula Ex, illud significat,quod perit in re qualibet: vt cum ex imperito aliquis factus est peritus, interijt imperitia, & in eius locum scientia succeßit. Econtrariò longè vsitatius dicimus ex semine plantam, & ex ouo pullum factum,quàm semen plantam, & ouum pullum factum. Quippe neque semen neque ouum sic remanent,vt naturas suas pristinas cum nominibus retineant. Cum enim hoc dicimus aliquid fieri,de subiecto loquentes, accidens solùm in eo mutari significamus: vt tamen subiectum maneat quod fuit: sicut cum hominem calefactum aut edoctum asserimus.Quòd si de qualitate in subiecto inhærente loquentes dicamus, hoc fit hoc, vt indoctus fit doctus. Ex quibus perspicuè patet,voculam Ex, aliquid notare, quod in mutatione qualibet corrumpitur, tametsi expreßè hoc in oratione non sit positum. Quare cū ex ære statua facta dicitur,aliquid in ære,quod remansit, corruptum esse significatur, in cuius locum figura statuæ successerit. Siue igitur dica-

mus,hoc fit hoc, siue, ex hoc fit hoc, semper intelligitur aliquid esse permanens: & aliquid esse, quod ei per motum accesserit. Sic ex motu mutationeque rerum manifestè cognitum est, res omnes generabiles & corruptibiles compositas esse:atque ex duobus principijs, videlicet re quapiam permanente, seu subiecto, & ea quæ in hoc inducta per motum forma fuit, constare. Cæterùm cum non ex quolibet quodlibet, sed ex determinato certum & determinatũ duntaxat fieri cognouissent, tertij principij necessitatem comprehẽderunt. Quippe aliquid in subiecto inesse oportere perspexerunt, propter quod vnam magis formam, quàm aliam quamuis recipere posset. Hoc principium non est rerum, quoad sunt, siue quoad existũt, aut factæ iam sunt, principium, sed quoad fiunt. Nam sine quo res aliqua non potest id fieri quod fit, hoc ad eius generationem prorsus est necessarium. Reliqua duo principia sunt vtroque modo, quatenus res fiunt, & quatenus subsistunt. Ergo si res consideremus, quatenus fiunt, tria earum reperimus principia, subiectum, formam, & subiecti habilitatem ad certam formam suscipiendam. Minimè difficilè est tria hæc principia in corporibus videre & distinguere: vt in homine, exempli gratia, & in pane. Nullus est quin intelligat tria in homine, qui calefit. Primum est subiectum: deinde caliditas inducta: & tertiò caloris priuatio seu frigus. Non enim posset calefieri, si non careret calore: & quidem ita, vt simul habilis esset calefieri. Lapis enim habet priuationem visus, at non eam, de qua nos hîc agimus: cui videlicet possit succedere visus. Verùm catulus nuper natus, aut qui in matrice adhuc formatur, priuationẽ eiuscemodi obtinet. Sic cum panis vertitur in sanguinem, manifestè tria hæc in eo cernimus, materiam, sanguinis formam, & priuationem, quæ propriè sanguinis formæ opponitur.

Necessitas priuationis.

nitur. Caret hæc nomine, ideoque hîc obscurius intelligitur, quàm in priore exemplo. Ergo vt res generentur, necessaria est priuatio: vt autem subsistant, necesse est eandem abolitam esse. Hac enim præsente, res non est actu, sed potentia solùm: qua deperdita necesse est formam oppositam adesse. Hæc rerum naturalium omnium principia communissima, non huius vel illius solummodo, alij alijs nominibus propter difficultatẽ expresserunt. In re aliqua vna, vt cum homo fit doctus, facilè est hæc tria eloqui. Omnes enim mediocri ingenio præditi in hominis docti generatione intelligunt, hominem, imperitiam, quæ cum scientia queat permutari, & scientiam. Difficilius autem est, aptè sic nominare, vt omnibus in vniuersum congruant. Philosophi propè omnes, quorum ad nos monumenta peruenerunt, materiam, formam, & priuationem aliquando vocarunt. Theologi antiquiores, vt Augustinus, materiam, formam, & rationem seminalem vocauit. Maluit enim priuationem vocare rationem seminalem materiæ à Deo insitam, quàm priuationem. Alij habilitatem materiæ seu aptitudinem rectius putant dici. In sensu discrepantia nulla est, cum Aristoteles apertè doceat, non illam priuationẽ, quæ pura est negatio (cum hæc subiectum non determinet, ac omnibus ex æquo rebus aptari queat, etiam imaginatis, vt Chimæræ & Hippocentauro) sed illam, quæ vt habilitas quædã ad formã certæ opponitur formæ, generationis rerum principium esse tertium. Idem optima sanè ratione materiam primam, actum seu formam, & priuationem nuncupauit. Et cùm potentia seu materia & priuatio re sint eadem, ratione tantùm distinguantur, non est mirandum, si vtrunque hoc principium vno sæpe nomine philosophi enunciarunt, ac modò materiam, modò potentiam vocarunt. Quod enim esse potest, nec dum

Principia variè nominantur apud authores.

est, propter materiam hoc habet. Forma namque sed actus non facit, vt res aliquid esse possint: sed vt hoc ipsum existant, quod sunt. Quicquid enim actu est, hoc necesse est vel actum esse, vel actum habere. Elementa igitur cum non sint actus, & tamen existant, actum in materia habere fatendum est. Sic vides principia non posse per se aut seorsum subsistere, vt elementa vocata, sed sola cogitatione separabilia esse. Deinde neque plura neque pauciora esse posse, quibuscunque tandem nominibus proponere cuique libeat. Sufficiunt enim ad rerum generationem & constitutionem subiectum, & contraria, cum interna principia quærimus. Nunc, si placet, Paracelsi de rerum principijs opinionem nobis recita, vt quatenus cum veritate conueniat, aut pugnet, videamus. F V R. Scitè ratiocinati sunt veteres, recteque principia scrutati sunt, à confessis notisque ordientes, & ab his ad ignota procedentes. Veruntamen scrupulum mihi reliquisti, qui me plurimum vexat. Intellexi principia, quibus corpora constant, corpora non esse. Corpus enim omne compositum est, principium autem simplex est. Quin extra compositum principium fingere non licet: cùm sola cogitatione separabilia sint. Quo pacto igitur quibusue argumentis persuadebimus aduersarijs, nos corpora non conflare ex incorporeis? Materia non est corpus, sed potentia pura: vt contendunt Philosophi. Forma quoque non est corpus. At his tanquam partibus essentialibus constant corpora. Consiunt ergo corpora ex rebus quibusdam incorporeis: quod apud vos absurdum quidem est, imò impossibile censetur: apud Paracelsum nostrum absurdi & falsi nihil continet. ER. Explicatu difficilis est quæstio: nec facile ab alijs intelligitur, quàm ab exercitatis. Signum est, quod plurimi omnibus temporibus hac de re dubitarunt. Hinc ortum

Principia sola cogitatione separabilia sunt.

Principium est simplex.

Verum ex incorporeis corpora fabricent philosophi.

ortum habuit Auerrois imaginatio de interminatis in materia dimensionibus: contra quas tanto studio nonnulli pugnarunt. Nec abſimile verò eſt, Anaxagoram atque alios, qui corporata principia ſtatuerunt, in eundem ſcopulum impegiſſe. Si principia corporum poneremus diſtincta vel ſeparata, vt olim feciſſe aliqui leguntur, vix reſponderi poſſet. Iam verò dum non modò ſeiuncta nõ facimus, ſed inſeparabilia prorſus ſtatuimus, menteq́ue ſola diſtinguimus, minus difficiles habet explicatus. Deus ab initio non creauit materiam ſeorſum, ſed vnà cum elementorum & cœli formis creauit vniuerſi materiam. Sed nec cauſam video, cur magis dubitari poſſit, quomodo ex materia, (quam in naſcentibus rebus ſenſus adeſſe demonſtrant.) & forma, elementorum corpora ſint creata, quàm quomodo ex nihilo ſint effecta. Qui enim potuit ex nihilo facere aliquid, idem nouit materiam ſic exornare ſuis formis, vt priuſquam vna intereat, alia ſubintrarit: vacuumq́ue in ea multò minus relinquatur, quàm in corporibus. Prima igitur materia per ſolam analogiam, ratione alia nulla, intelligi & declarari poteſt. Huius naturam ſeu eſſentiam ſi aliter non percipi à nobis cogitabis, ipſam per ſe ipſam cognoſci non poſſe pariter iudicabis. Quomodo enim per ſe & in ſe ſola mente concipiatur, quæ nec fuit, nec eſt, nec erit vnquam ſola? Si ſeorſum materia & forma eſſe, ac deinde ex ambobus iunctis corpora conflari fingeretur, certè ex nõ corporibus corpora cõponerentur. At materia nunquàm fuit ita, vt forma omni careret, hoc eſt, vt corpus nõ eſſet. Quare quæ generantur & corrũpuntur, ex materia fiunt non nuda, ſed forma aliqua veſtita. Inter corruptionem vnius & inductionem alius tempus interuenire nõ poteſt, ſed in eodẽ inſtanti illa corrupta & hæc generata eſt. Summa hæc eſt. Qui

Deus materiã non creauit omni forma deſtitutam.

sic ex principijs generatis per eorundem coniunctionem imaginantur componi corpora, quomodo ex mistis elementis generantur mista, ex non corporibus faciunt corpora. Si enim principia corpora ponant, iam non principia statuunt, sed elemēta. Hoc enim differre diximus principium ab elemēto, quòd principia sola cogitatione extra compositum sint, quodq; ex ipsis elementa etiam constent: elementa autem & ante omnia mista sint, & ex mistis iterum generentur. Nos autem de principio dicimus, (Sacrarum literarum testimonio subnixi) elementa cum mistorum omnium materia creata fuisse. Quare cum ex elementis omnia fieri alia dicamus, ex incorporeis corpora minimè cōponimus. Si aliquid reduci ad nihilum concederemus, nec generationem vnius corruptionem esse alterius, & contrà vnius interitū alterius esse ortum cōstanter assereremus, insimulari fortasse huius vanitatis possemus. FVR. De mistis corporibus nulla est dubitatio: sed de elementis seu primis ambigi potest. Hæc enim sola ex prima constant materia. ER. Iam est dictū nobis, elementa non sic esse per copulationem facta principiorum, quomodo mista composita sunt per elementorum coniunctionem, sed elementa cum materia & forma simul fuisse creata. FVR. Cur ergo ponuntur eodem modo generata ex materia & forma, sicut mista alia? ER. Causa duplex adduci potest. Vna, quòd philosophi generales rerum naturalium causas inuestigantes eadem analogia putarunt principia ponenda simplicium & compositorum corporum. Et qui mundum semper fuisse opinati sunt, facilè sese excusabunt. Qui autem factum nobiscum crediderunt, nihilominus eandem esse simplicium & compositorum rationem arbitrati sunt. Nos, qui ex verbo Dei elementa primùm creata scimus, deinde ex his cætera confe-

confecta eadem vi & potestate nouimus, Analogiam eandem seruari posse putamus. Sicut igitur ex ouo corrupto, in quo pullus actu non inest, pullum generari cernimus, ita ex aqua, in qua ignis actu nullus reperitur, ignem generari censemus. FVR. Cum ex aqua fit ignis, an non tunc aquæ materia caret forma? ER. Non. Suprà namque monui, in eodem instante, quo aquæ forma corrumpitur, ignis formam existere, nullo intercedente momento temporis. FVR. Quomodo fieri hoc potest? ER. Aqua primū calefit, & formam suam nihilominus retinet. Non enim amisso gradu quolibet frigiditatis, mox desinit esse aqua, sed eodem momento illo, quo calor eò vsque auctus est, vt ignis formæ (exempli causa) conueniens sit factus, hæc inducta, & aquæ forma (deleta frigiditate ac humiditate aquæ necessaria) corrupta est. Nam primæ qualitates effectrices intendi ac remitti possunt, quantisper grauitas, leuitas, raritas, densitas intra propriam latitudinem, elemento cuilibet congruentem, consistere possunt. FVR. Videtur nihilominus materia aquæ nudari omni forma, & fieri quiddam omnis corporatæ naturæ expers, ER. Res non sic habet. Non enim spoliatur aquæ forma, priusquam ignis qualitates introductæ iam sint, vt est declaratum. FVR. Hoc ergo me vis cogitare, quemadmodum lignum, ex quo Mercurius est fingendus, priorem formam suam non abijcit, antequam Mercurij figuram receperit, sic materiam sub aquæ formam existentem, ignisque forma carentem, tum demum pristinam suam amittere formam, cum ignis forma induta est? ER. Omnino. FVR. Sed Mercurij figura cum sit accidens quoddam, ideoque intendi remittique possit, partes habet, quarum vna post aliam induci in materiam potest. Formæ autem naturales instar numerorum sunt, ac veluti in puncto quo-

Quomodo in elementorū generatione materia non sit sine forma.

dam consistunt, vt siue addas siue detrahas eis quantumuis minimum, totam speciem permutari necesse sit. ER. Esto, inducatur pars figuræ vna ante aliam. An non proportione quadam & analogia simile fit in dispositionibus ad formas substantiales? Certè negari non potest: vtut formæ ipsæ in quodam veluti puncto indiuiduo consistant. Quinimò quisquis rectè percepit, quomodo dispositiones neque generentur neque corrumpantur, sed quibusdam motis repentè vel extitãt, vel corruptæ sint, haud difficulter ex hac quæstione aliàs obscura satis se extricauerit. Examinare debet, qui nondum hæc intelligit, quæ de eis Aristoteles in 7. Physic. cap. 3. diuinè commentatus est. Hoc loco quæ vberiorem longioremq́; explanationem desiderant, mittam, & tuum te exemplum perpendere præcipiam. Quippe ratio eadem est partium figuræ & totius. Vt ergo tota figura in tempore effingatur in materia, saltem partem eius aliquam subitò introductam fuisse necessarium est. Quod de hac rectè dicitur, id si ad formæ naturalis ortum traduxeris, nihil peccabis. Vt enim hîc prior figura non antè expuncta intelligi potest, quàm alia fuerit insculpta, sic in naturalium rerum ortu res quodammodo habent. FVR. Etsi nondũ hanc rem plenè percipio, videor mihi tamen longius nunc quàm antea prospicere. Quare ad alia descendam. ER. Vt lubet. Fortaßè dabitur in sequentibus occasio declarandi, quæ in præsenti loco desideras. FVR. Ante omnia te monebo, frustrà te de principijs istis rerum disputauisse, si contra Paracelsum facere putauisti. Mihi quidem pergratum fuit audire, sed cum sententia Theophrastri nostri non pugnant. Intelliges non ex eo tantùm, quòd eius discipuli hoc affirmant, verùm etiam ex alijs, quæ nunc dicam. Primum est, quòd se ostendit Sulphur nominare, quicquid in corporibus facilè ac-

Dispositiones nec generantur, nec corrũpuntur.

cilè accenditur: Mercurium, quòd in vaporem seu fumum dissipatur, atq; in altum tollitur: Salem, quòd in cinerem soluitur. At principia, de quibus ex Aristotelis atq; aliorum philosophorū sententia tu disceptabas, nec inflāmari, nec dissipari, nec in cineres redigi posſūt. Deinde quòd ait corpora cōposita in hęc tria p ἀνάλυσιν opera artis Chemicæ resolui: quod de illis principijs cogitare nō licet. Quippe sola cogitatione cōposita in ea diuidi positū fuit. E R. Si constanter in vna sententia aliquando perstare consueuisset Paracelsus, argumentis tuis crederem. Nunc aūt cùm ei non minus familiare fuisse cogito de re vna eademque pugnantia scribere, quàm fuit grata cum aurigis compotatio, assentiri tibi nō possum. Constat eum affirmare non semel, nullum esse in hoc mundo tam simplex corpus; quod non sit confectum ex his tribus. Si ergo Sol, Astra, Cœlum, Elementum, & si quid hisce est purius & simplicius, ex tribus cōmista ei sunt, corporum omnium principia facit. Etenim constanter asserit, totum Limbum ex his tribus constare. Quinetiam angelos aliosq; spiritus ex eisdem compositos esse: quanquā contrarium etiam affirmet, nempe ex substantia spirituum seu angelorum corpora concinnata confectaque fuisse. Accedit huc, quod præclarissimi eius discipuli ausi sunt affirmare: adeoque petulanter & flagitiosè Aristotelis sententiam, quam præ inscitia & ingenij ruditate (nisi si improbitas in causa fuit) assequi nunquā potuerunt, flagellare. Natura, inquiunt, alia principia nulla agnoscit corporum, quàm corpora. Item, Ad materiam primam nec per ἀνάλυσιν nec per σύνθεσιν peruenitur. Quin nec vsus Aristoteleorum principiorum est aliquis, cùm Paracelsicorum sit maximus. Item, Corpora nō componuntur ex alijs, quàm ex ijs, in quę resoluuntur. In resolutione autem tria prædicta, alia nulla, reperiuntur.

Quid Paracelsus uocet Salē, Sulphur, Mercurium.

Angeli ex sale, sulphure, hydrargyro constant.

Argumēta Paracelsici cuiusdam cōtra Aristotelem.

Quare principia nulla ſint fingenda alia. Item, analogia cognoſci ait principia Ariſtoteles: cùm captum ingenij noſtri hæc res ſuperet. Inſcitiſſimè confundunt ijdem principia cognitionis & rerum, dum principia notiora compoſitis eſſe debere afferunt. Ruditatem hanc alijs verbis in Athenæi ſectatoribus à Galeno reprehenſam ſi animaduertiſſent, nunquã ignorantiam ſuam ita leuiter prodidiſſent. Ferunt ergo cõtemptus ſui pœnam iuſtiſſimã. Verba Galeni de his, qui eadem principia artium ſiue cognitionis & rerum faciebant, hæc ſunt. Τὸ μὲν οὖν ὥσπερ ζώου, καὶ τῆς ἰατρικῆς ὑποθέσθαι στοιχεῖα τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅσης ἀλογίας ἔχεται, τί ἂν ἐγω νῦν ἐπεξίειμι; κεκωμῴδηται γὰρ ὑπὸ πολλῶν ἤδη τὸ δόγμα, καὶ ψόγον καὶ γέλωτα οὐ σμικρὸν τῷ παλαιῷ προστετρίψατο λόγῳ. Ineptius formam cum materia miſceri dicunt: cùm ſola corpora propriè miſceri omnes eruditi affirment. Præclara hæc aduerſus Ariſtotelem diſputatio abundè probat, vel perperam ab ipſis Paracelſum intelligi, vel rectè à nobis exponi. Quid quod ijdem ex Paracelſi ſententia ſcribunt, elementa, quæ corpora eſſe negant, ſed corporum duntaxat receptacula & hoſpitia ſeu domicilia (Matrices vocãt) aſſeuerant, ex tribus illis orta commiſtaque fuiſſe? Quomodo ſi ex corporibus commiſtis elementa ſunt confecta, corpora non eſſe defendent? Quanquam ex Paracelſo non ſit vel difficile vel nouum contradictorias ſententias proferre. Hoc verò omnem abſurditatem ſuperat, quod aiunt Ariſtotelem cum pleriſq; philoſophis negare, ex quatuor elementis tanquam materia conficeri corpora miſta reliqua. Dignus mehercule præceptore eſt hic diſcipulus, vt quàm moderatiſſimè dicam. FVR. Mox ad hæc: nunc illud dicam, alios non ſic interpretari mentem Paracelſi, ſed audacter affirmare, hunc Ariſtoteli non repugnare. ER. Facilè refutatur:

tatur, quod obijcis. Non laboramus, quo quisque modo Paracelsum exponat. Scimus enim vbiq; secum fœdissimè pugnare: & proinde contraria sentientes facilimè suas opiniones ex eodem probare. Dicam iterum hoc loco, ne repetendũ sit deinde sæpius, vix aliquam esse in Paracelsi scriptis sententiam, cuius non etiam contraria in eisdem reperiatur. Quare poterunt contraria de re eadem sentientes suam vtriq; opinionem ex scriptis eius comprobare. Ad me quod attinet, non ob id aliquos aduocaui testes, vt semper ita sensisse fidem facerem, sed vt ab alijs quoque sic intellectum indicarem. Quam verò dicant Praracelsum non repugnare Aristotelis sententiæ, audi quæso. FVRN. Audiam. ERAST. Constat apud omnes sanos, principium, vt nunc de principio loquimur, differre ab eo, cuius est principium: (Principiatum vocant aliqui.) nec idem vtrumque esse. Ex quo sequitur, rectè à nobis ex Aristotelis omniumque eruditorum philosophorum mente affirmatum fuisse, principium corporum per se subsistentium non esse corpus. Hoc isti nõ concedunt, quamuis concedere videantur, cùm sic argumentantur. Ex indiuiduis in suo genere absolutis nullum corpus cõstituitur. Sal communis, Sulphur, & Mercurius sunt indiuidua in suo genere absoluta. Non igitur sunt corporum principia. Sanè certum est, Paracelsum, & hos ipsos, tria illa principia sua censere corpora. Quoniam sic per artem separari aiunt, vt in conspectum veniant, & distingui ab alijs queant misti corporis partibus. Quare seorsum subsistere ea oportet. Iam verò quod se ipso subsistit vel est actus, vel habet actum. Principia illa Paracelsi non sunt actus. Non enim visibilia possent reddi. Ergo habent actum. Ergo sunt corpora. Quomodo igitur non sunt, quærat aliquis, indiuidua in corporũ genere absoluta, cùm seipsis subsistere va-

Paracelsus nix ullam sententiam constãter tenuit.

Tria principia Paracelsi sunt corpora.

leant? Indiuiduum absolutum vocant corpus mistum seu compositum. Affirmant igitur principia Paracelsi, corpora esse per se subsistentia: quod Aristotel.cum omnibus omnium gentium ætatumq; eruditis & intelligentibus viris constanter negauit. Quocirca pugnat eius sententia cũ Aristotelis doctrina in hac parte. Nec est dubium, quin contradicere voluerit, tametsi facere nescierit: vt postea liquebit. Nunc illud obiter æstimemus, quod isti censores noui instar Dictatoris cuiusdã statuunt, Corpus simplex non esse absolutũ in suo genere. Deinde quòd ex absolutis corporibus alia constitui negant. Quo iure, quibusúe legibus sic decernunt? An semina in seminum genere, oua in ouorum genere, elementa in simplicium corporũ genere non sunt absoluta corpora? Quæ hoc philosophia sanxit? Nulla. Nam Paracelsi somnia tam honesta nominatione indigna, execrabilia & planè detestanda sunt deliria. Esto, sit ouum pullus inchoatus, semẽ dimidiata planta. An propterea illud in ouorum, hoc in seminũ genere imperfectum erit, quia destinatum est alius rei generationi? Apage cum hisce nugis, Elementa sunt huius mundi sublunaris corpora simplicissima, & in hunc vsum à Deo creata, vt ex ipsis ad mistionem coeuntibus corpora alia conformentur: quæ nullus vnquam, excepto spiritu Paracelsi, absoluta corpora negauit. Vtrum ignis ob id, quod inter elementa præcipuè author & effector est mistionum, inchoatum & imperfectum dicetur corpus? Imo verò an Paracelsica principia non sint perfecta in suo genere corpora, quia ex eis reliqua componantur? Quomodo igitur in separationibus seorsum demonstrari ac seipsis subsistere feruntur? Flagris & scutica digna sit sententia, quæ se ipso consistens seu subsistẽs corpus, neget absolutum esse in suo genere. Aequè falsè alterum dicitur, ex absolutis nullum

Corpus simplex perperã negatur absolutum esse in suo genere.

lum componi corpus:vt ex dictis patet. Nolo adferre lac, quòd manifestè commistum est ex butyro, caseo, & sero, corporibus absolutis. Nolo alia perinde manifestam compositionem obtinentia proponere. Dicam nota confessaq; omnibus non insanis. Quis nescit ex communi sale, pane, fructibus, carnibus, corporibus in suo genere perfectis. & absolutissimis, in vētriculo mistis, tandem generari sanguinem ex omnibus constitutum? Quis marinas aliquas itemq; ad aquarum salsarum scaturigines prouenientes plantas nō sentit aqua vel marina vel salsa nutritas? Corruptores dignius quā reformatores dicēdi sunt, qui tales nobis leges ferunt. FVR. Malim audire aliquid de argumentis à te recitatis. Habeo enim quæ illis addam. ER. Aut falsa sunt, aut ad rem præsentem non spectant. Demonstraui clarè in supradictis, corporū principia non esse corpora, sed corporea. Differt enim principiū corporis simplicis à corpore: quomodo compositi corporis principium à corpore composito differt. Quis ignorat neq; butyrum, neq; caseum lac esse, tametsi lactea sint? Quemadmodum compositi partes nō sunt compositum ipsum. ita nec simplicis corporis, quod in alia solui corpora nequit, partes siue principia, corpora possunt esse, licet corporea esse certum sit. Aliud namque est corpus, aliud corporeum. Formæ naturales, adeoque animæ nostræ principia sunt corporea, corpora tamen neutiquā sunt. Qualitates quoque, proprietates, & vires corporum, rectè dicuntur corporeę (alio tamen modo, quàm principia) corpora præter Paracelsi spiritum nullus appellauerit. Hæc si ridebunt Paracelsici, nihil lucrabūtur amplius, quàm quòd summam ruditatem suam cum impia temeritate coniunctam prodent. FVR. Hoc pacto iterum videberis corpora nobis fabricari ex incorporeis, quod absurdum iudicant etiā Paracelsici.

Ex absolutis corporibus cō ponuntur alia corpora.

Corporū principia non sunt corpora.

Corpus & corporeum differunt.

ER. Non omnes. Quidā enim corpora ex incorporeis cum magistro suo cōficiunt: alij cum eodem fieri posse negant. Semper aut saltem in plerisq; possunt contraria dicentes authoritate magistri communis inniti, vt non multò prius dicebam. Tam fœcundus fuit, vt contradictorias passim opiniones foueat, ac testimonijs vtramq; partem armet. Nos mista corpora ex simplicibus componimus, vt ex materia: & in hoc iterum dissolui dicimus: simplicia sola cogitatione in sua principia solubilia ponimus: actu vel materiā sine forma, vel hanc sine materia subsistere posset tantum abest vt affirmemus, vt nec imaginabile esse putemus. Hæc ergo creata de principio sic dicimus, vt neutra pars alteram præcesserit. FVR. Quid ergo prodest ista de principijs imaginatio? ER. Si elementa non in se mutuò transmutarentur, id est, si non generarentur & corrumperentur, sed impatibilia permanerēt, vsum sanè in his exiguum haberet. Dum verò corrumpuntur & generantur iuxta partes, non potuit huius mutationis natura vel percipi vel explanari absq; hac de principijs cō sideratione. Cum enim ignis corrumpitur, nec ad nihilum reducitur, necesse est illud amitti, quo ignis est ignis. Quod enim remanet, materia est, qua ignis nequaquam est ignis. Aliud enim est, quod, vt ignis: aliud, ex quo, vt materia: aliud, quo, vt forma: per quam materia hoc adipiscitur, vt ignis sit, & dicatur. Sic cum ex ouo fit pullus, corrumpitur ouum: nec tamen oui materia euanescit penitus: sed priore forma, per quā ouum erat, perdita, nouam acquisiuit, qua pullus est. Vides igitur nos nō posse vel mutationis, vel naturæ elementorum scientiam assequi absq; principiorum noticia. Eodem modo res habet in mistis. Clarè iam perspicis, opinor, non esse ociosam hanc disputationem, vt insci tissimè quidam scripsit. Deinde prima rerum naturalium

Vsus principiorum.

lium principia nõ esse corpora,tametsi sint corporea: & proinde elementa non posse in corpora resolui arte Chemica. Demum nos neque mista corpora fabricare ex incorporeis,neque elementa. Quippe mista ex elementis componi dicimus: Elementa autem non concedimus eodem modo ex principijs per se subsistentibus aliquando conflata fuisse,sed cum eorundem formis materiam primam concreatam scimus : quam omni forma nullo temporis momento caruisse nouimus. Habes ad argumenta tria responsionem: simulq; insulsissimum esse quartum intelligis, cum ait, principiorum intelligentiam ingenij humani captum superare. Si omnium captus esset,qualis est Paracelsi & talium discipulorum,tolerari posset,quod dicit. Ad illud de principijs noticiæ ac rerum suprà satis responsum est. Notiora quidem nobis esse oportet principia cognitionis nostræ,ex quibus in obscuriorum & ignotorum noticiam deuenimus: at rerum principia euidentiora nobis esse rebus,quarum sunt principia, necessarium non est. Quippe ex effectibus & compositis nobis notioribus,nempe sensibus magis occurrentibus, in noticiam demum venimus componentium & principiorum. Tales nobis nugas cum proferant inaudita temeritate rudissimi,vt lenissimè dicam,homines,non dubitant cœlo bellum denunciare. Quæ præterea te habere aiebas proponito. FVR. De materia & forma quærere volebam, vtrum substantias poneres an accidentia. Verùm quando differre dicebas, quod, quo, ex quo,in mentem venit Aristoteles, cùm substantias diuidit in compositum,formam,& materiã. Quinetiam materia intellexi de principio à Deo sic creatam, vt omni forma spoliata nunquam fuerit. Intelligo iam ita ex ea fieri omnia, quomodo ex pane sanguinem generari nouimus. Etsi enim forma panis prorsus deperdi-

ff

tur,& in materia panis,forma sanguinis succedit,ex nō corpore tamen ob id nullus sanguinem genitum censuit. Restat aliud, quod mihi planius explicari cupio, Vtrum res quæuis in ea,ex quibus cōstat,resolui possit. Hac namq; sumptione inprimis nituntur tria illa principia ponentes. E R. Limitatione indiget. Iam enim ostensum est,corpora simplicia cogitatione duntaxat in principia diuidi:atque ideo ineptos esse, qui sic argumentantur, Corpora non possunt arte Chemię dissolui in materiam & formam: Ergo non sunt ex his tanquam principijs constituta. Intelligi proinde propositio debet de partibus materialibus seu corporatis, se ipsis actu subsistere potentibus. Nisi enim de partibus actu inexistentibus,eisq; materialibus,ex quibus compositum conflatum sit, accipiatur, plurimum fallet. Multæ namq; res ex composito quolibet fiunt, ex quibus actu inexistentibus factum nunquam fuit. Verum igitur est,rem quamq; ex illis constare, ex quibus actu inexistentibus veluti per compositionem quandam composita est. In has partes resolui compositum si dicatur,libenter propositionem concedemus. At ex illis partibus conflatas esse res omnes, quæ per substantialem materiæ transmutationem ex ea generantur,nunquam confitebimur. Nulla enim ratione poterit hæc sententia vera demonstrari. Quis nescit diuersa artis operatione virtute ignis,aut caloris ignei corpora solida in nitrum verti posse, in cineres, in liquores, in res alias? An ideo dicemus ex his compositas fuisse? Non arbitror. Legimus hominum certorum corpora in vermes, pediculos, aliaque talia conuersa fuisse, ex quibus conflata commistaq; nullus existimauerit. Multorum vel pulmones vel partes aliæ in pus corruptæ fuerunt,quas ex pure generatas ne asini quidem putauerint. Sic cibi sæpe in humores putres aut stercora mutantur

An res omnes in ea, ex quibus constant, resolui poßint.

tantur

tantur, quos ex talibus compoſitos rebus fuiſſe, nullus ſanæ mentis dixerit. Animalis corpus, in carnes, oſſa, neruos, ſanguinem, aliasque partes tales diſſolui poteſt, quoniam in eo actu inexiſtunt. At has vel à natura, vel ab arte in ſemen & ſanguinem: vel hæc in cibos, ex quibus confecta ſunt, diſſolui poſſe, ne Cacodæmon quidem auſit affirmare. Quis pullum redire putat in ouum, ex quo conformatus eſt? aut ouum in gallinaceum ſanguinem, ex quo genitus fuit? aut deniq; hunc in frumentum, quo nutrita eſt gallina, redire credat? Non datur regreſſus ad formam à priuatione: nec retrorſum in generando vadit natura. Prorſum ſemper progreditur in miſtis: & tanquam circulo quodam mutationes ſuas abſoluit, ex priore ſemper efficiens poſterius, nunquam ex poſteriore prius, antequam ad elementa prima peruentum fuerit. Quocirca non eſt reciproca in rebus naturalibus compoſitis generatio, ſed alia fit poſt aliam: vt in 1. lib. Metaph. cap. 2. luculentè docuit Ariſtoteles. Cum enim vellet oſtendere generationem ratione materiæ non abire in infinitum, dupliciter indicauit aliquid ex aliquo generari. Vel enim ita fit ſicut ex puero vir, aut ex imperfecto perfectum: vel vt ex aere generatur aqua vel ignis. Hanc elementorum eſſe aſſerit, reciprocamque oſtendit: illam reflecti negat, ſed à primis corporibus ſeu elementis per varias miſtiones & diſcrepātes materias ſemper ire prorſum docet, quouſque tanquam per circulum ad prima iterū deſcenderit elemēta. οὐκ ἀνακάμπτει πρὸς ἄλληλα, οὐδὲ γίγνεται ἐξ ἀνδρὸς παῖς. οὐ γὰρ γίγνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἐστὶ μετὰ τὴν γένεσιν. Elementorum generationem dicit reflecti. Non enim vnum elementum in genere elementorum eſt alterius veluti ſeminarium & imperfectum quiddam. At in miſtorum generatione, in qua vnum tanquam ſemen eſt quoddam alius, aut

rationem habet imperfectum ad perfectum, reflexio tam non potest concedi, quàm non potest ex viro puer iterum fieri: ex quo mutato vir factus fuit. Quicquid igitur velut imperfectū, permutatur ad perfectionem, siue permutata temperie elementorum priore aliud fit, reuerti ad priorem naturam nunquam poterit. Huiusmodi namque generationes non reflectuntur in circulum, siue nō retrocedunt, sed prorsum semper eunt, dum ad summum est ventum. Deinde sicut per varias mutationes ascenderunt, ita per alias rursus paulatim dissoluuntur, quousq; ad elementa reditus fiat. Quamobrem nō corrumpitur vinum in omphacium, ex quo ortum est, sed in acetum. Et hoc deinde in aliud quiddam mutatur, atq; illud rursus in aliud, donec reditum sit ad prima elementa. Hac ratione non transmutatur bilis in sanguinem, ex quo supercalefacto nata est, sed in humorem alium: & hic porrò in alium, dum ad elementa peruentum sit. Ergo non ex quibuslibet rebus quę per ignem ex corporibus mineralium, plantarum, animalium generātur, composita ea sunt. Imò impossibile dicimus esse, vt mistum, quod per substantialem transmutationem misti alterius est factum (sicut cum ex sanguine fit caro, neruus, os, vena, cerebrum) in eadem illa vel ab arte vel à natura resoluatur, ex quibus primò factum est. Dissoluuntur quidem omnia tandem in materiam, ex qua facta fuerunt ab initio, scilicet in elementa: sed in salem, sulphur, & mercurium, etiam elementa deinde verti ac diuidi, ne Paracelsici quidem, non palàm scelerati & indissimulanter mendaces affirmabunt. Etenim qui mihi inter ipsos peritiores videntur, non audent constanter affirmare, se in omnibus corporibus mistis omnia tria distinctè inuenire. Quomodo ergo putabimus ex elementis separari seu elici ista posse, quæ ex variè multipliciterque mistis.

ſtis nonnullis corporibus euocare nequeunt? Quis miretur vi ignis variata ex eadem materia varia generari corpora? Qui talia actu fuiſſe in eiſdem credit, atque ex talibus actu exiſtentibus compoſita fuiſſe putat, næ is eſt nimis rerum imperitus. Sic enim caſeum quoque ex vermibus, bouem ex apibus confectum fateri cogemur. FVRN. Intelligo hæc iam ſatis. Memini autem te ſuprà dicere, Paracelſum Ariſtotelis de Principijs diſſertationem oppugnare voluiſſe quidem, at facere neſciuiſſe: quod apertius mihi declarari velim. ERAS. Nulla hîc obſcuritas. Credo Paracelſum Ariſtotelis mentem ne vel eminus quidem olfeciſſe. Quomodo enim homo indoctus, perpetuò ebrius, eiuſmodi cognoſcere in animum induxiſſet? Audiuit omnes dicentes, tria eſſe rerum principia. Audiuit nō minus affirmantes, quatuor elementa eſſe rerum principia. Cumque non ſciret inter miſta & ſimplicia diſtinguere, & Ariſtotelē putaret elementorum quoque principia exiſtimauiſſe corpora, placuit ei in horum locum ſubſtituere tria illa, quæ apud auri decoctores inuenerat. Deinde longius progreſſus eſt, ac elementis quatuor è medio ſublatis, tria ſua principia repoſuit. Nec alia eſt diſcipulorum eius opinio, ſi ad verba eorum reſpicias: quamuis aliud neſcientes dicant. Ille etenim quem ſuprà diximus tam bellè Ariſtotelem reprehendiſſe, tandem ſua principia ex Paracelſi ſententia definiens, ait, Corpora eſſe prima, ſimpliciſſima, perpetua, per ſe conſiſtentia, ex quorum miſtione omnia fiant, & in quæ poſtremò reſoluantur. Poſtquam fortiter, opinione ſua, pro Paracelſo contra Ariſtotelem de Principijs pugnauit, elementa definiuit, principia ſe definire putans. Elementa namq; ſunt corpora ſimpliciſſima (ideoq; indiuiſibilia ſecundum ſpeciem) per ſe ſubſiſtentia, ex quib. miſtis cætera fiunt,

Paracelſus Ariſtot. ſententiam de Principijs oppugnare neſciuit.

Definitio Principij Paracelſici cuiuſdam.

Elementū quid

& in quæ denique rurſus ſoluuntur miſta Principia neque corpora neq; miſcibilia ſunt: nec per ſe ſubſiſtunt: nec miſtorum corporum principia dici rectè poſſunt. Hi ſunt egregij illi Ariſtotelis probatiſſimorumq; aliorum authorum reformatores. F V R. At Paracelſus negat elemẽta ſimplicia eſſe corpora,ſed ex tribus illis aſſerit eſſe compoſita. Quinetiã cœlum & ſydera ex eiſdem conflata contendit. Elementa aũt quatuor vulgò nota Matrices vocat fructus mundanos ex ſe,tanquam ex ſinu quodam,proferentes & cõſeruantes. E R. Tempus eſt iam,vt doctrinã eius de Elementis excutiamus. Sic enim quæ de principijs dicta ſunt,eadem opera dilucidiora fient. Exponam autem primùm,quæ vera ſit ſententia,quò,quæ Paracelſus finxit,cõſpici poſſint facilius. Quippe manifeſtè patebit,tria illa corpora neq; principia neq; elementa rectè ſaneq; ab eo vocari. Suprà dixi,elementa eſſe corpora.ex quib. cætera fiant,vt in eis inſint,& in alia ſe priora corpora ſolui nequeant. Quæ aũt & quot ſint hæc corpora, ex rerũ mutatione ſeu motu primi illi naturalium rerum cõtemplatores pariter inuenerunt.Loquor hîc præcipuè de elementis miſtionis,non compoſitionis.Etenim literas vſitatè dicimus ſyllabarum eſſe elemẽta, quòd ſint minimæ earum partes,verùm cõpoſitionis tãtùm ſunt elementa. Non enim miſcentur literæ,ſed inſtar partium domus coniunguntur,proq; varia compoſitione varias & diſcrepantes efficiunt ſyllabas,& conſequenter etiam dictiones. Hoc modo ſi vſurpetur nomen elementi, exquinq; mundus conſtabit elementis,videlicet, cœlo,igne,aere,aqua,& terra. In qua ſignificatione Ariſtot. alicubi cœlum vocauit Elementum, velut partẽ totius mundi ſimplicem. Nos de ſolis mundi ſublunaris ſiue miſtarum rerum elemẽtis,hoc eſt, de miſtarum rerum materia hîc agemus. Ergo cùm priſci philoſophi res

Qua ratione elementa inuenerint priſci philoſophi.

quasuis à seipsis, nulla causa externa corrumpente, dissolui cernerent, compositas ex pugnantibus cogitare cœperunt. Nihil enim vnum existens à seipso mutatur. Cum deinde in rerum compositarũ substantiales mutationes intuerentur, atque in tali mutatione quauis diuersas materiæ partes obseruassent, nihil dubitarunt affirmare, omnia ex corporibus quibusdam specie differentibus conflari, quæcunq; præter elementa hîc generantur & corrumpuntur. Et ne sim longior, nec in animalium corporibus, quæ nullus composita esse negauit, nec in fructibus & lacte, alijsq; talibus immorabor, sed in illis solis te iubebo obseruare, quæ minus manifestam sensibus habent compositionem. Itaq; aquam, vinum, succos alios tales inspicito, quoties vel suapte sponte ac naturaliter, vel ab arte corrumpuntur: & apertè videbis eos in dissimiles substãtias dissolui. Sanè cùm vinum optimum & clarissimum putrescit, fæcem subsidere crassam & terream cernimus plurimam. Exhalauisse partem, copia seu quantitas diminuta declarat. Relinqui partes aqueas, & propemodũ insipidas, gustus probat. Idem in aqua, inq; succis quibuslibet deprehenditur. Multò euidentius in corporibus solidioribus minusúe liquidis apparet. Quoniam si vel solo pane, vel solis ossibus alas aliquod animal, nihilominus excrementa crassa, aquea, fumea generari conspicies. Si rursus ex hoc cibo vnico sanguinem genitum explores, non minus dispares continere partes experieris. Eadem est vrinę & aliorum omnium conditio. In omnibus enim reperies substantias diuersas, licet in vna euidentius & facilius separentur, quàm in alia. Ex hac solutione rerũ in partes adeo dissimiles intellexerunt veteres, res mistas ex diuersis corporib. per se consistentibus omnino conflatas commistasq; esse. Cùm aũt quę & quot illa essent corpora, ex quibus reli-

Numerus elementorũ quomodo inuentus sit.

qua conficerent, studiosè inquirerent, atq; ignẽ, aquam, aerem, ac terram ita corrumpi aduerterẽt, vt partium diuersitas eiuscemodi vel nulla, vel exilis admodũ occurreret, clarè cognouerũt, hæc esse aliorum materiã. Sanè cum flamma corrumpitur pura, præter aerem in loco nihil cernitur. Licet hoc manifestè videre in subita flammæ extinctione, cum scilicet euolare non permittitur, vt in cucurbitulis cùm accensa est, corporiq; subitò admouetur: aut cum aliter ignis repentè ac semel contegitur. In nihilum verti non potuit. Vt enim ex nihilo nihil fit, ita quod aliquid est corporei, non potest ad nihilum reduci. Nihil autem præter aerem apparet. Quocirca non est in substantias dissimiles dissolutus seu corruptus. Eodẽm modo cum aer in ignem mutatur, siue incenditur, excrementum transmutationis nullũ occurrit. Cum aqua purissima decoquitur, in aerem tota fermè vertitur, paucissimis quibusdam reliquijs remanentibus: quas ei permistas fuisse, & ad substantiam non pertinuisse præclarè intelligebant. De terra maior fuit dubitatio. Veruntamen cùm eam receptaculum & velut officinam generationum atq; corruptionum attendissent, nõ valde mirati sunt minus puram esse. Tali via incedẽtes veteres primùm obseruarunt necessariò elementa quædã esse. Et cùm non nescirent, simplicia compositorum esse principia seu materiam, simul hoc quoque cognouerunt, quæ omnium facta fuissent principia seu elementa, simplicissima in corporum genere esse oportere. Post hæc quæ & quot essent inuenerunt. Postmodum accuratius singula rimantes rationibus comprobarunt ac illustrarunt. FVR. Ingeniosè scrutati sunt, fateor. Attamen magna fuit apud veteres philosophos de Elementorum numero disputatio & sententiarum similitudo quæ res suspicionem nobis meritò parit, non tam euidenter

Corpus nõ potest ad nihilum reduci.

denter & clarè ipſos, quæ dicebas, vidiſſe. Certè poſteriores neceſſe habuerũt argumentis confirmare priuſquam perſuaderent, quatuor illa corpora aliorum elementa materiamque eſſe. Anaxagoras particulas ſimilares, Democritus atomos, Pythagorici, vt ex Timæo probatur, ſuperficies, Thales aquam, alij aerẽ, alij medium quoddam corpus inter hæc, alij aliud commenti ſunt. ER. De Anaxagoræ & Democriti ſententia nolim temerè contendere: ſed de alijs incunctanter affirmo, nihil eos dũbitauiſſe, quin ex his quatuor, igne, aere, aqua, terra, per miſtionem coeuntibus naſcerentur, quæcunque præter ipſa oriuntur & intereunt. De Platone quiſquis dubitat amens eſt. De Thalete, Anaximandro, Heraclito, & ſimilibus idem iudicauit Galenus, cum ſic ſcripſit. καὶ μοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες ἐκέινοι τὴν ὕλην ὀνειρώττειν, ἣ κοινὴ πᾶσιν ὑποβέβληται τοῖς στοιχείοις, καὶ ταύτην μίαν ὁρῶντες ἐν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖον. In hoc igitur iſti errarunt, quòd hæc quatuor ex alio quodam corpore fieri cenſuerunt, licet miſta ex his non minus alijs proximè generarent. Deceptionis cauſam putat Galenus, quòd non intellexerunt materiam tantũ eſſe omnium communem, ex qua cum actu conſtitueretur elementũ. Videbant elementa in ſe mutuò trãſmutari: nec qua ratione hoc eueniret, ſatis videbant. Certius nihil poteſt dici, quàm veteres omnes, aut ſaltem pleroſq;, miſta ex quatuor elementis noſtris creauiſſe: ſiue ex antiquiore corpore fabricarent, ſiue prima eſſe crederent. Anaxagoræ atq; aliorum opinionem confutauit egregiè Ariſtot. in 1. Phyſ. & Democriti phantaſiam in libris de Cœlo & Mundo cribrauit. Quomodo Galenus ex rerum compoſitione probarit ex quatuor elementis conflata eſſe corpora omnia, in 1. de Elementis legere poteris. Hippocratem nõ tantùm hominem, ſed res omnes ex eiſdem conſtituere, tam docet firmè *Hippocrates res omnes ex*

quatuor notis elementis constituit.

Galenus in eodem lib. cap. 8. ex ipsismet verbis Hippocratis, vt ambigere nullus possit. Vnum hic locum producam propter sequentia. Sunt enim Paracelsici quidam adeò impudentes, vt Hippocratem quoq; in partes suas traducere audeant. Τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν ζώων φύσις ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων ἁπάντων. καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐς ταυτὸν, ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον. ἐν τοῦθ' οὖν καὶ ἀπεχώρησεν. Natura, inquit, animalium, rerumque aliarum omnium talis est. Generantur enim & intercũt similiter vniuersa. Quoniam constituta est natura eorum ex prædictis omnibus (nempe ex calido, frigido, humido, sicco: siue ex igne, aere, aqua, terra) & occidit, sicut prædictum est, in idem vnumquodque ex quo conflatum est. Huc igitur secedit: nempe ignis ad ignem, aqua ad aquam, aer ad aerem, terra ad terram. FVR. Præclarè equidem video antiquissimam esse hanc opinionẽ, quam ita confidenter ausus est Hippocrates asserere: velim nihilominus audire quomodo probari possit elementa esse quatuor. Dubitarunt enim aliqui non tantùm olim apud veteres, sed & hodie ausus est Cardanus ignem ex censu elementorũ rationibus quibusdam submouere: quas suo deinde loco tuis opponam. ER. Aristoteles quatuor esse probauit pro more suo breuiter in Meteoris, ex analogia & proportione materiæ. Cùm enim contraria sint, ita diuisa esse secundum materiæ proportionem conueniebat, ne vnum virtute actioneque sua corrumperet cætera. Alij ex principijs Aristotelis idem monstrarunt, argumento sumpto à natura motus recti. Sed hæ ostensiones magis seruiunt elementis compositionis, quàm mistionis. Quamobrem his præteritis, quæ ad institutũ nostrum propius pertinent, considerabimus. Iam ostendi sensus nostros ele-

Rationes quatuor duntaxat elementa probantes.

mentorum numerum nos docere. An oblitus es ſenſibilium iudicem eſſe ſenſum, intelligibilium intellectũ? Si de numero, qui hîc iam adſumus, orietur quæſtio, An non deſipere arbitrareris argumentis demonſtrare conantem tot nos eſſe, cùm numerare nos oculis poſſet? Corpora miſta, cum corrumpuntur, in diuerſa corpora diſſolui clarè videmus. Etenim quando pomum, exempli gratia, putreſcit, partes aliquas inſtar aëris exhalare, quaſdam inſtar aquæ humidas in ſuperficie hærere, craſſas & terreas ſubſidere cernimus. Eaſdem non minus perſpicuè in integro deprehendimus. Quoniam aereas continuè effluere nobis declarant tum odor, tum rugæ cutis magis magisq; apparentes. Aqueas ſi vel leuiter digitis compreſſerimus, ſimiliter conſpicimus. De terreis nullus ambigit. Eaſdem partes in corporibus miſtis omnibus ſenſus comprehenderunt, tametſi in alijs terreæ, in alijs aqueæ, in alijs aereæ ſuperent. Tria hoc pacto elementa perſpicuè inuenta ſunt. Nam corpora hæc ſimplicia, & non miſta eſſe, corruptio eorũ probauit, vt ſuprà declaraui. FVR. At Paracelſus modum docet, quo ex ſingulis elementis quatuor alia elici queant. ER. Elementa, quæ apud nos hîc ſunt, non eſſe pura, ſed aliena quædam habere ſibi admiſta corpora, certum confeſſumque eſt omnibus. Quare fieri poteſt, vt in vnoquoque elemento diuerſi generis aliquid, licet exiguum ſit, reperiamus. Qui primi iſta obſeruarunt, terram impuriſſimam eſſe animaduerterunt. Imo puram non alibi, quàm in centro inueniri crediderunt. Mouerunt eos tum alia, tũ quòd eam velut centrum eſſe perſpexerũt, in quod confluerent omnia. Certè receptaculũ ac velut ſinus quidam eſt, in quo natura partus ſuos omnes, aut ſaltem pleroſque miſcet, generat, fouet, alit, auget, conſeruat. Paulò minus impuram deprehenderunt aquam: pu-

Elementa noſtra non ſunt pura.

riorem aerem: illum præsertim, qui à terra & aqua recessit longius: purissimum in globo suo existentem ignem. Ratio est, quod ad mistorum generationē creata elemēta creatoris iussu loca infima facilius petunt: vbi rerum generationi subseruiant. Etsi igitur aerem, exempli gratia, nonnihil aquæ, terræ, ignis, in se habere perspexissent, aerem tamen simplex corpus esse incunctanter pronnunciarūt: quod maximam eius partem simplicem, inque alia elementa totum permutari, non in diuersi generis corpora, instar aliorum quorundam resolui conspexissent. Ergo si Paracelsus ex aere quatuor elemēta potuit efficere, ex impuro aere tale quid separauit. Et ignem ex aere facere caret difficultate. Aquam ex aere puro quomodo virtute ignis fabrices difficilius est dictu. Quanquam veteres vnum elementum supponentes ex hoc cætera crearunt rarefactione & condensatione, vt ex Hippocrate liquet. Sed esto, ex aere nostro separētur aer alius, ignis, terra, aqua. Quæro an etiam ex hoc aere rursus eadem secerni possint? Si semper hoc fiat, abibit res in infinitum: quo nihil potest absurdius cogitari. Si tandem purus inuenietur aer, habemus quod quærebamus. Quantum porrò fidei sit tribuendum huic de elementorum separationi mendacio Paracelsi, prudens intelliget Lector, si, quæ in 2. Archid. scripsit, attentè perlegerit, accurateq; examinarit. Sufficit nobis hoc loco mōstrauisse, rectè antiquos ex euidentibus de tribus elementis ratiocinatos. FVR. Quænam tria illa dicis? ER. Terram, Aquam, Aerem. FVR. Ego verò memini me legere, veteres Chemiæ studiosos, quos solos appellare solent philosophos Chemici & Paracelsici, de aere plurimum dubitauisse: propterea quod in separationibus eum nusquam separatè reperissent. Equidem ex Paracelsi discipulis vnus, quem ego propter candorem & in arte sua

Cur elementa facilius infima petant.

Paracelsi opinio de separatione trium elementorū ex singulis elementis uana est.

te ſua experientiam(in qua ſupra annos triginta ſummo ſtudio laborauit,ac longè plura cæteris obſeruauit)maximi ſemper feci,ſic ſcribit. Quartũ elementum aer ſcilicet,non eſt per ſe,aut in ſubiecto ſuo,perceptibilis. In vento & in nube non ſentitur aer,ſed aqua:quę per tranſmutationem eſt aeri permiſta. Et paulo pòſt. Nihil aliud ibidem inuenire potuerunt vnquam, niſi tria,quæ dicta ſunt. Aerem ſimplicem aut compoſitum ab alijs nullo ſegregare potuerunt artificio: ſed ſemper aquæ didicerunt,vel igni ſub oleo, permiſtum eſſe. ER. Idem hic Paracelſi diſcipulus mihi quoque viſus eſt ab euidentia rerum minus diſcedere,pietatiſque ſtudioſior eſſe multis alijs. Sanè ingenuè concedit aerem elementum eſſe quartum,licet in diſtillationibus nulla poſſit arte ſeparatim oſtendi: plus tribuẽs euidentiæ in hac re,quàm arti ſuæ. Quòd ſi vera ſunt quæ hîc ſcribit, quomodo vera potuerunt eſſe,quæ de elementorum ſeparationibus affirmauit Paracelſus? Sanè hic paulò pauciores annos exercuiſſe Chemiam videtur,quàm Paracelſus vixit. Sed hæc extra propoſitum dicta ſint. Tria elementa manifeſtè ſic cognita ſunt quibuſlibet perfectis miſtis ineſſe. De quarto, ſcilicet igne,minus dubitarunt,quòd calorem quendam in omnibus miſtis percepiſſent,quem à ſolo igne naſci poſſe præclarè perſpexerant. FVR. Quibus argumentis permotos putas,vt ita cenſerent? ER. Grauiſſimis ac certiſſimis. Sanè res vna in pluribus & diſtinctis rebus inexiſtens non poteſt niſi ab vna cauſa effecta fuiſſe. Cauſæ namque diuerſæ generant effectus diuerſos: communė nihil pariunt,niſi commune aliquid poſſideant, per quod communem illum effectum generent. At calor in diſcrepantiſſimis rebus vnus generę ineſt. Quare à cõmuni aliqua cauſa productus eſt. Deinde quotiens res vna magis minuſq; communicata

Aer nõ poteſt in Chemia ſeparari ab alijs elementis.

Argumẽta docẽtia ignem in miſtis contineri.

est discrepantibus rebus, omnino est necesse, vt, quod alijs communicat, perfectissimè idipsum habeat, quod alijs tribuit. Quòd autem alia magis alia minus eodem participant, ex eo accidit, quòd propius alia alijs ad illud accedunt. Si namq; vnicuique per se, & ex propria sua natura conueniret, æquè perfectè singula obtinerent. Certum porrò est, calorem maiorē ac minorem inesse rebus mistis omnibus, quantumuis natura dissimilibus. Equidem in aliquibus inest adeò copiosus, vt planè vrat: in quibusdam vix, imò ne vix quidem sensibilis est: in nonnullis medio modo inuenitur. Et omnes hi ordines, gradus fermè infinitos habent. Quo fit, vt ex sua natura non habeant, sed aliunde eum accipiant. Vnde autem habeant, si non ab igne accipiant? Igne in rebus naturalibus nihil est calidius. Ergo cùm semper, quod summè tale est, causa sit aliorum, quæ minus talia sunt, ab igne habent res mistæ, vt magis minusque caleant. Equidem in omni genere aliquod esse oportet, quòd sit aliorum mensura & causa. Quare & in calidorum genere. Hoc autē vocamus ignem. Demum quæcunque participatione aliquid sunt, ad illud velut ad causam reducuntur, quod per se tale est. At res mistæ calidæ sunt per aliud quodpiam seu participatione. Quocirca aliquid est primò & per se calidū, quod aliorum sit causa. Hoc autem quid sit, si ignis non sit, ne quidem fingi potest. Quippe quæcunque calefiunt, ab igne aliquo calefieri videmus. Cæterùm cum viderent ignem hunc nostrum violenter hîc detineri, sponte sua semper sublimia petere, suum ei locum in alto attributum, in quo secundum naturam seruaretur, cōcesserūt. Corpus ergo simplex esse cum experti fuissent, nec aliud eo calidius aut æquè calidum occurrisset, rectè collegerunt, ignem caloris sui participes res mistas efficere. At non potest hoc præ-

stare

ſtare,niſi cum ipſis permiſceatur. Ex igne igitur vnà cũ alijs res miſtas conflari ex his concluſerunt. In ſecundo de Generatione & corrup. hoc vtitur inſuper argumento Ariſtoteles. Quæ miſcentur, mutuò agunt & patiuntur. At actio eſt contrariorum. Quare ſunt contraria quæcunque verè miſcentur. Conſtat porrò in miſtis eſſe aquam, corpus frigidum & humidum. Ergo ineſt etiam calidum & ſiccum, hoc eſt, ignis: qui princeps cauſa eſt miſtionis. FVR. Non poteſt ignis res calefacere, abſque eo, vt ipſis ſit permiſtus? Certè multa calefacit, cum quibus tamen ipſe non miſcetur. Præterea in miſtis non perindè ignem ſenſus clarè percipiunt, ac reliqua tria. Sed nec ſublimationes ignem inueniunt. An non potuit calor, qui in miſtis ineſt, à cœlo communicari? Solem certè quotidie calefacere ſentimus hæc noſtratia abſque igne. Addam illud etiam, non debuiſſe Ariſtotelem ex motu ignis ſurſum tendentis concludere in ſublimi alicubi eundem conſeruari, ſed potius in aerem diſſolui: quod ita fieri videamus. ER. Ignem calefacere quædam, cum quibus non miſcetur certum eſt. At calorem iſta nõ diu ſeruant ab igne ſemota, niſi in ignem permutata fuerint. Res aũt miſtæ calorem ſuum ſeruant per omne durationis ſuę tempus. Quare neceſſariũ eſt, vt ſubſtantiam calidam permiſtam habeant. Sanè ferrum, lapides, ligna, calefacit, ac ignea reddit. Sed nõ multò poſt abitum ignis redeunt ad priſtinam ſuam naturam. Non poſſunt igitur miſta tempore quouis calida eſſe ac permanere, ſine calidi elementi permiſtione. Multa certè ex miſtis hactenus calent, vt etiam vrant, idque media hyeme, ignibus omnibus longè remotis. Conſidera tantũ animalia, in quib. calor manifeſtus eſt ipſo mox tactu perceptibilis. Idem hic moriente animali mox exhalat. An dubitas num hic calor ab igne ortũ habeat? Certè nihil

Ignem non eſſe in miſtis probatur.

Reſponſio ad argumẽta prædicta.

est aliud quàm ignis perfectè mistus, & ad mediocritatem redactus. Vnde autem & quibus rebus fouetur & conseruatur hic ignis in animalibus? Cibo nimirum & potu. Ergo & in his est ignis. Aluntur enim & augentur res quælibet eisdem illis, ex quibus constitutæ sunt. Hinc alimenta videntur nomen sortita esse, quòd sint rerum, quas alunt, tanquam elementa. Ideo autē sensus non cōprehendunt cum cæteris elementis ignem, quia hunc, cùm maximè sit inter elementa actiuus, magis alijs retundi in mistione oportuit, ne mistum ante tempus corrumperet. Profectò rectè ab Aristotele affirmatum fuit, ab igne puro nihil generari, sed corrumpi potius omnia, quæ ab ipso attinguntur. Quocirca paucum esse in mistis oportet, exacteque mistum. Deinde quia est corporum omnium tenuissimum, non potest facilè vllis instrumentis vinctus teneri, cùm est à cæteris separatus. In sublimationibus igitur cum tenuissima parte aeris expirat, vt cerni nequeat. Tam nō potest à cœlo rebus mistis calor contribui, qui in eisdē constanter permaneat, quàm non potest ab igne hoc eis dari: quod apertè satis paulo antè ostendimus. Cæterùm insania est, putare cœlestia nobis huc demittere partes sui corporeas, quæ pars fiant materiæ mistorum. Quare neque Plinij neque aliorum sententia potest admitti, qui cœlestia instar sublunarium cōtra sensuum perceptionem mutabilia statuunt. FVR. Cœli corruptionem vereri non debes, si elementum sit, & generationes fructusque statis temporibus producat. Terram ante oculos habes æquali perpetuitate stabilem, vtcunq; in annos & horas mutabili fructuum varietate gaudeat. ER. Agnosco Thrasonis verba. Sed responsum iam est. Si mistorum substantia differt re vera à substantia miscibilium, necessarium est, vt mutabilis sit horum substantia. Quare cœlestia instar subluna-
rium

natium sunt corruptibilia: quod absurdius multò est, quàm vt refutari debeat. Nec excusat, quòd totum non sit necesse corrumpi. Nos enim nec terram nec aliud aliquod elementū totum corrumpendum ante mundi finem scimus, & nihilominus comparatione cœlestium verè corruptibilia nouimus. Quis terram neget mutatam & corruptam esse certo modo, in generatione ossis, nerui, arboris, herbæ? Hæc omnia, quoniā corrupta iterum in terram soluuntur, & generari & corrumpi continuè terræ partes dicimus. Quòd qui de cœlo cœliúe partibus vel cogitare audet, pro sano minimè habendus est. De Aristotelis ratione, qui plura vult cognoscere, legat Scaligerum aduersus Cardani subtilitates disputantē. Constat corpus naturale suum appetere locum. Ignis autem corpus est naturale, ac sursum mouetur. Proinde spacium locumúe suum habet in alto supra aerem, supra quem fertur. Quòd corpus sit, ne Cardanus quidē puto negare audebit. Quippe substantiam, & quidem visibilem concedit esse, à summo corruptam calore. Quòd elementum sit, & ex dictis & ex dicendis intelligi potest. Et quomodo non putes delirare hominem, qui ignem esse dicat substantiam à calore corruptam, quomodo aqua in glaciem versa corrupta sit à frigore substantia, & eandem subitò dicat extremam caliditatem ac siccitatē subiectum corrumpentem? An idem sunt substantia corrupta & caliditas corrumpens? An fortè substantia corrupta sit accidens hoc, à quo corrupta prius fuit? An nō sunt hæ Chimeræ similes Paracelsi delirijs? FVR. Quid si aeris partes aliquas dicamus à cœlo calefieri & siccari sic, vt ignis fiant? ac proinde ignē aliud non esse, quàm aerem inflammatum? ER. Si hoc pacto distinguas aerem, vt incensam & feruentem partem voces ignem, partem aliam appelles aerem, non de re, sed de verbis

Cœli non sunt corruptioni subiecti

litigabis. FVR. Sanè rationem nullam video cur ignem inficiemus esse Elementum. Etenim Cardani rationibus mihi quoque visus est Scaliger eruditissimè occurrere. Quin & ex iam dictis quædam rectius intellexi. Videre namque mihi videor, cur peritiores philosophi ignem in mistis formæ rationem quandam obtinere dixerint. Etenim non tam materiæ corporisque gratia, quàm actionis causa inesse eum oportuit. Est enim instrumentum naturæ, quo motiones omnes naturales præcipuè perficit. Rectè autem actiones & generationes igni attribuuntur, propter caliditatem inter qualitates primas habitus & formæ rationem obtinentem. Equidem Sapientes ignē imprimis vitæ causam dixerunt. Aristoteles quoq; vitam asseruit esse participationis animæ in calore insito per durationem: vitam sine calore iudicans consistere nullo modo posse. Nec aliud, puto, veteribus persuasit animā esse ignem, quàm quòd vitæ actionumque prope omnium præcipuam causam esse viderunt: earum, inquam, quas cognitas ipsi habebant. Quin etiam Paracelsus vitam & animam alicubi putarit nihil esse præter ignem: quod Cardano quoque non semper displicuit. Hoc certè liquidò patet omnibus, ita ingenitum ignem perficere mistiones & coctiones, quomodo in artificialibus externus ignis easdem conficit. Scitè igitur Aristoteles calorem primum naturæ instrumentum & cœlesti naturæ proximum scripsit. Cæterùm imaginabile non est, quomodo internus ignis motionum actionumque naturalium causa sit vel instrumentum, siquidem per subiecti cuiusque substantiam diffusus exporrectusq; negetur. Quippe non satis est, vt forma partes subiecti omnes informet, verùm etiam instrumentum, quo primò suas operationes exercet, ac sine quo nihil admodum agit, vbique præsto esse, perque omnes partes extensum

Ignis inter elemēta formæ & habitus rationem obtinet.

Ignis non potest instrumentū esse formæ, nisi pars misti sit.

tensum conuenit. Iam cum vno & eodem calore formæ omnes rectè vti nequeant, sed proprio & peculiari quodam singulæ egeant, atque calor ignis maior & minor alia ratione nulla efficiatur, quàm si diuersa & inæquali proportione cum alijs elementis permisceatur, ambigere non potest quisque sanus, quin perfecta mista omnia ignem in se contineant. Quod vt est in causticis etiam tactui exploratum, ita in alijs facilè intelligitur verum. Attamen scire velim, cur non conspiciatur ignis in mistis, sicut alia elementa videntur? ER. Causa iam suprà exposita fuit. Nunc illud insuper te monebo, eum ne in propria quidē sua sphæra semper videri. Sed ibi propter raritatem, in mistis propter contrariæ materiæ admistionem non lucet. FVR. Si supra aerem collocatus esset purus, maximè luceret: ac saltē aliquando videretur. ER. An tu nunquam æstate, aere serenissimo & purissimo existente, vesperi micare cœlum vidisti ac si fulgura ex nubibus erumperent? FVR. Vidi, & persæpe quidem. ER. At hæc fulgetra, vt sic nominem, nil aliud esse videntur doctis, quàm densatus ignis in sua sphæra (propter motum cœli) qui mox iterum diffluat. Multi ex veteribus in ea fuerunt opinione, cœlorum materiam à syderum materia non differre, nisi densitate & raritate: nec aliam esse causam cur hæc lucida esse videantur, illi non sic nobis appareant. Sed quid est opus alijs? An non ignis est, à quo assantur in verubus carnes? Est sanè, vt scitè monuit Iul. Cæsar Scaliger. Atqui ignis hic, qui carnes proximè attingit & coquit, nec videtur nec lucet, propterea quòd in aere inest puriore, quàm flamma. FVR. Cardanus negat ignem esse hunc fumum seu aerem calefactum, quòd non sit summè calidus. ER. Cardano liceat dicere, quod libet: nobis contra verum asserere nihil licet volentibus & prudentibus. Carnes hic ignis

Forma quælibet calore proprio utitur.

Ignis nō videtur in propria sphæra.

non aſſat modò, ſed in carbones vertit tandem. Si non credis, manum admoue. Num verò iuſta mouetur ratione, quia non vrat inſtar carbonum aut candentis ferri? Atqui ſæpe dictum ei eſt, corpus quodlibet in ſe collectum, viribusque vnitis, aut in materia denſa multiplicatis efficacius agere, quàm in rariore materia. An flamma ex paleis accenſa ignis non erit, quia non inſtar liquefacti ferri perurit? Nimis abſurdè talia dicuntur. FVR. Quid de Ariſtotelis demõſtratione tibi videtur, qua numerum quaternarium elementorum ex numero qualitatum oſtendere conatur? ER. Præclariſſimè de eadem ſentio. FVR. Rogo te, vt mihi eam explices. ER. Si exactè voles intelligere argumentationis illius robur, præſcire te quædã oportet. Primum

Elementorum numeri ex qualitatum numero demonſtratio.

1. eſt, impoſſibile eſſe, vt quod ex duob. aut pluribus tanquam materia componitur, ſubſtantiam à cõponentibus diuerſam ſortiatur, ſi componentia ſuas naturas integrè conſeruent. Equidem ſubanſttia domus (de materia loquor) non eſt diuerſa à ſubſtantia lapidum & lignorum, ex quibus vt materia conſtructa fuit. Secundum,

2. dum, res miſtas toto genere alias ſeu diuerſas eſſe ab elementis, ſiue ſingula ſeorſum ſumantur, ſiue ſimul omnia quacunque proportione iuncta, abſq; totius ſubſtantiæ tamen alteratione, animo concipiantur. Sanè longiſſimè aliud eſt caro, pomum, lac, ab igne, aere, a-

3. qua & terra. Tertium ex his conſequitur neceſſariò, nempe elementa, cum ad cõſtitutionem miſti coeunt,

4. mutuò tota alterari. Quartum, alterationem totius ſubſtantiæ non poſſe fieri ſine qualitatibus contrarijs inter ſe agentibus & patientibus. Etſi enim forma primum agendi principium eſt, vt anima ciborũ coctionis, non tamen agit primò, ſed interueniente qualitate

5. vt in cibi coctione intercedit calor. Quintum, qualitates primorum corporum primas quoque eſſe, non

ex a-

ex aliis conflatas:quod per se notum est. Sextum,nullũ 6.
corpus inueniri,vnica præditum qualitate: quod tam
est verum,quàm est certum, bis duo efficere quatuor.
Postremum est, qualitates effectrices totas rerum sub- 7.
stantias,non solam superficiẽ alterantes, numero qua-
tuor esse.Hoc euidentissimè sensus docent, sicut à Ga-
leno diuinè declaratum est in lib. primo de Element.
cap.9. His positis, de quorum veritate impossibile est
intelligentes ambigere,firmitas ratiocinationis Aristo
teleæ facilè perspicietur. Summa hæc est. Tot sunt e-
lementa mistionis seu mistorũ, quot sunt primæ qua-
litates,totas rerum quarumlibet admotarum substan-
tias alterare valentes. Etenim quòd hac qualitate ca-
ret corpus,misti elementũ esse nequit,si modò totam
misti substantiã concedimus aliam fieri à substantia e-
lemẽtorum:quod absq; totius substantię elementorũ
alteratione impossibile est.Cæterùm qualitates primę
admota sibi tota peruadentes ac alterantes quatuor
tantùm reperiuntur. Tot igitur sunt elementa, quot
modis hæ qualitates iungi poterunt in subiecto sim-
plici & vno. Cùm enim vna qualitate sola exornatum
corpus nullum sit, ac proinde iungi eas in elementis
oporteat, coniungi autem modis duntuxat quatuor
possint,quatuor tantùm necesse est mistorum elemen
ta statuere. Constat porrò has qualitates primas inue-
niri in igne,aere,aqua,terra.Hæc ergo quatuor,alia nul
la, sunt mistorum omnium elementa seu materia.
FVR. Cur tactus & tactilium qualitatum facit men-
tionem Aristot.? ER. Quia qualitates perscrutabatur
primas & generalissimas. Quippe elementorum qua-
litates vestigabat, quæ communis materia sunt misto-
rum omnium. Tales autem ab alio sensu nullo sentiri
videbat,quàm communissimo. Sanè constat nullam
esse qualitatem insensibilem in corporibus naturali-

bus. Frustra namque esset, quæ sentiri non posset: aut saltem non ponenda esset in catalogo qualitatum corporalium. Certum non minus est, non omnes sensus percipere qualitates quaslibet. Quare cum tactum sciret esse sensum maximè communē ac primum, etiam illud nouerat, communissimas eum sentire qualitates. F V R. Quid ergo? num tu quoque in hac es hæresi, vt qualitates putes formas esse elementorum? E R. Si elementa consideres vt corpora seipsis subsistentia, & partes mundi, dubium nō est, quin actu substantiali suo subsistant. Hic actus seu forma id est, quo subsistūt: at non est tamen causa, vt ad mistionem veniant, atque se mutua actione ac perpessione tum corrūpant, tum generent. Non ergo ab hac forma, quæ actum ipsis dat, hoc habent, vt sint mistorum elementa. Quod dico tale est. Ignis à sua forma habet, vt sit, quod est: sed ab hac forma non habet, vt causa sit combustionis, exempli gratia, domus. Hanc enim ignis comburit per caliditatem, qua sibi admota tentat assimilare. Qualitates igitur primas dicimus esse formas elementorum, qua sunt elementa mistionis, non autem qua sunt corpora seu partes mundi seipsis subsistentes. Nam sicut elementorum materia corporum mistorum elementum est, ita qualitates eorundem velut elementa quædam sunt, non quidem mistorum, sed temperamenti, quod in mistis inest. Siue igitur dicas, Qualitates primas esse principia elementorum, siue formas, non valde laboro, modò rem rectè intelligas. F V R. Nunc demum videre mihi mentem Aristot. in secundo de Ortu & interitu videor. Statueram plurima tibi ex Paracelso & discipulis eius, itemque Cardano obijcere: sed video in tua declaratione omnia dissoluta. Si rectè percepi quæ disseruisti, ex rerum mistarum corruptione sensuum beneficio putas veteres elementa inuenisse hoc fermè

An qualitates primæ sint elementorum formæ.

modo

modo colligentes. Mista soluuntur in diuersi generis corpora: & tandem omnia partim in halitum, partim in aqueam substantiam, partim in cineres, vel terram, vel lutum resoluuntur: quantumuis in alijs aliæ partes huiuscemodi redundent magis minusque. Quare ex his constituta fuerunt. Hæc porrò corpora cum corrumpuntur, non in partes dissimiles corrũpuntur, sed tota in aliud permutantur: quod in aere & igne manifestissimè apparet. In aqua etiam puriore minimum relinquitur, quod non expiret in aerem conuersum. In terra minus hoc cernitur, quia velut basis & prõptuarium quoddã facta cum sit mistionũ propê omnium, minus esse pura debuit. Hoc tamẽ in his omnibus clarè esse videmus, maximam omnino eorum partem in corpus aliud totam transmutari. Quamobrem in seipsis simplicia sunt, ex alijs corporibus nullis composita. Huius naturæ cum plura non reperiantur his quatuor, scilicet igne, aqua, aere, & terra, necessum est hæc quatuor elemẽta esse corporum mistorum omnium: & neque plura neq; pauciora inueniri in perfectis mistis. Idem hoc Aristoteles hac ratione conclusit. Mistorum substantiæ prorsus aliæ sunt à substantijs miscibilium. Hoc esse non posset, si miscibilia se mutuò non alterarent tota. Quæ igitur corpora primò habent qualitates simplices illas, quæ per totam admotarum rerum substantiam permeare totamque alterare valent, materia sunt aliorum corporum. Cæterùm nulla inueniuntur, quæ priora igne, aere, aqua, terra, qualitates totas rerum propinquarum substantias peruadentes ac alterantes (quales quatuor duntaxat repertæ sunt) obtinuerint. Nam quæ præter hæc possederunt caliditatem, frigiditatem, &c. non habent eas simplices & summas, sed mistas, temperatas, & repressas. Hæc ergo sunt mistorum elementa siue materia. ER. Vides

Summa corũ quæ de elementis sunt dicta.

quanta sit hominis illius temeritas, qui inaudita demonstrationum methodo ex primarum qualitatum numero, elementorum numerum constitutum ait? Has qualitates cum mortuas & steriles vocat, ratione se spoliatum declarat: nec Magistri sui placita se videt euertere. Quanquam hoc facilè sit excusaturus contrariorum locorum recitatione. FVR. Quid si ex authoritate Theophrasti nostri tibi negem, singula elementa binas in se habere qualitates? Verba eius hæc sunt: Ignis tantùm calidus est, nec siccus, nec humidus. Terra solùm frigida est, neq; sicca neque humida. Aer siccus duntaxat est, nec frigidus nec calidus. Aqua humida tantummodò est, nec frigida nec calida existens. Et mox. Hoc præceptum est in elementis, vt vnicam habere qualitatem intelligamus, absque adiectione caloris, frigoris, humoris, ariditatis. Si possunt enim spiritus esse simplices, vt non sint duplices, etiam elementa possunt. Quanquam verò in mortalibus compositæ sunt qualitates, vt caliditas cum humiditate, non tamē id ita habet, quemadmodum veteres senserunt. Nam colicus dolor ab igne oritur, non à caliditate & humiditate, sed à caliditate sola. Quòd si morbus aliquis deprehenditur calidus & siccus, cogitandum est duo ibidem esse elementa, quorum vnum in iecore, alterum in liene sit, exempli gratia, non autem quòd vtrumque sit in viscere vno. Non possunt elementa duo simul esse, nec vnum potest calidum siccumque esse. Quippe vbi calor est, ibi nec frigiditas, nec humiditas, nec siccitas est: sic vbi frigiditas est, nulla reperitur aliarum qualitatum. Ratio eadem est humiditatis & siccitatis, cum vnumquodque elementum præditum sit vnica qualitate, non gemina. Quoniam secundum philosophiam nostram possibile non est, vt cum caliditate iungatur humiditas. Non enim aquæ elementum compatitur cali-

caliditatem. Neque caliditas in humore consistere potest, propterea quòd vtraq; est peculiare elementum. Eodem modo nec frigiditas fert siccitatem, sed per se sola manet. Siccitas enim est frigiditatis corruptrix. Quàm nō possunt conciliari humiditas & siccitas, tam non possunt iungi frigiditas & siccitas, vel caliditas & humiditas. Sicut enim pugnant calor & frigus, sic pugnant frigus & calor cum humiditate & siccitate. In Meteoris quoque negat terram frigidam & siccam: aquam frigidam & humidam esse, &c. In Præsagijs verò philosophari illos dicit, qui duo solummodò ponunt elementa calidum & frigidum: & ignauum esse, qui statuat quatuor. Non enim posse humidum & calidum simul consistere, vt nec frigidum & siccum. Item calidam rem nullam reperiri, quæ calida pariter & humida sit: inque eo veteres errauisse, quòd in vno elemento vtramque qualitatem inesse censuerint. ER. Nolo sceleratas hasce nugas refutare: tantùm indicabo quomodo ipse seipsum refutet. Quæ ex 2. ad Athen. citasti, in 1. negauit his verbis. Elementa quatuor ex vna materia secreta diximus, calidum & siccum, factum est cœlum; calidum & humidum, aer, (ex quo inuisibiliter calidum humidumque separata fuerunt) frigidum ac humidum mare: frigidum siccumque, terra. In Meteoris cùm nullam tribuit elementis qualitatem, omnes tamen concedit. Sic enim esse generans quomodo generatum est. Singula porrò elemēta generare seu producere diuersissima. Quanquam huius quoq; contrarium scribat ad Athen. multa ex igne frigida nasci affirmans, tametsi frigidus ipse non sit. Sic in Astron. Terram, ait, in se ipsa frigidam esse & siccam, tametsi fructus frigidos, humidos, calidos, siccos pariat. In præsagijs calori siccitatem, frigori humiditatem paulò post adiungit sociam, vt nusquam sibi constet. Rationes cō-

Qualitas quælibet ex primis est elementum Paracelso.

Duo tantum elementa ponit Paracelsus.

sidera. Spiritus est simplex,ergo elementum vna qualitate præditum est. Rectè sanè dicit iuxta suam philosophiam non posse calorem cum humore aut siccitate iungi.Nam secundum naturam à Deo creatam longè aliter habet: quod ego à nullo sanæ mentis homine à condito mundo negatum constanter credo. Aquæ elementum,inquit, nonpatitur caliditatem, nec caliditas cum humiditate copulari potest: quoniam vtraque est elementum. An tu sanum putas sic loquentem? Itaque fatuus sim, si insanas hasce præstigias impugnare pluribus vel cogitem solum. FVRN. Nihil desidero amplius, ac sine ratione de Elementis Paracelsum loqui iam video. ERAST. Adde iam his,quæ recta docuit ratio,sacrarum literarum testimonium,vt vndique veritatem sibi consentientem videas.Deum de principio cœlum terramq́ue creauisse scribit Moses.Quibus verbis indicat, Deum sub cœli & terræ seu elemētorum formis ab initio totam huius mundi materiam creauisse ex nihilo. De terra & aqua dubitari non potest,cum vtriusq; manifesta fiat mentio.De aere & igne aliquid est dubij apud illos, qui Scripturæ sanctæ consuetudinem ignorant,propositumq́; Mosis non obseruant.Equidem Moses compendio res maximas voluit exprimere. Itaque extrema duntaxat, cœlum & terram creata dixit,cum totius mundi materiam significare vellet. Mox aquæ facit mentionē, & spiritus super aquas delati:quem alij aerem,alij Spiritum sanctum intelligunt.Nec multum refert,vtrum affirmetur,modò non simili audacia exponas,qua impius Paracelsus in lib. de Matrice exposuit. Aqua, supra quam ferebatur Spiritus Dei,inquit,erat Matrix fœminæ:Spiritus autem Dei spiritus erat, qui in homine est.Hoc constat apud Hebraicæ linguæ peritos, totum hoc vetustissimos Hebræos nomine cœli vel liquidi expri-

Sacræ literæ cōprobant doctrinam de 4. elementis.

Scelerata Paracelsi interpretatio.

Cœlū apud Hebræos quid significet.

exprimere,quod Græci cœlum,aerem,& ætherem nominant. Docti certè nullũ apud priſcos Hebræos, tempore videlicet Moſis, proprium aeris nomen extitiſſe ferunt,(In ſacris literis nullum reperiri cõſtanter aſſeuerant) ſed cœli nomen, aerem quoque comprehendiſſe affirmant. Poſteriores efferunt nomine Græco,vt aiunt. Nullus certè huius linguæ gnarus neſcire ſcribitur,cœli nomen ab igne & aqua deductum compoſitumq; eſſe:quòd in hac aeris parte terris propinquiore,pluuiæ,niues, rores,grandines,fulgura,fulmina, & meteora ignita alia quædam generentur. Vnde volucres cœli dicuntur aues.Sic in Scriptura pluuias de cœlo venire cœli meatus ſeu portas apertas fuiſſe in diluuio,& cœlũ æneum fore legimus. Significat ergo nomen cœli ſeu liquidi,vt quidam interpretãtur, totum hoc corpus,quod ab aquis ſiue à mari eſt vſque ad ſupremum cœlum. Nec malè vocatur aer liquidus ſeu fluidus,non ob id ſolùm,quòd pluuiæ,roris,pruinæ,niuium & grandinis eſt ſedes,verùm etiam quia maximè humidus eſt,maximèque fluit. Adde quòd haud aliter in eo aues volando mouentur,quàm in aqua piſces natando. Cuius rei gratia Moſes videtur auium & piſciũ creationem coniunxiſſe:niſi verbis iſtis, Et volent volucres ſuper facie terræ, aliquis putet, auium productionem aeri imperatam à Deo fuiſſe. Et quid opus eſt verbis? Paulò pòſt ait Moſes,Deum in cœlo ſydera,Solem,Lunam creauiſſe, quod de octauo à nobis firmamento ſeu octaua ſphæra intelligi non poteſt. Et multo plenius idem ex eo intelligitur, quòd aues volare dicit in ſuperficie cœli, hoc eſt, in aere. Sed nec aquæ poſſunt in cœlo aliæ oſtendi,quàm pluuiarum in aere. Quare cum de aquis loquitur Moſes per cœlum diuidendis,nõ de aliis,quàm de pluuiis videtur doctiſſimis quibusque fuiſſe locutus. Aquas itaque ſuper cœlum

vocauit aquas super aerem nostrum: quæ quanquam supra totum aerem non est, supra partem tamen eius est. Sic Iosephus & Esdras lib.4. cap.6. exponere videntur. Verùm quicquid dicatur, immotæ indubitatæque veritatis hoc manet, ex aqua & terra procreatas à Deo fuisse plantas, pisces, & reliqua animalia. Secundò certum est, neque terram, neque aquam pura tunc fuisse, vt ne nūc quidem sunt, sed reliquorum elementorum tantum habuisse in sese, quantum pro animalium, plantarum & aliarum rerum creatione satis fuit. Equidem permista fuerunt à Deo creata primùm, & postmodū distincta: in qua secretione duo illa, quæ præcipuè fuerant materia mistorum futura, minus pura relicta fuerunt aere & igne. Quin & tertiò expresè meminit aeris, quando aues in superficie cœli volare iubet. Ignis explicatè non meminit, tum quia aliud ei erat propositum, tum quia res mistæ plus terræ & aquæ continēt, quàm aeris & ignis. Illa enim duo elementa in primis materiæ, sicut iam dicebam, hæc autem, præsertim ignis, formæ rationem quandam habere debuerunt. Equidem si potuissent mista calida esse ac permanere absque ignis permistione, haud magnus futurus erat in mistis vsus ignis. FVR. Integrè mihi satisfactū esse hac in parte libenter fateor. Non enim nescio Sacras literas eas artes non explicare, quas humanæ menti Deus tradidit inuestigandas, inueniendas & excolendas. Quoniam illa præcipuè nobis exponunt, quæ nobis imperceptibilia sunt, nisi cœlitus patefiant. Quare non quæro in sanctis scripturis plenam principiorum artium & scientiarum, quas homines rectè excogitarunt, declarationem, sed hoc solo contentus sum, si non repugnare verbo Dei edoceri queam. ER. Præclarè loqueris, & præclarissimè censes. Quippe insania foret omnes artes exactè in sacris literis explanatas quærere:

Cur non meminerit expreßè ignis Moses.

rere. Nunc ergo mihi dicas velim, an non planè deteſtandam iudices illorum impudentiam, qui prædicta quatuor corpora miſtorũ omnium elementa negant? Equidem non modò tot ſeculorum conſentienti eruditorum omnium ſententiæ, verùm etiam ſenſibus & rationi: & quod ferendum multò minus eſt, verbo diuino palàm repugnant. Ego ſanè ſcienter veritatem aſpernantes, & impia ſuperbaque arrogantia bonas vtileſque artes opprimere conantes, inque locum ſalutarium exitioſas reponere volentes, quouis ſupplicio dignos eſſe cenſeo. FVR. Non repugnabo, quin malè, tria illa ſimpliciſſima Paracelſi elementa, vocētur Principia corporum vniuerſorum, ſiquidem ita principij nomen vſurpetur, quomodo in hac re Ariſtoteles eiuſque ſectatores vſurparunt. Etenim vnumquodque horum trium per ſe & in ſe ſubſiſtere docet, cum alibi frequenter, tum in lib. de trib. Principijs (vbi etiam arte à ſe inuicem ſeparari poſſe ait) vnumque aliorum auxilio minimè ad hoc egere aſſerit, vt exiſtat. Quòd cum de principijs hiſce philoſophorum ne quidem cogitare liceat, vt quæ κατ' ἐπίνοιαν χωριστὰ duntaxat eſſe Galenus affirmet, perſuaſiſſimum habeo, perperā hoc modo principia nominari. Principium enim apud Ariſtotelem eſt ſimplex quiddā adeò, vt ne cogitatione quidem diuidi poſſit. Corpus autem omne actu eſt in materia vel ſubiectoquodam: & proinde compoſitum eſt. Poteſt enim ratio diſtinguere in id quod habet, nempe materiam, & in id quod habetur, ſcilicet formam. Nihil interim prohibet, arbitror, ſic principia appellare, quomodo philoſophi ac docti omnes elementa nuncupant corporum miſtorum principia. Sunt ergo principia & elemēta corporum, ex quibus omnia alia, etiam concreta & vulgaria philoſophorum elementa cum cœlo compoſita ſunt. Cæterùm infinitis propè

Omne corpus eſt compoſitū.

locis asseuerantes docet id Paracelsus, quod nuper dicebamus, scilicet tria illa prima rerum vniuersarū primam esse materiam. Legimus hoc in Meteoris his fermè verbis. Verbo Dei, Fiat, tres species creatæ sunt: quę in quatuor elementa sunt distributæ. Et postea. Nihil est sub hoc Sole, quod non sit confectum ex his tribus, nec in eadem iterum resoluatur, ita quidem, vt visibilia sint: ac clarè probent, rem quāq; in hæc tria sic dissolui posse, vt singula seorsum existant. Mox hæc addit. Tria hæc sunt materia prima, nomenq; vnicum habēt, sicut Deus, nempe materiæ primæ. Et sicut in diuinitate tres distinctæ sunt personæ, ita hìc etiam quælibet harum specierum per se aliud est secundum officium suum. Vt enim discriminata sunt officia Patris, Filij, & Spiritus S. sic tria sunt munera disparia in his quoque, tametsi vno efferātur nomine. Hæc porrò materia dispartita fuit à Deo in quatuor elementa. Summatim dicam. Vbique ferè ex his tribus fabricat omnia, cœlum, stellas, elemēta, mista vniuersa, vt paulò post in eodem loco explicatissimè ait. Ex quibus aliud animo cōprehendere non possum, quàm elementa quoq; ex tribus hisce non quidē principijs Aristoteleis, sed primis corporibus cōmista conflataq; esse. Proinde duplicia sunt apud Paracelsum & discipulos ipsius elemēta, pura sc. ac simplicissima illa decantata tria, & ex his cōposita vulgaria 4. elementa, ignis, aer, aqua, terra. Quanquam ignē non cōcedat elementum esse, sed pro eo cœlum supponat, ex quo ignē tanq̄ ex sua quadā matrice pronatum opinatur. ER. Ex recitatis à te patet hoc primū, magna iniuria affici à quodā Thrasone viros eruditos, cum elementa eos à principijs ait non potuisse discernere, proprietatesq; vtrorumq; confudisse. Deinde liquet qualis sit Mosaicæ philosophiæ discipulus, quo cum nomine idem ornat. Prӕterea quomodo sibi constet

Elemēta apud Paracelsum duplicia sunt.

stet

ſtet intelligitur. Illud inſuper etiam perſpicitur, quatenus à veritate diſcedat. Denique apparebit, quàm pulchrè à ſuis diſcipulis intellectus fuerit. Sanè præclarus fuit Moſis diſcipulus, ſiquidẽ ita nominari debet, qui ex profeſſo Moſi aduerſatur. Moſes à Deo primo die totam materiam ſub formis cœli & elementorum creatam dicit, Paracelſus tria ſua corpora ante omnia alia à Deo euocata fuiſſe ſcribit: ex quibus poſtmodũ cœlum & elementa concinnata creataq́; ſomniat. Quid poteſt magis pugnans excogitari? Quo in loco Moſes trium horum tanq̃ diuerſorum ab elemẽtis meminit? Moſes de principio dicit cœlum & elementa creata. Paracelſus affirmat prius tria quædam corpora producta (quanq̃ alibi æterna ponat) ex quibus poſtmodum cœlum & terra cõpoſita ſint. Ad Athenien. ſequentia ſcribit Omnes creaturæ ex vna materia ortæ ſunt, quæ Myſterium magnum nominatur. Hoc myſterium mater eſt elementorũ omnium, & auia ſtellarum, arborũ, carniũ. Deniq; creaturæ omnes ex hoc natæ ſunt ſenſibiles & inſenſibiles: licet nullæ actu ſeu expreſsè in eo inesſent. Vt enim in vrina hominis quatuor elementa inueniuntur, quãuis aliud ipſa ſit ab omnibus, ita ex myſterio increato (hoc enim miſteriũ non fuiſſe creatum plus ſexies affirmat in vno hoc libro) à ſummo opifice effecta ſunt omnia. Quomodo tu iſta conciliabis? Primum dicit tria ſua corpora à Deo creata: & ex his cætera deinde eſſe facta. Poſthæc ſcribit elemẽta ex increato quodam myſterio per ſeparationẽ producta. Quinimò in principio 2. cap: Meteor. quatuor elementa ex nihilo immediatè procreata virtute verbi: idemq́; hoc elementorũ corpus in 4. deinde elementa diuiſum fuiſſe. Quantũ hic accedit ad Moſen, tantum diſcedit à ſe ipſo: quo nec ſibi nec Moſi conſentanea loquatur. Taceo quòd impudẽter & ſcelerate comparat vnitatem

Qualis fuerit diſcipulus Moſis Paracelſus.

Materia prima Paracelſo eſt increata.

Scelerata comparatio Paracelſi S. Trinitatis cum ſale, ſulphure, mercurio.

essentiæ diuinæ ac personarum distinctionem cum fictis suis tribus corporibus. An non in eisdem verbis affirmat essentias habere diuersas,& vnumquodque per se subsistere,seorsumque monstrari posse? Certè ex his tribus diuersa proportione commistis,diuersa elementorum corpora cõcinnata à Deo palàm dicit. Esto,nominentur omnia tria vno nomine materiæ. Num ob id substantia eorum erit vna, quomodo Dei est vna? Aut vnam esse oportet materiam tria hæc simul,quomodo essentia diuinitatis vna est: aut seorsum diuinitatis personas subsistere,quomodo sua principia separatè ostendi posse contendit: aut comparationẽ summè impiam esse necessarium est. Quis personas diuinitatis in essentijs distinctis subsistere non blasphemus & impius dixit? Vtinam & hæc & alia considerent aliquando,qui ex vesani & immaniter impij hominis ore spurcissimo aliquid emanasse boni imprudenter credunt. Quàm porrò falsum est, quòd ait corpora omnia,quæ suprà terram inueniuntur,in salem,sulphur, & mercurium resolui? Profectò quisquis hæc audiet prudens & doctus,pudendum hoc mendacium summè admirabitur. Quis ex aere & flamma purioribus, vt cætera sileam,credat intelligens sulphur quoddam, salem,& hydrargyrum procudi vel arte vel natura? Atqui Paracelsus in omnibus corporibus tria hæc corpora distinctè separatéque se monstraturum pollicetur. Non possum non laudare illos, quoties talia lego vel cogito,qui mendacissimũ fuisse impostorem asseruerunt. Suprà ostendi per variatam ignis operationem ex mistis res dissimillimas gigni: ex quibus impossibile sit mistum conflatum fuisse,tanquam ex miscibilibus. Generantur enim talia pleraque propter materiæ potentiam: actu neque ante compositum extiterunt, neque in composito fuerunt. Quis ignorat aliter conco-
qui

qui panem in diuersorum animalium ventribus? Imò quis est, qui nesciat eundē hominem sanum & ægrum diuersè panem eundem alterare ac mutare? Calor siccus, magnus, paruus, humidus, vegetus, ignauus, tam generat ex re qualibet vna discrepantes materias, vt verbis exprimi nequeat. Qui in Chemia exercitati sunt palàm asserunt summam propè artem in eo cōsistere, vt ignis ritè temperetur. Etenim si vel augeatur nimis vel minuatur plus iustò, vel non æqualis conseruetur, ex materia vna & eadem, cui nec adiectum nec detractum aliquid sit, res diuersissimas enasci constanter affirmant. Quinimò nunquam bis idem ex vna & simili materia effecturum (nisi casu cōtingat) qui temperandi ignis rationem non probè teneat, asseuerant. An ex omnibus talibus res quælibet coaluit? Non puto. Vltimò in elementa resolui cernimus omnia: in salem, sulphur, & Mercurium, solui nullus homo verax constanter defendet. Equidem certo certius est, ne ex mistis quidem omnibus Mercurium elici posse. Ratio par est aliorum. FVR. Erras tota via, cū putas de sulphure, sale, mercurio communibus accipienda: Ideò enim sic nominata sunt tria illa prima rerum principia, quia in nullis totius naturæ rebus magis explicatas repererunt principiorum proprietates, facultates, & conditiones. Quoniam igitur in sale, sulphure, hydrargyro vulgaribus omnes omnium corporū differentiæ, proprietates, conditiones, manifestissimè conspiciuntur, placuit tria illa prima corporum vniuersorum principia nominibus ab illis mutuatis ornare, idq; philosophica authoritate. Cæterùm Mercurium vocant liquorem, qui in rebus quibusque inest, & in fumū conuertitur, ac facilè in altum tollitur. Sulphur appellant partem oleosam & pinguem, quæcunque facilè incenditur. Sic & salem vocitant portionem substantiarum

Cur prima corporum principia nominibus salis, sulphuris & mercurij nominentur.

crassiorem & concretam, quales sunt in combustis corporibus cineres. ER. Non erro hîc ego, sed errant, vt ais, tota via, totoque coelo, qui infelicissimas istas ineptias consectantur. Nec est, cur scabiem nobis cõprecetur ridiculus ille Thraso, quia socij esse fatuæ istius philosophiæ recusamus. Hoc potius optet, ne famosus ille mercurius, qui oculos ei, nares, aliosque sensus propemodum ademit, caput etiam repleat, mentemque totam eripiat. Non tu vel ex iam recensitis vides insana nouandi libidine tumidos ista excogitauisse, vt supra vulgum sapere putarentur? Quid enim aliud dicunt, quàm quòd philosophi promiscui (sic enim veram philosophiam profitentes nominant) iam olim per tot secula dixerunt & demonstrarunt? Quis nescit aerem facillimè, & post hunc aquam extenuatam in sublime ferri? Quæ aquæ propria esse omnium eruditorum oculi omnibus ætatibus conspexerunt, fumosi isti philosophi, vt nouisse plus alijs viderentur, mercurio adscribere voluerũt. Quæ aeri maximè conueniunt, sulphuri tribuunt. Quæ terræ aptissimè verissimeque congruunt, sali suo accommodant. Quid enim vapores per calorem ex liquoribus natos nos cogit mercurium potius vocare, quàm aquam aeriam aut vaporem? Cur etiam non rectius liquor ille, qui postremò in cuiusque misti resolutione cernitur, aqua nominetur, quam hydrargyrum? Eodem modo causa adduci probabilis nulla potest, cur, quod facilè in flammam vertitur, sulphur potius vocitandum sit, quàm aer. De vltimæ solutionis partibus loquor. An non facilimè rara omnia corpora, multum in se aeris continentia, pinguedinis autem minimum, in largissimam flammam identidem conuerti conspicamur? Sanè difficilius pinguia penè omnia corripit flamma, quàm arida stramina: ex quibus pinguitudinis vix minimam

Philosophi promiscui qui sint.

por-

portiunculam, postquam omnia conatus fueris, separaueris. Quid est ergo in eis, quòd tam celeriter ignem concipit? Aer scilicet est per rari corporis substantiam dispersus. Quò enim corpus quodque rarius est, tantò facilius ab igne accenditur, quàm densiora eiusdem generis (Nō enim comparatio inter pumicem & lignum densius instituenda est) Ergo sicut neq; omnis fumus est hydrargyrum, nec solùm hoc in fumū ab igne soluitur: ita neque omne facilè inflammabile sulphur est, nec solùm sulphur promptè incenditur. Quòd si ergo præter sulphur alia quoq; facilè inflammantur, & præter mercurium alia itidem in fumum celeriter soluuntur, minimè necesse est, vt quicquid facilè expirat, mercurium putemus: aut, quod promptè accenditur, sulphur existimemus. Ratio par est salis. Non enim solus sal crassescit ac densatur, sed præter hunc concrescunt alia. Quare vel eadem sunt ignis & sulphur, aqua & hydrargyrum, sal & terra, vel differunt. Si differre dicas, probādum erit. Quòd si res sensuum arbitrio iudicanda sit, causa ceciderunt Paracelsici. Si iudicem statuerimus rationem seu intellectum, rursus victi sunt. Quippe ne imaginabile quidē est, quomodo tria hæc ex aere puro aut igne simplici queant vel separari vel fabricari. Si eadem affirmes, nihil peccarunt philosophi promiscui, qui res mistas ex igne, aqua, aere, terra, confieri docuerunt. Non enim, puto, aerem negabunt, profundiores isti philosophi (vt seipsos nominant) elementum esse quartum: nisi fortè purum aerem suo sulphure, sale, mercurioque crassiorem putent. Certè inter elementa quatuor omnium apertissimè aer in animalibus inest, vt respiratio declarat: sinè qua plurima ne breui quidem possunt tempore viuere. Quamobrem nulla fuit necessitas, vt repudiatis vulgo nominatis elementis noua & peregrina conarentur suppo-

Philosophi profundiores qui sint

nere nomina,quibus interim res eædem significarentur. FVR. Non sunt eædem res vtrobique. Etenim tria illa prima corpora qualitates, facultates, differentias, & proprietates obtinuerunt omnes, quas in mistis corporibus inuenimus Et huius rei causâ nomina salis,sulphuris & mercurij indita ipsis diximus,quòd nullæ res aliæ extent,in quibus æquè clarè facultates illorū expressæ reperiantur.Etenim sale,hydrargyro, & sulphure,omnes omnium corporum differentiæ: proprietates, conditiones, conspicuæ sunt, vt suprà diximus. ER. Admirabile est,quod dicis. An in vulgari sulphure,sale,& mercurio omnes proprietates corporum omnium seriò inesse dicis? Quo teste probabis, si negauero? Si in hisce tribus omnia reperiuntur, frustrà facta sunt cætera. Mirum quod vinum bibas, & panem edas,cum sale,mercurio,& sulphure ali possis. Mirum magis,quòd arcana & quintas essentias rerum peruestiges,si in illis à natura præparatis corporibus vbique obuijs omnia reperiuntur. Vis liberè dicam, quod verum est? FVRN. Dicito. ER. Tam est hoc impudens mendacium,quàm illud est Paracelsi in 3.cap.Meteor. suorum,ita scribentis. De die ac nocte sciendum,diem à Solis,noctem à Lunæ lumine nasci.Et quibusdam interpositis,hæc addit. De nocte porrò scire debetis, Solis discessum occasumúe non efficere noctem. Tam potens namque lux eius est, vt, quamuis nocte media totus sit sub terra,sui nihilominus supra terram luminis reflexione diei tantum possit efficere, vt & dies rectè nominaretur, lumineque eo nos frui possemus. Causa tenebrarum noctis ista est,quòd certæ quædam stellæ vim habent peculiarem tenebras creandi tantas, vt in absentia luminis Lunæ nihil videant mortales. Sic cùm in ecclipsi Solis lumen aufertur à nobis, efficiunt stellæ noctium effectrices, vt nocturnæ tene-

Solis occasus non efficit noctem.

brae

bræ fiant. An tu credis stellas aliquas luminibus suis per se tenebras creare? Mundus totus, imò Moses quoque, diuini spiritus plenus licet esset, nondum intellexit noctis & diei causas esse Solis ortum & occasum. Solus Paracelsus post tot à condito mundo secula à præceptore suo diabolo didicit, stellas quasdam tenebrarum generatrices noctem efficere. Non minus ineptum, falsum, impium illud est, quod in mercurio, sale, sulphure omnes omnium corporum inesse dicuntur differentiæ, proprietates, & conditiones. Quocirca tam non debet hoc argumentis oppugnari, quod omnes homines omnibus horis ementitum oculis vident, manibus palpant, sensibus alijs sentiunt, ratione intelligunt, quàm illud non debet confutari. Deinde scribit Paracelsus, & confitentur ipsius discipuli, pluribus modis, quàm tribus prima illa tria misceri. Non enim eadem est trium primorum ratio, proportio, ac mistio, in mercurio vini, pomorum, carnium, metallorum, quæ in vulgari est hydrargyro. Eodem modo res habet in sulphure ac sale. Quo posito, necessarium est concedere alterum hoc, pro diuersa simplicium mistione ac proportione diuersas generari in compositis facultates & proprietates. Loquor de illis, quæ nō per solam partium compositionem, sed per mistionem intercurrente alteratione coalescunt in vnum corpus. Nec potest hæc mistio negari absolutè à Paracelsicis. Etenim elementa & cœlum in Meteor. inter se substantialiter scribit differre, non eo duntaxat modo, quo vasa diuersa ex variata auri, argenti, & æris mistura conficiuntur. Idem hoc in alijs corporibus locum habere quis non videt? Ergo si propter diuersam mistionem trium primorum differt aer à terra, prorsus est consectarium, vt pro varia horum mistione non res solùm, sed & rerum facultates, conditiones, & officia varient.

In sale, sulphure, mercurio non insunt omnes omniū corporū uires

Quo fit,vt vel omnium miſtorum Mercurius(exempli gratia)eadem proportione ex primis tribus conflatus ſit,(ex quo ſequeretur,omnium miſtorum eaſdem eſſe vires & qualitates) vel non omnes omniū corporum proprietates in vulgari ſale,ſulphure,& mercurio expreſſæ ſint. Prius ne Cacodæmones quidem ab initio mendaces auſint affirmare. Quocirca impoſſibile eſt,vt non ſit falſiſſimum,quod tibi,profunde philoſophe ſumis. Tu namque ex vulgaribus illis corpus conſtitui negas, vt quæ per ſe abſoluta ſint indiuidua.

FVR. Haud rectè interpretaris verba,quæ protuli. Equidem non hoc ſentimus,omnes in cōmuni ſale,ſulphure,mercurio,miſtorū omnium proprietates actu & re ipſa ineſſe,ſed de primis illis ſingularum rerum loquimur. Hoc dicere volui,nullam eſſe conſtantem vllius corporis proprietatē,quæ non vel in ſulphure, vel ſale,vel mercurio, eiuſdem corporis deprehendatur.

ER. Quid ſenſeris neſcio, quid dixeris, & cuius verbis dixeris,ſcio. Leguntur autem hoc modo. Corporibus autem in huiuſmodi ſeparatione deprehenſis ſalis,ſulphuris,mercurij, nomina impoſuimus:quia in illis tribus indiuiduis omnes omnium corporum differentię, proprietates,conditiones, manifeſtiſſimè conſpiciuntur.His verbis redditur ratio, cur elementa tria nominata ſint nominibus ſalis,ſulphuris,hydrargyri. Si ergo ſic argumenteris: Nomina elementis mutuati ſumus ex ſale communi, ſulphure, & mercurio, quia in cuiuſq; corporis elementis inſunt omnes ſingulorum corporum proprietates,an non ſis ineptiſſimus argutator? Tale fuerit hoc argumentū. Paracelſum ideo vocamus aſinum,quia caſtratus fuit. Iam verò nō minus falſum eſt,quod iſto modo concluditur, q̄ illud, quod antè diximus. Quis enim ſapiēs putet,in elementis omnes ineſſe actu corporum differentias & qualitates?

In elementis non inſunt actu omnes corporum facultates.

An etiam

An etiam sentiunt elementa, texunt, fabricant, nent, ratiocinantur? Ego in cõpositis aio plurimas inesse constantes minimeq́; fugaces proprietates, quæ in componentibus non insunt. Quod maximè est euidens in illis compositis, quæ per substantialem mutationẽ eorum, ex quibus conflata fuêre, commista sunt. In nullo elemento seorsum sumpto, nec in omnib. simul sumptis (neq; permistis tamẽ, neq; alteratis totis) inest proprietas trahendi ferrum, vt in Magnete: aut alendi, vt in lacte. Quòd si potentia inesse dicas omnes materiales proprietates, (Formæ diuinius principium habent, nec ex elementis fiunt.) nulla causa fuit, cur à mineralibus mutuareris nomina, quæ simile nihil retinuerunt. Etenim ex vestra sententia indiuidua sunt absoluta, elementaq́; aliorum nequeunt esse, atque ideo ne proprietates quidem eorum potentia in se continent.

FVR. De proprietatibus elementis necessarijs loquimur, sine de illis, quæ mistorum omnium sunt communes. Mercurius totus ex igne aufugit, in aerem sese tollens. Sulphur totũ crematur, vix aliquid sui vestigium relinquens. Sal totus concreta quædã est ac crassa materia, cineres repræsentans. Cũ igitur in artificiosa corporum resolutione quiddam occurreret in fumum abiens, & aliud quiddã inflammabile se offerret, ac tertiò quiddam instar salis subsideret, nomina salis, sulphuris, mercurij, ab his ad illa transtulerunt, quòd in nullis alijs corporibus has proprietates euidẽtius veluti depictas inuenissent. Item sicut per omnia metalla & mista alia permeat Mercurius, ita liquorem per totam cuiusq; misti substantiam distributum videntes, eodem nomine ornarunt. Sic sulphur facilè inflammari, & tum se, tum alia corrumpere videntes, quòd eodem in mistis modo ageret, sulphur appellarunt. Sic de sale res habet iuxta analogiam. Non ergo voluerunt omnes

Proprietates elementorũ Paracelsi quæ sint

omnino miſtorum vniuerſorum facultates actu in ſale,ſulphure,mercurio ineſſe,ſed illas tantùm,quæ ad elementi naturā pertinent,quæque omnium ſunt communes. ER. Author ille ideo dicit principia nominibus ſalis,ſulphuris,mercurij,nominata, quia in his mineralibus omnes omnium corporum proprietates velut pictæ inueniantur. Non ergo de ſolis elementis cupit intelligi,ſicut tu interpretaris. Quàm abſurdum autem atque impudens hoc ſit mendaciū,ſatis eſt oſtenſum. Quin & illud oſtendimus, aquam citiſſimè in vaporem verti,& in altum aſcendere: aerem facilimè accendi:terram in corruptione ſubſidere,ac proinde nō fuiſſe opus noua nomina ab illis rebus mutuari. Quin imò nunquam in halitum ſolueretur ab igne hydrargyrum,ſi non eſſet ex magna ſui parte aqua cum exhalatione terrea ſubtili commiſta. Nec ſulphur inflammabile eſſet,niſi aerem tenuem calidumque in ſe contineret plurimum. Sic ſalem quoq; quoad terra participat,concreſcere certo certius eſt. Quid quod ſulphuris partes aeriæ ablui poſſunt hactenus, vt haud paulò difficilius nunc quàm ante inflammentur? Impurum ergo mendacium eſt, vires ſalis, ſulphuris, & mercurij, per artificioſam miſti vltimam reſolutionem inuentorum magis in vulgari ſale, mercurio, & ſulphure explicatas eſſe,quàm in elementis. Haud ignoro ex miſtis quibuſdam ſuccum gigni opera ignis mercurio vulgari admodum ſimilem. Sed non de hoc nos agimus in præſentia, verùm de eo, qui ſimplex corpus adeoque illius elementum eſt. Hoc enim ex metallicis aut alijs quibuſuis rebus,ſi ita libet, arte confectum hydrargyrum, aut hydrargyro ſimile corpus, ſimplex non eſſe corpus,ſed mixtum, quod videlicet in diuerſi generis corpora diſtingui valeat,Paracelſici omnes concedere velint nolint coguntur. Si ſimplex eſſet, non poſſet aliud

Cur hydrargyrum in fumum uertatur.

Hydrargyrum per Chemiam ex miſtis paratum, eſt miſtū corpus.

liud ex vna, & aliud ex alia re fieri,sed ex omnibus vnum & simile specie,viribus, eliceretur. At magnam esse salium,sulphurum,hydrargyri,ex herbis,mineralibus,animalibus,eorumque partibus separatorum varietatem,repugnantiam,differentiam,sponte affirmāt. Ostendi iam,Paracelsum causam nullam habuisse,nomina mutandi, cùm vera esse quæ dicit, nullo possint modo,nisi res intellexerit easdem nobiscum. Sed neque aptè nominauisset, si quàm maximè res ipsæ extarent. Addam nunc obiter etiam,nullum habere alium vsum nominum istam nouationem præterquā quòd, quæ clara & intelligibilia prius erant,obscura,intricata,& incomprehensibilia nobis redduntur. Aiunt se hoc pacto facilius respondere,cur, exempli gratia, Opium amarum existens stupefaciat. Vtrique dicimus propter diuersas in eo partes contingere. Nos frigidas & calidas ponimus & quidem ita frigidas,vt à peculiari & nobis non satis explicabili qualitatum elementorumque mistione ortas fateamur. Illi hoc idem verbis alijs dicunt, cùm sulphur Narcoticum inesse dicunt, & salem diaphoreticum. Quid enim,quæso te,in causa est,vt oleosa pars in Opio stupefaciat: non item quæ in alijs rebus inest? Si ad mistionem partium referant,(de qua re infrà,cùm de mistione disseremus,plura audies) eòdem recident. Etenim proportionem partium mistionis nunquā percipere intelligentia poterunt,quicquid mentiantur, vt in speciali substantia verè possint pronunciare narcoticam esse. Ergo sicut nos effectus docuit stupefacere partes in Opio non amaras,sed alteras fœdo & graui odore præditas,ita & illas. Quid ergo habent amplius? Quod viderunt in parte oleosa magis hanc vim inhæsisse,quàm in alijs. Quod si etiam daremus illis,in illa parte sola hanc vim inesse, de qua re postea loquemur, si dabitur opportunitas, an pro-

Nominum nouatio parit obscuritatem.

pterea iustam causam habuerit Paracelsus omnia innouandi & peruertendi? Sed hoc misso, propius conferre pedes manusq; oportet. Quæro ex te primũ, Vtrum, qui dat aliquid, prior idipsum habeat semper eo, qui accipit. FVR. Habet. ER. Verum hoc est etiam in rebus incorporeis, vt si quis me doceat aliquid. Omnino enim priorem hoc, quod me docet, scire necessariũ est. FVR. Sic est. ER. Credis ne dantem ab accipiente differre, aliumq; esse necessariò? FV. Credo. Nõ enim fieri vlla vi naturali potest, vt dans & accipiẽs, mouens & motus, agens & patiens non distincti sint. Etsi enim res vna sæpe à semetipsa mouetur, semper tamen aliud mouet, atq; aliud mouetur. ER. Iam verò quod actu est, quod est, atq; aliud tale efficit, quale ipsum est, illud nõ fateberis rationẽ habere dantis? FV. Fateor. ER. Et quod potest tale fieri, quale prius illud est, actu autem tale nondum est, hoc accipientis rationem obtinet. FVR. Verum. ER. Ergo quod actu est, dantis, & quod potentia est, accipientis locum retinet. FVR. Prorsus. ER. Prius ergo est natura illud, hoc autem posterius. FVR. Necessarium est, cùm præsertim de agentibus & patientibus sermo est. Non nescio quidem potentiam in vno præcedere naturaliter actum. Prius enim me oportet potuisse discere quàm didicerim. At in diuersis naturaliter semper prior est actus potentia. Prior enim est doctor discipulo. At quò velis ire nondum video. ER. Sulphur illud ex corporũ tribus principijs vnum, dicebas hac esse ornatum facultate, vt promptè accendi posset. FVR. Dixi. ER. Nõ puto vel te vel aliũ quempiam dubitare, quin frustra sit potentia, quæ non possit in actum reduci. FVR. Nihil dubito. ER. Naturam nihil frustra condere similiter fatere arbitror. FVR. Patet. ER. Omnis igitur potentia naturalis habet aliquid in natura respondens, à quo in actum reducitur. Aliâs enim

Dans aliquid prius id habet quàm accipiẽs.

enim frustra esset condita. FVRN. Non inficior. ERAS. Fateris igitur potentiam hanc non fuisse frustra factam? FVRN. Cur non faterer? ERAS. Aliquod igitur est, à quo possit in actum reduci. FVR. est. ERAST. At hoc natura prius esse positum est. FVRN. Memini. ERAST. Ergo prior est ignis sulphure illo. Quod verum esse non potest, si ex ipso cum sale & mercurio compositus est. Semper enim natura priores toto sunt partes, ex quibus totum vt ex materia est mistum conflatumque. FVRN. Verum hoc est in illis, quæ in tempore fiunt. Sed in creatione non est necessarium. Quoniam, vt suprà de Elementis aiebas, materiam cum forma subitò extitisse, idem ego de partibus & toto composito affirmauero. Sanè constanter dico ex tua sententia, ignem non præcessisse aerem, tametsi potentiam in se obtinuerit ab initio, vt esset ignis. Non minus igitur tuam ipsius oppugnat sententiã, hæc tua ratiocinatio, quàm meam. ER. Videamus itaque an ita res habeat. Creationem frustra adducis, propterea quòd Paracelsus distinctas, & ordine se inuicem sequentes ponit rerum factas esse vel generationes vel separationes. Vbi enim prima illa tria creata concedit (Nam ex increato mysterio magno suprà patuit eum per separationes aliquot generauisse hanc rerum vniuersitatem) primò creata dixit, ac postmodum ex ipsis mistis confecta fuisse elementa. Fuit igitur inflammabile, antequam esset inflammans. Nos cum Scriptura negamus corpora ante cœlum & terram seu elementa extitisse, sed totius mundi materiam sub elementorum & cœli formis Verbo Dei ex nihilo non ex corporibus alijs vel prius vel simul creatis concreta fuisse constanter asseueramus. Nam non fuissent ex nihilo facta, si prius tria illa fuissent creata. Nec rectè dixisset Moses, Deum in principio crea-

Deus Paracelso non creauit in principio cœlum & terrã.

nisse cœlum & terram. Quoniam in principio creauisset illa, ex quibus conflata postea fuissent cœlum & terra. Tantum ergo inter nostram & Paracelsi sententiam est discrimen, quantum lux à tenebris, veritas à mendacio differt. Fatemur proinde rectè ac verè actum non esse in Elementis potētiæ priorem tempore, cum in eodem instante momentoue ignis inflammans & aer inflammabilis extiterit. Hoc autem non prohibet, quominus actum natura priorem tunc quoque fuisse potentia dicamus. Maxima insuper disparitas in illo quoque cernitur, quod nos minimè dicimus id quod actu est, & id quod potentia est ita se habere inter se, vt pars componens se habet ad totum compositum. Quippe ignis per se, & aer quoque per se creatus fuit: nec vnquam fuit alter alterius pars, vt nunc de partibus loquimur, sed tantùm potuit alter horum mutare, alter mutari. Paracelsus autem hoc ipsum, quod est inflammabile, inflammantis compositi partem facit materialem: & quidem ita, vt in eandem resolui rursus queat. Etenim ignem ex sulfure, sale, mercurio, generat, & in eadem iterum retexi posse asseuerat. Quare neque natura neque tempore prior est actus potentia.

Paracels. cœlum ex sale, sulf. Merc. fabricat.

FVR. Aliter respōdebo. Dicam enim inflammans non esse ignem, sed cœlum. ER. In eodem hæres luto. Quoniam cœlum quoque ex eisdem fabricat. Cœlum præterea ne verum quidem sulfur, nedum illud, quod ex mistis plurimis fortè eliciatur, promptè inflammat, sed prorsus tardè ac difficulter. Cogeris, quòcunque te tandem vertas, & in quascunque formas transmutes, quatuor ponere corpora prima, nempe ignē cum tribus illis fictitijs Paracelsi Elementis. FVR. Quid si eadem esse dicamus ignem & sulfur, & accidente solum differre statuamus? Sulfur itaque materia est ignis nonnihil refrigerata: cui si calor auctior accedat, incenditur

ditur ac fit ignis. ER. Non euades hoc modo difficultatem. Manet enim præcisè eadem. Equidem hic quoq; aliquid ponere oportebit actu eousque calidum, quousque sulfur opus habet calefieri, vt verè actuque ignis fiat. Secundò implicatiorē te reddes. Paracelsus enim tantum abest, vt ignem sulfur concedat, vt ex sulfure, sale, mercurio, tum demum gigni putet ignem, cum ex eis prius cœlum fuerit genitum. Tertiò certum est, ignis hoc esse proprium munus, vt naturalium rerum omnium mistionem dissoluat: atque materiæ cuiusq; rei partem, quantam potest, sibi assimilet: nec prius agere cesset, quam opus suum perfecerit. Cum sibi quæ attingit, assimulauit, ab actione desistit: quod ei cum naturalibus rebus omnibus est commune. Nihil enim in id agit, quod per omnia est simile: sed inter quæ aliqua est contrarietas, inter hæc sola est actio & passio. Cæterùm ignis agit in sulfur, vt est positum. Aliquid igitur in sulfure est dissimile à natura ignis. Quoniam si in sulfuris materia nihil esset diuersum à materia ignis, non magis ageret in sulfur, quàm in se ipsum. At ignis corrumpit substantiam cuiusque sulfuris, adeoq; rei inflammabilis. Quocirca non potest eadem esse vtrorumque substantia. FVR. Summa dictorum huc vsque hæc est, si non fallit memoria. Primum quidem haud rectè nomina elementorum trium, si quammaximè res vera esset, à vulgari sale, sulfure, mercurio, translata fuisse, propterea quod nulla sit inter hæc & illa corpora peculiaris similitudo. Nam neque actu neque potentia hæc illorum habere vires & proprietates. Vt verum dicam, turbauit me nonnunquam nominum, non tam nouitas, quàm variatio. Aliquando nominat ignem, salem, balsamum: interdum vocat sulfur, balsamum, liquorem, siue sulfur, salem, mercurium: nonnunquam salem, balsamum, mercurium. Et cum alibi

balſamum & Mumiam pro eiſdem ponat,atq; corpus miſtum ex omnibus velit, parum venuſtè pro principio locis alijs viſus eſt mihi ponere.Addo,quòd apertè in Meteoris ipſe ignem vocat ſulphur,cum alibi ferè ex ſulphure ignem cõpoſitum contendat.Secundò, cauſam nullam habuiſſe Paracelſum eiusq; diſcipulos noua hæc principia introducendi,cũ,quæ ipſis tribuũt,in elementis omnia,& prius quidẽ reperiantur.Tertiò falſam eſſe hanc opinionem multas ob cauſas. Prima eſt,quòd aduerſetur ſacroſanctis literis,contra quas ne quidem cogitare nobis aliquid fas eſt:nedum obſtinatè defendere.Altera,quod ſenſus ipſi nobis demõſtrẽt, miſta in elementa, quæ concreta & vulgaria appellant Paracelſici,tandẽ reſolui:non autem in tria illa corpora.Tertia,quòd omnes eruditi medici & philoſophi tot ſeculis ſummo conſenſu ſenſerint ac docuerint, 4. vulgò vocata elementa materiam eſſe miſtorum omniũ: nec alia vlla agnouerint. ER. Argumentum ab authoritate non ignoro quàm ſit infirmum ac lubricum. At in præſente cauſa neutiquam videtur aſpernandum.

Argumenta ab authoritate aliquãdo nõ ſunt aſpernanda.

Etenim agimus non de re cœleſti,ad quam intelligendam peculiari dono ac reuelatione cœlitus miſſa opus ſit,ſed de tali, quam humanus animus ſenſuum opera vtens inueſtigare,inuenire,& percipere poteſt. In hac excolenda cum amplius duobus millibus annorum laboratum ſit ab omnibus intelligentibus Græcis, Latinis,Arabibus(& lõgè prius ab aliarum nationum quarundam ingenioſis hominibus)nec diuerſum ab vllis perſpici potuerit,non probabile tantũ, verũ etiam neceſſarium penè redditur argumentũ. Validius & prorſus neceſſarium efficitur,cum Paracelſum rudiſſimum aſinum fuiſſe,ætatemq; in compotationibus cum Aurigis alijsq; talibus conſumpſiſſe cogitamus.Validiſſimum & planè indiſſolubile tunc eſt,cum Moſis autho

ritatem

ritatē coniungimus. Qui contra sensum,contra intelligentiā,cōtra eruditorum omniū sententiam aliquid innouare studet,perinde facere videtur,ac si quis sartoribus conetur persuadere,pannos nō esse filis consuendos,sed vel iuncis ac viminibus connectendos,vel glutine conglutinandos:aut lapides non ferro, sed molli obtusoq; ligno excindendos & sculpendos apud artifices earum rerū contendat. Insanit, qui spreta sacrarū literarum authoritate sua illis somnia anteponere conatur. Certò certius est,multos omnibus ætatibus extitisse summa ambitione turgidos,qui vix aliud cogitarunt,quā vt nouatione & contradictione sibi nomē & gloriam compararent. Tam insipiens aūt nullus fuit, vt elementa alia statueret. Adde quòd fumosi illi Philosophi,ex quorū fornaculis, venenatisq; carbonibus ac fumis Paracelsus sua deglubit, non sunt ausi hac in parte ab euidentia rerū discedere.Sed iam perge tu FV.

Quibus nouatores Paracelsici similes sint

Adiicere tribus prædictis rationibus quartam volui, quod videlicet ratio non minus clarè contrarium probet. Semper enim quod dat aliquid,prius habere id ipsum, quod dat, eo quod accipit: hoc est,actum natura semper præcedere potentiam in diuersis posteriorem neque natura neque tempore vnquam aut esse aut fuisse. Hoc posito, ex eo,quod sulfur illud primū poneretur inflammabile,duobus argumentis probari existimabas,non posse tria solū elementa statui. Quod enim inflammet natura prius esse: tempore posterius ne cogitari quidem posse.Proinde impossibile esse, vt prius fuerit vel natura vel tempore sulphur,igne.Priorem autem,necessariò esse partem toto,ex qua vnà cū alijs tanquam meteria inexistente,& quidem sic inexistēte,vt in eam rursus possit resolui, conflatū ponitur. Præterea cū inter agentia & patientia naturalia necessariū sit cōtrarietatem seu dissimilitudinē esse, atq;ob

Actus natura præcedit potentiā in diuersis.

id, quod potest inflammare, necessariò ab eo diuersum sit, quod aptum est inflammari, non posse ignem & sulfur pro eisdem haberi. Quamobrem cum non possit ignis esse vel natura vel tempore posterior sulfure: & ab eodem velut dans ab accipiente differat, plura tribus illis ponenda fuisse. Quod si iam sulfur libeat aerē vocare, quo nihil citius ac facilius inflammatur, liquorem aquam, salem terram, atq; his superaddatur ignis, expeditam esse omnem controuersiam. ER. His alia praeterea possunt addi. Si tria illa sunt corporum aliorum omnium elementa, necesse est, vt vel sint mutabilia vel immutabilia. Inalterabilia ponere non poteris, cum Paracelsus, cum Discipulis diuersa & pugnantia genera salium, mercuriorum, & sulfuris ponant. Suprà quoque diximus, Paracelsum ex tribus suis elementis constituere Elementa non minus differentia, quàm lignum à metallis, lapidibus, spongijs differt: nec ita esse composita, ac si ex argento, auro, & aere diuersè mistis distincta quatuor faceret artifex pocula. Hoc autē impossibile est ponere, nisi tota per totā alterari mutarique mutuò ponantur. Constat porrò talem alterationem, quae ἀλλοίωσις dicitur, adeoque ἡ κυρίως καὶ πρώτως, vt Galenus ait, ἀλλοίωσις ὀνομάζεται, absque sensilibus qualitatibus non perfici. Quocirca necessarium est, vt suis Elementis sensibiles eiuscemodi qualitates adscribat, quarum beneficio misceri & in vnum corpus distinctum coalescere queant. Caeterùm qualitates tales non sunt plures, (de simplicibus & summis intellige) quam quatuor, caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas: id quod sensus ac ratio demonstrarunt: & seculorum omnium consensus experientiaque comprobarunt. Siue igitur singulas singulis, siue binas singulis Elementis assignes, prorsus cogeris plura tribus nobiscum ponere. Ternas enim qualitates in vno aliquo

Argumenta alia contra Paracelsi argumenta.

collo-

collocare non audebis, quoniam contrarias necessariò duas ex his esse oportebit. Quare vnica tantùm erit in elementis Paracelsicis cõtrarietas, siue integram coniugationem, siue dimidiam solùm subiecto proprio carere putes. Quòd si autem corpus summè calidum & siccum nullum est in natura præter ignem, primò conuenit summus calor igni. Ignis igitur elementum erit, non sulphur. Idem est de alijs iudicium. Hæ, dico, qualitates faciunt, vt elementum sit elementum mistionis, vt suprà exposui. Nam harum opera mutuò se alterant ac mutant, & in naturam à se aliam concrescunt. Neque moror, quod Paracelsicus quidam seriò affirmat, facultates calefaciendi, frigefaciendi, &c. externas esse, corruptibiles, crudas, impuras. Quî quæso externæ sunt, quæ elementorum propriæ sunt, ac solæ totam substantiam peruadunt: imò sine quibus aliæ nullæ qualitates per totas rerum naturas siue substantias extendi possunt? Corruptibiles nisi essent, principia generationis & mistionis non essent. Crudæ sunt certè, quoniam Paracelsi & sectatorũ eius capita percoquere nequiuerunt. Impuræ sunt, quia ex puris manentibus nihil gigneretur. FVRN. Quid si mutabilia esse negem prima elementa? Equidem videtur hoc ex eo consequi, quod per ἀνάλυσιν seorsum possunt monstrari: quod in transmutatis fieri non posset. Præterea scio me cum in Paracelsi, tum in eius discipulorum scriptis legisse, quæ hoc idem testentur. ER. Ratio tua inefficax est. Nos enim Elementa mutari tota scimus: & nihilominus composita in eadem solui ad extremum nouimus. Si prorsus mutarentur, non miscerentur, sed corrumperentur: nec essent ex misto separabilia. Impossibile namque est, vt, quod omni actu substantiali caret, verè possit χωριστὸν vocari. Si non mutarentur, non differret mistum à miscibilibus, nisi ordine, situ, & alijs

In elemẽtis Paracelsi unica tantum inest contrarietas.

Qualitates primæ nõ sunt externæ elemẽtis.

Elementa sunt mutabilia & nihilominus χωριστά.

talibus accidentibus. Quo posito, præter Elementa res cunctæ essent quiddam vnum per accidens: quo nihil ab homine possit excogitari falsius. Mutabilia igitur sunt, tametsi non prorsus corrumpantur. Quid igitur prohibet, quo minus idem de Paracelsicis affirmetur? Ostendi Paracelsum ita sentire, vt dixi. Si contrarium alibi affirmauisse eundem asseueres, non mirabor, qui vix vllam ei sententiam veram constanter placuisse animaduerti. Mihi in omnibus contradictionibus sufficit indicare, vtram partem probem aut improbem, vtranque comprobare cum nequeam. FVR. Ingenuè profiteor, quod sentio, nihil me firmitatis in ista de principijs sententia Paracelsi inuenire: quin potius omnia sic pugnare video, vt reconciliari non posse persuadere mihi incipiam. ER. Restant quædam de hac re dicenda. FVR. Audiam perlibenter. ER. Si tria illa verè sunt mistorum Elementa, prorsus est necessariũ, vt ex eis mista sint confecta, & in eadem iterum reuertantur. Si ergo demonstrauero mista in hæc non posse resolui, demonstratum pariter fuerit, non esse Elementa FVR. Non nego. Est enim hæc natura Elemẽtorum.

Mista non possunt in e emẽta Paracel. resolui

ER. An non hoc mihi dabis, si in illa resolui debeant vel à natura vel ab arte, seorsum singula subsistere posse? FVR. Dabo. Sed & Paracelsus idem tibi dedit in superioribus. ER. At nulla vi naturæ potest fieri, vt in se & per se secretum subsistat, quod nullo vnquam momento separatum substitit, hoc est, quod Deus, vt in se & per se existeret, nunquam fecit. Atqui tria illa nunquam facta sunt apud nos, qui creatum à Deo mundum scimus. Quoniam scriptura testatur Elementis & cœlo nihil ad hanc vniuersitatem rerum seu mundi pertinens prius creatum esse. De principio, inquit, Moses, creauit Deus cœlum & terram. Si ante omnia creata hæc sunt, non est aliquid ante ipsa creatum. Nunquam

quam ergo ſubſtiterunt ante elementa noſtra veſtra principia. Iam nec apud Ariſtotelem qui mundum ab æterno fuiſſe opinatus eſt, corpus aliquod cœlo & elementis antiquius reperitur. Quin apud Paracelſum quoque non ſubſtiterunt per ſe tria illa, vel ſaltem ſubſiſtere deinceps nequeũt. Quoniam omnium horum trium materiam, ſiue totam molem diſtribuit in quatuor elementa, vt nihil eorum remanſerit nõ diuiſum. Hac de cauſa videtur horum congeriem appellauiſſe materiam primam. Cæterùm nemo eſt tam rudis, qui non intelligat materiam primam huius mundi non creatam, ſed concreatam eſſe, ac proinde per ſe neque ſubſtitiſſe neque ſubſiſtere poſſe actu: imò ne cogitatione quidem naturam eius comprehendere mente poſſumus, verùm ex analogia duntaxat tenuiter & obſcurè adeoque notho ſyllogiſmo, vt aliqui loquuntur, cognoſcimus. Quomodo igitur ſcribunt Paracelſus & diſcipuli eius, miſta ſeparatione ſeu analyſi artificioſa in tria elementa ſic diuidi, vt ſeorſum ſubſiſtant, ſeparateque monſtrari ſingula queant? Quæ Deus & natura nunquam voluerũt ſeorſum exiſtere, vos per artem ita ſecernetis, vt ſeparatim conſiſtant? An non eſt hoc cum Deo certare de ſapientia? Si ſtatim de principio tota congeries trium illorum conſumpta eſt in fabricam mundi ſeu Elementorum, vt pars nulla manſerit reliqua, quo pacto miſta in corpora diſſolui poterunt Elementis priora? An analyſis principium compoſitionis ſic excedet, vt infra ipſum deſcendat? Quis ſub hoc ſole auſus eſt cogitare compoſiti retexionem progredi longius, quàm ad compoſitionis principiũ? At Paracelſici ſuam analyſim vlterius proferunt. Deus enim incepit ab Elementis compoſitionem, & ob id nos finimus in eiſdem reſolutionẽ. Paracelſici ab eiſdem incipiunt miſtorum generationem & retexionẽ

Quæ Deus & natura ſeparatè exiſtere noluit inſeparabilia ſunt.

Analyſis compoſitorum non extenditur vltra principium compoſitionis.

deducunt vltra hæc in tria illa corpora. An potest insulsius, monstrosius, insanius, aliquid excogitari? FVR. Non ordimus compositionem ab Elementis vestris, sed a nostris, hoc est, à primo sale, sulfure, mercurio, & in hæc eadem rursus diuidimus mista. ER. Si hæc per se nunquam actu subsliterunt, sed in Elementorum confectionem in ipsa creatione consumta sunt, sicut nos de materia prima rectè consentaneeq; loquimur, non potestis compositionē inde inchoare aliter quàm cogitatione, quomodo nos à principijs initium capimus. Nobis autem sermo est, de vera compositione, quæ non consistit in imaginatione sola, sed in ipsis rebus. Ergo dum separationem vltra Elemēta facitis realem, vt sic vocem, non imaginariam duntaxat, producitis analysin extra terminos compositionis. Facitis enim in resolutione sensibiliter apparere, & seorsum subsistere, quæ ante compositionem sic nunquam extiterunt, vobis etiam testibus. FVR. Si imaginaria solum est vestra ex principijs compositio, re ipsa non est. Etenim imaginarium verò opponitur. Sine causa igitur de hisce disputamus. ER. Imaginarium hoc in loco non opponimus reali. Nam Elementa re vera composita sunt ex materia & forma: sic tamen, vt neutra pars ante alteram cogitetur creata, sed vtraque simul consideretur facta. Nos Elementa non separamus in principia per se actu subsistentia, vt quæ imaginatione solùm comprehendantur seorsum. At Paracelsus Elemeura ponit sic ex tribus conflata, vt in eadem actu dissolui possint, separatimque monstrari valeant. Iam & hoc inspiciamus, quem vsum habeat Paracelsi Phantasia. Tria illa in Elemēta dispertita aiunt, Ergo nullibi reperiuntur, quam in Elementis. Ergo res quælibet hactenus solummodo particeps dicenda est virum salis, sulfuris, mercurij, quatenus ex Elementis com-

Vsus Element. Paracelsi nullus est.

composita quæque est. Et quia extra Elementa non sunt re ipsa, tantundem conferet horum noticia ad inuestigationem facultatum in medicamentis inhærentium, quantum conducit materiæ primæ contemplatio. At non ex huius consideratione discimus nos, quæ sit singulorum pharmacorum potestas, sed ex eo, quod hoc vel illo modo admisti constitutionem congressa animaduertimus Elementa. Sicut ex materia prima nihil fit, nisi quatenus est sub Elementorum formis, à quibus vires & facultates rerum diuersæ nascuntur, ita ex tribus vestris nihil fiet, nisi quoad sub Elemenrorum formis existunt. Frustra igitur quæres simplicia illa, quæ nullo in loco se exhibent conspicienda: quæq; inuenta vsum nullum habent, qualem habere dicitis, & cuius gratia finxistis. Illud quoque non videtur prætereundum, quod Hippocrates dixit, ac deinde omnes omnium ætatum & nationum docti affirmarunt, (ac Paracelsus quoque per imprudentiam sibi contradicens concessit aliquando,) in corporum corruptione partem quamlibet ad illud ordine, à quo profecta fuerit, scilicet igneas ad ignem, terreas ad terram, aqueas & aerias ad aquam & aerem. Quòd si ergo Elementa corrumpentur, ex tribus illis singula reuerti ad cognatum oportet. Sed nullibi hæc sunt distincta sita, vt ad eadem colligi rursus possint. Nisi fortè suprà Lunæ globum suas habent stationes, quò vt alia appellere putentur. terræ sales vix vnquam ascendent. FVR. Redibunt ad Elementum quodque suum. ER. Impossibile hoc est. Etenim, vt iam non semel tantum Paracelsi verbis probauimus, aer, exempli gratia, nec est sal, nec mercurius, nec sulfur, sed aliquid ab his omnibus diuersum; sicut nos carnem, nec ignem, nec aquam, nec terram, nec aerem, sed ab his omnibus aliud quiddam esse dicimus. Præterea naturis totis differre dicit idem

Paracelsi principia non extant distincta locis, ut Elementa nostra.

Elementa quatuor,non solum eo modo,quo vasa quatuor ex dispari argenti,auri,& æris mistura conflata discrepant. Ergo sicut ineptè dicerentur Elementa corrupti pomi redire ad carnem ,quia ex Elementis coaluit,ita insulsè tu affirmabis corruptæ alicuius rei salem, sulfur, & hydragyrum ad Elementa redire, velut ad sua principia,cum secundũ vos hæc ex eisdem com mistis facta fuerint.Ad quæ ergo colligentur,si nullibi separatim hæc Elementa consistunt? An incertis vagabuntur sedibus incerta quo diuertãt,& vbi hospitium repertura sint? FVR. Ad Elementa veluti ad matrices & receptacula sua se recipient. ER. De his receptaculis seu hospitijs mox plura:nunc illud dixisse sufficit, pugnare hoc cũ Dictatoris vestri legibus per omnia. Quippe Elementa dixit in locis supra citatis composita seu condita esse ex substantia trium, velut ex materia:non autem dixit horum esse receptacula. Matrices & loca ponit fructum & seminum suorum,non autem horum trium ex quibus ipsa conflata solis fuerunt. Et quî,quæso te,possent illa in se pura separateq; continere,ex quibus totis & mutatis ipsa facta sunt? Hoc perinde est,ac si dicas domum aliquam ex tota congesta materia fabricatam esse,vt nihil relictum sit: ac nihilominus asseras multam in domo materiam adhuc superesse,quæ in ædificationẽ consumpta non sit. An hoc non esset contradictoria affirmare de eodem? Sic certè res habet in causa nostra,præterquam quòd elementa constant ex primis mutatis & alteratis, domus autem ex materia non per totum alterata composita est. Adde quòd nullum erit sulphur,nullus mercurius in terra,& sal nullus in aere & igne. Etenim cuiusq; rei mercurius exhalat & sublimia petit, sicut sulphur accensum: sales aũt ad ima semper delabuntur, ad superiora sponte sua non eleuantur. Item nullum erit discri-

Discipuli insci tè contradicũt magistro suo Paracelso.

scri-

ſcrimen inter ſulphur in aere, igne, terra contentum, cùm ibi ſolum ſit, vt in loco. Nullum proinde diſcrimen erit fructuum terræ, aeris, aquæ, ignis, vt magiſter veſter contendit. Non enim ex ſubſtantia elementorum fiunt, quia ſunt matrices ſeu loca tantummodo. Ergo ex contentis generantur. Sed hæc vnius generis & naturæ vbiq; fiunt. Simpliciſſima enim ſunt ac materia prima. FVR. Attamen reſolutio artificioſa docet hæc inueniri. Plus ne igitur me vis tuis rationibus credere, quàm ſanis & exercitatis ſenſibus, cum de rebus ſenſibilibus diſputatur? Suprà tu legem hanc tuliſti, vt ſenſibilia non intellectu, ſed ſenſu iudicarentur. ER. Si ſenſus hoc docerent verum, credere omnino cogeremur. At contrarium nobis monſtrant, nempe analyſin ad elementa vſque proferri poſſe, non longius: quod ſuprà oſtendi. Quinimò ex autoritate exercitatiſſimi artificis ſuprà oſtendebamus, nullo artificio aerem purum ſeparatè mõſtrari poſſe, tantum abeſt, vt hoc aliquid ſimplicius inueniri ſeparatimque oſtendi valeat. Cùm ergo vi ignis ſimile aliquid ſali, ſulphuri, mercurio, ex miſto quopiam ſeparatur, corpus miſtum eſt, non ſimplex, vt ſuprà verboſè declarauimus. Et quis tam ſit amens, qui neget talia corpora iterum corrumpi, ac tandem eò deduci poſſe, vt vel in fumum ſeu aerem ſoluta expirent, vel in terram verſa appareant? Quòd ſi hunc tu ſpiritum vocare malis Mercurium quàm aerem, & cineres potius nominare velis ſalem quàm terram, non contendam de nominatione tecum, ſed hoc monebo, nullam eſſe iuſtam cauſam, cur nõ rectè vſitateq; malis cum omnibus, quàm vitioſè cum paucis quibuſdam fatuis loqui. Sed enim ſatis multa de fictitijs & malè ſomniatis elementis diximus, atq; ideo tempus eſt, vt vela colligamus. Docui primũ principia nõ eſſe rerum, ſi nomen hoc propriè

Sal, ſulphur merc. ex miſtis ſoluta, nõ ſunt ſimplicia.

acciperetur,vt ab elementis distinguitur.Postea vt elementa concederentur, ineptè aliter nominata indicaui:simulq; causam nullam habuisse Paracelsicos monstraui,vt vel res vel nomina innouarent:cùm longè difficilius reddituri sint rationem rerum obscurarum ex falsis suis hypothesibus, quàm nos ex veris: tametsi multò plura nos nescire quàm scire, imbecillitatis nostræ memores libenter confiteamur.Demonstraui denique euidentissimis & certissimis rationibus, diuinis & humanis, nostram de elementis sententiam veram & stabilem esse,consentaneã verbo Dei & naturæ: Paracelsicorum vanam,futilem,falsam,mentitam, monstrosam,& inutilem comprobaui. Superest igitur nunc vt videamus quid de nostris elementis ille senserit, quanquam aliena ab omni sensu de eis tradiderit. Si quid in superioribus omissum fuit, per hanc occasionem in sequentibus fortasè declarabitur. FVR. Confusa res est,nec facilè nos extricabimus, nisi vehementer fallor. ER. Omnia persequi nil esset aliud,quàm insanire velle cum insanientibus. Illa solùm ponderabimus, quæ ad instituendum te conducibilia puto. Primùm ergo quid ipse ac discipuli eius elementum vocent,indicabo. Mox quæ putarint esse officia eorum & facultates commonefaciam. Ante omnia de numero pauca quædam referam. Etenim numero,vt nos,quatuor posuerunt: licet hac etiam in parte à veritate & à seipsis recedant longissimè. Etenim ignem vocant cœlum vnà cum astris. Hæc enim pro quarto elemento supponunt vero igne loco suo moto. Quanquam hic etiam,vt in omnibus alijs, Paracelsus fœdè secum pugnat: dum & in Meteor. & ad Athenien. ignem vocat elementum: quod scilicet instar vasis cuiusdam contineat cœlum & astra,ex se,velut ex matrice producta. Mox contrarium asserit dicens,cœlum esse capsam illam

De numero elementorũ iuxta Paracelsum

lam comprehendentem astra:& ignem esse ex cœlo,ut ex ventre seu matrice editum.Sic apertissimè facit cœlum causam ignis, & vicissim ignem causam & matricem cœli.Cum magnum mysterium diuideretur in e- « lementa,factus est ignis(ait ad Athen.) cœlum & rece- « ptaculum seu locus firmamenti. Item, Quicquid in i « gne fuit,partim in cœlos permutatū est veluti locum, « partim in astra conuersum est,quæ ex illo tanquam ex « caule flosculi emerserunt. Non est tamen hoc prorsus « simile:Nam caulis cum flore ex terra enascitur:at side- « ra solummodo per secretionem ex igne prodierunt. « Et ante factam separationem cœlum & astra vnicum « fuerunt elementum ignis:sicut hyeme arbor est arbor « solùm:quæ deinde æstate secernenda separans excer- « nit ex se folia, flores, fructus. In Meteor. Ignis, inquit, « non est elementum,sed cœlum. Nam ignis materia est « coquens & præparans ac mortis instar omnia corrum- « pens.Quare nō potest elementum esse, sed mors quæ- « dam visibilis. Præterea nihil tribuit homini elementa- « le:fructus profert nullos : nulla cum eo societate iun- « gitur:sine eo viuere atque esse potest. Cœlum autem « diem,noctem, æstatem, hyemem efficiens, fructus au- « gens,ac elementa reliqua adiuuans,est elementum. « Hîc primùm notabis, quòd dixi, planè contradictoria cum scribere, dum vno in loco ignem elementum facit,in altero negat:& iam cœlum ait ex igne productū: mox ex cœlo ignem enatū esse affirmat. Deinde quòd ex terra enasci aliter plantas, quàm ex igne sydera, inquit. Equidem infrà videbimus longè aliter alibi & in hoc ipso libro eum scripsisse. Ad rem ipsam quod atti- *Cœlum non est elementum mistorum.* net,non est opus, puto, vt cœlum elementum nō esse mistorum ostendam.Suprà namque ignem necessariò elementum esse,cœlum autem non esse demonstrauimus. Verùm illi,qui ex elementis nihil generat,sed pro

locis & hoſpitijs tantum habet, (tametſi hic quoq; ſimilis ſui manens ſeipſum putidè mendacij redarguat) licuit magis cœlum ponere elementum, nobis nullo pacto licet. Nos enim miſta ex elementis, vt ex materia confieri ſic docemus, vt in eis inſint, alterata tamen: & in eadem ad extremum rurſus diſſoluantur.

FVR. Satis hac de re dictum antea eſt. Nunc quid elementum ſit videndũ. ER. In Meteor. Elementum dicit eſſe matrem ſeu matricem fructuum ad hominis conſeruationem conferentium. Eodem modo definit in lib. de Impreſs. Meteor. In magna Aſtron. ſcribit elementum eſſe rem, in quam poſitum ſit viuum aliquod. Contendit enim in ſingulis elementis contineri ac viuere creaturas tum ratione præditas tum eadẽ carentes. Quæ ipſius imaginatio nonnihil habet commune cum ſomnio Platonis in Epinomide, ex æthere Deos, ex aere dæmones, ex aqua ſemideos fabricantis. Huic ſectatores addunt etiam terreſtres Deos. Paracelſus cum ſtulta Gentilitate etiam ſyluarum, montium, lapidum Deos confinxit. Et ne ſcelere inferior eſſet vllis alijs, ignorari dicit, quibus via ad ſalutem patefacta ſit, nobis ne, an aliorum elementorum inhabitatoribus. Ex his perſpicuè patet, cur id dicat elemẽtum eſſe, in quod viuum collocatũ ſit. Summa eſt, elementum id eſſe, quod alia inſtar loci cuiuſdam aut vaſis contineat, & fructus quoſdam ex ſe tãquam ex ſinu ſuo promat. Hac de cauſa in lib. quodam de Chirurg. hæc ſcribit. Elementa non faciunt qualitates (ipſe vocat complexiones) ſed metallica ex ipſis pronaſcentia. Ita homo elementũ eſt, ac metallica ſeu mineralia eius ſunt morbus & ſanitas. Corpus eſt matrix, ſemen id eſt, ex quo hæc fiunt. In impio libro de Medicina cœleſti, Elementa, inquit, non ſunt corpora, ſed ventus, aer, ſpiritus. Nec agunt quicquã ſiue calida ſint, ſiue frigida: ſed

Quidnam ſit elementum Paracelſo.

Elementa Paracelſo ſunt uaſa receptacula ca[u]ſæ, hoſpitia, &c.

ſed operatur in ipſis ſal. Ignis etiam, inquit alibi, calore nil corrũpit, ſed ſpiritu, qui in ipſo ineſt. In Meteor. ait. Elementum terræ non eſt corpus, ſed quod in illo corpore continetur inuiſibile, ſicut ſpiritus hominis inuiſibilis eſt. Terra nõ fert fructum, ſed elementum in ipſa exiſtens eos parit. Sic elementa 4. corporalia quidem ſunt, attamẽ in ſua natura & eſſentia ſpiritus ſunt. Spiritus enim viuit, & vita eſt ſpiritus, omniaq; peragunt ſpiritus & vita, vnum exiſtentes, nõ duo. Proinde cum dicitur à certo venire elemento, non de corpore, ſed de elemento accipiendum eſt. Sicut enim non lingua, ſed in ea ſpiritus loquitur: & non caro & ſanguis homo ſunt, ſed ſpiritus: ita quatuor ſunt animæ vel ſpiritus, terræ, aquæ, aeris, cœli. Lib. 2. ad Athen. hæc habet. Quod videtur corpus, continens eſt elementi. Elementum autem eſt ſpiritus viuens tanquam anima. Eſt prima elementorũ materia: quæ nil eſt aliud, quàm vita creaturarũ. Item, elementum non eſt aliud quicquam præter animam: quanquam eſſentia eius nõ eſt, qualis anima, ſed ſimilis animæ. Differentia enim eſt inter animam æternam, & elementi: quæ vita eſt creaturarum. Non ignis comburens elementum eſt, ſed anima in eo inuiſibilis elementum eſt & vita. Vt porrò diſcrimen corporis continentis & animæ ſeu vitæ in eodem latentis intelligas, audi quæ de aqua & igne dicat. Elementum aquæ, ait, aquam dedit, elemento aquæ contrariam. Nam minus humida eſt elemento, in quo eiuſmodi eſt humiditas, quæ lapides & duriora metalla emollit. Hęc molliendi potẽtia debilitatur per aquam ſubſtantialẽ. In his verbis aquam corporalẽ & viſibilẽ aduerſari dicit elemento aquæ inuiſibili in corporali aqua cõprehenſo, quia vires eius hebetet ac minuat. De igne ſic ſcribit. Ignis elementũ in ligno viridi ſic poteſt ineſſe, quomodo in igne ineſt: licet vita non

Elementorum eſt uita creaturarum.

sit in ligno, vt in igne. Quare differunt anima & vita. Cum enim ignis viuit, ardet ac vrit. Ex his videor mihi intelligere ipsum per elementum verum & inuisibile, quod spiritum & animam elementi vocat, nil aliud intelligere, quàm elemētum purum sincerumq;, qualis in sua sphæra est ignis. Quid enim aliud potuit dicere, quando dixit, ignem in anima sua, siue in elemento suo, nec ardere, nec vrere? Equidem nos quoq; dicimus ignem non vrere ac lucere siue ardere, adeoque non visibilem esse, cū est rarus aut per commistionem aliorum temperatus. Ita vt in arboribus aut herbis inesse dicimus, & neque lucere tamen neque comburere: quod voluisse videtur significare, cum dixit ignis elementum, hoc est, animam ignis in viridi ligno esse: attamen in eo non viuere. Vitam definit operatione. vt viuere dicatur ignis, qui ardet ac vrit. FVR. Credo hanc eius fuisse mentem, quam aut non potuit, aut, quod probabilius est, noluit clarius exponere, vt aliud videretur dicere. Hoc tamen vexat me, quòd animam & vitam elementorum eadem dixit esse: ac postea in ligno animam ignis ponit absque vita: imò quòd à vita animam distinguit. ER. Ego singulis non paginis, sed propè versibus contradictoria ab eo adferri tam non miror, vt summè admirer, si constantem sibi in vna aliquando pagina inueniam. Potest tamē hoc loco excusari, si per vitam vitæ operationem intellexisse dicamus. Potest enim iuxta primum actum adesse ignis, vt tamen nō vrat. FVR. At ignis semper est in actu secundo. Non enim possumus ignem imaginari, qui non calefaciat, cùm hæc sit formalis eius actio. ER. Rectè si purus & non mixtus sit, semper calefacit; tametsi propter raritatem non continuò comburat, quæ tangit. Cum autem à contrarijs est quasi iunctus, ligatus, & hebetatus, potentia solùm calefacit. FVR. Sed ad illud quid dice-

Vita apud Paracelsum quid sit.

Ignis semper est in actu secundo.

dicemus, quòd ignis corpus vno in loco nil agere affirmat, sed actionem omnem spiritui siue animæ tribuit: ac deinde alio loco animam non viuere, id est, non operari scribit, si spoliata sit corpore illo suo calido?

ER. Quid respondeam ita percunctanti aliud non habeo, quàm illum plerunque nesciisse quid diceret. Cerebrum adeo perturbatum habuit, vt rarò animaduerteret quid ageret. Logices imperitia fecit, vt aptè non distingueret: sed contraria de eisdem passim affirmaret. Sufficit nobis iam vidisse quid elementum vocet. Duplex autem ab eo adfertur descriptio. Vna est, cum vocat matricem ex se aliquid producentē, quod conseruationi vitæ hominum inseruiat, ac sine quo viuere homines non possint. (Sub hac, illam comprehendere volo, qua receptacula definit rerum viuentium.) Altera est, cum Elementum dicit esse, non corpus, quod videtur, sed animam, vitam, vel spiritum in eo latētem inuisibilem, omnium actionum opificem & authorē, & per quem sic agat Elementum concretum, quomodo anima (ipse vocat hominem) per linguam loquatur. Sic tres in vniuersum habemus elemēti descriptiones. Harum prima, velut vasa quædam nobis ea describit, hoc est, continentia solùm esse dicit. Altera complectitur vtranque partem, continens & contentum. Tertia contentis quibusdam solis definit. Ad discipulos quod attinet, nihilo sunt magistro suo meliores. Qui inter ipsos præstantissimi videntur, inscitè præceptoris leges sequuntur: & ex contradictione deteriorem partem plerunque eligunt. Vtrum elementorum superiorum, scilic. ignis atq; aeris fructus, vt ipsi vocant, rectè ac puerili errore asscribamus vaporibus & exhalationibus, postea videbimus: nunc quàm præclarè ipsi elementa nobis definiāt, inspiciamus. Elementum inquiunt, iure optimo appellabitur, quicquid fructus

Descriptiones elementi Paracelsicæ.

1. 2. 3.

Definitio elementi discipulorum Parac.

tales (nempe vel pluuias & niues: vel mannam & rorem: vel metalla & lapides, vel plantas & animalia) perpetua viciſſitudine ſubminiſtrare & fouere poteſt: ſumma caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, ſteriles huius lithurgiæ diſpenſatores fuerint. Non exiſtimant hi, ex elementis inter ſe miſtis generationes hîc fieri, ſed in ſingulis elementis ſemina latere, quæ certis temporum periodis in generationem progrediantur. Ex hac procreationum diuerſitate & numero, elementorum ordines & numerum (non ex qualitatum numero) deducendos fuiſſe ſtultiſſimè putant. Proinde ele-

Generationes non fiunt ex miſtis elementis.

» menta dicunt eſſe loca, matrices, domicilia, vitali vali-
» daque poteſtate munita: quæ ſemina generationum
» contineant, protrudant, maturent, officioque perfun-
» ctis hoſpitium concedant. Et quia loca ſunt, aiunt, incorporea vt ſint neceſſitas iubet: cum aliter tantam corporum multitudinem recipere tam facilè non poſſent. Vacua & inania ſunt ſimili propemodum prouidentia: alioquin inæquali fauore quibuſdam plus obligata obſcurius alia recepiſſent. Item in his quatuor na-

Elementa ſunt incorporea, inania, uana, ſeminum receptacula.

» turis incorporeis, inanibus, vacuis, ſeminales rerum o-
» mnium rationes creator impoſuit. Scribunt ijdem &
» hæc. Dicimus igitur, eſſentiam, exiſtentiam, vitã, & a-
» ctum entium vniuerſorum, elemẽta eſſe. Quæſo te, an né dignæ tibi videntur hæ ineptiæ, quæ longa & operoſa argumentorum deductione refutentur? Quilibet videt eas & inter ſe & cum veritate ſenſuum noſtrorũ pugnare. FV. Quanquam ex prædictorum conſideratione poſſint facilè dilui ab intelligentibus & exercitatis, velim tamen cùm mea tum aliorũ mei ſimilium cauſa quædam clarius diſſolui. ER. De Elementi definitione ea, qua dicit naturas eſſe cõtinentes viui quippiam, non eſt neceſſe, vt aliquid ſeorſim dicam. Multò minus expectabis à me, arbitror, explicationem il-

lorum

lorum viuorum, quæ in singulis elementis fabulatur viuere Paracelsus. Etenim satis ex supradictis liquet, quàm sit hæc phantasia absurda, prodigiosa, & impia. Memini quoque in prima parte nobis aliquid dictum esse, quod huc transferri possit. FVR. De spectris illis, quæ aliquando in aquis, syluis, specubus subterraneis, apparuisse ferunt, parùm solicitus sum, vt qui præclarè sciam Cacodæmones esse. At non de hoc viuo locutus videtur Paracelsus: sed de seminibus & principijs vitæ, quæ in elementis contineri ait. Ex his fructus elementorum oriuntur, quos vita destitui neutiquam tibi concedent Paracelsici. ERAST. Benè est, si sic habet: liberati nihilominus sumus à confutationis tædio. Principio sciendum est, Paracelsum vnà cum suis discipulis nomine Elementi, contra vsitatum morem loquendi omnium ætatum & hominum flagitiosè abuti. Etenim Elementum propriè sumptum omnibus significat minimam partem eius, ex quo res, tanquam ex materia, coagmentata fuit: quemadmodum ex Aristotele in lib. de Cœlo & Mundo clarè perspicitur. Per quandam deinde similitudinem vocatæ sunt etiam partes non materiales Elementa, siquidem ex eis res aliqua constaret: quomodo principia nonnunquam elementa vocantur. At nos de corporum mistorũ elementis loquimur. Dum igitur Elementa vocant loca & continens cellas, negant partes esse mistorum. Equidem nec locus locati, nec matrix fœtus pars aliqua est. Quomodo igitur elementi nomine non impudenter abutuntur? Veruntamen de receptaculis illis primùm agemus: mox de contentis disseremus: vt quidnam tandem de Elementis sentiant inepti Nouatores isti perspiciamus. Elementa cum dicunt Paracelsici matrices esse, quæri potest, vtrum corporeas putent, an

Paracelsici nomina elementi flagitiosè abutuntur.

Locus non est pars locati.

Elementa non sunt matrices et receptacula

potius incorporeas? Sunt enim quidam hactenus elati, pudendaque ambitione turgidi, vt pro nihilo habitis sensibus, à quibus omnis cognitio nostra exordium sumit, spretis omnium eruditorum, imo hominum iuditijs, contemtis magistri sui decretis, adeoq; sacris literis despectis, imò seipsis neglectis, superbè affirmare audeant, elementa naturas inanes & vacuas esse. Etenim cap. 5. Vbi de cœlo vel igne, aere, aqua, terra, nugantur, sic scribunt. In his quatuor naturis incorporeis, inanibus, vacuis, seminales omnium rerum rationes incomprehensibili magia (amans pietatis dixisset potius, Sapientia: ne sceleratæ Magiæ videretur fauere: cuius Paracelsum studiosissimum fuisse constat) imposuit creator. Nisi enim essent à dimensionum legibus absoluta, nequaquam corporum, principiorum, & seminum, tantam multitudinem tam facilè reciperēt. Item, vacua & inania sunt simili propemodum prouidentia: alioquin inæquali fauore quibusdam seminibus plus obligata, aliorum rationes obscurius recepissent, & minimè synceras repræsentassent. Quid in his verbis non execrabile est? Sacræ literæ testātur, Deum cùm nihil esset, totum hunc mundum creauisse corporeum: ac nominatim cœlum, terram, aquam, nominant Entia. Hic autem vocat inanitates, vacuitates. An non sensus nostri sensibilium iudices nos docent elementa esse corpora, non esse inanitates? Quis deinde homo extitit inquam, qui terram & aquam incorporeas esse putaret? Omnes philosophi & eruditi homines qui à condito mundo vixerunt, hunc mundū aspectabilem cōstare dixerunt ex cœlo & quatuor elementis, vt partibus principalibus, & reliquas in se continentibus. Quòd si vacuitates sunt, totus mundus inanitas erit nihilúe. Falsi igitur sumus ex nouorum reformatorum iudicio, vt cœlum & elementa a Deo corpora credi-

Elementa sunt corpora, non autem inanitates

credimus creata ex nihilo. Sunt enim nunc quoq; inanitates, & vacuitates: hoc est, nihil. Paracelsus certè ex sulphure, sale, mercurio, tanquam ex prima materia, vniuersa architectatur: & ante omnia ex his elementa fabricatur. Quanquã verò ipse quoq; matrices vocat, non tamen inanitates appellat ac iudicat. Nõ enim vel inanitas vel nihil est matrix, in qua conformantur animalia: nec incorporeum est vas vinum aquamúe continens. Equidem quod in se cauitatem seu vacuum habet, non continuò vel incorporeum est vel inane. Si maximè daremus, in terra loca esse inania & vacua, nulloque aere plena: an propterea terram totam naturam inanem & incorpoream dare cogeremur? Non arbitror. Imò contradictoria sunt, dicere, hoc esse naturam creatam, & idem hoc naturam esse incorpoream & inanem. Quicquid enim Deus creauit, hoc non est inane, licet meatus habeat ac vẽtres subtiliore aliqua substantia refertos. Mundus enim ex non ente, factus est ens: ideoque vacuum quod est, non ens, in se non habet. Parùm abest à blasphemia, quisquis in creatis rebus vacuum simpliciter, siue non ens, ponit. Sanè admirabilium in natura operum, non minima causa est, quod vacuum dari nequit. Propter hoc enim & leuia deorsum, & grauia sursum sæpenumero mouentur. Aerem corpus mobilissimum ex tubulo aut arundine viribus nullis exsugere poteris, si non alius subingredi, vel aqua aliunde corpus cedenti succedere possit. Nec aliam ob causam cucurbitæ medicæ ad se attrahunt ex cute spiritus, vapores, succos, aut ipsammet intra se adducunt cutem cum carnibus, quàm vt vacuum vitetur. Cum enim aer in ipsis per ignem rarefactus plus occupat spatij, & extincto igne rursus in se coire conantur, non potest antè densari, quàm in locum, ex quo recessit, alia substantia intrarit. Sed hæc

Dissentiunt discipuli & Paracelsus in elementorum declaratione.

Cur in mundo nõ detur vacuum.

Cur medicæ cucurbitulæ humores ex cute ad se pertrahant.

extra institutum nostrum porriguntur: quæ consecutionis gratia obiter dicta sunto. Satis ex prædictis perspicuê demonstratum est, Paracelso contradicere, quicunque Elementa & matrices corpora esse negant. In principio namque suorum Meteororum, vt alia nunc mittam, ait, Deum cum create Mundum decreuisset, in quatuor partes diuisisse, vt quatuor essent corpora, Matrices rerum omnium homini necessariarum. Demonstratum deinde illud etiam fuit, impiam & execrabilem esse illorum temeritatem, qui nouas Deo & hominibus leges præscribere conntuntur. FVR. Parcius ista viris. Non enim negant corporata esse, quæ vos vocatis elementa. Vestimenta fructusque verorum elementorum nuncupant: aliquando concreta, vulgaria, communia, Elementa nominant. Elementa namque dicunt essentias, existentias, vitas, actusque esse vniuersorum Entium. Non rectè etiam velut grande & enorme peccatum aliquod exaggeras, quòd elementa naturas inanes & vacuas appellant. Etenim sic & Moses loquitur. Terra, inquit, inanis erat & vacua. ERAST. Vtinam cum Mose loquerentur sentirentque noui Sophistæ. Moses nullo in loco dixit terram in prima creatione fuisse naturam incorpoream, inanem & vacuam, adeoque omni dimensione carentem, vt scilicet posset locus & receptaculum esse Chimærarum, quas vel somniarunt, vel instigante Diabolo excogitarunt temerarij nouatores. Alia est oratio, cum dico, corpus aliquod esse iners, sterile, rude, & vacuum: quàm cum incorporeum, & à dimensionibus absolutum, inane, vacuumque affirmo. Quando corpus aliquod dicimus inane & vacuum in se habere (vt cum spicas dicimus inanes & vacuas, non quòd aere non sint plenæ, aut re alia consimili, sed quòd non refertæ sint granis, quomo-

Moses non dixit terram esse incorpoream.

quomodo esse debebant) non affirmamus etiam incorporeum esse. At cùm naturam aliquam asserimus incorpoream esse pariter & inanem ac vacuam, quid quæso aliud asseueramus, quàm nihil esse? Concipi animo nequit, natura incorporea, inanis, vacua, dimensionibus carens, incorporeæ naturæ, tametsi corpore sint vacuæ, dimensionibusque careant, non ideo tamen sunt inanes. Moses, vt in secundo mox capite ipsemet se exponit, hoc voluit dicere, terram caruisse plantis, animalibus, rebus mistis alijs, adeoque cultu & ornatu illo omni, qui postea accessit. Non scribit, Deum fecisse terram incorpoream & inanem, verùm corpoream: attamen sterilem, desolatam, orbam, infrugiferam, ornatu carentem adhuc extitisse. Quæ huius & illius orationis aut sententiæ similitudo? Plus distant quàm lux & tenebræ: quantum videlicet differunt veritas & mendacium. Incassum igitur defendere hac ratione paradoxum hoc conatus es. Quod ad alia attinet, noris non esse nobis institutum hoc loco sermonem de hisce elementis seu de principijs. Non enim nescimus, formas rerum aliquando vocari elementa rerum. Loquimur iam de elementis corporum, ex quibus, vt materia, conflata sunt mista. Si de eisdem elementis accipias proximè citata ex capite septimo verba cum superioribus, quatuor tantùm erunt essentiæ, Actus, ac vitæ rerum omnium. Suprà namque de quatuor se loqui ostendit naturis. Adde, quòd essentia & actus rerum non est natura inanis vel locus. De alijs ergo elementis nunc disserimus, & de continentibus quærimus: de contentis postea acturi sumus. Elementa in se velut in cella penaria vel abysso, quemandmodum isti loquuntur, semina generationi consecrata, corumque fructus comprehendentia, domicilia dicunt esse

Cur Moses terram dixerit esse uacuam.

Si elementa sunt loca uacua, perperam uocantur elementa, aer, ignis, aqua, terra.

loca & receptacula vacua. Quòd si est ita, non debent ignis, aqua, aer, terra, elementa vocari. Non enim inanitates sunt hæc quatuor, sed corpora sunt tactilia. Absurdissimè quoq; nominantur Elementa corporum, incorporeæ naturæ inanes. Quis enim prudens post creatos homines vnquam dixit, corpora naturaliter ex non corporibus velut materia confici? Qui asseuerare hoc audent defendereque conantur, indigni sunt, quibus cum homines docti verba commutẽt: vt quos nihil pudeat Deum & Naturam accusare, adeoq; corrigere. Quis vnquã ita fuit audax, vt locum quem incorporeũ iudicaret, corporis partem materialem faceret? imò quis tribuere ausus est tali loco vim suscitãdi, producendi, maturandi fructus corporeos? FVR. Nónne Peripatetici quoq; Loco potestatem adscribũt locata conseruandi? Certè sic sentiunt. Et incorporeũ locum esse ijdem nõ inficiantur. Quod igitur hîc est tam graue peccatum? ER. Ingens est discrimen. Illi namq; corporis ambientis superficiem locum dixerunt: hi nescio quas inanitates fingũt. Quis verò nescit, Deum seu naturam sic aptasse inter se corpora naturalia, vt quæ naturaliter cohærere deberent, extrema sortita essent quodammodo similia? Ideo non quemlibet locum, sed naturalem conseruationi seruire dixerunt. Quanquam acutius alij de loco disseruerunt: quorum explicatio huc non pertinet. Satis est monuisse in præsentia, veteres non inanitati hanc virtutem assignauisse: sed corporis ambientis naturæ adscripsisse. Nunquam illi locum, quoad esset inanitas, aliquid facere putarunt, sed quoad esset certi corporis extremitas & superficies. FVR. Quid si & nos dicamus loca corporum ambientium superficies vel extremitates esse? ERA. Sic sensisse videtur Paracelsus: tametsi pro more suo nunquam sui similis permaneat. Vt enim matrix

Locus conseruat locata.

Quatenus locus dictus sit conseruare locata.

trix corpus est ac locus seu receptaculum fœtus, ita elementa corpora ponit in se concauitates habentia, ex quibus fructus protrudant. Etenim ex tribus primis diuersa proportione coniunctis, tanquam ex materia prima elementa conficit, atque corpora esse confitetur. Discipuli autem eius neque corpora esse concedunt, neque ex tribus primis construunt. Etenim quod ex corporibus constitutum est, vt ex materia, corpus est necessariò. Quàm enim fieri non potest, vt à vi creata ex non corpore corpus fiat, tam est impossibile, vt à creata potestate corpus reducatur in aliquid incorporeum. Eiusdem namque est potentiæ virtutisque, ex nihilo aliquid, & ex aliquo nihil: ex incorporeo corpus, & ex corpore incorporeum efficere. Esse porrò tria illa Paracelsicorum prima elementa, corpora, vel ex vno illo patet, quod per artificiosam separationem à mistis secerni, seorsumque monstrari posse scriptitant: quodque aliam probationem sententiæ suæ nullam adferunt, quàm hanc artificiosam analysim siue retexionem corporum in sua elementa. FVRN. Mirabile est, quod dicis. An igitur non potest ignis corpus aliquod consumere? Certè oleum in lucerna paulatim absumit totum, vt cætera taceam. ERAST. Quod dixi tam est verum, quàm quod verissimum. Nec dubitat quispiam in Aristotelis lectione versatus, vt Sacras literas & Theologos nunc prætercam, apud quos notissimum est. Non apud Aristotelem aliosque probatos philosophos legisti, corpora omnia tandem in elementa, ex quibus constituta fuerunt, iterum resolui. Hippocratis, arbitror verborum nondum es oblitus, quæ suprà citauimus: in quibus manifestè asserit, mistorum partes in eorum corruptione ad suum quamque redire elementum: ignem ad ignem, aerem ad aerem, &cæt.

Corpus non potest fieri incorporeum virtute naturali.

Quomodo autem resolueretur in elementa, quod corpus esse desijsset? Vt minus mireris, Paracelsici illius, quem suprà cæteris mecum anteponebas, verba tibi proferam. Nihil ab igne, inquit, consumitur, sed per modum transmutationis, quod ab vno recedit, ad elementum aliud accedit. Rectius hoc ab eo dicitur, quàm aliter ille scribat, Corpora ad infinitatem, & hoc quod nihil est, magno impetu labi. Falsum namque est, creatum corpus ex sua natura ad nihilum ferri: cùm à solo Deo ad nihilum reduci valeat. Potentiam in se habent mutabilitatis, ideoque ad mutationem & corruptionem pro sua quodque natura pronum est: non vt nihil fiat, sed vt aliud fiat, ac voluntati creatoris sui pareat. Sicut enim res, cùm non essent, potentiam in se non habebant, vt creari possent, sed potentia solùm in Deo omnis fuit, ita nunc postquam Deus Mundum, & quæ in eo continentur, ex nihilo creauit, potentiam in se non habent, per quam vel à se ipsis ad nihilum relabi, aut à creata virtute huc redigi valeant. Nam in solius Dei potentia & voluntate, qua res omnes creauit, creatasque conseruat, situm est, vt vim & facultatem rebus creatis subtrahat. Ignis itaque mistionem soluit, & quæ potest in ignem vertit: reliquis ad suas sphæras redeundi occasionem adfert. Ex quibus iterum vides, quâm sit ridiculus ille Gracculus, qui dum se Pauonis plumis indutum opinatur, atri corui pennis opertus reperitur. Quippe hac in re quoque Magistri sui (quem ex Doctore Cacodæmone suam doctrinam suxisse suprà demonstrauimus) figmentum veritate iudicauit pulchrius. Nam in libro ad Athenienses hæc legimus. Ideo ibi deprehenditur corporalia ad nihilum redigi, in quod omnia vertuntur. Etenim separabuntur à sua essentia in nihilum, hoc

Nullum corpus ab igne prorsus absumitur.

Corpora Paracelso ad nihilū reducuntur.

hoc est, de aliquo in nihilum. In Meteor. sic scribit. Quemadmodum mors rerum ex terra ortarum in terra est: sic, inquam, vt ad nihilum redigantur cun-ctæ, & omnino consumantur, ita in aere quoque est consumptio. Verùm istis impietatibus missis, ad rem redeo. Qui elementa negant esse corpora, atque inanitates à dimensionum legibus absolutas prædicant, non possunt superficies corporum inducere, quæ à dimensionibus absolutæ non sunt. Quæ igitur erit superficies terræ? aut qua superficie terminabitur? Non propria. Est enim inanis, incorporea, ab omni dimensione absoluta. Nec aliena quoque circumscribi poterit. Primùm quidem, quia natura inanis & incorporea superficie terminari nequit: Deinde quia nihil est terminare potens seu ambiens. Aqua namque caret ipsa quoque termino; quia & incorporea est & inanis. Ratio eadem est aeris & ignis. Quinimmo cùm cœlum ponat pro quarto elemento, & ob id natura sit dimensione carens & inane, totus erit Mundus interminatus, inanis & nihil. An hoc non est de Natura, de eiusque authore Deo contumeliosè loqui? Deus mundum aspectabilem creauit ex nihilo, vt esset Ens corporeum. Huius partes principes cùm sint cœlum & 4. elementa suis finibus circumscripta, improbè loquitur, qui naturas incorporeas, inanes, terminis nullis circumscriptas ac definitas affirmat. Aliter loquitur in Sacrosanctis literis Deus. Sed rogo te, quomodo poterit elementa distinguere, qui naturas inanes esse ait? (Quod enim dimensionibus careant inanitates, per se notum est.) Etenim in eo quod nihil est, nihil inesse potest, quo vel ab existentibus rebus, vel ab inanitatibus alijs discernatur. FVR. Terminos præscribit virtus vitalis: quibus non elementis modò standum est, sed & seminibus &

Elementa carent dimensionibus.

Totus mundus est inanitas.

Elementa Paracel. non possunt distinguere.

corporibus. ERA. Audio dici,& inaniter dici video: si modò rectè inane vocetur, quod imaginarium & falsum est. Impossibile est, vt vitales potentiæ in corpore simplici inhæreant, vt subiecto: cum requirant organicum corpus. Sed nec sunt substantiæ per se absq; subiecto subsistentes, hoc est, non sunt res separabiles (χωριστὰ vocant Græci) Vniuscuiusq; actus in sua inest materia propria: alibi nec esse, nec definiri potest. Qua ratione igitur insunt in elementis, quæ non sunt aliud, quàm inanitates? An inseparabilis à subiecto suo potestas inerit in inanitate, vt eam muniat ac ornet? Non miror amplius cur Prædicamentorum ordines mutatos cupiant isti homines. Nunquam enim illa somnia probabilia efficient, priusquam nobis persuadeant inane & plenum, incorporeum & corpus, qualitatem & substantiam, album & nigrum, separabile & inseparabile subiici, & in subiecto inhærere, eadem significare. Vnum hoc principijs suis consentaneè asserit, Elementa sua (hoc est, vacuitates & inanitates) inania & vacua esse, & nec misceri, nec corrumpi. Illud autem falsum & impossibile est, quod capite duodecimo affirmat, Elementa matricum & locorum rationem obtinentia spiritibus ac seminibus trium principiorum alimenta subministrare. Quomodo namque aut vnde alimenta suppeditabunt, si loca sunt inania & vacua, corporalisque naturæ expertia? Falsum non minus impossibileque illud est, quod secundo capite scribit, his verbis: „Huius (scilicet naturæ radicalis seu principij vitæ) beneficio elementa repugnantia concordi mistionis lege ligantur, & digestis temporibus, corruptis ac consumptis dictis elementis, remanet nihilominus in hac materia principium vitæ. Hæc dico falsa sunt, si inanitates sunt elementa. Quomodo namque inane inani repugnet? aut quomo-

Monstrosæ aliquot contradictiones cuiusdam Paracel.

quomodo inter se inanitates miscebuntur? Si nec miscentur, nec corrumpuntur Elementa, qua ratione hic miscent, & definitis temporibus corrumpi consumiq; feruntur? Quo pacto Naturæ inanes & incorporeæ corruptæ materiam post se relinquent, in qua vitales rerū potestates incorruptæ conseruentur? Quæ Chimæræ sunt istæ? FVR. Non de eisdem Elementis vtrobique, puto, loquitur. ER. Certè in vtroque loco de Elementis continentibus seu Matricibus loquitur. De primo loco nulla potest esse controuersia. Sed nec de altero potest dubitare, qui præcedentia & sequentia ponderauit. Loquitur enim de Elementis, quæ radicalem illam Naturam in se continent. Hanc radicem seu speciem remanere ait (corruptis Elementis continentibus) in Elementorum materia. Et mox repetit, principium hoc vitæ, Radicem, Balsamum, Mumiam, Elementum, reliquis Elementis admistis corruptionem subeuntibus etiam num vigere. Apertè hîc Elementa continentia à contentis distinguit: atque illa corruptioni obnoxia, hæc corruptibilia manere asserit. FVR. Longè aliter de loci natura ac proprietatibus sentimus, ac plerique « Peripatetici, qui Mathematicas descriptiones rebus na« turalibus adaptare conantur. Apud nos Elementa, Ma- « trices, Mineræ, loca sunt rerum non ociosa, sed suis pro- « prietatibus instructa, quæ vitam & alimenta exhibent « suis locatis, id est, seminibus: vt ea de se proferant, quæ « in thesauris & penetralibus recondita seruant. ER. Re- « cordor hæc me legisse in decimotertio capite. At nihil iuuāt causam, imò reddunt deteriorem. Descriptiones Mathematicæ non adaptantur rebus naturalibus à peritis Philosophis. Intelligunt hi præclarissimè, quātum differant abstractæ quantitates à dimensionibus in corporibus inhærentibus. Reprehendit ob id Aristoteles Antiquorum aliquos ista non aptè distinguentes. Quo

circa quod passim facit hic autor, calumniam hoc loco quærit. Sed hæc obiter. Si aliter de loci natura semi nis, quàm Peripatetici, non debebatis inanitates vocare. Quomodo consistent simul hæc, & prius dicta? Suis proprietatibus instructa si sunt loca, & vitam insuper atque alimentum locatis corporibus exhibent, non sunt inanitates & res quædam corporis expertes. Non est imaginabile quomodo inane, vacuum, incorporeũ, corpori subministret alimentum corporeum. Cum enim & Paracelsus & discipuli eius vnà nobiscum rectè confiteantur, res quaslibet ijs ali, ex quibus constant, corporum alimentum corporeum esse oportet. Benè est, quod dicis, apud vos elementa esse inanitates à dimensionum legibus absolutas, loca incorporea, cistas, capsas, ventriculos vacuos: & nihilominus admirandis viribus ornata, proprietatibus differẽtibus instructa potestate viuificandi prędita, deniq; contentis intra se corporibus de se alimenta corporea exhibentia. Apud vos, inquã, ista locum habeãt, apud quos inane & plenum, incorporeum & corporeum, substratũ & quod in eodẽ inhęret, eadẽ sunt. Apud nos aũt, & apud sanos omnes, qui à prima creatione vsq; extiterunt, hęc ita pugnant, vt vnum effici alterum nulla vi creata nulloq; tẽpore possit. Quod inane est vacuũ, incorporeũ, apud nos nec elementum siue materia corporis esse, nec alimentum corporibus de se prębere, nec qualitate potestateq́; corporea instructũ cẽseri potest. Quod enim corporeã qualitatẽ in se habet, corpus esse aliquod oportet. Inane autẽ, vacuũ, & incorporeũ nihil est, ideoq; nullis pręditũ viribus esse potest. F V R. Non dicit autor, elemẽta de se alimẽta prębere corporibus, sed seminibus. Semen aũt 8. cap. principium dicit esse vitale, spiritus in se continẽs mechanicos corporũ fabros. ER. De hac definitiõe suo loco. Sufficit hîc ostendęre, frustra hoc nobis obijci. Siue enim

Inane corpus esse elementum non est imaginabile.

ue enim spiritus cõtētos in principio vitali, corporeos ponat siue incorporeos, in superiore loco manifestè scribit, arbores suis radicibus & fibris terrę infixas, ex ea, tanquam ex matrice, nutrimentũ haurire. Quamobrē negari non potest, quin elementa senserit alimenta sup peditare de se corporibus, quæ continent. Quid, quod ab his matricibus incorporeis mistorum corpora asserunt nasci? Quia verò corpora, inquiunt, omnium indi- «
uiduorum ab elementorum matricibus productorum «
composita esse animaduerterũt Philosophi: quæsitum «
est diu, quæ sit natura, proprietas, differentia principio- «
rum, ex quibus componuntur. Nonnulli sensuum au- «
thoritate contenti, concretorum & cõmunium elemē «
torũ discrimina, proprietates, & officia, in singulis indi- «
uiduorũ corporibus deprehendētes, ex horũ mistione «
& cõgressu corporũ omniũ proprietates ac differētias «
deduxerũt. Nec dubiũ est, quin in corporibus vniuersis «
cõcretis, quatuor elementorũ rudimenta conspician- «
tur. Non potest clarius dici, ab elementorũ matricibus «
corpora concretorũ seu mistorũ, quę indiuidua nominat, nasci. Sanè in quo corporis alicuius discrimina, pro prietates, & officia insunt, in eodē quoq; corpus ipsum inesse oportet. Si enim aliter statuas, propriã alicuius af fectionē absq; eo, cuius proprietas est, posueris, hoc est, proprietatem dixeris esse nõ proprietatē. Hoc perinde esset, ac si videndi facultatē extra hominē, in saxo scilicet vel plãta, vel re alia, inesse cõtenderes. Quocirca nõ rudimenta solum elementorũ, sed ipsa omninò elemēta necesse est in vniuersis mistis seu cõcretis corporibus inesse. At elementa proponebantur matrices tantummodo incorporeæ inanesque. Ex incorporea itaque & inani natura concreta sunt corpora plena & solida. FVR. Loquitur fortassè de alijs matricibus. Etenim in eodem capite paulo antè Elementa, loca, domicilia, nu

trices, matrices, ex alias posuit, perfectione, puritate, simplicitate, vigore, potestate, plurimum discrepantes à communibus hisce elementis & Matricibus. ER. Incassum laboras. Loquitur enim expresse de concretis & communibus elementis seu Matricibus: adeoque de his nostris elementis, ex quorum mistione & congressu nos corpora omnia concrescere asseruimus. Omnia hæc summè admirarer, si non assueuissem monstrosis Paracelsicorum contradictionibus ac delirijs. Mirarer hoc etiam, quod vbique elementa contra leges à se latas faciant loca, cistas, receptacula, domicilia, seminum & principiorum. Hanc enim ipsi Dictatoris more legem tulerunt, vt in principali dicatur contineri, quod minus est principale, ac posterius in priore. Non negabunt, arbitror, semina elementis, animamque corpore præstabiliorem esse. Secundum hanc legem semina elementa continere oportet, non ab elementis semina comprehendi. FVR. Quid si dicamus, eos per matrices & loca seu elementa, semina, & primam illam materiam intellexisse? Continet enim radicalis illa materia vitale principium autorem & opificem omnium naturæ operum. ERA. Non potes. Loquitur enim de Matricibus complexu suo continentibus semina & corpora ex ipsis prodeuntia. Scio nos aliquando sic loqui, vt materiam à forma, corpus ab anima contineri dicamus. Sed continere tunc non significat complecti in se, vt cum sanguinem & spiritus in corpore, aut partem in toto contineri asserimus, sed significat regere, gubernare, sustentare, conseruare, aut simile aliud quippiam. Aliter continet matrix fœtum, Locus locatum, quam anima corpus. Hic de matricibus, locis, Receptaculis, Cellis, semina & principia, rerum continentibus, & ex se producentibus, sermo est. Cogeris ergo dicere, si de seminibus velis interpretari, semina

Continere aliquid ab aliquo non uno tãtum modo dicitur.

se ipsa.

se ipsa continere, aut sui ipsorum Matrices esse. Sed quid opus est verbis? Manifestè enim agere de elementis alijs patuit. FVR. Nisi me fallit animus meus, perspicuè solideque satis demonstratum est, elementa corporum non posse incorporea vel esse vel cogitari. Hoc enim principium seu pronunciatum Physicum immotum manere oportet: ex incorporeis non coagmentari corpora: itemque corpora non redigi ad naturam incorpoream. Sententia hæc ab omnibus omnium ætatum eruditis hominibus sic est pro certa veraque habita, vt non verius rectè crediderint, bis duo efficere quatuor. Equidem Paracelsus in Meteor. aliquoties ait, genitum tale esse, quale id est, ex quo est genitum. " Cœlum, inquit, corpus est, quoniam, quę ex eo generantur, " corpora sunt. Item, Vbi corpora nulla sunt, ibidem nul- " la oriuntur corpora. Vbi autem fuerint, ibi etiã oriun- " tur. Ex hoc axiomate sequitur certè, corporum mistorum elementa, non esse incorporeas, inanes, & vacuas naturas. ER. Ego quidem ante hoc tempus impossibile iudicaui aliquem nasci natúmue esse, qui hac de re ambigeret. Postquam autem Paracelsum legi, mirari desij, propterea quòd in omnibus contradictoria affirmare animaduerti. In priore collatione multis productis testimonijs ostendi, hoc eum vehementer vrgere, vt affectiones & cogitationes animi probet corpora effici. Et quis, quæso, miretur hominem nusquam & nunquam ferè sibi constantem, modò veri aliquid dicere, mox idẽ illud rursum negare? Admirabilius mihi videtur, quod discipulorũ eius aliqui Præceptoris ineptias tanto studio imitantur, vt penè sola vitia magni facere videantur. Sanè incorporearum inaniumque matricum author hæc scribit quodam loco: Qui generationum, mistionum, & transplanationum leges ignorant, ac spirituum potestates & vicissitudines non ani-

Ex incorporeis nõ coalescunt corpora.

Paracelsus cogitatiões putat permutari in corpora.

Paracelsici quidam corpora gignit ex incorporeis.

maduertunt, CORPORA EX CORPORIBVS SOLVM GIGNI, magno errore affirmant. Idem asseueranter sæpius scribit, ex incorporeis corpora fieri. Itaque partem contradictionis falsam & impossibilem approbant, veram & genuinam damnant. Paracelsus, si viueret, nunquam in horum sententiam pedibus iret, puto, nisi omnino delirans rogaretur sententiam. FVRN. Puto in cuiusuis authoris lectione hoc nos probare debere, quoties de re eadem scribit non eadem, quod veritati consentaneum est magis. Ergo cum impossibile iudicarint omnes sani homines, ex incorporeis rebus corpora fieri naturaliter, Paracelsum libentius veritati essentientem sequor, quàm ab eadem recedentem. Quamobrem iterum affirmo, elementa corporum concretorum non posse incorporea censeri: propterea quòd necessarium sit corpora cõposita ex corporibus coalescere. Ex eodem axiomate hoc etiam conficitur, elementa non tantùm esse loca seu matrices. Locus enim & matrix seu receptaculum non est pars aut materia corporis locati. Locum quoque superficiem esse, corpus locatum ambientem manifestum est. Superficies autem per se nulla subsistit, cum non sit actu χωριστόν, sed imaginatione sola separetur. In corpore ergo aliquo inesse oportet. Iam cum elementa à lege dimensionum absoluta ponuntur, loca esse non possunt. Dum verò inanes naturæ statuuntur, nec vitali facultate ornata; nec alia corporea qualitate seu potestate prædita credi possunt. Quomodo ergo erunt simul inanes & incorporeæ Naturæ, & loca non ociosa sed efficacia? Quomodo alimenta corporibus de se subministrabunt corporea, si ex ipsis mista non sunt conflata? Firmum est apud omnes homines, ipsum etiam Paracelsum, hoc principium, illis nos ali, ex quibus facti sumus. Si ergo corpora

Locus non est pars aut materia.

non

non sunt ex elementis commista, quomodo ex eis alentur? At loca & domicilia rerum, non sunt materia rerum. Quare aut non sunt matrices tantùm & hospitia, aut non sunt elementa. At sunt elementa & materia, si de se exhibent alimenta. Quocirca necessarium est, vt corpora sint, non tantùm capacitates quædam vasaque inania. Terra sanè cauitates in se plurimas habet, in quibus corpus terreum nullum inest, atque ideo terra vacuæ dicuntur: at nihil vetat aere plenas esse. Imò necessarium est, vt vacuum simpliciter in natura nullum sit, nisi in Ente non Ens simpliciter inesse dicamus: quod fieri nullo pacto potest. Hoc insuper animaduerti inter legendum, & in locis antè citatis, huius de elementorum inanitate sententiæ authores in mistis omnibus concedere quatuor elementorum rudimenta conspici: & ex plerisque elementa artificio separari. Quomodo autem separari separateque monstrari, atque oculis corporeis cerni queat natura incorporea, obscurius multò est, quàm vt intelligentia hominis comprehendi valeat. Elementa hæc quatuor continentia dicunt ijdem pugnantia esse, vitæque beneficio colligari, misceri, corrumpi, materiam post se relinquere, in qua vita remaneat: quæ omnia de incorporea natura nec intelligi nec cogitari possunt. Omitto alia, quæ verè firmeque partim producta à te sunt, partim proferri præterea possent. Summa est, quòd, cum quæritur, ex quibus corporibus mista vniuersa, vt ex materia, conflata compositaque sint, & in quæ ad extremum iterum dissoluantur, non hoc quæritur, quibus locis contineãtur mista. Sed nec quisquam hominum memoria extitit ante Paracelsum, qui elementa corporum & eorundem loca eodem nomine nominauit. Hac in parte ita mihi satisfactum est, vt plura non desiderem.

Vacuũ simpliciter in natura non datur.

Liberius quoque ſententiam dixi,quia non tam contra Paracelſum (cui tamen incipio credere parcius) quàm contra diſcipulos eius magiſtro nō multò fortaſſe meliores dicere mihi viſus ſum.Cupio interim ex te intelligere,quid Paracelſo reſpondendum cenſeas,elementa corporeas matrices ponenti? Ponit enim ipſe quoq; duplicia elementa,continentia & contēta, vt ex ſuprà citatis locis vnuſquiſq; perſpicit. Terram eum fructū ferre negat,ſed elementum in ea latens,manifeſtè continens à contento diſtinguit. In Meteor. terræ corpus negabat elementum,ſed inuiſibilem in eo ſpiritū contentum affirmabat elementum eſſe.Quod videtur corpus(ſcribit ad Athenienſes) eſt continens elementi:Elementum autem eſt ſpiritus viuens,tanquam elementorum anima.Summatim vt dicam, quatuor animas ſeu inuiſibiles ſpiritus, ſcilicet ignis,aeris,aquæ, terræ, elementa vera ſtatuit. ER. Aequè abſurda eſt hęc opinio: aut paulò minus.Si namque corpora quatuor elementorum,quæ videntur & tanguntur,non ſunt corporum ſenſibilium elementa,neceſſarium prorſus eſt,vt ex elementis conflata ſint. Quoniam omne corpus mundi ſublunaris vel eſt elementum,vel ex elementis compoſitum.Niſi fortè plura ſint elementa quàm quatuor,atque octo ponantur æquè prima:quorum quatuor ſint ſenſibilia corpora,& veluti continentia vaſa, quatuor alia velut animæ & ſpiritus inuiſibiles in illis comprehenſi & occultati. Sed hoc argumentis probari veris dum non poterit, credere nequaquam tenebimur. Equidem ſi terram viſibilem,exempli gratia,neges materiam eſſe arboris aut animalis, percunctabor ego ex qua materia corpus ſuum acceperit.Si ex inuiſibili ſpiritu in eadem latente reſpondeas, abſurda conſequentur plurima. Primum corpora terræ aliorumque elementorum perperam vocari elemēta.Quippe elementum

Paracelſus etiā ponit cōtinentia & contenta.

Corpus omne eſt uel elementum, uel ex elementis.

tum non est corporis, quod materiæ corporis pars nulla est, vt ex dictis clarissimè patet. Secundò cum spiri- 2
tus illi insensibiles & inuisibiles etiam in fructibus elementorum remaneant, testibus Paracelso & discipulis, nihil est sensibile, quod ex elementis est genitum. Ter- 3
tiò, cum ex elementis conflata corpora sensibilia sunt, alia quædam comminisci corpora oportebit, quæ cum spiritibus coniuncta corpora conficiant mistorum. Ex quo consequetur duodecim elementa esse. Primum, corpora sensibilia hæc rudia: deinde quatuor alia in his puriora: deniq; in his quatuor spiritus: qui demum vera sint elementa. Sanè Paracelsus ita scribit. (Nec aliud videntur arrogantes quidam eius docere discipuli,) in Meteor. Quia spiritus fructuum elementorum, inquit, « insensibilis atq; inuisibilis existit, tribuit ei natura pro- « prium & peculiare corpus, in quo inhabitet, corporiq; « huic corpus aliud de suo elemento circumdedit. Hæc « ille. Vides hic, clarè eum ponere in mistis (ipse nominat elementorum fructus) spiritum insensibilem elementorum, corpus in quo primò inhæreat: & demum corpus hoc sensibile crassum & impurum, quod de corpore elementi sumptum sit. Quartò, falsum est, quod di- 4
cunt & scribunt Paracelsici, se mista quælibet arte in quatuor sensibilia elementa discreuisse, discernereque posse. Si enim ex spiritu solo insensibili constent, quo-modo separatim oculis conspicienda offerent? FVR. Non est hic opus argumentis. Scio infinitis propemodum rationibus hanc sententiam oppugnari posse. Paracelsus certè vbique docet mistorum corpora ex elementorum corporibus sensibilibus constare: quod in verbis à te iam citatis manifestè asserit. Et quis est, qui nesciat eum hoc passim inculcare, cuiusque elementi fructus suo elemento similes esse corpore & spiritu? Nostra certè corpora ex terra sensibili cõstare, & in eã-

Elementa sunt duodecim iuxta Paracelsũ.

Mista non omnia possũt arte solui in 4. elementa distincta.

dem iterum diſſoluenda eſſe contendit. Hæc ſententia eius eſt. Nam iubet nos ex elementis prognata ex eorum ſpiritu profecta putare: vim ſcilicet miſtorum non è ſenſibili corpore elementorum naſci, ſed ex latente eorum virtute ortum habere. Sic Muſci ac Buxi animas, ſeu ſpiritus, odorem: & coralli ſpiritum, rubedinem eſſe ait: quod in his virtutes harum rerum latêre exiſtimaret, corpora eorum inutilia eſſe opinaretur. ERA. Non adduxi hæc, quaſi dubitarim, an ex elementorum corporibus miſta corpora fabricarit aliquando. Ideo autem attigi, vt demõſtrarem & ipſum & eius diſcipulos nec ſibi nec veritati conſentaneè loqui, cum elementa aiunt matrices & domicilia duntaxat rerum miſtarum eſſe: ſiue corporea concedant, ſiue incorporea contendant. Longiſſimè namque differunt locus & materia rerum: nec poteſt locus eſſe pars materiæ corporis, cum ſit ipſe corporis expers. Dilucidè, puto, demonſtrauimus iam, quæ de elementis continentibus tum Præceptor tum diſcipuli attulerunt, euidentiæ ſenſuum, rationi, eruditorum omnium conſenſui, &, quod maximum eſt, Deo & ſacroſancto eius verbo repugnare. Nihil enim eſt apertius & clarius, quàm DEVM de principio totius mundi aſpectabilis materiam creauiſſe ſub formis cœli & elementorum: ac deinde ex ſenſibilibus elementorum ſubſtantijs & corporibus, (non ex Naturis inanibus, aut neſcio quibus inſenſibilibus ſpiritibus) vt ex materia miſtorum corpora produxiſſe. Nulla hîc inanis naturæ ſemina rerum ſic continentis, vt iſti fabulantur, mentio: nullum de latentibus in cortice elementorum ſpiritibus vel animabus verbum extat. Ex terra & aqua præcipuè corpora plantarum animaliúmque facta legimus: quæ ſomniauit Tenebrio Paracelſus non legimus. Cur non ergo cum Deo & verita-

Elementa nõ ſunt matrices tantum.

te

te potius sentiamus & loquamur, quàm cum profano Mago indoctoq; fatuo? F V R. Alium nunc scrupulum sentio. Elementorum corpora mistionis partes esse ex Paracelsi & discipulorum eius omnium sententia intellexi. Nam illos etiam, qui elementa inania & vacua hospitia statuunt, resolutionem corporum in quatuor elemēta sensibilia confiteri video: & rudimenta quædam eorum in mistis omnibus cōcedere animaduerto. Hoc me torquet, quomodo cœlum possit elementū vocari mistorum, cum constet materię mistorum partem esse nullam posse. Etenim elementa, præsertim cōtinentia, corrumpi audiui, etiam ex illorum opinione, qui Naturas inanes faciebant. At cœlum corrumpi, quomodo reliqua elementa intereunt, nullus audebit affirmare, puto. Ignem in mistis inesse probatum est firmè admodum: nec inficiantur Paracelsici. Quod si etiam negare vellent in quibusdam rebus eum inesse, in animalibus tamen inesse negare nunquam auderent. Quęro igitur quid me velis intelligere, cum ignem dicunt in mistis inesse: & elementum tamen esse negant, cœlum pro eo supponentes? Ignem enim & cœlum non esse eadem, controuersia, opinor, omni caret. Iamdudum enim explosa est è Philosophorum scholis opinio Platonis, cœlum igneum esse arbitrantis. Sed & Sacræ literæ discrimen faciunt tum alibi, tum in eo loco, in quo ab igne cœlum conflagratum iri monent. E R. Non iniuria ambigis. Nam & noui Paracelsici ignem à cœlo non distinguunt, cum elementa recensent. Quòd si elementum esset cista vel cella res aliquas sinu suo complectens, solum cœlum vniuersa ambitu suo comprehendens verè nominaretur elementum. Et cum vix aliquod corpus reperiatur, quod non in aliqua cauitate aliud quippiam contineat, tot essent elementa nobis ponenda, quot sunt cauitates.

Quomodo cœlum possit elementum uocari mistorum.

Sic ventriculus elementum fuerit chyli, vesica vrinæ, venæ sanguinis, intestina excrementorum, &c. Cæterùm sæpe iam est dictum, elementum esse corpus iuxta speciem indiuiduū, ex quo, vt ex materia, corpus quodlibet coagmentatum fuit. Hoc modo cœlum elementum non esse, constare omnibus puto. Non enim res mutabiles ex cœli partibus aut substantia coluerunt: quod dilucidè satis testantur creationis historia: vt alias rationes omittam. Quid igitur dicemus? F V R. Volebam respondere cœlum eatenus elementum posse vocari, quatenus ignis cœli fructus esset, verùm in mentem mihi rediјt, quòd Paracelsus aliquādo non ignem cœli, sed cœlum ignis fructum seu partum esseruit. Auget difficultatem, quòd ignem vocat mortem quandā visibilem omnia vastantem & delentem. His amplius me vexat, quòd in Sagaci sua Astronomia identidem inculcat & repetit, hominem ex duobus (aliquando plura duobus ponit) constitutum esse corporibus: quorū vnum sit ex elementis hisce nostris conflatum, alterū ex sideribus & cœlo natum. In dissolutione quoque hominis illud ad elementa, hoc ad sidera redire: tametsi non statim à morte illò reuertatur, sed per multos sæpè annos hìc oberret, ac conspiciendum se interdum præbeat. Tandem tamen hoc quoque putrefieri ac mori oportere iudicat: quod certè de cœlesti corpore parum sanè dici videtur. Alibi corpus hoc Euestrum nominat, magnisque viribus & scientijs ornat. Hæc, inquam, faciunt, vt excusationem constantem nullam inueniam. E R. Quicquid affirmes, in luto semper hærebis. Non enim falsa solùm dixit ac scripsit, sed in his ipsis quoque varius & inconstans fuit. Quam sibi sit dissimilis in Euestris suis, ne monere quidem libet. In prima collatione aliquid huc spectans diximus. Visus tamen est omnium constantissimè hanc tenuisse sententiam,

Euestrum.

tiam,hominem ex elementis ac cœlo compositum esse.Etenim ex quintis Essentijs cœli & quatuor elementorum concinnat eum in libro iam à te citato.Idem voluisse videtur,quoties hominem dicit microcosmum esse, atque in se omnia actu continere,quæ in tota rerũ vniuersitate comprehensa nouimus: quia videlicet ex omnibus compositus sit. Quam hoc sit monstrosum mẽdacium,non modò cum omni ratione, ac sensuum iudicio, verùm etiam cum sacro sancto Dei verbo ex diametro pugnans,in tertia collatione,auxiliante Domino,perspicuum faciemus.Sufficit iam monuisse,siue ex igne cœlum,siue ex cœlo ignem effectũ asseras,nunquam tamen cœlum appellari posse elementum mistorum. Si enim ex igne res mistæ constent, ignis autem non sit cœlum siue elementum,sed cœli siue Elementi fructus quidam, quomodo quæ ex igne composita sunt,ex cœlo commista dicentur? Differt namque elementum à fructu elementi. Nos autem elementa prima quærimus. FVR. Satis probatum est,elementa materias esse mistorum,non receptacula solùm, siue corporea statuantur,siue incorporea fingantur. Ad alterã porrò elementi descriptionem quid dicturus sis expecto. ER. Huc pertinet consideratio de contentis intra matrices Paracelsicas.Nec minor aut facilior hic est Labyrinthus. Omnia enim confusionum, contradictionum,deliriorum,mendaciorum plena sunt.Paracelsus in singulis elementis præter fructus, quos singula plurimos ait parere,præterque diabolica monstra, quæ in eis creata nugatur, ponit spiritum quendam insensibilem,quem vocat animam & vitam elementi,seu ipsummet elementum. Tales spiritus, vt audiuisti, quatuor comminiscitur,in singulis singulos.In his vult positam esse vim & efficaciam elementi: corpus visibile thecã & ignauum tegumentum censet. Ab his aliquando di-

Sentẽtia Paracelsi constantius affirmata alijs plerisq;

Quæ Paracelsus in elementis cõtineri opinetur.

ſtingnit vitam & animam, interdum eadem eſſe dicit: quæ omnia ex prolatis retrò teſtimonijs perſpexiſti. Ignem non caloris opera ſed beneficio ſpiritus comburere contendit. Alio loco expreſſe ſcribit, animam, ſpiritum, & id quod propriè ſit ac vocetur elementum, non vrere, ſed corpus elemēti hoc eſſe, quod vrat. Ignis » comburens, inquit, non eſt elementum, ſed anima in » eo inuiſibilis eſt elementum. Sic & animam ignis in ligno viridi ait ineſſe, attamen non vrere. Hæc Paraceliſicis concilianda cum alijs trademus: & quæ reſtant examinabimus. Videtur hoc voluiſſe, cum actionem omnem inſenſibili ſpiritui tribuit, ac potentiam agendi corporibus adimit, non corpus agendi principium eſſe, ſed incorpoream virtutem. Hoc ſi ſenſit, nō malè ſenſit, ſed quod rectè ſenſit, inſcitè expoſuit. Non enim ſpiritui aut latenti corpori, ſed vel formæ, vel qualitati adſcribere debuit. Qui doctè & Naturæ conſentaneè loquuntur, actiones neque materiæ, neque formæ, ſed compoſiti dicunt eſſe. Hoc enim eſt, quod agit, non forma, multò minus materia: quæ ne principium quidem eſt actionis. Forma principium eſt, quo compoſitum agit, non autem id, quod agit. Quare non aliud dicit, ſi modò rectè ſenſit, quàm quod omnes docti dixerunt, actionis in corpore principium eſſe formam, inſtrumentum autem eſſe qualitatem.

Quid Paracelſ. uideatur ſpiritū elemēti nominare.

Actiones ſunt compoſitorum.

Forma eſt principium quo compoſitum agit.

Sic homo eſt, quod viuit ac intelligit, non anima per ſe ſola: ſed anima, id eſt, quo viuit & intelligit homo. Sic dicimus hominem videre & ambulare, non oculum & pedes, cum loquimur propriè, ſed inſtrumenta ſunt, quibus vident ac incedunt homines. Nihil dubito, quin, ſi ſtuduiſſet ac legiſſet bonos authores, idem in hac parte fuiſſet dicturus: niſi omninò decretum habuiſſe credatur, omnia rectè conſtituta euertere. FVR. Audiui à meis olim præceptoribus, quoſdam fuiſſe,

fuisse,qui corporib. actiones omnes negauerint,ac virtuti cuidam spirituali per corpora omnia penetranti a tribuerint omnes agendi vires,quæ corporũ esse videntur.Hi non ignem,sed potentiam seu spiritum per totã ignis substantiam permeantem,vrere dicebãt:vt nobis illi recensebant. Ab hac sententia non longè recedit Paracelsus,dum in igne spiritum per totam ignis substantiam diffusum inesse ait,qui caloris,vstionis, aliarumq; effectionum ignis causa existat. E R. Scio Arabem quendam ita docuisse, & hanc opinionem à Platone hausisse. Etsi enim Plato non eodem prorsus modo de hac re disputauit, non magna tamen fuit inter eos discrepantia. Vterque substantias quasdam separatas agere putauit: ac horum actionem in materia ab eadem impediri existimauit. At quis non videt materiam participantem formas illas abstractas simul etiam participem fieri potestatis ac virtutis earundem formarum? Quemadmodum enim quod substantiam animæ rationalis participat,etiam ratiocinandi facultatis sit particeps, ita quod formam ignis separatam participat,vi calefaciendi atq; vrendi eatenus impertitur, quatenus forma illa donatur. Quòd si cum his sensit Paracelsus,cum eisdem quoque errauit. Corpora namq; siue res naturales compositæ agunt virtute formarum suarum. Formæ autem in actione transeunte instrumẽto vtũtur qualitatũ:quę sine subiecto subsistere nequeunt. Ceterùm rudior multò fuit,quã vt de his cõtrouersijs Philosophorũ aliquid cognouerit. Hoc tantũ vidit fortassè eminus, corpora sine formis & qualitatibus in corporeis nihil agere:quod & nos fatemur. At hãc virtutẽ corpus esse in corpore simplici elementũ abscõditũ,hoc verò est,quod pernegamus. Nõ potest enim corpus in corpore simplici concedi,nisi corporum mutua penetratio pudendo & sacrilego errore concedatur.

Actiones qui negauerint corporibus.

Error. 1

2 Si per ſpiritum ſiue vitam & animam (ſic enim non nunquam appellare ſolet) qualitatem ſeu potentiam intelligit, non de re diſputat, ſed de nominatione litigat. Ergo ſi per ſpiritum ſiue animam intelligat formā & qualitates elementorum, peſſimè loquitur, dum ſpiritus appellat. Si corpora eſſe credidit, turpiter errauit, dum in ſimpliciſſimo & tenuiſſimo corpore tenuis aliud ab illo diſtinctum corpus quæſiuit. Tertius error
3 eſt, quòd elementi animæ ſoli agendi potentiam attribuit, non toti compoſitio. Qua in re minus eſt venia dignus, quòd non neſciuit, animam ſiue ſpiritum ignis abſque ignis corpore opera ignis minimè exercere poſ-
4 ſe. Quartus eſt, quod, cum in ſingulis elementis ſingulos tantùm ſpiritus ponat, ex vno nihilominus elemento ſeu elementi ſpiritu diueuerſiſſimas res enaſci affirmat. Terra profert fructus, inquit, non ipſa quidem, ſed elementum in ipſa contentum eoſdem profert. Et paulo pòſt. Fructus elementorum ſimiles elemēto ſuo ſunt corpore & ſpiritu. Iam ſpiritum Buxi & Muſci facit odorem: & ſpiritum Coralliorum dicit eſſe colorem. Quî poſſunt tam diſcrepantes ſpiritus ex vno prouenire terræ ſpiritu, quam diſcrepantes ex terra res pronaſcuntur? Differunt enim virtus, actio, qualitas, proprietas, vel, (ſicut ipſi loquuntur, Balſamum, tinctura, arcanum, herbarum, fruticum, animalium) quantum ipſæ res differunt, ipſiſmet teſtibus. At horum diſcrimina in-

Muſci anima eſt odor Coralliorū color.

5 finita propemodum eixſtunt. Quintus eſt, quòd in cuiuslibet miſti reſolutione artificioſa pollicetur oſtēſionem omnium quatuor elementorum, cum ſingulorū
6 ſpiritus gignere vniuſcuiuſque fructus afferat. Sextus eſt, quòd ignis ſpiritum ſiue animam in terrę fructibus, vt in lignis viridibus, ineſſe ſcribit. Omitto iam alia. Quantò præſtabilius erat Paracelſicis veritati aſſentiri, quàm tot abſurdis & deteſtandis erroribus implicari?

Verùm

Verùm de fructibus elementorum postea: nũc reliqua pertexenda. Postquam planè ostensum est, perperam Paracelsum de elementis disserere:& quicquid noui dixit, nec pietati, nec rerum naturę consonum esse: superesse videtur, vt quæ discipuli attulerunt inspiciamus. Elementa dicentes incorporea & inania esse receptacula, idem intellexisse putarem per elementa, quod Paracelsus elementum, aut spiritum siue animam ac vitam elementi vocauit, si constarent sibi: nec tam variè de elementis loquerentur. Magis dubium me reddit, quòd nihil tam absurdum excogitari posse ab homine videtur, quod non ausus fuerit affirmare Paracelsus. Hunc qui Præceptorem agnoscunt, & eruditis omnibus omnium seculorum Philosophis & Medicis præferunt, meritò putantur magistri sui similes esse. Quare quid dicam sæpenumero ambigo. Attamen verba hæc, quæ in octauo capite leguntur, faciunt, vt eum non putem loqui de corporeis elementis nostris. Elementa hoc loco « à nobis, inquit, dicuntur, non communia illa totius Na « turæ corpora, Terra, Aqua, Aer, Firmamentum: sed pro- « xima receptacula seminalis materiæ, siue externa sint, « siue innata, siue cauitates habeant, siue non, siue soli- « da, siue humida fuerint ad similitudinem seminũ, quæ « generationum initijs spiritualia & humida esse opor- « tuit. Nolo iam hoc exaggerare, quòd incorporea receptacula putat cauitates habere, solida, vel humida esse posse. Ob id solum adduxi, vt de anima seu spiritu, seu qualitate alia elementorum insensibili eum loqui docerem. Ergo si idem sensit cum Præceptore, & locutus tamen est aliter, ideo fortassis fecit, vt non intelligeretur: atque ita opinionem sibi reconditæ cuiusdam eruditionis ac sapientiæ apud rudes pararet. Si diuersi aliquid docere voluit, Præceptoremque fingendo superare conatus est, fruatur hoc suo gaudio: ita tamen vt ne

Sentẽtia Paracelsicorũ de contẽtis elementorum.

Incorporeum et inane non potest solidũ, cauum, humidum, cẽseri.

aliis exitium creet. Proinde si elemēta illa sua incorporeas naturas putat esse per elementorum corpora porrectas, confutari poterit eisdem rationibus, quibus Paracelsi insania refellitur. Equidem vt non potest homo vocari, quòd hominis operationes exercere nequit, ita elementum appellari non debet, quòd munus, vicem, & officium elementi præstare non valet. Est porrò elementi hæc proprietas, vt materia sit misti. Quod cum præstare natura incorporea sola nulla possit, ne elementum quidem nominari debet. Elementum itaq; fuerit, non illa natura incorporea sola, sed cum suo corpore iuncta: sicut homo non est sola anima, sed anima in corpore. FVR. Paracelsus frequentissimè ait, solam animam esse hominem, corpus non esse veri hominis partem, sed inuolucrum & domicilium. Nec primus hoc dixit, sed ante eum docuit idem Plato. ERAST. Si per verum hominem intelligit partem nobilissimam & principem hominis, rectè sentit: tametsi non satis aptè, concinnè, vsitatèque loquatur. Quis nescit hominem, edere, bibere, ægrotare, consanescere, crescere, augeri, consistere, decrescere, mori, sentire, loqui, scribere, &c. quæ animæ soli nullo pacto tribuere licet? Ridet Aristoteles (& rectè ex assensu omnium hominum ridet) animam dicentes texere. Non minus ridendi sunt, qui supra dictorum aliquid per se animam facere dicunt: quod vel ex Sacris literis posset intelligi verùm, si non sensus nostri nos docerent. Homo itaque est compositum hoc, quod ex anima corporeque constat. Merito igitur laudat Augustinus Varronem, quòd hominem dixerit neque animam solum, neque corpus solum esse, sed vtrumque. Sic de elementis quoque dicendum ac sentiendum est. Non enim sunt actus, sed habent actum: ideoque compositum quiddam sunt ex habentes & eo, quod habent. Sed hac de re satis: de con-

tentis

Elementorū proprietas est, ut sint mistorū materia.

Homo non est sola anima, sed cōpositum.

Elementa actū habēt, non sunt actus.

ſentis elementis cœptum ſermonem abſoluere præſtat. Siue igitur ſolam formam elementi cum Præceptore nominet elementum, ſiue totum compoſitum ſic appellet, (quod facere non potuit, cum incorporea eſſe decreto ſtatuit) quærendum ſupereſt: quæ nam illa ſint rerum corporearum elementa, ex quibus, tãquam ex materia, miſta coaluerunt vniuerſa? FVR. Quid aliud continerent, quàm ſemina, & horum corpora, fructusque? ER. Benè habet. Nam ſemen cum dicunt eſſe vitale principium continens in ſe ſpiritus, corporum, colorum, ſaporum, qualitatumque cuiuis ſpeciei congruentium fabros, formam, & τὸ τί ἦν εἶναι, ſe dicere fatentur. At forma ſine proprio ſuo ſubiecto nulla ſubſiſtit, vna anima noſtra excepta. Hoc docuit ratio Philoſophos præſtantiores: nos inſuper planius inſtituerunt ſacroſanctæ literæ. Vt enim cætera nunc prætercam, quis tam ſit hebes, quin ex creationis hiſtoria conijciat animam humanã hac in parte à formis ſeu animabus alijs plurimum diſcrepare? De plantis ſcribitur, Deum terræ iuſſiſſe, vt herbam ſemen ferentem, & arbores omnis generis frugiferas, quibus ſemen etiã ineſſet, produceret. Aquæ deinde & aeri mandauit, vt aquatilia viuente anima prædita, & aues in aere volantes ederent. Iterum terræ imperauit, vt animas viuentium reptiliũ & greſſilium proferret. De homine ſcribitur, DEVM ex terræ puluere corpus conformauiſſe, idemque ſpiritum vitæ inflauiſſe. Spiritus ergo vitæ à Deo creatus, non ex elementis inſtar animarum brutorum eductus eſt. Quo factum eſt, vt abſque ſubiecto ſuo formæ aliæ nullæ corporeæ ſubſiſtere poſſint. Quocirca non poſſunt abſque proprio ſuo corpore ſemina rerum in elementis contineri. Idem hoc videtur author innuere voluiſſe, cum ſemina corpore ſuo comitata ad generationem procedere, & corruptis

Forma, præter animã noſtrã, naturalis nulla ſine ſubiecto proprio exiſtit.

elementis in sua materia incorrupta remanere, atque ad hospitia sua, ex quibus progressa fuerant, reuerti asserit. Idem affirmat, cum inferiora elemēta scribit in suis thesauris corpora seminum officijs accommodata obtinuisse in seculū duratura. Item cum sic scribit. Quem-
» admodum verò inter se differunt semina officijs & pro
» prietatibus, ita hæc quoq; corpora differre asserimus:
» herbarum corpora ab arborum, animalium, minera-
» lium, metallorum, gemmarum, &c. Et in herbis aliud
» corpus esse Melissarum, aliud Valerianarum, aliud Ca-
» lamentorum, aliud Vrticarum, &c. In arboribus aliud
» quercuum, aliud Pyrorum, &c. Tandem cōcludens ait:
» Hęc sunt illa corpora, semina, radices, &c. Item cum hęc
» scribit. In hac prima creaturarum constitutione, semi-
» na à suo fonte progressa, in alio fundari necesse fuit.
Huius generis complusculos locos reperies alios, quibus omnibus probari posse videtur, vim istam vitalem cum non absque corpore suo proprio & peculiari in elementorum Abyssis collocare & disponere. Huc illud etiam pertinet, quod semina plantarum, arborum, animalium in corporibus duplicatis custodiri in seculum ait: alia in simplici corpore seruari censet. Item secundo capite ait, Herbarum Radicem, Balsamum, Elementum, aut quomodocunque appellare libeat, in excellentiore humiditate magna fortitudine externis iniurijs resistente, & elementis fœculentis corruptis etiamnum vigente deprehendi. Constat igitur ex his, virtutem illam corpoream esse, & in suo quodam subiecto inhabitare, quod nullo tempore deserat. Nisi fateretur vltro, fateri cogeretur. Species enim atque genera impossibile est seorsum consistere aut subsistere, sed in indiuiduis seruari oportet. Quocirca cum in his seminibus suis species rerum conseruari asserat, indiuidua corpora ponere, velit nolit, cogitur, in quibus insideant.

Genera & species non sunt extra indiuidua.

FVR-

FVR. Quid in hac sententia tibi displicet? ER. Omnia. Plures propè sunt errores, quàm verba: ijque non leues & pueriles, sed prorsus absurdi, nec ab impietate absoluti: ex quibus aliquot solum attingere libet. Corpora ista seminum aut simplicia sunt, aut composita ex alijs se prioribus & simplicioribus. Simplicia dici nequeũt, nisi velint ab hypothesi sua resilire, qua corporum omnium prima illa tria statuunt elementa esse. Et cum tria hæc in creatione ostendi non possint seorsum creata substitisse, verùm in cœli & elementorum fabricam ferantur consumpta esse, (vt nos de materia prima loquimur) malè appellabuntur aliorum corporum elementa: cum instar materiæ primæ separatim consistere nequeant: & proinde principia rectius quàm elementa nominanda fuerint. Nam vt ex materia prima nihil fit, nisi quatenus ea est sub formis elementorum, ita ex tribus illis nihil fiet, nisi quoad in elementis compositis comprehensa sunt. Et iuxta hanc sententiam nullum in tota Natura rerum corpus simplex extitisset vnquam. Etenim non sic ex tribus illis composita sunt corpora alia, quomodo vinum & aqua componuntur: sed ita, vt compositum ex ipsis corpus aliud factum sit à componentibus. Sed nec composita rectè affirmabunt. Vnde namque probabunt, si negemus? Etenim nullam adferre adhuc potuerunt rationem, qua tria sua principia in mistis contineri docerent, solam artificiosam analysin obiectant. Per hanc promittunt se in quolibet misto tria sua elementa à se inuicem distincta seorsum commonstraturos. Ergo visibilia faciunt. Cæterùm ex visibilibus composita necessariò visibilia sunt. Qua ratione igitur inuisibilia esse dicunt seminum corpora? Apertius non possunt contradictoria asseri. Non arbitror eos hactenus insanire, vt etiam horum corporum resolutionem nobis polliceantur, qua tria hęc à se inuicem

Nullum in natura corpus simplex apud Paracelsicos.

separata monstrent. Quomodo namque partes mon- strabit, qui totum inuisibile affirmat esse? Quòd si ex aliis tribus seminum corpora, & ex aliis rursus alia mista concreuisse dicant, rursus secum pugnant. Falsum namque fuerit, quod pro principio posuerunt, omniũ corporum tria solùm elementa esse. Siue tria ponant, siue sex statuant elementa, similiter nugantur: quod suprà non tantùm argumentis aliis, verùm etiam sanctæ scripturæ testimonio demõstrauimus. Equidem Moses ita affirmat cœlum & elemẽta in principio & ante omnia creata fuisse à Deo, vt inter ipsum nihil, & subitam horum existẽtiam siue creationem corpus creatum aliud nullum interuenisse cogitari possit. Huic sententiæ cum & ratio, & eruditorum consensio, & nostri quoq; sensus testimonium perhibeant, impiè fecerimus, si illustri veritati insana & prodigiosa Paracelsicorũ mendacia præferamus. Horresco quoties cogito, qua audacia clarissimam hanc Mosis sententiã scelerate peruertere ausus fuerit Paracelsus. Verba eius in lib. de Matrice hoc modo habent. Matrix, id est, ex quo homo nascitur. Quare oportet inuisibiliter hæc esse, quæcunq; sunt in quatuor elementis. Sicut mundus est matrix omniũ nascẽtium rerum, ita de matrice in corpore sentiendũ. Antequam cœlum & terra creata essent, ferebatur spiritus Dei su-

Scelerata Paracelsi uerborum Mosis de creatiõe deprauatio.

,, per aquis. Aqua hæc erat matrix. Nam in aqua creatum
,, est cœlum & terra, in alia matrice nulla. In hac fereba-
,, tur spiritus Dei, hoc est, Dei spiritus, qui in homine est,
,, & quo aliæ creaturæ carent. Propter hunc spiritum,
,, ne solus esset, creatus sibi est homo, & in ipso spiritus
,, Dei. Quamobrem venit à Deo spiritus Dei in homi-
,, ne, & ad eundem redit. Cum igitur mundus nihil esset,
,, sed aqua existeret, & spiritus Dei ferretur supra aquam,
,, facta est aqua mundus. Hæc matrix erat mundi & in
,, eo creaturæ omnes. Cæterùm omnia erant adhuc ma-

trix

trix hominis: in qua Deus ſpiritum ſuum creauit domicilium in carnem. Horum hominum matrix erat mundus vniuerſus, ſemen eius Limbus: ſemen, in quo totus conſtiterat mundus. Paulo pòſt de muliere loquens, addit. Spiritus Dei in ipſa eſt, in ipſius fructum ſe inſinuans. Sicut ſupra aquas fertur, ita nos eum ſupra terram & aquas ferimus: quem ſpiritum nullus vidit aut videt. Eſt autem is, qui in matrice ineſt hominum, id eſt, in muliere. Proinde non debet ea quiſquam abuti ad ſcortationem. Quoniam ibi eſt ſpiritus à Deo veniens, ad quem etiam redit. Omnia hæc adſcripſi, tametſi omnium non haberem opus, vt immanem ac ſceleratam hominis impietatem, & plus quàm Mahometicum furorem obiter conſiderares. Hoc ſolum fuit præcipuè propoſitum monſtrare, aquas ipſum affirmare extitiſſe ante cœli & terræ creationem, & ex aquis mundum eſſe factum. Sed ad rem reuertor. Quoniam ſemina iſta Paracelſicorum abſque corporibus impoſſibile eſt eſſe: atque corpus illis neque ſimplex neq; compoſitum attribuere valent: nil aliud quàm fanaticorum ſomnia nobis proponũt. Nec minus errant in eo, quòd dicunt ſemen ſeu vitalem potentiã ſuum ſibi quamq; corpus, radicem, fundamentum, materiam primam ſeu radicalem, qua cõtineatur & conſeruetur, cõſtituere. Sanè quod ſuum ſibi corpus, in quo primò ineſt, fabricat, in eo non ineſt, ſed extra illud eſt. Ergo ſi ſemina ſua ſibi corpora prima extruunt, ſine corpore aliquando ſubſtiterunt. At ſunt poteſtates ſeu virtutes corporeæ & inſeparabiles. Quare cum corporibus creatas fuiſſe oportet, non autem ipſa ſibi concinnauiſſe. FVRN. An non Philoſophi dicunt formas, vt animas, ſuis officijs parare corpora idonea & congrua? ERAST. Nihil hoc ad rem. Non enim de quolibet corpore loquimur, ſed de primo. Certè in

Quod abſque corpore neq̃t exiſtere, corp^9 ſibi illud nõ fabricat.

corpore, quod anima quæuis ſibi architectatur, non prius ineſt, quàm ſibi pro domicilio ædificare cœperit. Quippe in ſemine exiſtens ex ſubiecta materia conformat corpus ſuis vſibus aptum. At rationes ſeu vires iſtę ſeminales ponuntur ſibi de principio corpus conueniens compoſuiſſe. FVR. Quid ſi in vno omnes corpore conſtitiſſe initiò dicantur? ER. Pugnat hoc cum ſupra dictis, cumque ratione omni. Supra namque dictum eſt in alio corpore inhærere ſemen Meliſſæ, in alio Vrticæ, in alio Quercus, in alio Pruni, in alio Aſini, in alio Simiæ vel Canis. Quomodo enim virtutes adeo diſcrepantes naturis, officijs, proprietatibus, in vno corpore inhabitent, cum actum vnũ ab actu alio genere vel ſpecie differentem impoſſibile ſit in alio, quàm proprio corpore ineſſe? Hoc ſi non teneatur, facilè impiæ Pythagoræ fabulæ ab inferis reuocabuntur à petulantibus & ambitioſis ingenijs. FVR. Intelligo abſurditatem. Perge igitur. ER. Tertius error eſt, quod in materia vna indiuidua & certa putat ſpeciem quamlibet ſeruari. Sanè tota rei natura, omnis ſana Philoſophia, & in primis ſancta ſcriptura nos docent, ſpecies rerum non in vna aliqua materia, ſed in indiuiduorum infinita ſucceſſione perennes continuari & conſeruari. Ita ferè ſpecies in ſuccedentibus ſibi inuicem indiuiduis ſeruātur, quomodo diem & noctem mutua ſucceſſione ſeruari cernimus. De ſucceſſione dũtaxat accipere te iubeo, quod dico. Magnæ enim & multæ ſunt aliàs differentiæ: inter quas hæc vna eſt, quod dies non ſic ex ſe generat noctem, quomodo homo gignit hominem. Seminum materia non numero, ſed ſpecie vna eſt, vt quæ pro diuerſa & variata nutricatione infinitè variet. At noui Sophiſtæ ſomniant quintam quandam eſſentiam, Radicem, Balſamum, Materiam ſcilicet vnam, quoties compoſitum aliquod interit, ad ſuum redire hoſpitium, ibique expe-

Actus ſpecie differentes ſubiecta habent ſpecie diſtincta.

Species naturales in ſola indiuiduorũ ſucceſſione ſeruantur.

expectare tempus definitum, quò rursus prosiliat in hanc scenam mundanam. Vigilauit Pythagoras præ hisce gliribus: nunquam tamē tam elegantia somniare potuit. Fortasse ex nuper repertis terris aducta nobis hæc est noua sapientia. Sed hos homines non est mirum aliter sapere, quàm nos sapimus, cum Aristarchorum istorū iudicio alium ortus sui parentem quàm Adamum, à quo nos descendimus, habuerint. Quartus error est, quòd aliquod in singulis speciebus indiuiduum facit immortale, cùm nos interitura omnia didicerimus. Sic nullum est inter formas alias humanasque animas discrimen, quàm quòd harum singulæ, illarum aliquæ (Quanquā hoc discrimen statuere non possint, si suis hypothesibus & principijs stare velint, vt ex sequentibus perspicuum euadet) perennes sunt, & quòd animæ nostræ etiam post huius mundi interitum viuēt: quod an de suis radicalibus virtutibus affirment nescio. Et ne quid hîc quoque fingere tibi videar, verba Paracelsi adscribam. Intellige vlterius: Omne id quod æternum est, ex arcano proficisci, & hoc ipsum esse. Canes moriuntur, sed arcanum eorum remanet. Homines quoque pereunt, at arcanum eorum non perit. Et anima insuper superstes manet: quo cane præstabilior est. Ratio eadem est nascentium aliorum. Ex hoc error nascitur, quòd in magno mysterio nouo & vltimo omnes creaturæ, quæ unquam fuêre, comparebunt, non quidē substantialiter sicut nunc, sed per modum arcani. Credo ex recensitis te perspicere posse, quæ monstra pepererit & parturiat abhuc spiritus ille Paracelsi. Quintus est, quòd corpora dicit à natura incorporea, vt à loco seu receptaculo contineri, cum sine corpore locum cogitare non liceat. Est enim locus extremitas corporis ambientis. Mirum autem quòd proxima seminalis materiæ domicilia, quæ

Nuper repertarum terrarū homines non descendunt ab Adamo.

Omnium Indiuiduorum arcana sunt æterna.

vocat Elementa, naturas videlicet incorporeas, inanes & dimensionibus carentes, solidas putat esse aut humidas. Quomodo enim incorporea humida fuerint? aut quomodo dimensionibus carens solidum, aut cauitates habere imaginabimur? Sextus est, quòd contra apertas sacras literas semina rerum ex semine nascentium, non in ipsis rebus esse ac nasci, sed in elementis velut cistis & cellis penarijs latere docet. Moses scribit: Deum terræ præcepisse, vt omnis generis plantas proferret semina ex se producẽtes. In plantis igitur & animalibus semina generari voluit: nõ ex abyssis Paracelsicis Elementorum certis temporum periodis in Theatrum mundi ad agendam Comœdiam proserpere: eademque peracta deposita persona in easdem inanitates iterum se abdere tantisper, dum rursus in scenam prodire tempus digestum moneret, alia atque alia semper veste induta procedere nequaquam mandauit. An non verè esset hæc ab omnibus derisa Pythagoræ μετεμψύχωσις? Semina hæc immortalia esse, atque ex latibulis & orco prorepere ponuntur corpore circumamicta, eoque corrupto rursus ad latebras suas se recipere. Cum deinde prodeunt denuò, rursus induunt corpora. Non enim nuda veniunt in Theatrum. Cæterùm prius illud assumere nequeunt. Corruptum enim est, ideoque naturaliter restitui idem non potest. Alia itaque, quotiens ex abyssis suis emergunt, corpora sibi fabricant. Sic vnumquodque semen infinities progressum est in scenam, semperque personam gessit aliam. Sanè videmus quantum sit inter indiuidua cuiuslibet speciei discrimen. Hoc ex alio proficisci non potest, quàm ex corpore. Semen enim immortale & immutabile permanens sui simillimũ remanet. Quare causam dissimilitudinis in assumpta veste quærere oportet. In eiusmodi Labyrinthos sese inducunt,

Semina in plãtis & animalibus generantur.

ducũt, qui ſpreta veritate & ſacris literis deſpectis, malunt ex orco Chymęras opinionum protrahere falſarum & impiarum, quàm rectè pieque conſtitutis aſſentiri. Nobis ergo cauendum, ne ſomnijs potius, quàm infallibili Dei veritati adhæſiſſe, ſerò doleamus. Dabunt enim impietatis ſuæ pœnas, quicunque in agnita improbitate perſeuerabunt. FVR. Etſi nihil poſſet adduci aliud contra phantaſiã hanc, quàm Moſis & ſcripturæ teſtimonium, abundè id mihi ſufficeret. Video certè in ſacris literis Deum plantis & animalibus omnipotente verbo ſuo imperauiſſe, vt intra ſe & ex ſe generent ſemina, quibus indiuiduorum propagatione & multiplicatione ſpecies ſeruarentur, non intra elementa, veluti intra ciſtas abſcõdiſſe. Itaq; obſtupeſco, quoties mecum reputo, in quanto errore fuerim. Sed inſcius in eum prolapſus ſum, pedem nunc ſumma animi alacritate & lætitia refero. Velim tamen quædam ad hoc ſpectantia à te mihi planius explicari. ER. Ediſſere nobis, quid tibi negotium faceſſat. EVR. Primum I.
eſt, an non in elementis ſemina ſpontè naſcentiũ plantarum & animalium condita dici poſſint? Alterum, II.
quídnam proprie ſemen appellari oporteat. Tertium, III.
an non de ſolis rerum ſpontè naſcentium videatur author agere ſeminibus? Certè animalium & plantarum ſementiferarum ſemen ipſe quoq; profitetur in duplicato corpore contineri. ER. Iniquè agit author dum Ariſtotelem reprehendit, quaſi definitionem ſeminis anguſtam nimis attulerit. Etenim in libro primo de Generatione animalium capite decimooctauo: Definitionem nominis proponens, ait, Semen id eſſe, ex quo ſecundum naturam conſtituta primùm fiunt: ſic tamen, vt efficiens non ſit pars effectus. Deinde eius, ex quo ſignificata diſtinguens, oſtendit, Semen ſeu genituram (ipſe γονὴν appellat) eſſe principium à

Semen quid ſit, ex Ariſtot. ſententia.

men est fructus conformatus & pars quædam:quæ viuit ac nutritur non minus quàm planta, cuius est fructus. Quod tale non est, etsi ex eo planta fiat, semen tamen propriè nullo iure appellari potest. Omnes enim homines semen ab alijs principijs, ex quibus copulatis aliquid fit, discreuerunt. A serendo nominatum est semen, atq; rem seu corpus significat, quod potētia idem hoc specie est, quod illud actu est, cuius est fructus aut effectus. Tale porrò fieri non potest, quod nec ali nec augeri potest. Semen igitur non est, quod nutriri augeriq; nequit. At sola viuentia tum augeri tum nutriri possunt. Si præter hæc semen aliquis vocet id, ex quo, seu à quo aliquid fit, is abutitur nomine, & vocem certæ ratæq; significationis ambiguam efficit. Quare corpus quoddam est semen, à corpore viuente perfectoq; recisum: quod cum pars eius propriè non sit, facultatē in se habet, alterū tale generandi, quale illud est, à quo profectum desumptumq; fuit. Hoc corpus in animalibus est excrementum vtile alimenti vtilis: in plantis plurimis fructus est ac dicitur, aut in fructu conditum iacet. Hæc cum ab Aristotele omnia diligenter sint exposita, vt videre quisque poterit, qui cum attentione huius philosophi scripta legit ac intellexit, iniustè eum carpit nouus Aristarchus. Quæ de definitionum legibus allegat idem reprehensor, nimis probāt, eum tam esse in hac parte rudem, quàm fuit præceptor eius imperitus artium liberalium omnium. Nec mirum mihi videtur, si descriptiones bonas reprehendant, qui artem logicam damnant, & Prædicamentorum distinctionem vituperant, substantias, qualitates, quantitates, &c. turpissimè confundunt. Sed reuertor ad istitutum. Hoc ostendere propositum erat, principia rerum spontè nascentium, quæcunq; vel in elementis vel in istis corporibus reperiūtur, semina vsitatè rectèq; nul-

Seminis descriptio.

lo vel iure vel cõſuetudine nuncupari poſſe. FV. Quomodo igitur ex principijs illis ſpõtè orientia pernaſcũtur? ER. Dicere atque intelligere aliud non poſſumus, quàm quod ſcimus, Deum in creatione, cũ ex elementis miſta naſci mandaret, ſimul quoq; aptitudinẽ & facultatem eiſdem dediſſe, vt ex certo modo certaq; inter ſe proportione miſtis à definito agente certus generaretur effectus. Nunquam enim obliuiſci huius oportet, rem eandem ad efficientes cauſas diuerſas relatam diuerſiſſimas induere formas & ſpecies. Quippe panis, exempli gratia, idẽ exiſtens, aliter ab aqua & frigore, aliter ab igne vel calore afficitur. Nec eodem modo à colore quouis mutatur, ſed aliter à calore igneo & aliter ab animalis calore patitur. Nec ſimiliter mutat calor canis, equi, cameli, ſtruthionis, hominis, comeſtum panem. Imò verò aliter eundem concoquunt homines, nõ modò diuerſi, verùm etiam ijdẽ, prout vel ægri ſunt ac ſenes, vel ſani ac iuuenes. Ex quo perſpicuè ſatis percipi poteſt, quomodo intelligendum ſit, quod Philoſophi dicunt, formam potẽtia eſſe in materia, et & ab agẽte determinato ex eadẽ educi. Eſt. n. illa potentia iuſſus Dei, per quẽ materia pro diuina diſpoſitione idonea eſt, vt ab efficiente, nõ quolibet, ſed definito & certo alterata & tranſmutata certam & determinatã ſuſcipiat formam, qualẽ ab agente alio alterata ſuſceptura non fuiſſet. Sic panis ab animalis calore in chylum, ac deinde in ſanguinẽ verti poteſt, ab ignis aut alius rei calore ſic permutari nullo pacto nullaq; vi poteſt. Ergo non præexiſtit actu forma inducenda in ſubiecto: ſed habilitas ineſt, vt ab agẽte tali mutata, tali ornetur forma: ab alio alterata aliam quoq; induat ſpeciem: idq; propter legem à Deo rebus omnibus impoſitã. Vna igitur eademq; materia habilis eſt omni tempore, vt planè diſcrepantes recipiat formas pro vario agen-

Potentia materiæ ad formam quid.

agentiū causarum occursu, vt de pane dictū iam fuit: qui simul aptus est in ventre animalis in chylum trāsmutari,& in igne in cineres solui. Hæc princeps causa est,quòd in aliquibus videmus copiosam bilem,in alijs multā pituitam,in alijs laudabilis sanguinis multitudinem ex quouis oblato cibo cumulari. Etsi.n.cibi aliqui à plerisq; in probum sanguinē verti solent ac possunt: ab alijs tamen quibusdā in alios quosdam succos trāsmutantur. Exposui iam breuiter quidē,attamen apertè & dilucidè,vt arbitror,quid propriè nominarint semē eruditi omniū temporum. Ostendi quoq; semina spōtè pronascentium animalium & plantarum non contineri actu in elementis tanquā in cistis aut cellulis quibusdam, sed ex ordinatione Dei inesse mistis elemētis habilitatem à certis agentib. certo modo patienti. Hāc si cui habilitatem libet semen appellare, is norit se nō loqui vsitatê, sed verborū significationes absq; necessitate mutare, eoq; pacto res vel inscitè vel impiè obscurare. Quis Muris semē, scribit alicubi Scaliger, esse profiteatur in Boue: proptereà quòd è fimo bubulo prodeat? Quod vltimo loco quærebas, non valde laboro cognoscere. Hoc enim vsuuenit authori, quòd omnibus falsa defendentibus accidere necesse est: vt & cum veritate: & cum proprijs hypothesibus sæpenumerò pugnet. Quicquid de semine, quod à mare in vterum fœminæ inijcitur, crediderit, de illo, ex quo constat animal, fateri cogitur, ipsum ab interitu animalis corpore dissoluto ad diuersorium seu cellam suam reuerti, atque ibi tempus digestum expectare, quo rursus prodeat in scenam. Quòd etsi tùm Diuinis, tùm rationis nostræ verissimis argumentis sic est confutatum, vt contrarium sentire salua pietate nulli liceat: non pigebit tamen pluribus absurditatem huius insulsissimæ phantasiæ patefacere: siquidem

Cur in alijs bilis, in alijs alij humores magis augeantur.

non ingratum tibi sit plura audire. FVRN. Audiam libenter: præsertim cum nō frustra monuerunt veteres, vt in principijs considerandis nulla diligentia putetur nimia. His enim vel rectè positis, vel aptè firmeq; refutatis, necessarium prorsus est, quæ ex his conclusa sunt, vel firma remanere, vel penitus corruere. FVR. Falsitatem opinionis hoc etiā probat, quòd non possunt modum progreſsionis ſeminum explicare. Cōstat ex antè dictis, eos in singulis rerum ordinib. quæ elementorū sinu fouentur, ſemen, siue ſpeciem, siue principiū vitale, siue naturā radicalē (His enim & alijs præterea multis appellationibus nominant) ponere vnam: & eam quidem corpoream, ſeu in corpore quodam ſubiectoque insidentē. Quod ob id hîc repeto, vt ne putes hanc potentiam ſeu naturam abſq; corpore ſubsiſtentem instar Platonicarum idearū materiæ impertiri. Non posſunt hoc Platonicorum ſomnio iuuari, nisi extra corpus omne ſubsiſtere fateātur. Ac nec sic quidem iuuabuntur. Plato namq; & eius ſectatores omnes constanter aſſerunt, corporum Elementa prima, eſſe cōmunia totius naturæ quatuor illa corpora ſimplicia, ignem, Aquam, Aerem, Terram. Materiæ concinnè præparatæ & ex elementis conuenienter mistæ formam communicari ab idea existimant: Materiatam & corporeā fieri non iudicant. Sed hæc opinio abundè confutata eſt ab Aristotele. FVR. Ego tamē video omnes, aut ſaltem plerosq; Philoſophos & Theologos etiam hodie collocare Ideas in mēte Diuina: iuxta quas hic mundus & factus ſit ex nihilo, & nunc quoque gubernetur à Deo. ER. Diſputatio hæc de ideis ad præſentem locum non pertinet. Hoc ſolū dicam, inſcitè facere, qui Deum ſic putent opus habere imaginib. & ideis, quomodo nos homines opus habemus. Hoc eſt, infinitum finito terminare & mēſurare; aut intelligētiam Dei noſtri in genij

In principijs multū studij ponendum.

Semina Paracelſicorū differunt ab ideis Platonicorum.

Deus ad agendum non eget Ideis.

genij modulo metiri. Ipsemet est omnium idea & exemplar nec in actionibus suis cogitur exemplaria inspectare instar hominum: qui noticiam suam è sensibilibus hauriunt. Theologi non hoc dicunt, ideas in Deo existentes re vera in materiatis rebus inesse, sed exemplaria solũmodo operũ diuinorũ existere aiunt. Sanè ædificatoris idea, secundũ quam domum ædificat, non fit pars domus, sed exemplum permanet, ad cuius similitudinem domum exprimere conatus fuit. Nos hîc disceptamus, non de exemplaribus, sed de elementis rerum, ex quibus re vera constant. Ergo semen in qualibet specie vel est vnicum, vel tot sunt numero, quot in quaq; specie inueniuntur indiuidua. Hoc si affirmetur, nulla est vel generatio vel corruptio, sed immortalia sic conseruantur omnia indiuidua, quemadmodum homines seruantur immortales. Sic non tantùm species rerum, verùm etiam specierum indiuidua ab interitu vindicabimus. Non enim corrumpuntur aut mutantur semina, sed definitis temporibus corpora induunt, & in scenam prodeũt: mox actu absoluto, deposita veste, ad pristinum diuiniusque se recipiunt hospitium. In semine, « inquiunt, vita, potestas, essentia, scientia, status, & huius« modi vigent: in corporibus mortes, infirmitates, defe- « ctus, distantiæ, imagines, opiniones, motus, & turbulen « tæ confusiones comprehenduntur. Quæ noua indies « fieri videntur, in semine antea delitescunt, melioriquè « vita fruũtur. Quæ hîc corrumpi dicuntur, non festinãt « ad non Ens, sed destinatis muneribus absolutis ad fon- « tes suos recurrunt. Recidiuis generationibus, constan- « ti circuitu, documenta ponunt, se vitali vegetaque re- « publica delituisse, non ex mortuis fontibus temerario « radiorum, atomorum, qualitatum, congressu, prodijsse. « Quis non ex recitatis intelligit, res omnes immortales « permanere? Corpora intereũt, in quibus vita, potestas,

Res omnes permanent immortales

essentia, status nullus est: in quibus hæc omnia insunt, in omnia secula perdurant. Vt ergo corpus hominis dissoluitur, anima remanet, ita singulorum Asinorum vita, essentia, potestas, corrupto corpore, ad diuersorium suum reuertitur. Tantò porrò feliciores sunt asini hominibus, iuxta nouos istos Pythagoras, quantò sunt indiuiduis hominibus antiquiores. Semina enim ab initiò facta sunt: animæ nostræ tunc essentiæ capiunt initium, cum in vtero conformamur. Ergo aut cuiuslibet indiuidui pars optima perennis est ac perpetua, aut non latent omnium indiuiduorum semina in elementis distincta. Vnum igitur est semen in quolibet genere seu specie. Sed qua ratione ex vno semine tot numero indiuidua efficiemus? Non possunt singula ex toto illo constare. Sic enim res vna, esset non vna, sed propemodum infinita: & corporea substantia vna in locis fermè infinitis vno eodemq; tempore actu reperiretur tota: quo nihil monstrosius & falsius excogitari potest. Taceo, quòd omnia vnius speciei indiuidua eiusdem omninò ingenij, naturæ, conditionis esse oporteret: vt quæ ex vno eodemq; præcisè composita generataq; essent semine ac materia. Equidem ijdem illi scribunt, semina infallibili sciētia instructa esse. Quare corpus sibi aptum absq; errore semper construent. Ex quo efficitur, nec in natura nec in corpore discrimē aliquod esse posse. Sequitur igitur, vt semen hoc vnum diuidi dicamus, atq; ex singulis portionibus singula indiuidua nasci imaginemur. Sed quàm non possit hoc fieri, facilè est intellectu. Cum enim plurimarum rerum indiuidua sint per totum orbem habitatum dispersa, omnibus in locis oriantur & intereant, corpus hoc seminis in totū mundū diffundi oporteret. Et cum infinitę fermè tales sint species, innumerabilia futura sint corpora totā singula terrā ambientia. (Hanc enim vt tangant omnia est necessa-

Asini apud Paracelsf. feliciores hominibus: q. a multis seculis nobis sūt antiquiores.

Vnū cuiusuis speciei semen sit unicum.

necessarium: cum intra terrā & in superficie terræ omnes ferè generationes perfectorū mistorū perficiātur.) Hoc aūt quo pacto absq; mutua corporū penetratione contingere potuisset, illis declarandū relinquemus, qui portēta & impia hæc mōstra, quę oppugnare cogimur, confingere didicerūt. Sufficit nobis demōstrauisse, nulla ratiōe aut verisimilitudine impias istas nugas defendi excusariúe posse. F V R. Non est necesse, vt indiuidua semper ex seminibus in elementorū Abyssis latentibus generentur. Possunt enim, sicut omnib. momentis vsu-uenire oculis nostris cernimus, à semine in animali vel planta generato propagari. Et quid aliud docuerūt Philosophi ac Medici omnes, in hunc diem vsq;? E R. Ingēs est discrimē inter nos & Paracelsicos. Nos.n. dicimus semina certorū indiuiduorum ex semine nascentium, in animalibus & plantis contineri: actu in elementis tanquā in cista vel theca latere constanter negamus. Quin imò certò scimus, semina plantarū & animalium, priusquam in ipsis generata fuissent, nullibi in tota hac rerū vniuersitate actu latuisse aut extitisse. Dicimus præterea, animali aut planta corrupta, totam eius substantiā sic interire, vt naturæ animalis nihil supersit, ex quo idem animal ita renasci possit, quomodo ex semine isti post expletam periodum renasci aiunt. Quamobrem non concedimus, animali mortuo quicquam eius remanere præter materiam ex communibus Mundi elementis coagmētatam. At Paracelsici mortuo animali, corruptisq; visibilibus elementis, semen, ex quo natum prius animal fuerat, ad pristinam suam habitationem redire dictitant. Ex quo absurdum aliud consequitur. F V R. Quódnam id est? E R. Dicam. At priusquam dicam, hoc te monere volo, ex hoc fortaßè fundamento Paracelsum alibi affirmauisse, nullum esse vitæ suæ terminum à D E O præstitutum hominibus,

Semina nō sunt actu in elementis.

Vitæ termi nus à Deo nullus est nobis positus.

ſed in poteſtate noſtra ſitum eſſe, vitam quamdiu volumus, ſcilicet ad finem mundi vſque, protrahēdi. Quod etſi eſt manifeſtum mendacium toti repugnās rerum Naturæ, ſacriſque literis, vt vel ex vnico decimoſepti- Actor. cap. liqueat, tamen his propemodum eſt tollerabilius. Nihil certè magis eſt mirabile, ſi hominum iſtorum ingenia ſpectemus, quàm quòd ſimpliciter omnes Aſinos, verbi gratia, immortales decreuerunt. Etenim Aſinus ex ſemine Aſini generatur. Quæro igitur, num ſemen hoc, quo Aſinus generat, idem illud ſemen eſſe opineris, ex quo ipſe procreatus fuit? F V R. Non puto. Nam ſi vita, poteſtas, anima, ſcientia, in ſemine omnis inhabitat, quî viuere poſſet Aſinus, vita cum ſemine amiſſa? Et cum vnus ſæpenumero Aſinus multos pullos generet, ſæpiuſculè vitam animamque perderet idem: quæ omnia ſunt impoſſibilia. E R. Rectè colligis. Semen igitur, quo generat, aliud eſt ab illo, ex quo generatus ipſe prius fuerat. Quòd ſi deinde hic etiam generet, alio rurſus ſemine generat, quàm eo, ex quo formatus ipſe fuit. Ratio eadem in conſequentibus omnibus ſeruetur. F V R. Sic prorſus habet. Sciendum tamen eſt, ſeminis corpus eadem virtute perfuſum eſſe, quo parentis ſemen inſtructum fuerat. E R. Niſi eadem ſpecie facultate præditum eſſet, idem ſpecie non generaret. Etſi verò eadem ſpecie inſit in vtroque ſemine virtus, eadem tamen numero non eſt in vtroque. Sed quemadmodum anima ſpecie eadem eſt tua meaque, numero duæ ſunt, ſic in ſemine res habet. (Non enim audebunt vnam virtutem numero in omnibus ſic ponere, quomodo Auerroes vnum numero intellectum in cunctis hominibus finxit.) Perſpicuum magis erit quod dico, ſi conſideres quantum in omnibus ſpeciebus indiuidua inter ſe differant. Sunt alia alijs alacriora, animoſiora, dociliora, laborum patientiora, ſaniora, maiora, &c.

Aſini omnes immortales ſunt.

Diſcre

Diſcrepantia hæc non proficiſcitur à virtute vitali ſeu ſpecifica ſeminis, ſed à facultate indiuidui procedit. Quocirca non tam ſunt ambo ſemina parentis & filij numero vnum, quàm non ſunt homo vnus numero Philippus & Petrus. Et ne continuatione quidem vnum eſſe poſſunt, cum ſint ſpacijs locisque diſtincta. FVR. Nihil adhuc abſurdi video. ER. Cuiuslibet indiuidui materia radicalis, Semē, Balſamum, prima materia, aut quomodocunq; appellare Paracelſicis placuit, corruptis elementis communibus remanet in ſua materia, & ad elementorū capacitatem reuertitur, vt meliore feliciore que ibidem vita fruatur. Ergo neceſſe eſt fateri, tot latere in terra ſemina Aſinorum immortalia, quot à condito mundo Aſini vixerunt, & quot ad finem vſq; victuri ſunt. Replebitur proinde mundus tandem Aſinino ſemine totus (corpus enim eſt, atque locum occupat) vt vix aliud præter aſinos generari poſſit. Quod de aſinis dico, de alijs omnibus accipiendum eſt. Nam Paracelſus palàm ſcribit libro 2. ad Athen. text. 11. cum Philoſophia pugnare, ſi floſculi ponantur æternitate carere. Etſi enim pereant, in congregatione tamen omniū ſpecierum comparituros. Nihil enim, inquit, in magno myſterio creatum eſt, quod non ſit habiturum imaginem extra ætherem. Deinde text. 17. hæc habentur. Arcanum rerum incorruptum eſt, quod nō ex ſpiritu, ſed ex natura intelligitur: hac ratione, quod poſt mortale ſequitur ſempiternum. Quando enim inſenſibile perit, ſuccedit ei mortale: nec eſt quicquam ſupra terram ex his fluxis rebus, quod poſt ſe non relinquat æternū. Quoniam poſt finem creatorum omnium, conueniēt, æterna illa. Huius generis monſtra alibi quoque repetit: quæ tranſcribere propter faſtidium & impietatem non poſſum. Nec dubium eſt, quin diſcipuli idem voluerint, vtcunque alijs quodammodo verbis Magiſtri ſen-

Mundus aſinino ſemine refertus

tentiam proponere studuerint. FVR. Chimęræ istæ ab impietate non alienæ huc non pertinent. Itaq; libenter omitto. Hoc magis cupio imaginatione concipere possé, qualénā corpus illud sit, in quo virtus seminalis primò inest. ER. Imprudenter feceris, si superstitiosè quæras, quod inueniri nequit. Recordor nunc tempestiuè lepidissimi somnij, seu improbi mēdacij, quod lib: 9. Archid. de primo Ente legi. Quod quia nōnihil seruit desiderio tuo, non grauabor referre. Vocat autem Ens primum, compositum imperfectum incorporeum, quod destinatū sit perfectioni. Auri Ens primū dicit liquorē esse nec dum densatum in duritiem auri: ex quo de alijs

Fabula de Ente primo

Ens primū quid Paracelso.

» cōijcere oportet. Ne miretur Philosophus, inquit, quādo ex terra, ex qua herba nascitura est, illius herbæ vires extrahi dicimus, priusquā materia eius in corpus coacta durataq; sit. Hinc vsu uenit vt, cùm virtus primi Entis in vitro est inclusa, forma eiusdem illius herbæ nascatur absque omni terra. Et cum adoleuit, tametsi conformata sic sit, ac si prædita corpore esset, corporis tamen expers est: propterea quòd terræ liquore caret. Caulis eius nil est aliud, quàm visum seu spectrum seu vmbra (instar fumi, qui formæ substantialis imaginem repræsentat, etiamsi tangi nequeat) quæ digito in succum iterum conteri potest. In ijs, quæ sic nata sunt continetur Ens primum [integrum, omni cum perfectione, quæ ex terra enatis inest. Quare ex primo Ente auri pullulat aurum captiuum], tactui repræsentans aquam crudam. &c. Siue hoc primum Ens semen sit rei nascendæ, siue prima materia, siue aliud, hoc certè intelligis, oportere te de talibus vmbris cogitare, cum Paracelsica legis. Quid hic non est falsum, mentitum, & portentosum? Ex terra, inquit, seruari possunt vires omnes herbæ nondum natæ. Quid ergo efficit substantialis transmutatio? Ego proprietates

prietates rerum putaui nullibi cogitari posse, nedum actu subsistere, quàm in subiecto suo. Si enim possent alibi existere, non essent propriæ. Non potest Magnetis virtus esse in subiecto alieno, sed in solo Magnete perfecto inest. Certè succo terræ, antequam in lactucæ substantiam permutatus sit, frustra sic vti coneris, quomodo post concretionem vtêris. Quis præter Paracelsum dubitat, quin ex substantiarũ immutatione, nouæque formæ adeptione res quælibet simul quoque nouas acquirat vires? Quo porrò ingenio aut qua arte virtus corporea vitro absque materia includetur? Quomodo deinde corporis expers ista virtus in plantæ visibilem formã conuertitur? Vnde quæso augebitur ista virtus? Plantæ omnes in terra exilia initia habent, ac radices primũ agunt: per quas alimentũ attrahunt, à quo paulatim incremẽta accipiunt. Aliter cum naturaliter neq; nata sit vnquã aut nasci possit vlla plãta, quomodo in vitro subitò tota eius forma & figura cũ magnitudine apparebit? aut si sensim incremẽta capit, quemadmodũ facere videmus, cũ in naturali sua matrice fouetur & crescit, vnde nutrimentũ attrahit? Quî poterit tãgi, digitis fricari, & in succũ solui species seu imago incorporea? Ob id talia impius tenebrio tradidit, vt suis discipulis ex incorporeis corpora fieri persuaderet, simulq; oẽs benè cõstitutas artes, omnesq; sanas de Deo eiusq; opificio sentẽtias labefactaret, omnẽ deniq; pietatẽ euerteret. In eodẽ loco rationẽ impudentiss. illius mẽdacij, cuius in multis librorũ suorũ locis mentionẽ fecit, reddere conatur, cur scil. ispidæ auiculæ arefacta cutis quotannis pẽnas renouet per multos annos. Quę, malũ, insania tãta est, quæ cũ huius improbitate cõparari possit? Sed audi causã. Auicula hæc, inquit, viuit ex primis herbarũ Entib. Si, cur non viuentí renouentur pennę interroges, respondet, ideo fieri, *Fabula de ispida auicula.*

quia non possint vires suas præsente vita exercere prima Entia: & proinde in mortua demum ouicula, quid possint declarare. Hæc obiter, vt aliqua ex parte seminis corpus, & primam rerum materiam Paracelsicam imaginatione comprehendere addiscas facilius. F V R. Legi hæc eadē: sed mihi ob id fortassè exciderant, quòd fabulosa esse putaui, atque ideo neglexi. Scio ego, qui multas propter venustatem colorum pelles tales serua uit. Is mihi sanctè iurauit sceleratum esse mendacium: quod de hac re Paracelsus blaterauisset. Nuper in scriptore Paracelsico non sine admiratione vidi eandem fabulam rideri. Solent enim isti homines etiam sputa excrementaque Magistri sui lingere: quod ego nunquā facere volui. Nam vt multa probauerim non probanda, omnia tamen laudare nec potui nec debui. Verùm præstat, vt his neglectis propositum vrgeamus. E R. Perspicuè declaraui semina in elementis latentia non posse absque corpore ibi latere. Mox corpus hoc non posse vnum & totum esse in omnibus indiuiduis docui. Deinde neque tot in qualibet specie distincta semina poni posse, quot in ea insunt indiuidua, commonstraui. Demum neque vnicum corpus tot indiuiduis procreandis sufficere, si singula ex parte aliqua nasci puten tur, ostendi. Quid igitur nunc superest, aliud quàm vt concludamus, meras esse fabulas impiasque nugas, (Quòd enim Sacris literis repugnent, clarissimè demōstraui) quæcunque de seminibus hisce deblaterant?

Semina nō latent in elemētis absque corpore.

F V R. Quid si dicamus corpus illud seminale non esse necessariò exporrectum in terrę partes, sed exiguum & tenuem esse spiritū, qui in indiuiduis vnà cum ipsorum corporibus augeatur? Quanquam hoc etiam fortassè dici possit, semen non inesse in indiuiduis vt materiam, sed vt opificem & effectorem. E R. Extenditur necessa riò ad omnes partes terræ, in quibus canes vel asini,

exempli

exempli gratia,generantur. Nisi enim ibi sit,vbi initur Asina, quomodo aut à quo Asinus generabitur? FVR. Semen hoc non ab elemētis procedit,sed ab Asino manat. ER. Hoc suprà confutatum est.Aut enim idem illud semen profundit Asinus,ex quo ipse constabat,aut aliud,aut partem illius aliquam. Primum affirmari nequit propter causas suprà expositas. Aliud non potest de se effundere,cum non in Asinis, sed in Elemētorum capsis asseruentur semina statis temporibus ad generationem processura.Pars non poterit esse. Citò enim se suo semine,hoc est, vita,essentiaque tota spoliaret coitu frequentiore.Gallis, passerculis, alijsque salacioribus animantibus,adeoque spurcis hominibus quid fiet?FVR.An non eadem difficultas te premit?ER. Minimè gentium. Nec eget res explicatione ampliore. Suprà namque satis est declarata: idque non semel tantū. Non potest substantia corporea,quā in singulis indiuiduis paruam admodum esse oportet,si Paracelso credimus, non citò consumi, si quotidie pars aliqua ab ea auferatur.Sed quo pacto corrupto corpore Asini semē ad elementi Abyssum reuertetur,si per generationem crebriorem partibus tam multis priuatum sit? Quicquid excusare coneris,fateri tamē semper cogeris,corpora illa seminalia in omnes terras extensa esse.Neque potest augeri,nutriri,minui corpus immortale. Quæcunque enim corpora alimento indigent, augentur, & minuuntur,etiam corrumpuntur. Vnde verò alerētur?A simili nequeunt,vt quod non adsit. A dissimili minus,cum instrumentis careant, quibus præparetur & cōcoquatur alimētum:quibusq; simile à dissimili secernatur.Cum porrò semen vt materiam negas inesse in mistis,elementa esse negas.Nec aliud nos contendimus,quàm elementa non esse corporum,quæ pro elementis Paracelsici nobis obtrudere volunt. De virtute

Quicquid alitur et augetur, etiā corrumpitur.

Virtutē formatricem nullus vnquam pro elemento posuit.

siue causa formatrice nunc non agimus: quam post cōditum orbem hunc nullus inter elementa corporum connumerauit, nisi si fortè aliquis aliquando sic insaniit, quomodo Paracelsici insaniunt: quod tamen vix puto accidisse. FVR. Imò discipulorum eius quidam scribunt, Paracelsum non esse authorem trium illorū principiorum, sed Furnarios quosdam Philosophos ante ipsum inuenisse. ER. Scio scribi: quam verè, ipsi viderint. Ego sanè multos legi horum sufflatorum libros, atq; de metallorum elementis variè eos sentire animaduerti: omnium mistorum corporum elementa non vidi, ab eis tria illa Paracelsica statui. Et quid erat opus aurū & argentum solum ex metallis ignobilioribus producere volentibus solicitè aliorum corporum elemēta inquirere? Sanè qui inter illos iudicij aliquid habuerunt, confessi sunt liberè, aliam esse materiam proximā metallorum, & aliam rursus aliarum rerum: nec esse causam vllam, cur metalla longius resoluantur, quàm vsq; ad cōmunem metallorum materiam, non ad communē rerum aliarum omnium. Sed fac etiam illos ita desipuisse, vt contra sensum, contra rationem, contra omnium doctorum consensionem, contra denique Sacras literas, elementa vulgaria ex tribus illis conflata opinati fuerint, nunquam tamen tam immaniter delirarunt, vt virtutem vitalem, siue formatricem inter elemēta corporum collocarent. FV. Manifestè iam video inanē & vacuam adeoq; à pietate dissentaneam esse hanc de seminibus in abysso incorporeorū elementorum latentibus phantasiam. Quare ad alia descendamus. ER. Præter semina, in elementorum thesauris & receptaculis principia corporū, & elementorum fructus latêre conseruariq; contendunt. De his vbi pauca quædā monuero, ad consequentia properabimus. Cæterùm de tribus illis corporū principijs, sale videl. sulfure, & hydrargyro,

An Paracelsus author sit trium illorum principiorum.

quia

quia copiosè iam antè egimus, paucis nos hîc expediemus. Diximus autem principia illa nec ratione, nec sensu, nec eruditorum testimonio, nec modo alio vllo com probari posse. Equidem rationem nullam protulerunt, qua ex tribus illis constare corpora ostenderent. Nos contrà demonstrauimus corpora priora & simpliciora quatuor elementis nulla in hac regione mutabili inueniri. Sensum allegant, promittentes nobis eorum ostēsionem in mistorum retexione arficiosa. Quā verò hac in parte sint temerarij & impudētes, ex retrò dictis perspicere potuisti. Quis sibi audebit hoc sumere homo pudens, vt in flamma vel aere puro distinctè nobis inesse monstret salem, sulphur, & hydrargyrum? Quisquis polliceri audebit, frontem se pudoremq; amisisse omnem simul declarabit. Ne in Mumia quidē sua, vel Balsamo, vel quinta essentia sperare distinctam horum ostensionem audent: quam tamen negare non possunt corpus esse compositum. Quinimò ne aerem quidem seorsum monstrari posse asseueranter is scribit, qui & plures annos Chemiæ artem exercuit, quam alij quidam arrogantes hunc solem aspexerunt: & non multò pauciores eandem excoluit, quam Magister illorum Paracelsus vixit. Scribit autem Magistro consentanea. Nam in Archid. constanter ait, à quinta essentia, seu à vincente (ipse prædestinatum nominat) elemento, non posse reliqua tria separari. Multò minus tria illa separabunt, quæ ne ex elementis quidem, corporibus minus simplicibus separari possunt. Idem eodem loco illud etiam affirmat, Ex mistis non posse ignem separari, qui actu sit ignis, sed tantùm corpus siccum & calidum. Aerem quoq; separatim ostendi posse pluries negat. Quin apertè scribit, elemēta, quæ ex misto secreta sint, resolui in alia deinde nō posse. FVR. Attamē in mistis alijs demonstrāt. ER. Quid miri sit, si vi & efficacitate ignis ex

Principia corporum à Paracelſ. ficta, ratione demonſtrari nulla queunt.

Ex quinta eſſentia nō poſſūt tria alia elemēta ſeparari.

& inanes. Etenim quod ex corporibus concreuit, non poteſt incorporeum cenſeri. Falſum non minus eſt, tria hæc, ex elementis poſſe per artificioſam reſolutionem elici ac ſeorſim demonſtrari. Vt enim materia prima per ſe ſubſiſtere nequit, ſed cogitatione ſola ſeparabilis eſt, ſic & tria hæc ſola imaginatione ſeparabilia eſſe oportet ab elementorum forma. Elementa certè non continent intra ſe tanquam in ciſta quadam tria illa prima: ſed ex ipſis miſtis conſtant: nec ſunt aliud Paracelſo, quàm corpora ex his conflata. Aliud eſt multò ex aliquo, vt materia, concretum eſſe: & idem hoc intra ſe velut in ſinu retinere. Sanguis ex pane, verbi gratia, conſtat, panem in ſe actu non continet. FVR. Quid ſi negem tibi tota illa tria in fabricam elementorum aſſumpta: ſed partem eorum aliquam adhuc in ſingulis aut aliquibus elementis reſeruari dicam? ER. Non ſufficit dicere, verùm oportet etiam probare. Oſtenſum autem eſt contrarium eſſe omni rationi, ſenſu, experientiæ, ac ſacroſancto Dei verbo. Deinde quid facerent, aut cui vſui ſeruirent iſta corporum principia in elementorum loculis repoſita? FVR. Generationi corporum. ER. Quorum? Non ſeminalium, opinor. Hæc enim immortalia decernunt: quæ neceſſe eſt nec augeri nec minui poſſe. Quod enim alitur, augetur, minuitur, id etiam diſſoluitur. Alitio enim ideo eſt, vt, quod exhalat, reponatur. Vbi nihil abi-, repoſitioni locus non eſt. Ergo nec nutritioni locus erit. Quocirca his corporibus vſum præſtare nullum poſſunt. Quorum igitur generationi inſeruient? FVRN. Craſſiorum iſtorum, quæ videmus & tangimus: quæque Mumiæ & Balſami latentis tegumenta dicimus. ERAS. At hæc ex elementis vulgaribus conſtare Paracelſus cum omnibus ſuis diſcipulis aſſerit, niſi ſi aliud ille ſenſiſſe probetur, qui ele

Ex aliquo, vt ex materia concretum eſſe, et illud in ſe continere, differunt.

Craßiora corpora, quæ uidemus, ex elementis conſtant.

rum fecerimus. Hoc solùm in præsentia præcipuè velim scire, quomodo semina in theatrum progressura corpus ex elemento, ex cuius sinu seu cauitate prorepunt, induant aut vnde sumant? Ex elemento non accipiunt, si sunt naturæ incorporeæ & inanes, ac loca tantùm vacua: vt ille opinatur. Et de seminibus plantarum in terram proiectis vt aliquid comminiscantur Nouatores pessimi, de animalium tamen seminibus, quæcunque intra vterum fœcunda sunt tantùm, nihil confingere poterunt. Hæc enim in matricibus elementorum nec sunt, nec fuerunt vnquam, sed in animali & ab animali generata sunt: ac sui generis animalia procrearunt, priusquam terram attigerint. Proinde Chimæræ sunt turpissimæ, quæcunque de hac re garrit: adeoque indigna sunt, quæ bonus vir legat, nedum confutet. Quanquam talia sint, nihilominus audet affirmare, in quolibet misto quatuor vulgaria elementa inesse. Quomodo quatuor in resolutione apparent, si vnicum in composito inest? FVRN. Rudimenta duntaxat elementorum, non autem elementa conspici scribit. ERAST. Siue rudimenta vocet, siue elementa appellet, nostra nihil refert. Quippe corpora sunt, quæ separari à se inuicem, separataque monstrari possunt, ignem, aquam, aerem, terram, repræsentantia. FVRN. In quolibet elemento ponit reliqua tria: sed ita tamen, vt eius elementi, in quo sunt, naturam sapiant. In terra enim inest, inquit, aer terreus, aqua terrea, ignis terreus: in aqua inest terra, aer, ignis, sed aquea. Sic in aere reperiuntur ignis, aqua, terra, aeria. Eodem modo in igne comprehensa sunt terra, aqua, aer, ignea omnia. Hac ratione facilè excusabit, quod in planta & animali quolibet quatuor elementorum rudimenta monstrat, tametsi

In singulis elementis alia tria cõtinentur alimenta.

ex vna terra concreuisse contendat. E R. Hoc agit, vt video, diligens hic Paracelsi discipulus, vt præceptoris insaniam & temeritatem non modò in plerisq; æquet, verùm etiam in compluribus superet. Hoc modo elementa sedecim habebimus, quatuor terras, totidem ignes, aeres, aquas. Et cum omnia hæc sint corpora visibilia (Non enim in resolutione separatim subsistere ac demonstrari possent, nisi corpora visibilia essent) corpus autem visibile iuxta Paracelsum non sit elementum, sed Spiritus quidam inuisibilis per elementi corpus visibile diffusus, triginta duo nacti sumus elementa. An non improbè fecero, si sceleratas hasce nugas refellere tentauerim? F V R N. Ne hîc quidem à sui præceptoris mente recedit author, vt ex secundo Archid. intelligi potest. Suspicor autem eos sensum minus absurdum tegere inusitatis phrasibus. Equidem non argumentis, sed flagris refutanda sint, si sic intelligi velint, vt verba videntur sonare. In loco citato cum Paracelsus res ex quatuor elementis inæquali mensura mistis constare dixisset (Dicit autem apertis verbis substantialiter omnia inesse in mistis) simulque declarasset, qua ratione, licet contraria sint, in vna re commorentur, huiusmodi quædam addit.

Paracelsici elemēta faciunt sexdecim.

Elementa iuxta præceptorē & discipulos ponere cogimur triginta duo.

» Substantia Nymphęæ in se habet aquam: at nec ter-
» ram, nec ignem, nec aerem continet. Imò nec similitu-
» do aliqua inest siccitatis aut caliditatis. Coagmentatio
» eius est aqua sola. Quamuis hoc ita habeat, nihilomi-
» nus tria prȩterea insunt elementa: at non de reliquis tri
» bus sunt, quæ imperfectè insunt. Quin nec adiuuantur
» ab illis, nec ortū inde habēt: verùm ex dominatore (hoc
» enim videtur intelligere per ꝑdestinatū) elemēto, quod
» huic generi siue rei destinatū est, principiū originemuè
» suā capiunt. Mox Philosophię aduersari ait, vt elementū
vincēs seu prædestinatū (quod cōtinuò quintā essentiā
appellat,

appellat) nō in se habeat reliqua tria. In his inquā, videtur Paracelsus simile quiddam dicere, licet aliud intellexisse censeri possit. ER. Quę monstra nobis producis? Nymphæam, vt res alias, ex quatuor elementis conflatam affirmat. Eandem ex aqua sola concreuisse asserit: reliquorum elementorum ne similitudinem quidem adesse ait. Item, aquam in ea vincere: cætera inesse quidem essentialiter, at ab vno vincente oppressa teneri. Item, tria esse in Nymphæa elementa præter aquam: at non ex aliis tribus, sed ex aqua originem habere. Item, sic inesse reliqua, quomodo aqua, cui permistum est acetum: aqua permanet, quamuis aquæ vires non possit absolutè repræsentare. Quemcunque sensum occultare voluerint sub istis ambagibus, & prodigiosis contradictionibus, nihil tamen profecerint. Si hoc volunt, elementum apud nos purum nullum existere, sed in quolibet omnia inueniri, falsum nihilominus erit, aliam esse terram, quæ aeri permista est, quàm quæ cum aqua commista cernitur. Ratio similis est aliorum omnium. Sanè quod permistum alii est, non differt à se ipso puro, si naturam rei cuiusque spectes, quantisper naturam in mistione non abiicit. Non enim differt mel cum aqua cōfusum à melle syncero, & non misto, modò in hydromelite naturam mellis retinuerit. Si naturam mutauisse ponas, non iam erit terra, sed ex mistione compositum, apertè vocabitur terreum: terra nominari nullo pacto debet. Elementa itaque plura non sunt, quàm quatuor recepta ab omnibus. Nec ratio solùm tot esse, non plura, demonstrauit, sed & sensus nostri nobis comprobarunt, & quod maximè valere meritissimò debet, sacræ literæ nobis confirmant. FVR. quid ad id dicis, quòd cuique elemento suos peculiares & proprios fructus assignant? ER. Suo mox loco de hac ipsa re agemus.

Paracelsi contradictiones in Nymphæa.

Cum alio mistum, non differt à se ipso, puro si non sit alteratum.

Quæ de elementis noua dixerunt Paracelsici, falsa omnia sunt.

Nunc illud demõstrauisse sufficiat, quæcunq; de principijs, elementis & continentibus & contentis noua protulerunt Paracelsici, aduersari non modò principijs rectè constitutis, intelligentiæ ac sensibus, iudicio deniq; omnium eruditorum: verùm etiam repugnare pietati, & sacrosancto Dei verbo. Quod si ratione nulla nostra firmare possemus, putida tamen illa mendacia & portẽtosa deliria: ideo probare nullus posset intelligens, quia incredibiliter absurdè inter se omnia pugnant. Quo nomine indigna sunt, quorum susciperemus, vel explicationem aliquam vel confutationem. Ideo autem diluere quædam verbosius volui, vt & falsæ Paracelsicorum imaginationes clariùs appareant, & de veritate principiorũ & elementorum minus deinceps dubitetur. Rectè veteres consuluerũt, vt in principijs rectè ponendis nullis parceremus laboribus. His enim concinnè apteq; cõstitutis firma necesse est permanere, quæcunq; ex his ritè concluduntur. Quòd si falsa esse demonstrata sint aliquorum principia, sua sponte collabuntur, nemine quatiente, quæcunq; super ea extructa sunt. Quocircà minimè necessarium est, vt porrò conemur Paracelsi deliria confutare: postquam principia eius, quibus innituntur reliqua omnia dogmata, futilia inania, putida, falsa, mendacia, impia esse declarauimus. Verissimè igitur de ipso illud pronunciauerimus, concẽpit cum dolore & labore, & peperit iniquitatem. FVR. Verum est, exercitatos non egere ampliore confutatione: At tardiores, inter quos me profiteor esse, & in philosophicis disputationibus intra modum versati quarundã rerum explicationem vberiorem desiderant. Quamobrem te oro, vt quæ de mistione ac miscibilibus illi prodiderunt, sigillatim exponere mihi non graueris. Veruntamen: quia de Quinta essentia nuper aliquid dictum est, vehemẽter sci-

ter ſcire velim, quid de hac ſentias. Pertinet hoc ad diſputationem de elementis: propterea quòd quintum elementum eſſe dicunt. ER. In vtroq; tibi pro viribus gratificari conabor. Quanquam decreueram apud me omnem de quinta illa eſſentia diſceptationem in tertiam collationẽ reijcere: in qua de admirabili illa Medicina morbos omnes percurante ſermonem habebimus. Quia tamen tibi placet hoc loco audire quid ſentiendum exiſtimem, age morem tibi geram: &, quantum præſenti loco conuenit, diligẽter exponam. FVR. Si quatuor tantùm ſunt elemẽta, vt demõſtratum eſt, atq; ego firmiter perſuaſum nunc habeo, quid nam erit quintum elementum, quod ab Ariſtotele dicitur celebratum, & æquè in terra, aere, aqua, reperiri? Animaduerti ſuprà quintam vocari Eſſentiam à Paracelſo, & elementum prædeſtinatũ, & ſubſtantiam rei miſtæ. Legi etiam, cùm apud Paracelſum, tùm apud diſciuplos eius; diuerſum quid eſſe ab elementis quatuor. Quid autẽ ſit, nec apud Ariſtot inueni, nec apud Paracelſum me inuenturũ ſpero. Etenim qui falsè aliquid docet, is nihil docet. ER. Quatuor eſſe duntaxat miſtorum elemẽta rectè iudicas. Plura nanq; neq; ſunt, neq; eſſe poſſunt miſtionis elementa, vt planiſſimè ac dilucidiſſimè ſuprà oſtendimus. Quinti elementi cùm facit mentionem Ariſtoteles, dixi eum non de miſtionis elementis loqui, ſed cõpoſitionis. Cùm enim ex quot corporibus ſimplicib. compoſitus hic mũdus ſit quæritur, rectè reſpondetur, ex quinq; ſic cõſtare, quomodo ex literis ſyllabæ citra miſtionem conſtant. Nec aliter ab Ariſtot. quinti elementi mentionem factam noui. Hoc quintum elementum ab Ariſtot. celebratũ, qui putat æquè in terra aqua, aere ineſſe, is hoc ſtudet impensè, vt abſurdiùs cęteris fatuis inſaniat. Nunquam. n. & nuſquam putauit, dixit, cõceſſit, vel Ariſtot. vel alius

De Quinta eſſentia.

Quintum elemẽtum apud Ariſtotel. non eſt in cæteris elementis.

quiſpiam in Ariſtotelis Philoſophia inſtitutus, cœlum aut partes cœli commiſtas eſſe cum turbidis & fluxilibus infimi huius mundi elementis. FVR. Non loquitur author ille de cœlo, ſed de Quinta vocata eſſentia, quæ in miſtis deprehenditur: corpore nimirum puriſſimo, & planè æthereo. Hoc corpus in aere, aqua, terra, æquè ineſſe ait, non cœlum vel cœli partes. Quanquam Paracelſo non videtur abſurdum, vt de cœlo fructus quidam (& fortaſsè partes aliæ quoque) huc deſcendant, rebusque naſcendis permiſceantur. Sanè cœlum nutrimento opus habere, & vaporibus de terra ſublatis ali affirmat. Ex quo certè conſequitur, partes aliquas ab eo continuè reſolui. ER. Non neſcio quid hac de re ſcripſerit Paracelſus. Varius eſt, vt in omnibus alijs. Hoc tamē crebriùs affirmat, fructus cœli fieri generabilium partes. Fructus autem de ſubſtantia cœlorum pernaſci neceſſarium eſt. Deinde ſi res omnes ex quatuor elementis ſubſtantialiter in miſtis inexiſtentibus compoſitæ ſunt, vt ipſe tùm alibi, tùm in 2. Archid. explicatiſſimis verbis aſſerit, atque inter elementa vnum eſt cœlum, neceſſariò efficitur, cœlum eſſe partem materiæ miſtorum. In nuper edito libro res omnes viuentes habere in ſe ſpiritum ſideralē ait, per quē aſtra ſenſibiliter & inſenſibiliter operētur. Mox hæc etiam addit: Sidera in cunctis corpus ſuū habent, non in homine tantùm. Sunt igitur ſidera pars quædam materiæ corporum. Non enim de qualitate loquitur, ſed de corpore. Nec effugies, ſi reſpondeas ignem ineſſe, cœli fructum. Quoniam in Meteor. ſuis non ſimpliciter affirmat, ſed argumentis prorſus firmiſſimis (in ſua doctrina videlicet, ac iuxta ſuas hypotheſes:) probat ignem elementum non eſſe. Demùm quid aliud ſenſiſſe exiſtimari poteſt, cùm hominem microcoſmum eſſe, atq; in ſe actu, actu inquam, habere conten-

Cœlum alitur vaporibus apud Paracelſum.

Cœli partes ſunt pars materiæ miſtorū apud Paracelſum.

Homo actu continet in ſe omnes totius mundi partes.

contendit omnes vniuersi mundi partes?In sagaci sua Astronom. nuper edita homini duo (etiam tria) attribuit corpora: quorum vnum sit ex quatuor elementis concretum, nempe carneum: alterum sit de cœlo & sideribus desumtum. Hoc post mortem sic tandem redire ad sidera ait, quomodo carneum in elementa dissoluitur. Quo in loco iterum sui immemor cœlum & sidera distinguit ab elementis, cum alibi pro quarto elemento nobis obtrudere magnis conetur viribus. Hanc eius inconstantiam animaduertens, opinor discipulorum vnus, dum quarti elementi meminit, duobus nominibus cœli & ignis exprimit: non audēs fortaſsè alterum ponere solum. Quartum igitur elementum dicit esse, cœlum vel ignem: quasi dubitet, vtrum ponat. Etenim ignem & cœlum differre, ne Paracelsus quidem negauerit: vt ex suprà citatis patuit.) Idē voluit, quando hominem ex quintis quatuor elementorum essentijs fabricatum scribit. Quamobrem non multum mirer, si idē sensisse illum, de quo loquimur, opineris. Suspicionem aliquam facit, quod quintum elementum ęquè reperiri ait in aere, aqua & terra, pręteritis igne & cœlo. Sed esto, non sit locutus de cœlo cœliq; parte, æthere, sed de alio quodam corpore, hoc saltem falsò affinxit Aristoteli, quod scilicet elementū aliquod quintum agnouerit, quod æquè in elementis vel mistis omnibus reperiatur. FVR. Aristoteles in 2. de Animal. gen. cap. 3 manifestè, ponit corpus quoddam diuiniùs elementis, cuius participes facit omnes animæ potestates: licet huius corporis naturam differre pro animalium nobilitate & ignobilitate non neget. Quare non malè scribit, quintum elementum quoddam ab Aristotele fuisse cognitum & celebratum. ER. Fallitur toto cœlo, quisquis Aristotelem quintum Paracelsi elementum, vel somniauisse somniat. Quid a- *Aristoteles nō agnouit Quin-*

tum Paracelsi elementum,

liud continet to ta Aristotelis doctrina, quàm, quæ hîc oriuntur & intereunt corpora, ex quatuor elementis duntaxat, vt ex materia, coagmẽtata esse vniuersa? An non quatuor esse solùm, neq; plura, neq; pauciora sæpissimè affirmauit, & aliquando etiam demonstrauit? Certè non reperitur in omnibus operibus ipsius vnica syllaba, quæ diuersi aliquid indicet. Quare prorsus certũ est, alium esse huius loci sensum. Quippe cũ tota sua doctrina ex diametro pugnaret, si hoc voluisset, quod Paracelsici nouatores putant. Et si maximè posset ostẽdi, hoc eũ voluisse in præsenti loco, nihil vererer affirmare, ipsum hîc, vt & in alijs quibusdam, hallucinatum fuisse: neq; iustè possemus reprehendi, si ab eo recedentes ad veritatẽ accederemus. Hîc nuda vtitur affirmatione: alibi demonstrationibus vtitur, quæ dissolui nequeunt. Non ignoro præstãti doctrina viros putauisse, cũ hîc animarum vehicula, quæ Plato cõfinxit, approbare voluisse. Quòd vt de mẽte admitti posset: de alijs tamen animabus, quas ex materiæ potentia educi pũtauit: ac proinde vehiculis illis, in quibus accedant ac recedant, opus nõ habent, frustra dicatur. Quod si etiã de alijs animab. concederetur, non tamen esset elemẽtum, sed tantùm vehiculũ animarum: cum quib. & adueniret misto, & cũ ex eisdem misto iterum abiret. Alij quidam iudicant, eum glutinum esse putauisse animæ & corporis, sine quo anima corpori cohærere non possit. At verò si rectè alibi decreuit, tam non esse percunctandum, quid formã corpori vniat, quam non sciscitamur quid in cera signũ retineat, frustrà glutinũ hoc introduxit pro animabus, quæ materiã informant, ac separabiles à corporib. non sunt. Stoicorum hoc fuit deliriũ, non Aristotelis. Pro instrumento potius, quàm pro glutino induxisse videtur. Hoc certius nihil est, quã de nullo elemento mistionis eũ loqui, sed de corpore quodam

Aristot. in 2. de Gener. animal. non loquitur de animarum vehiculis.

Spiritus proportione respondens elemento stellarũ non est glutinum, &c.

quodã generabili & corruptibili,quale prętet quatuor elementa simplicia,& ex his cõposita corpora,nullum agnouit in hoc mundo mutabili.Quintum.n.elementum ab ipso appellatũ,hoc est,cœlum cum omnib.suis partibus omninò expers generationis & corruptionis cẽsuit.Cæterùm vt euidentiùs veritatẽ videas,agè verba eius inspiciamus. Cum ostendisset Aristot. animas omnes in conceptu potentia prius inesse,quã actu:statim addit,necessariũ proinde esse,vt vel prius existẽtes conceptib.immittantur omnes,vel non existẽtes prius ingenerentur,vel partim hoc,partim illo modo insint. Confutatis deinde primis duob.membris,amplectitur tertiũ:& aliquas animæ partes extrinsecùs ingredi docet,vt mentem, aliquas non sic ingredi,vt reliquas omnes.Non.n.per se possunt intrare,inquit,cum sint inseparabiles: neq; cum corpore seminis,cũ sit excrementum.Sola igitur mens externè accedit.His positis:quoniã quęri poterat,quomodo aliæ ingenerarentur,mox addit:Animæ potestates aliæ calorẽ habent suorum officiorum sociũ, per quem vt instrumentum generant. Hic.n.calor in spiritu seminis contentus transmittitur materiamq; conceptui aptã sic mouens,quomodo ab anima motus ipse fuit,generationis fit autor.Verba sic habent:πάσης μὲν οὖν ψυχῆς δύναμις ἑτέρου σώματος ἔοικε κεκοινωνηκέναι, καὶ θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων. ὡς δὲ διαφέρουσι τιμιότητι αἱ ψυχαὶ καὶ ἀτιμίᾳ ἀλλήλων,οὕτω καὶ ἡ τοιαύτη διαφέρει φύσις,πάντων μὲν γὰρ ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχει,ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα,τὸ καλούμενον θερμόν.τοῦτο δ' οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει πνεῦμα, καὶ ἡ ἐν τῷ πνεύματι φύσις ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῷον,οὐδὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ' ἐν ὑγροῖς, οὔτ' ἐν ξηροῖς, οὐδέν.ἡ δὲ τοῦ ἡλίου θερμότης καὶ ἡ τῶν ζῴων, οὐ μόνον διὰ σπέρματος, ἀλλὰ κἂν τι περίττωμα τύχῃ τῆς φύσεως ὂν

Declaratio loci Aristot. in 2 de Gener. animal. cap. 3.

ἕτερον, ὅμως ἔχει καὶ τοῦτο ζωτικὴν ἀρχήν. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἐν τοῖς ζώοις θερμότης οὔτε πῦρ, οὔτ' ἀπὸ πυρὸς ἔχει τὴν ἀρχήν, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶ φανερόν. Ex postremis verbis, quibus hanc disputationem concludit, omnes perspiciunt, quid voluerit hoc loco demonstrare Philosophus: hoc scilicet, caliditatem fœcunditatis & generationis authorem non esse caliditatem igneam, sed nobiliorem. Quę autem sit, & vnde ortum habeat, non explicat. Nos autem, quibus hæc cœlitùs patefacta sunt, clariùs aliquātò videmus vnde profecta sit, & à quo vim suam nacta fuerit. In præsentia satis est indicauisse, quæ fuerit mens Aristotelis in adductis verbis. Sciendum igitur est, Aristotelem non dicere, caliditatem seminum, quam δύναμιν φυτικήν, θερμότητα ψυχικήν, ἀρχὴν ζωτικήν, γονήν, &c. nominat, cœlestem esse. Quippe ἀνάλογον tantùm vocat siderum calori. Non esse autem eiusdem naturæ ac generis, quæ τῇ ἀναλογίᾳ eadem duntaxat sunt, longè est euidētissimum & certissimū. Ex quo sequitur etiam, ipsum spiritum seminis, in quo calor vitalis inest, non existimauisse, cœli vel ętheris partem aliquam esse. Nam si spiritus ille verè esset æthereus, caliditas eius propria non esset ἀνάλογος caliditati stellarum, sed esset reuera cœlestis caliditas: quod Aristoteli tamen non videtur. Videamus igitur qua ratione probet, calorem animalium generationis effectorem, non esse calorem igneum. Omnis animæ potestas, inquit, corpus videtur participare diuiniùs elementis. Vnde hoc probat? Quoniam, inquit, in omniū semine calor inest fœcunditatis author. Quid autem est hic calor? Non est, inquit, sola qualitas, sed spiritus est in spumoso seminis corpore contentus, caliditatem obtinens non igneam, sed Solis & siderum calori proportione quadam respondentem. Ratiocinatiò Aristotelis talis est: Quod spiritum participat, in quò natu-

Aristotelēs insitum seminibus calorem non dicit cœlestem.

Ratiocinatio Aristot. de calidit. generante.

natura cœlesti caliditati proportione quadam respō-dens inest, corpus participat elementis pręstantius. Omnis porrò anima participat talem spiritum. Quocirca participat corpus elementis præstantius. Vis & robur argumenti consistit in eo, quòd virtus diuinior elementis in corpore insit elementis præstabiliore. Nam respondere inter se oportet virtutem & subiectum. Quo fit, vt pro animarum nobilitate & ignobilitate tum virtutem earum generatricem tum corpus subiectum similiter differre sit necesse. Quare si potestas animalium generatrix nobilior est virtute elementorum, subiectum quoque huius nobilius esse oportet elementis. Quod autem animalium procreatrix facultas præstet elementorum virtutibus, eo probat, quòd elementa nulla generent animalia. Sumit autem tanquam cōfes-sum cunctis, potentiam hanc esse quandam caliditatē. Quod semina fœcunda efficit, inquit, calor est ac nominatur, non igneus, sed cœlesti calori proportione respō-dens. Quo posito, sic argumentatur propositū, propositionem maiorem probans. Calor cœlesti respōdens calori, diuinior est elementorū calore. At calor seminis talis est. Quare nobilior est. Minorē probat ex efficientia vtriusq; caloris. Ille calor similior est cœlestis caloris, cuius operatio propius accedit ad efficientiā cœlestis caliditatis. At seminis calor ꝓpius in agendo accedit calore elementorū: proinde similior quoq; existit. Minoris ꝓbatio in his verbis consistit. διὸ πῦρ μὲν οὐδὲν γεννᾷ ζῶον· οὐδὲ φαίνεται συνιστάμενον πυρουμένοις, οὔτ᾽ ἐν ὑγροῖς, οὔτ᾽ ἐν ξηροῖς, οὐδέν. ἡ δὲ τοῦ ἡλίου θερμότητ, καὶ ἡ τῶν ζώων ἔχει ζωτικὴν ἀρχήν. Sēsus est. Si elemētorū calor posset generare, præstaret hoc in primis calor ignis. At hic nihil generat, cū animaliū calor instar caliditatis cœlestis generet, seu vitæ principium obtineat. Hactenus igitur respondet animalium calor cœlestium calori, quatenus simili modo generat,

auget, fouet, nutrit, conſeruat: non autem comburit, perdit, diſſipat, inſtar caloris ignei. Liquet hoc ex cauſa quam adfert. Quoniam ignis calor, inquit, non perinde ſuauis eſt & benignus ac cœleſtis. Etenim nec animal vllum generat, nec apparet conſiſtens aliquid in ignitis rebus (Hoc enim ſignificat πυρωμένοις: alij perperam verterunt, denſis.) ſiue humidum ſit ſiue ſiccum, quod ignem ſic paſſum eſt. Quid eſt in hac Ariſtotelis diſputatione, quod elementum quintum introducat? Caliditatem fœcundam in animalibus negat eſſe igneam aut ab igne ortam eſſe. Idem nos quoque inficiati ſemper ſumus. Ignis enim calorem animalem adiuuare ac confirmare poteſt, generare per ſe ſolus non poteſt. Sic ventriculi calorem corroborare valet, vt comeſtum panem concoquat felicius: ſine inſiti caloris huius opera cibos in chylum conuertere verum nullos poteſt. Non enim aſſentiri poſſumus Paracelſo mendaciſſimo tenebrioni contrariũ affirmanti. Poteſt igitur duplex adferri reſponſio. Prima eſt, quòd non loquatur de igne miſto, qui in compoſitis refractus, ignis amplius non eſt: (qui ob id non perdit & comburit oblata, ſed alia temperans, & ab ipſis viciſſim temperatus materiam ad vnionem, quam σύςασιν vocat Ariſtoteles, mouet.) ſed de noſtro igne vult intelligi, qui ſit excedens quidam feruor occurrentia omnia deſtruens. Et quòd ſic vſurparit aliquando nomẽ ignis Ariſtoles, vnico ipſius teſtimonio probauiſſe contentus hîc ero: quod in 3. ca. li. 2. de Ortu & interitu legimus. Nec ignis nec aer, inquit, nec alia elementa hîc ſunt ſimplicia, ſed miſta ſunt. Quæ autem ſyncera ſunt, non ſunt hæc, ſed his ſimilia, οἷον τὸ τῷ πυρὶ ὅμοιον, πυροειδές, οὐ πῦρ· καὶ τὸ τῷ ἀέρι ἀεροειδές. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τὸ δὲ πῦρ ἐστιν ὑπερβολὴ θερμότητος, ὥσπερ καὶ κρύσταλλος ψυχρότητος. ἡ γὰρ πῆξις καὶ ἡ ζέσις ὑπερβολαί τινές εἰσιν, ἡ μὲν ψυχρότητος,

Ignis per ſe ſolus non generat.

Ignis Paracelſo cibos vertit in ſanguinem abſque inſito calore.

ἡ δ'

ἡ ἡ θερμότητος. εἰ οὖν ὁ κρύσταλλός ἐστι πῆξις ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ τὸ πῦρ ἔσται ζέσις θερμοῦ καὶ ξηροῦ. διὸ καὶ οὐδὲν οὔτε ἐκ κρυστάλλου γίνεται οὔτε ἐκ πυρός. Hic certè eodem modo & eisdem propè verbis loquitur, ignem nihil generare dicens. Intelligit autem, non mistum temperatumque ignis calorem, sed excedentem quendam feruorem rebus omnibus inimicum: id quod ex opposita ei glacie vnusquisq; potest perspicere. Vt igitur à glacie nihil generatur, quantumuis frigus elementorum in mistis ociosum non sit, ita neque ab igne supra modum feruente aliquid gignitur. Ignis sanè, quoad elementum & pars misti est, non est ζέσις & feruor destruens: sed calor temperatus à contrarijs sub imperio formæ materiam congruenter mouens, fingens, formans. *Ex igne et glacie nihil generatur.* *Ignis in mistis non est ζέσις.*

Quod si responsio hæc, quæ vera est, tibi non satisfacit, dicito, solum ignem non generare: quod Aristoteles eum alibi sæpe, tum in his ipsis libris de Animalium generatione clarè affirmauit. In vltimo capite libri quarti Meteor. hęc legimus. ἐστὶ δὲ ἅπαντα, ὡς μὲν ἐξ ὕλης, ἐκ τῶν εἰρημένων (στοιχείων scilicet) ὡς δὲ κατ' οὐσίαν, τῷ λόγῳ. An potest apertius dici, corporum & partium omnium materiam esse quatuor elementa? Non arbitror. At τὸν λόγον seu τὴν οὐσίαν, formam scilicet, ab elementis non deducit. Nam paulò post, cùm partes similares omnes calore & frigore densari cogiq; dixisset, atq; ab eisdē causis omnes alias effectiones, (τῆξιν, ἕλξιν, θραῦσιν, σκληρότητα, μαλακότητα, aliasq; tales in eodem libro enumeratas) effici monuisset, organicas partes & substātiā, qua hoc est os, illud caro, nō ab hisce, sed vel ab arte, vel à natura, vel ab alia causa confici asserit. Eandem sententiam dilucidè in 1. cap. lib. 2. de Generatione animalium proposuit his verbis. καὶ ὥσπερ οὐδ' ἂν πέλεκυν, οὐδ' ἄλλο ὄργανον φήσαιμεν ποιῆσαι τὸ πῦρ μόνον, οὕτως οὐδὲ πόδα, οὐδὲ χεῖρα: τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οὐδὲ σάρκα. καὶ γὰρ ταύτης *Responsio alia verborum Aristot.*

ἔργον τί ἐστι. σκληρὰ μὲν οὖν καὶ μαλακὰ, καὶ γλίσχρα, καὶ κραῦρα, καὶ ὅσα ἄλλα πάθη ὑπάρχει τοῖς ἐμψύχοις μορίοις, θερμότης καὶ ψυχρότης ποιήσειεν ἄν, τὸν δὲ λόγον, ᾧ ἤδη τὸ μὲν σὰρξ, τὸ δὲ ὀστοῦν, οὐκέτι· ἀλλ' ἡ κίνησις ἡ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος, ὅ ἐστι δυνάμει, ἢ ἐξ οὗ γίνεται· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων κατὰ τέχνην. σκληρὸν μὲν γὰρ καὶ μαλακὸν τὸν σίδηρον ποιεῖ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ ξίφος ἡ κίνησις, ἡ τῶν ὀργάνων, ἔχουσα λόγον τὸν τῆς τέχνης. ἡ γὰρ τέχνη ἀρχὴ καὶ τὸ εἶδος τοῦ γινομένου, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ; ἡ δὲ τῆς φύσεως ἐν αὐτῷ, ἀφ' ἑτέρας οὔσης φύσεως τῆς ἐχούσης τὸ εἶδος ἐνεργείᾳ. In his verbis hoc primum cernimus, omnem partiũ corporis materiam esse quatuor elementa: neq; corporis quinti fieri vllam mentionem. Deinde liquet ex Aristotelis sententia calorem & frigus authores esse omniũ affectionum, quæ in animalium partibus insunt, excepta conformatione seu figuratione & forma. Quanquam verò non ab his formam deducit, non tamẽ sine his carnem, ossa, neruos, generat. Nõ solus ignis, inquit, pedem aut manum, carnem aut os efficit, quemadmodum neque gladium aut securim solus effingit. Calor itaq; & frigus corpora faciunt, lenta, friabilia, mollia, dura, flexilia, ductilia, &c. Formam autẽ, per quam hoc fit caro, vel os, vel neruus, hac vel illa figura ornatum, non tribuunt. Huius enim principium est aliquid actu prius eandem retinens. Vt enim domum non ædificat faber nisi prius ideam in animo conceptam habeat, sic nihil efficit os aut carnem nisi prius facultatem hæc efficiendi ab eo acceperit, quod actu formã talem possidet. Hæc causa est, cur lapides & metalla nullis organis distincta instar animalium & plantarum (Nam in his etiam aliqua organorũ figuratio cernitur, imperfectior tamen, quàm in animalibus.) nascantur. Anima namque formante carent, sine qua calor & frigus nil aliud possunt, quàm quæ in Meteor. docet Aristoteles.

Materia mistorum sunt Elementa.

Principiũ formæ quod sit.

Cur lapides & metalla organis careãt.

ſtoteles ab eis effici. Tertiò non aſſignat Ariſtoteles hanc facultatem quinto corpori cuidam, ſed τῷ λόγῳ & formæ actu exiſtenti adſcribit. Si enim interroges, vnde virtutem adeptus ſit generandi calor in animalium ſemine contentus, reſpondebit Ariſtoteles, à forma ſeu anima conſecutum hoc eſſe. Sicut enim motus inſtrumentorum, ab artifice manans ignis opera gladium efficit, ita ſemen ab animali motum caloris beneficio animal generat. Hanc autem vim ſcimus nos à Deo animalia in creatione tunc accepiſſe, cum ſingula iuſſit ſe multiplicare & propagare. Quippe iubendo etiam facultatem perficiendi largitus eſt. Concedimus igitur virtutem generatricem ſeu calorem vitalem non eſſe caliditatem igneam, nec ab igne ſolo profectam eſſe. Hoc ſenſit Ariſtoteles, quando calorem animalium, quoad fœcundus ac generationis author eſt, neque ignem eſſe, neque ab igne poteſtatem eiuſcemodi conſecutum affirmauit. Quoniam facultas generatrix ab aliquo formam animalis generãdi actu obtinente proficiſcitur. Nam in generatione vniuoca generans & generatum ſpecie vnum, numero duo eſſe oportet. Iam affirmare de igne quis auſit, animal ipſum eſſe? Calor ergo non ab igne accipit, vt ſit fœcundus, animalque certum effingere produceréque poſſit. Quanquam verò ita habet res, non tamen ex hôc ſequitur, animalium calorem, quoad videlicet calor eſt, nõ eſſe ab igne cum elementis aliis temperato commiſtióue genitum. Non eadem ſunt, calorem eſſe, ac virtute generandi præditum eſſe. Sic propemodum res habet, vt in inſtrumentis artis. Malleus enim, verbi gratiâ, poculum facit, non quoad ferreus eſt, ſed quoad potentiam hanc ab artifice accipit. Vt malleus ſit, ex ferro habet, vt poculum faciat, ab artifice adipiſcitur. Sic ànimalium calor ab elementis habet, quòd calor eſt: at quòd fœcundus eſt, à.

Vnde calor ſeminũ ulm acceperit generandi.

Calorẽ eſſe, ac ui gignẽdi præditũ eſſe differunt.

Calor seminis ab elemētis habet quod calor est: fœcunditatē à meliore caussa accepit.

meliore caussa nanciscitur: quod non ratione solùm demonstrari, verùm etiam Aristotelis infinitis fermè testimonijs doceri potest. Qui libros de Anima perlegit, caussas vitæ, mortis, iuuentutis, ac senectutis ab eo traditas considerauit, aliaque huius generis scripta examinauit, atque an congenitus animalium calor, qui sub imperio formæ concoctionis, nutritionis, generationis, & omninò actionum naturalium omniū author est & effector, ex elementis conflatus sit adhuc dubitat, indignus est, qui inter eruditos vel nominetur solùm. De respirationis caussis disputans, sic ait. εἴρηται πρότερον, ὅτι τὸ ζῆν καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις, μετὰ θερμότητός τινός ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ἡ πέψις, δι' ἧς ἡ τροφὴ γίνεται τοῖς ζῴοις, οὔτε ἄνευ ψυχῆς, οὔτε ἄνευ θερμότητός ἐστι. πυρὶ γὰρ ἐργάζεται πάντα. Manifestè hîc repetit, quod in libris de Anima, alijsque dixerat, solum ignem non efficere concoctionem, sed animam igne velut instrumento cibos conficere, nutricationemque exercere. Calor igitur animalium ab igne habet, quod est calor. At ab hoc non habet, quod ex alimento sanguinem generat, & ex sanguine carnem, verùm ab anima id obtinet: quæ per calorē, quem ignem Aristoteles nominat, omnia operatur. Paulò pòst hæc addit: Alias animæ facultates absque vegetatrice, vt in libro de Anima dixi: hanc autem absque igne naturali impossibile est existere. In hoc enim natura ἐκκεπύρωκεν αὐτήν. (Simili fermè loquendi modo in libro de Iuuent. & senect. capite quarto, de Anima loquens ait, ὥσπερ ἐμπεπυρωμένης ἐν τοῖς, &c.) Planius eandem hanc rem totam expressit in fine libri de Spiritu: quo in loco in hanc sententiam scribit. Errant, quicunq; putant calorem seu ignem vnica facultate secādi præditum esse. Quoniā in corporibus tum animæ expertibus, tum animā participātib. plurima agit. Et in illis quidē dēsationis, rarefactionis, fusionis, coactionis, alio-

Anima operatur omnia igne.

Ignis quid agat cum in animatis tū in inanimatis.

aliorumque talium accidentium author eſt. In animatis quid efficiat, ex comparatione artium coniectandum eſt. Vt enim aliud agit ignis aurifabri, aliud fabri ærarij, aliud coci, eodem modo aliud efficit calor huius, aliud alterius animalis. In hoc autem diſcrimen eſt præcipuum, quòd igne caloréue artes vtuntur vt inſtrumento tantùm. Natura verò etiam vt materia. (Quippe ignis, quo vtuntur artifices, operis pars nulla fit.) Neque mirari hoc quiſquam ita debet atque illud, quo pacto natura ſic nouerit eo vti, vt cum proprietatibus figuram & proportionem quibusq; rebus tribuat: quod in ſolum ignem atq; ſpiritũ referre nequaquam licet. Et paucis interpoſitis, inquit. Quæ porrò fuerit caloris cuiuſq; differẽtia, ſiue inſtrumentum, ſiue materia, ſiue vtrunq; ponatur eſſe? Nam ignis diſcrimina conſiſtunt in ratione maioris ac minoris, & quę ſequuntur. Conſtat manifeſtè ex citatis à me teſtimonijs (alia libenter prætereo, vt quòd vbiq; calorem animalium à frigore elementorum inſtar ignis extingui ait, ac ſimilia.) Ariſtotelem calorem animalium, quoad calor eſt, ab elementis deriuare: at quoad fœcundus eſt, alius nobilioris cauſſæ opus iudicauiſſe. Idem probat ratio. Etenim calorem animalium, qui ſub formæ rectione concoctionum ac generationum in ſingulis eſt effector, abs calore igneo iuuari, confirmari, augeri, vegetioremque reddi, nullus neſcit. Non minus ab elementorum calore corroboratur, quàm à calore cœli ac Solis: quod experientia nobis quotidie demonſtrat. Eundem foueri, inſtaurari, & amplificari ab eo, qui in alimentis ineſt, atque ab igneo ſeu elementorum calore ortum habet, ne inſanus quidem negauerit. Cæterùm non poſſet vel elementorum, vel cœleſtis calor inſitum in animalibus calorẽ augere & conſeruare, ſi non vna eſſet omnium natura. Quare

Calorem ingenitum eſſe ab elemẽtis probatur.

confitẽdum nobis est, ingenitum animalium calorem ab elementis promanasse. FVR. Quis vnquam, præter te, calorem cœlestem iudicauit eundem esse cum calore elementorum? ER. Omnes eruditi: tametsi non eisdem semper verbis affirmarint. Si calor cœlestis, vt est in sideribus, æquiuocè calor est ac dicitur hîc & ibi, & hîc eadem facit, quæ calor elementorum facit, quis non videat alium eum hîc esse factum? Negant omnes calorem solis vrere & calefacere illic vt hic. Negant ergo eundem vtrobique esse. Quinimò calidum esse illic negant: cum calidum hic esse ne stipites quidem ac saxa negare possint. Comburit, perdit, arefacit, enecat, non minus igne: quod vel caua specula nos docerent, si experimenta nulla alia haberemus. Frigus præterea elementorum contrarium ei cum sit, non video quomodo alius naturæ credi possit. Nõ obscurum insuper est, rem quamque pro natura suscipientis recipi, non pro ingenio & proprietate conferentis. Recipitur igitur calor cœlestis ab elementis, vt suscipere possunt. Ergo cum eædem sint vtriusque effectiones, idem subiectũ, eodemque modo patiantur à contrario, frigore scilicet, quis inficietur vnam in vtrisque esse naturam, quoad in hac sublunari materia ambo continentur impressi? Quamobrem perspicuum fecimus, cum calorem animalium à solo igne vim generandi obtinuisse negamus, illud nos propterea nequaquam negare, ab elementorum calore ipsum, quoad videlicet calor est, originem traxisse. Multò minus confiteri cogimur, Aristotelem quintum quoddam elementum corporum, seu quintam essentiam agnouisse. Quippe nullibi negat corpus, in quo vitalis ista potentia inest, ex elementis compositum esse. Sanè excrementum dicit esse alimẽti vltimi & vtilis. Alimentum autem qui putat Aristotelem ex alio aliquo corpore, quàm quatuor elementorum

Cœlestis calor, qui hic est, elementalis est.

Corpus seminis et spiritus ex elementis est compositũ.

rum fabricare,non delirus tantùm, verùm etiam pror-
ſus amens eſt & fatuus. Eodem quoque motu moueri 2
cum ait,quo corpus augetur,quid aliud dicit, quàm ex
eadem materia conflatum eſſe?Sic cum differre ſcribit 3
pro animarum nobilitate & dignitate,miſtum eſſe cor
pus indicat. Quid quod peracto ſeminis motu in hali- 4
tum ſolui aſſeuerat?Huc pertinet,quòd naturam ei tri- 5
buit humidam & aquoſam,his verbis: τοῦτο σπέρμα τῆς
γονῆς διαλύεται καὶ πνευματοῦται, φύσιν ἔχον ὑγρὰν καὶ ὑδα-
τώδη.Et quid poteſt dici apertius eo,quod in vltimo ca- 6
pite libri tertij huius operis dicitur. Cauſſam reddi-
turus ibi, cur in mari tam varia generentur, reſpon-
det,quia contineat omnia ad generationem neceſſa-
ria,calorem,humorem,aerem,& terram. Mox ſimilem
eſſe ait vim alimenti & excrementi.Poſtea in terra & a-
qua plantas & animalia gigni aſſerit,quia in terra aqua,
in aqua ſpiritus,in ſpiritu calor vitalis inſit.Tandem de
principio materiali & efficiente quærens vnde veniat,
& quid ſint,ita fermè reſpondet. Calor in animalibus
ex ingeſto nutrimento ſecernit & concoquit excre-
mentum,principium τοῦ κυήματος. (Eſt autem κύημα quid
quod vtrumque habet,fœminę mariſque principium,
ſiue materiam & efficiens.) Nutrimentum porrò eſt a-
lijs aqua & terra, alijs ex his compoſitum. Ex his ergo
generantur ſemen & principium τοῦ κυήματος. Si de ſpō
te natis percuncteris vnde fiant,reſpondet,terram ma-
teriæ,caliditatem aeris efficientis rationem habere:
quæ ex aqua & terra ſecernat & coquat materiam ge-
nerationi aptam,atque κύημα efficiat.Summa eſt,calo-
rem,qui in animalibus ineſt, (aut in ſponte natis, aeris
caliditatem) ex aqua & terra materiam conſtituere ſe-
minalem.Ex quibus omnibus manifeſtiſſimè videmus,
nunquam Ariſtotelem putauiſſe vel calorem ſeminis,
vel ſpiritum,in quo calor genitalis ineſt,ex alio corpo-

re quàm elementorum natum generatumque esse quantumuis vim generatricem aliunde communicatam præclarè viderit. FVRN. Habeo aliquid quod obijciam. Primùm quidem quæ de partibus corporis Aristoteles videtur dixisse, de semine tu dicta interpretaris. Deinde non videtur affirmaturus fuisse, animæ species diuinius participare corpus elementis, si ex his compositum credidisset. ERAST. Ad prius respondet Aristoteles in secundo libro, capite tertio, post verba suprà citata, perinde esse siue de partibus siue de semine interroges, an sit animatum. πότερον δ' ἔχει τὸ σπέρμα ψυχὴν, ἢ οὐ, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν μορίων. Si eadem est quæstio de anima, eadem quoque est de corpore illo animæ, quòd habere socium affirmat quamlibet animam. Ad alterum non minus expedita & facilis est responsio. Etenim mista perfecta omnia præstabiliora, nobiliora, diuiniora sunt elementis. Sunt enim veluti fines quidam. Elementa certè propter mista facta & creata sunt. Dicitur corpus aliquod diuinius alijs propter diuiniorem formam: nec est necessarium, vt ob id materiam habeat à reliquorum materia aliam. Etenim ex discrepante proportione eiusdem generis miscibilium, & caussarum efficientium varietate diuersissima, & nobilitate & ignobilitate longissimè differentia coalescere possunt: quemadmodum & oculis quotidie conspicimus, & manibus subinde palpando perspicimus. FVRN. Videtur autem consequi, vt virtus elementis nobilior, quæque ex elementis non sit nata, corpus etiam possidere debeat, quòd ab elementis originem non traxerit. ER. Erras toto cœlo. Vt enim iam omittam, quod præclarissimis Philosophis visum est de formarum origine, vnum illud tuam sententiam egregiè confutat, quòd anima rationalis, cuius origo planè diuina est, quatenus

Corpora diuiniora quæ dicantur.

Vtrum forma nobilior elementalibus formis in subiecto ex elementis concreto inhærere posit.

nus non instar aliarum ex materiæ potentia educitur, corpus informat ex terræ puluere seu luto conformatum, id est, ex elementis concinnatum: Adde quòd Philosophi eruditiores, quicunque formas substantiarum effectrices aliud esse cognouerunt à temperamento, tametsi incunctanter affirmarunt, plantarum & brutorum animas, quas ex materiæ potentia educi nequaquam dubitarunt, diuiniores esse temperamento, qualitatibus, viribus, & proprietatibus omnibus Elementorum, corpora tamen ex elementis mista constanter & verè defenderunt. Non igitur sequitur, corpus illud non esse ex elementis compositum, quod in se naturam habet Elementorum proprietatibus diuiniorem. Hinc est, quòd Aristoteles non dicit spiritum seminis cœlestem esse, quem in corporibus animalium, ex nutrimento procreari certè credidit ac docuit, sed naturam in eo inhærentem, nempe calorem in eo insitum *ἀνάλογον* statuit calori cœlesti. FVRNIVS. Verba Aristotelis non videntur minus de corpore, quàm de calore clara esse. Vocat enim corpus *ἕτερον καὶ θειότερον* Elementis. ERAST. Iam dixi eum corpus ita nominare propter qualitatem in eo inhærentem. Manifestè id perspicitur, & ex medio, quo propositionem suam probat, & ex conclusione. Etenim solam caliditatem, quatenus fœcunditatis est caussa, ab igne prouenire negat. Medium autem hoc est. Quodlibet semē habet in se calorem fœcunditatis authorem, nempe spiritum, & in eo naturam cœlesti caliditati *ἀνάλογον*. (Hæc enim duo comprehendit vocula Calor). Sensum igitur argumenti hunc esse oportet. Quòd semen in se habet caliditate tali præditum, qualis siderum calor est, corpus participat elementis nobilius. Animæ tale semen generant.

Cur semen nobilius dicatur esse elementis.

Nobilius igitur corpus participant elementis. Elementorum namq; calor, vt ignis, non generat, ſed perdit & corrumpit. Puto neminem eſſe, qui nō videat corporis huius nobilitatem ex caliditate fœcūda potius ęſtimari, quàm ex materia. Illud enim corpus nobiliſſimū putatur, quod nobiliſſimam formam habet. Perfectior autem eſt forma quælibet, quo plures & perfectiores obtinuit facultates. Semen ergo corpus eſt longè nobilius corpore elementorum. Horum enim forma facultatibus prædita eſt nec multis nec admirabilibus. At ſeminis forma vires habet varias multiplices & planè admirandas. F V R. Quia hæc res vel per ſe obſcura eſt, vel mihi tantùm videtur intricata & difficilis eſſe, oro te, vt alium præterea nodum mihi ſoluas. Ignem dicis nihil generare, ſed perdere & corrumpere: idque ex Ariſtotele affirmas. Mox ex eodem probare conaris, eandem eſſe caloris elementorum & animalium naturam, adeóque hunc illius eſſe ſobolem quandam, quoad ſcilicet calor eſt (quod certè veritati rebusque valdè videtur conſentaneum. Etenim negari non poteſt, quin calor inſitus animalium ab elementorum calore confirmetur, inſtauretur, augeatur. Fit ergo vnus ex vtroque. Quare originem quoque habent eandem. Si enim genere differrent, nunquam poſſent vnum fieri.) At hoc poſito, falſum dixit Ariſtoteles, cùm ignem nihil generare aſſeruit. Quomodo igitur oſtendes Ariſtotelem non contradicere ſibi? Quòd ſi ex ipſis apparentibus pronunciandum ſit, ignem non minus generare fatebimur, quàm calorem cœleſtem. Ideo namque hic magis videtur generare, quia latius patet, atq; virib. æquis terrena attigit, dum ſupernè deorſum defluit, vis autē ignis tam procul in omnes partes æquabiliter ſpargi extendique non poteſt. Certè in vaporarijs ſiue hypocauſtis noſtris non tantùm conſeruantur hyeme quantumuis,

Ignis generati

tamuis,

tumuis frigida omnis generis plantæ, vt & germinent, & folia, flores, fructusque procreent (illustre huius rei exemplum & documentum habes in Illustriss Principis Electoris horto: vt alia interim taceam.) verùm etiam animalia generantur complura, quæ extra ipsa in aere frigido ac libero tunc vel generari vel conseruari impossibile sit. Quid quòd in ipso igne nostro Pyraustas gigni in Cyprijs fornacibus refert Aristoteles lib.5. de Histor.animal.cap.19. Quare non rectè ab eo dictum est, nullum ab igne animal generari. Nec effugies, si alibi respondeas, eũ dubitare an animalia in igne gignantur: quod in libro 3. capite 11. de Animal. generat. facit. Quoniam de Elemento ignis, quod sub Luna est, loquitur: non de hoc igne nostrate agit, in quo Pyraustas viuere scribit. Quòd si de eodem loqui contendas, contradictoria eũ scribere confiteri simul cogeris. ER. Non hoc mihi propositum est ostendere, Aristotelem nullibi aberrauisse. Hoc solùm declarare uolui, eum quintum Elementum Paracelsicorum ignorauisse. Quod quia factum est, non multum laboro, quid obijcias. Attamen facilè Aristotelem hoc loco defendemus. Quippe cum ignem animalia generare negat, de igne loquitur feruido, simplici, puro, & solo. Sic enim ipse interpretatur se ipsum. Calor, inquit, solus non efficit pedem vel manum, quemadmodum solus ignis non efficit securim aut serram. Et quid potest dici clarius, quàm quod scribit sic vti animam calore, quomodo artes vtuntur igne? Hoc solum discrimen ponit, quòd artificium ignis instrumentum duntaxat est operis, pars autem nulla sit: cùm naturæ instrumentum pariter & materia sit calor seu ignis natiuus. Ergo non generat ignis absque virtute formatrice siue anima vllum animal. At huius instrumentum factus generat ac fingit quodlibet. FVR. Vbi virtus illa forma-

Pyraustæ in igne generantur.

Aristoteles à contradictione vindicatur.

Virtus formatrix vbi sit in natis ex putredine.

trix est,cum ex putredine animalia confinguntur. ER. In materiæ putrescentis illa parte,quæ pro animalis generatione collecta est. In hac,inquam,iussus ille Dei inest, atque id agit, quod agere debet. Instrumento autem vtitur,tum insito in ea calore, tum solis aut ignis eundem illum roborante FVRN. Satisfactum mihi est in hac parte. ERAST. Vehementer velim ad extremum ex te intelligere, quidnam commodi & vtilitatis accessurum putes Paracelsicis, si quammaximè credidisse probaretur Aristotelem, corpus seminis siue ψυχικὸν πνεῦμα in eo contentum non esse corpus ex elementis concretum? FVR. Mumiam & Balsamum seu medicamentum suum omnibus morbis exitium adferens facilius probarent, causæque suæ authoritatem fidemque maiorem compararent. ERAS. Plurimum falleris.Nam Aristoteles corpus hoc non in alijs quàm animalium seminibus & excremētis quibusdam inueniri putauit, Deinde nec in viuente & perfecto, nec in mortuo animali reperiri cēsuit.Quoniam nihil magis vrget,quàm partem animalis nullam esse: & animali iam perfecto in spiritum solui & expirare. In viuentibus igitur nullum est Balsamum, nulla essentia quinta. Quod si etiam in viuentibus inesse daremus,frustra tamen inesset pro isto generali remedio.Non enim posset in corpore animæ vitæq; experte fingi:sed necessariò cū vita seu anima exhalaret. Paracelsus autem Balsamum & quintam essentiam suam in omnibus inesse ait, etiam vino, lapidibus, succis, plantarum corporibus mortuis ac arefactis : imo ex viuentibus vita sensus nullam elici posse contendit. FVRN. Sic omninò res habet, vt dicis. At nescio adhuc tamen, quid essentiam quintam vocent Paracelsici. ERAST. Somnium est hominum ociosorum & fallere alios cupientium,

Aristot. testimonio non iuuantur Paracelsici.

pientium, quomodo se deceptos senserunt ac doluerunt. Quamobrem solicitus esse non debes, si, quidnam ita appellarint, nescias. Paracelsus elementum vocat prædestinatum, hoc est, Elementum in quolibet misto dominans, & præcipuam misti virtutem retinens. In Nymphæa est aqua, non simpliciter, sed tali quadam virtute ac forma delibuta. Ratio eadem est aliorum. Hanc quintam essentiam, qui compositam esse negat, is aut verè simplex est in his rebus, aut improbè simplicitatem simulat. Nihil enim est aliud, quàm vel totum compositum, vel pars eius aliqua à calore diligenter elaborata & extenuata cum partium quarundam secretione. In hac separatione & extenuatione, si non seruetur modus, corrumpitur mistum, & generatur ex eius materia aliud: quale videlicet ab agēte tali generari potuit. Hinc ausus est quidam scribere, vinum quoque circulatione effici posse venenum nocentissimum. Similis est rerum aliarum aliâs saluberrimarum ratio: quod de melle affirmauisse Paracelsus fertur, tertia aut quarta distillatione admodum exitiosum reddi. FVR. Intelligo ex ista declaratione, non simpliciter verum esse, quod quidam scribit, quintam essentiā illud in re qualiber nominari, quod facilè ardeat. Quanquam probabile sit facilè incendi quod à calore summè est extenuatum, & quodammodo aerium seu etiam igneum redditum. ERA. Non sic definit Paracelsus. Etenim in tertio Archid. ait esse materiam corpoream summè attenuatam, & ab Elementis ac partibus impuris corruptioni quę obnoxijs secretam, in qua totius compositi potestates comprehensę sint. Appellat autem nominibus alijs pluribus, Naturam, Virtutem, Potestatem, Arcanum, Medicinam, Tincturam, Colorem, Vitā, Propriam potētiam, spiritum vitæ Spiritui similem. Negat interim apertè quintā Naturā esse à quatuor Elemen-

Quinta essentia quid

Quinta essentia nō est id, quod in re qualibet facilè inflāmatur.

tis diſtinctam,vel corpus temperatum. Quippe omnes quintas eſſentias certi alicuius elementi naturam referre. Auri igneam, argenti aqueam,plumbi terream, hydrargyri aeriam eſſe.Nec eadem eſt,inquit,natura & facultas vel ignearum,vel aeriarum,vel aliarum, ſed habent ſuas quæque vires proprias, prout ad hanc vel illam actionem deſtinatæ ſunt ſingulæ. Ex his patet, quid vocet Elementum prædeſtinatum, nempe rei cuiuſque propriam compoſitionem ſua inſignitam virtute ac forma, in qua certum elemētum pręponderet alijs.Patet illud etiam,non eſſe corpus ſimplex, ſed cōpoſitum vehementer attenuatum & purificatum. Si eſſent ſimplicia corpora,non haberent tam differētes vires.Quocirca nugæ ſunt ac fabulæ, quæ de quinto elemento quodam, quòd æquè inſit in terra,igne,aere, aqua, garriunt noui Sophiſtæ. Conſtat inſuper quintam Rhabarbari (exempli cauſa) eſſentiam tantiſper retinere propriam Rhabarbari cōpoſitionem ac miſtionem, quantiſper proprias eiuſdem poſſidet facultates. Impoſſibile namq; eſt, vt alicuius rei propria virtus extra illius rei naturam & compoſitionem inueniatur,cuius eſt propria. Si Magnetis proprium eſt ferrū ad ſe trahere,non poterit hæc vis in re alia,quàm in Magnete cogitari. Non enim propria eſſet Magnetis,ſi etiam in Succino aut re alia reperiretur. Itaque ſi per nimiam attenuationem ac ſeparationem partium vires compoſiti amitti poſſunt, non erit, quod ita præparatum eſt,quinta eſſentia:ſed aliud quiddam ex corrupto compoſito natum. Sic poteſt vinum,vt dictum eſt, adeo per circulationem ſubtiliari, vt iam non virtutem ſalubrem vini retineat, ſed veneni exitioſi naturam adipiſcatur. FVR. Præclarè nunc video, Quintam illam eſſentiam nihil eſſe aliud, quàm compoſitū attenuatū compoſiti vires retinens. Quoniā ſi has

Elementū prædeſtinatum Paracelſi quid.

Quinta eſſentia Rhabarbari.

Nota.

has pdiderit,nō rectè vocabitur Quinta illius rei essen tia,ex qua corrupta natum est:sed eiusdem cadauer re ctiùs nominabitur. Consonant cum hac sententia, quæ in Astronomia magna scribit, his verbis: Quod ex quatuor extractum est, quintum est:in quo nihilominus quatuor insunt. Cæterùm quia hæc ad alium locum spectare propius perspicio,nihil amplius nunc peto.Sed nec superesse iam aliquid præterea intelligo, quod de elementis quæri debeat.Aristotelem Quintæ Paracelsicorū essentiæ, Arcano, Balsamo (quod illi ab eo eminus conspectum fuisse autumant) nullo pacto patrocinari clarè percepi. Ad Hippocratem verò quid respondes? Multa ex ipso pro se adducunt testimonia: quorum aliqua probabilitatis speciem habent,aliqua nimis detorta videntur. E R. In tertia collatione Hippocratica examinabimus:quo tempore ostendam,improbius vix aliud esse in hoc genere tentatum, quàm quòd portentosarum imaginationum conantur facere patronum Hippocratem summum virum. Quid is de elementis senserit, partim ex scriptis eius,partim ex Platone, partim ex Galeno constat. Vnum à nobis retrò testimonium citatum arrogantem impudentiā Paracelsicorum satis retundit. F V R. Quæ ex lib. de Veteri seu prisca Medicina citant, non nescio ad sequentem disceptationem pertinere. At quæ ex primo lib. de dicta proferunt, non incommodè, puto, in præsentia excutiantur. Videtur namque Hippocrates eo in loco generatim uniuerseque de rerum omnium constitutione loqui. E R. Vno verbo respondere possum, Hippocratem in hoc libro nec sibi nec veritati consentanea dicere. Addo deinde hoc etiam,quamuis perperam de rerum ortu & interitu ibi differat, nihil tamen eum dicere, quo Parcelsi phantasia subleuetur ac iuuetur.F V R.Vtrūq; mihi velim ostēdi. E R Pu-

Hippocr. à Paracelsicis in patrocinium uocatur.

Hippocrates vbi pugnet cum Plat. Arist. & veritate

gnare ſententiam eius cum Platonis & Ariſtotelis, atq; aliorum omnium Philoſophorũ, qui hos ſecuti ſunt, opinionibus, nõ opus habet oſtenſione. Etenim nullus extitit adeo iners & rudis, qui res omnes ex igne & aqua ſolis componeret: qui nihil generari & corrumpi aſſereret, ſeu qui generationem à miſtione, corruptionem à ſecretione diſcrepare negaret: qui animã nihil aliud eſſe quàm ignem & aquam putaret: qui eandem extrinſecùs ingredi in corpora animalium, & tũ à corporibus animas, tum ab animabus corpora nutriri opinaretur: qui animas miſceri crederet. Quòd porrò ſecum pugnet, æquè clarum eſt. Quippe alibi conſtanter res omnes ex elementis quatuor conficit, generationẽq; à ſeparatione diſtinguit. De animæ ſubſtãtia quid ſenſerit aliâs, non eſt neceſſe hîc explicare verboſius. Sufficit monuiſſe, ipſum alibi quoq; ſtatuere, animam nihil eſſe aliud, quàm calidũ. in 6. Epidem: ἀνθρώπου ψυχὴ φύεται μέχρι θανάτου. Tale eſt, quod hîc ſcribit: ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον (ψυχὴ) μέρεα μερέων, ὅλα ὅλων, ἔχοντα σύγκρησιν πυρὸς καὶ ὕδατος. Et mox. ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον ψυχὴ πυρὸς καὶ ὕδατος σύγκρησιν ἔχουσα, μοῖραν σώματος ἀνθρώπου. Hæc, inquam, neſanda deliramenta de anima tũ hîc tũ alibi affirmata non admittimus vllo pacto. Primùm quidem quia falſa ſunt & abſurda, vt gentiles homines pleriq; perſpexerunt. Deinde quia non modo cum clariſſimorum Philoſophorum doctrina, ſed etiam cum ſenſibus noſtris pugnant. Poſtremò quia pietati & ſacroſanctis literis ex diametro oppoſita ſunt. Similis eſt ratio generationis & corruptionis: in quarum explicatione ab omni tum ſenſu tum ratione diſcedit. (Quanquam non neſcio, interpretatione commoda excuſari in hac parte poſſe.) Illud ad rẽ magis facit, quòd in hoc ipſo libro fœdè ſibijpſi contradicit. Etenim his verbis, διὰ τοῦτο ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὐξάνεται: ἐν ἄλλῳ δὲ

Hippocrates vbi ſecũ pugnet.

Cur Hippocrat. quedã de anima ſententiæ non admittendæ.

Contradictio Hippocratis.

οὐδενὶ

οὐδενί. καὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν μεγάλων ὡσαύτως· contrarium deinde asserit sic scribēs. διότι ἡ μὲν ψυχή, τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖσι ἐμψύχοισι, τὸ δὲ σῶμα διαφέρει ἑκάστου. ψυχὴ μὲν οὖν αἰεὶ ὁμοίη καὶ ἐν μέζονι καὶ ἐλάσσονι. οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται οὔτε διὰ φύσιν οὔτε δι' ἀνάγκην Si in solo homine maioribusq; animantibus anima augetur, falsum est animam vnum idemque aliquid esse in omnibus viuentibus seu anima præditis. Si idem est in omnibus animatis anima, quomodo in homine augebitur, & non etiam in mure, rana, pisce? Deinde si nihil est aliud, quàm σύστασις ex igne & aqua commistis, quomodo non æquè sit subiecta incremento & decremento in pusillis & grandibus animalibus? An corpus est in grandioribus, in minutioribus naturam suam exuit? Non arbitror. Quòd si etiam constitutæ sunt res cunctæ ex igne & aqua, & hæc continuè alterantur κατὰ φύσιν καὶ ὑπ' ἀνάγκης, qua ratione similis sui semper manebit anima, nec instar corporum alterabitur, cum & ipsa corpus sit ex eisdem elemētis coagmentata, ex quibus illa coaluerunt? Absurditatem omnem superat, quòd hominis animā affirmat in omnia animalia irrepere, quæcunq; respirant: quod in senibus in auctionem corporis, at in iunioribus in eiusdē diminutionem absumi asseuerat. Verba eius, ne putes me aliquid fingere, sunt hæc. ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐσέρπει ἐς ἅπαν ζῶον, ὅ τι περ ἀναπνέει. καὶ δὴ καὶ ἐς ἄνθρωπον πάντα καὶ νεώτερον καὶ πρεσβύτερον. αὔξεται δὲ οὐκ ἐν πᾶσιν ὁμοίως· ἀλλ' μὲν τοῖσι νέοισι τῶν σωμάτων, ἅτε ταχείης ἐούσης τῆς περιφορῆς καὶ τοῦ σώματος ὄντος αὐξήμου, ἐκπυρούμενα καὶ λεπτυνόμενα καταναλίσκεται ἐς τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος. ἐν δὲ τοῖσι πρεσβυτέροισιν, ἅτε βραδείης ἐούσης τῆς κινήσιος καὶ δὴ ψυχροῦ τοῦ σώματος, καταναλίσκεται ἐς τὴν μείωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ex recitatis abundè liquet, ab omni veritate alienissima esse, quæ in hoc libro tradidit Hippocrates. Patet illud etiam, cum tur-

Sententia Hippocr. omnem superans absurditatē.

pissimè sibijpsi non vno tantùm modo contradicere. Manifestum non minus est, eum impiam & nefandam de generatione tum aliarum rerum omnium tum animæ nostræ opinionem tradere: qualem scilicet nulli vnquã eruditi philosophi post Platonẽ & Aristotelẽ de senſarunt. Videtur ad Anaxagoræ figmenta inclinare, imò prolabi: quantumuis aliter paulò sese explicet. Iam
1. restat, vt Paracelsi fabulis non fauisse declarem. Perspi
Hippocrates non fauit Paracelsi fabulis. ci hoc primùm ex eo poterit, quòd non ex seminibus & arcanis quibusdam incorporeis viribus res cõstituit, sed ex igne & aqua inter se mistis & alteratis architectatur corpora pariter & animas. Deinde quòd actiones
2. omnes nulli alij potentiæ quàm ignis virtuti adscribit, seu caliditati, frigiditati, humiditati, siccitati. Bardus est, atq; asino quouis rudior, qui hoc nõ videt, Hippocratem in præsente libro vel solum vel præcipuè docere, vrgere, inculcare. Victus rationẽ præscribere, inquit, homini potest nemo, εἰ μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν ἐπιγνώσεται. Hanc deinde exponẽs, ait esse compositionẽ ex igne & aqua. Et igni quidem adesse caliditatẽ & siccitatẽ, aquæ autem frigiditatẽ & humiditatem: quibus inter se variata proportione agentib. & patientib. omnigenas rerũ species nasci docet. Si balsamum quoddã pręalijs foueri, conseruari, augeri oportere cẽsuisset, valdè mutilã tradidisset eam rẽ, cuius plenã declarationẽ promittit. Mox docet situs regionũ, anni tempora, ventos, constitutiones præsentes, siquidẽ modum excedant in caliditate, frigiditate, &c. morbos gignere: & proinde in offerendo cibo animaduertendũ, vt superãti qualitati contrariã opponamus; nulla vllius balsami facta mẽtio-
3. ne. Præterea cũ ignẽ & aquã inter se sic mista, vt ambo vincant & vincantur; neutrum verò prorsus pereat, sufficere omnibus rebus tum generandis tum nutriendis asserit, nullo semine latente opus esse præter hęc simul

mul-

mul etiam affirmat, ταῦτα δὲ ξυναμφότερα, inquit, αὐτάρκεαί ἐστι, τοῖσί τε ἄλλοισι πᾶσι, καὶ ἀλλήλοισιν. Mox vires vtriusque recensens ait. τὸ μὲν γὰρ πῦρ δύναται πάντα διὰ παντὸς κινῆσαι. τὸ δὲ ὕδωρ πάντα διὰ παντὸς θρέψαι. Si sufficiunt hæc sibi & alijs, quod paulo pòst repetit, quomodo putauit alia insuper latente vi opus esse? Ignem effectorem facit, aquam materiam: sic tamen vt ambo tum agant tum patiantur. Si alterum, inquit, alterum prorsus vinceret, nec mutua temperatione conspirarent, nihil harum rerum existeret, quas nunc extare cernimus: at sic habentibus erunt & eadem; & neutra, & nec simul deficient. Dum enim mutuò sibi vires suas communicant, atque variè inter se agendo & patiendo temperantur, πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἰδέας ἀποκρίνονται ἀπ᾽ ἀλλήλων καὶ σπερμάτων καὶ ζώων. Vides ne eum ex mistione horum generare tum animalia tum semina rerum? Non ergo putauit in abyssis nescio quibus seu in orco vincta & sepulta iacere semina: quæ digestis temporibus soluta & sub Elementorum corticibus vel siliquis occultata cum certo corpore balsamum quoddam solis Paracelsicis notum & parabile creent. Necessarium est studio nouitatis excæcatum esse, quisquis hic iudicat aliam rerum generationem ab Hippocrate introduci, quàm per Elementorum mistionem à Peripateticis traditam. Differt in eo maximè & ferè solo; quod mistionem non facit ex omnibus quatuor Elementis, sed duobus tantùm. Veruntamen excusari potest, si dicamus eum nominatim mentionem ignis tantùm & aquæ fecisse, quia in mistione principes partes obtinēt ex omnium sententia: non tamen ob id alia excludere noluisse. Sanè ignis est præcipuè figurare, formare, fingere: aquæ autem figurari, formari, fingi. Vt autem effigiem figurámue retineat, terræ admistione opus fuit. Notandū porrò est, quod dicit ignē πάντα

Quo differat Hippocrat. à Peripateticis.

Ignis munus.

Aquæ munus.

Terræ munus.

διὰ παντὸς mouere posse. Hoc enim differunt aliæ qualitates à caliditate & frigiditate, & cætera, quod non totas res per totas alterant ac mouent: cuius rei causa solas has mistionem veram efficere posse mox ostendemus. Cæterùm quando rem nullam perire dixit aut fieri, sed omnia esse prius, ex sententia priscorum loquitur, materiæ omnem essentiam adscribentium: contra quos tam sæpè disputat Aristoteles, & quidem consentaneè Sacris literis. FVRN. Memini apud Ecclesiasten me similem legere sententiam, nihil videlicet nouum esse aut fieri sub Sole. Generatio vna, inquit, labitur, succedit altera, terra autem in seculum stat. Oritur Sol & occidit, & ad locum suum regreditur. Ventus quoque circumeundo pergit, & ad circuitus suos reuertitur. Flumina pergunt ad mare, & reuertuntur illò vnde venerant, vt rursum redeant. Item omnia pergunt ad locum vnum: omnia sunt ex puluere & reuertuntur in eundem. Sic ferè Hippocrates: ἕκαστον πρὸς πάντα, καὶ πάντα πρὸς ἕκαστον τ' ὠυτό. ERA.

Quomodo nihil aut fiat aut corrũpatur iuxta Hippocratem.

Sententia Ecclesiastis.

Differentia inter Solomonis & Hippocrat. sententias.

Dispares sunt Solomonis & Hippocratis sententiæ. Ille namque vel non loquitur de rerum corporatarum generationibus, sed de hominum actionibus & affectibus: vel eadem dicit specie esse, fuisse, futura esse, non numero. Ideo generationem aliam præterijsse, aliam successuram esse ait. Non ergo hanc & illam putauit eandem esse. Terram autem, hoc est, materiam eandem permanere affirmat itidem: quomodo etiam ex puluere omnia facta, & in eundem omnia iterum resoluenda dicit. Ergo eadem sunt ac fiunt, & non sunt. Eadem specie, non eadem numero. Sanè conuersionem Solis hesternam cum hodierna vnam esse numero nequaquam putauit Salomon. Hippocrates autem non ad speciem respexisse, verùm ad materiam oculos animumque cum Antiquis conuertisse videtur.

Hæc quia omnium vna eſt, ex omnium ſententia, non malè dixit huius ratione omnia vnum: & vnum omnia eſſe. Idem enim Solomon quoque aſſerit: ex puluere facta eſſe omnia, & in eundem reuerti omnia. Ergo vnum ſunt omnia, ſi materiam ſpectes, de qua Hippocrates locutus eſt. Omnia namque ex aqua & igne miſtis generantur: & in eadem demum reſoluuntur. Fit etiam noui nihil, ſi ſpecies rerum conſideres, atque de naturali generatione loquare, vt Solomon dixit. Quicquid enim factum olim fuit, nunc etiam fit: & quod nunc fit, olim quoque factum eſt. FVRN. At conſtat ſpecies quaſdam interijſſe, ac proinde non *Vtrum ſpecies aliqua*
eſſe nunc, quæ fuerunt olim omnia. Quippe cinnamomum, quale nobis author ad Piſonem deſcribit, *poßit interire.*
(vt alios mittam) nullus hodie vidit, tametſi regiones, in quibus naſci ſolebat, notiores hodie ſint Luſitanis atque alijs, quàm Auguſti ætate Romanis fuerit Germania: Balſamum verò vbi nunc reperitur? Laſerpitiũ quoq; interijſſe conſtanter affirmant, qui harum rerũ cognoſcendarum ſtudioſi noſcuntur. Quomodo ergo ſcripſit Hippocrates, *καὶ ὔτε ζῶον ἀποθανεῖν οἷόν τε μὴ μετὰ πάντων*? Aut ſi de ſolis animalibus loqui dicas Hippocratem, qua ratione diſcipuli Paracelſi rectè affirmauerint ſpeciem nullam interire, niſi vniuerſa ſimul pereant? ER. Hippocrates ſuæ hypotheſi conſentanea dixit. Non enim videtur animal perire aliquod poſſe, manente materia & qualitatibus eiuſdem. Sicut enim generata prius ſunt, ita eiſdem manẽtibus cauſis porrò quoq; generabũtur. Non ergo poteſt animalis materia perire, niſi pariter aliarũ rerũ omniũ materia pereat: cum ſit *Hippoc. nõ*
eadẽ omniũ. Quibus ſe argumẽtis alteri defendãt, ipſi *probauit ſe*
viderint. Nos enim ſecretas illas ſpecies in elementorũ *mina in ele*
abyſſo ſiue in orco ſine corpore latẽtes nõ agnoſcim⁹. *mẽtis laten*
Eaſdem neq; Hippocratem in preſente libro agnoſcere. *tia.*

probauimus. (Quamuis nec sibi nec aliỹs consonantia
1 in eo tradere videatur.) Primùm quidem, quia ex igne
& aqua non corpora tantùm, sed etiam animas nostras
2 effingat & componat. Deinde quòd vim & facultatem
3 agendi omnem qualitatibus primis assignet. Præterea
quòd prædicta duo elementa sufficere sibi & aliỹs rebus cunctis asseueret: hac inductus ratione, quod nimirum in se habeant omnes vires quæ generandis a-
4 lendisque rebus sufficiant. Item quòd omnes species
ex horum mistione nasci seu ab eisdem mistis secerni
autumet: ac manifestè rerum generationem dicat esse
mistionem, corruptionem autem misti dissolutionem.
5 His iam illud addamus, quod ideo dissimilia ab his generari opinatur, quia nunquam quiescunt, sed continuè alterantur. Non ob id varias res gigni censet, quia
semina ex orco prodeant in lucem, sed quia nunquam
6 desinant elementa mutari. Denique quòd opinionem
illorum reprehendit, qui ex Orco generata prodire in lucem arbitrabantur. Per orcum nihil aliud potuit intelligere, quàm abyssum seu inanitatem & vacuum Paracelsicorum. Etenim cum animal nullum mori posse ait, in nihilum seu in incorporeum verti non posse significat. Qui putat Hippocratem dubitauisse, vtrum animalia mortem patiantur hanc, quæ est animæ à corpore seclusio, mente mortuus est, vtut aliâs viuat. Quid enim arte sua tentauit aliud, quàm à morbis & morte præseruare ac liberare mortales? De alia ergo morte loquitur, nempe de reductione corporis ad non corpus. Docent apertè, quæ mox addit verba, οὔτε τὸ μὴ ὂν γενέσθαι οἱόντε μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται. Hæc, inquam, ratio eius insulsa est & fatua, nisi per has voces, μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται intellexerit nihil, siue nullam materiam. Quoniam quod ex semine generatur habet materiam vnde generetur. Hæc

Hippocrat. non dubitauit an animalia moriantur.

vbi

vbi desit, reuera nihil est vnde generetur res corporea. In summa, quæ sequuntur omnia absolutè probant, cum de materia loqui ex qua res naturales fiunt, & in quam postremò iterum soluuntur. Ex orco igitur prodire, est ex non materia fieri: quod impossibile rectè iudicat. Quoniam ex non materia corpus materiatum facere præter creatorem vis nulla potest. Tantùm igitur abest, vt ex orco res protrahat, vt ex eo nasci aliquid posse impossibile ducat. FVRN. Cùm fatetur nihil noui in generatione fieri, vtique intelligit semina antea latuisse in Elementis. ERAST. Si per semina habilitatem materiæ intelligerent, tolerari possent. At cùm substantiam incorpoream ab elementorum natura longè diuersam, intraque ea latentem sic nominant, explodendi sunt. Iam enim ostensum est, Hippocratem res omnes ex elementis generare per variam alterationem & mistionem, non per latētia in ipsis semina, qualia ipsi somniant. Elementa, inquit, sufficiunt generandis rebus omnibus suis proprijs viribus, & propter mutuam actionem & passionem diuersas rerum species producunt. Latent igitur semina rerum in elementis: quatenus habilia sunt, vt certis mensuris & proportionibus mista alterataque res quasuis gignant. Noui autem ideo nihil dicit fieri, quia corpus non fit nouum, sed ex vna materia, quæ neque oritur neque interit, omnia fiunt, & in eandem rursus resoluuntur. Noua fierent, si ex non corporibus corpora fierent, quod Paracelsici inscitissimè asserunt. Sic accipiendum est quod dicit: Generari & corrumpi idem sunt: Commisceri & secerni idem sunt: Generari & cōmisceri idem sunt: Interire, diminui, separari, idem sunt. Quomodo eadem hæc sunt, si contraria sunt? Contraria esse neque ignorauit, neque non dixit. Mox enim addit, ὁ νόμος γὰρ τῇ φύσει περὶ τούτων ἐναντίος. Idem igitur

Ex orco prodire quid sit apud Hippocratem.

Quomodo semina rerū in elemētis lateāt iuxta Hippocratem.

Generationē et corruptionē idē esse quomodo dixerit Hippocr.

sunt, quatenus circa vnum idemque versantur: quod est materia rerum omnium mutabilium. Hoc ipse hisce verbis indicauit. ἕκαστον πρὸς πάντα, καὶ πάντα πρὸς ἕκαστον τ' ωὐτό. Quomodo singula ad omnia, & omnia ad singula idem possunt aliter esse, quàm quòd ex vno sunt vniuersa? Quippe differre res, vt neque visu neque facultate simile aliquid inter se habeant, paulo antè dixerat. FVRN. Quid sibi vult Hippocrates, cum generari dicit res per secretionem, ac γένεσιν & ἀπόκρισιν eadem facit? Sanè videtur separari nihil posse, nisi quod actu iam existit. Si ergo ex Elementis res secernuntur, prius vtique insunt, tametsi fortasse id nos lateat. ER. Non esse vnicum huius nominis significatum, nec eodem semper modo vsurpari nullus nescit. Hippocrates hîc ponit pro generatione, propterea quòd, quæ per mistionem Elementorum generantur, à totis Elementis separantur: & velut partes quædam abscindun tur à reliquo eorũ corpore. Arbitror, clarissimè nunc te videre, quanta impudentia sit illorum, qui ex hoc libro conantur imperitis persuadere, Hippocratẽ à Paracelso stare, & nescio quę fictitia semina rerum omnium in Elemẽtis abscondita agnouisse. Nunc tractationi de elemẽtis finẽ tandem imponemus. FVR. Non refragor. Iãdudum enim cupiebam de mistione audire, quid sentiendum mihi censeas. ER. Hîc quoque primùm exponam, sed breuiter & concisè, quæ de mistione rectè tradiderunt veteres: deinde nouam nouorum Philosophiæ veræ contemtorum mistionem excutiemus. Sic enim magis apparebit, quamfœdè aberrent à veritate. Non est necesse, opinor, vt mistionem esse probem in rebus naturalibus. Sensus enim nostri locupletissimi sunt testes. Et ne Paracelsicos quidem hactenus insanire arbitror, vt hac de re ambigant: licet aliâs ignem calidum esse negaturi potius videantur, quàm veris

γένεσις & ἀπόκρισις idem sunt Hippocrati, & quomodo.

De mistiõe.

veris & vſitatis acquieſcere velint. At miſtionem eſſe, vel ob id negare non poſſunt, quia ipſi quoque, alia tamen ratione, introducunt. Nomen porrò miſtionis non eodem modo ſemper & vbiq; ab authoribus vſurpatum fuit. Etenim aliquando congeriem & aceruum rerum commiſtarum, vt milij, tritici, aliorumq; talium ſuperficies ſuas ſeruantium, ſignificat. Interdum compoſitionem duorum, vel trium, vel plurium corporum ita inter ſe confuſorũ, vt, quãuis ſingulam naturam ſeruent, ac aliquando ſeparari iterum poſſint, vnum tamen ex omnibus confectum corpus denotat. Talis eſt crama, ex vino & aqua compoſitum corpus: quod non eſt vnum forma, ſed continuatione tantùm. Etſi.n. neq; vinum neq; aqua terminis ſuis ſeparata ſunt, ſub forma tamen ſua naturali vtrunq; ſic continetur, quomodo in argento ſæpe aurum ineſt: ac per aquam nominatã fortẽ ab eo ſecernit. Tale quoq; corpus eſt Melicratũ: itemq; hydromel, aliaq; infinita per artem compoſita. Tertiò ſumitur ꝓ corpore ex pluribus rebus cõpoſito, vt ex omnibus vnum quiddam ſit factum à componẽtium omnium natura diuerſum: formamq; poſſideat à formis componentium prorſus differentem. Quę ſic miſcentur, ea demum verè vocantur miſta. Quoniam quæcunque miſcibilium formas, vt Elementorum, retinent, imperfectè miſta putantur. Horum alia ex vno fermè Elemento conſtant, quod aliorum propemodum qualitatibus ſolis affectum ſit, vt ſunt aqua marina, aqua pluuia, cinis, ros, & huius farinæ alia plura. Quædam ex pluribus quidem ſunt in vnũ corpus coactis conflata, ſed à frigore ſunt condẽſata & compacta: quod diuerſas ſimul materias cogit, vt hyemali tempore experimur. Huius generis in aere quoque multa naſcuntur, veluti nix, pruina, grando: & in ſubterraneis lapides metallici: aliaque talia plura. Perfectò

Miſtiõis nomen uariè uſurpatur. 1 2 3 *Differẽtiæ imperfectè miſtorum.*

Subſtantiam porrò quis neget nobiliorem eſſe accidente? Quare non principia fuerint miſtionis, ſed inſtrumenta ſolummodo. Sed nec vt inſtrumenta neceſſariò videntur requiri, cum ſine eis formæ tam poſſint efficere miſtionem, quàm poſſunt alia multa facere. E R. Ad priora facilis eſt reſponſio. Non enim ſic dicimus eſſe principia, vt principes cauſas ſtatuamus, ſed vt inſtrumenta eſſe dicamus, ſine quibus forma nulla miſcere poſſit. Si recordaris eorum, quæ ex Ariſtotelis ſententia ſuprà diſputauimus, non eſt cur hìc aliquid amplius dicamus. Negat Ariſtoteles calorem & frigus per ſe ſola carnem aut os generare: pedem aut manum figurare: ſed denſare, cogere, indurare, rarefacere, fundere, mollire, ſolum poſſe. At idem qualitates eaſdem, in primis autem calorem, ſub imperio & rectione formæ omnes actiones naturales peragere incunctanter & verè affirmat. F V R. Quæ igitur eſt forma illa miſtionum opifex? E R. In genere dico tibi eſſe mandatum Diuinum, quo in creatione præcepit elementis, vt inter ſe pro ſingularum rerum generatione concinnè conuenirent. Ad quam rem cœlorum cõuerſiones non parũ faciũt, vt à Philoſophis rectè fuit expoſitum: niſi quod his plura tribuerunt, quàm par ſit. F V R. An non poſſunt igitur formæ miſtionem efficere abſque qualitatibus? E R. Non poſſunt. Etenim ſi formæ primò nullis interuenientibus qualitatibus agerent eo modo, quo in præſentia loquimur de actione & paſſione, primò quoq; paterentur. At quæcunq; per ſe primò patiuntur à contrario, per ſe quoq; primò corrumpuntur. Iam verò certum eſt ex omniũ rectè philoſophantium ſententia, formas per ſe primò nec generari nec corrumpi, ſed compoſita ſolummodo tum naſci tum interire. Res propemodum in formis ita habet, vt in habitibus & diſpoſitionibus: quas Ariſtoteles primò

Qualitates primæ ſunt inſtrumentales cauſæ miſtionis.

Miſtionis opifex.

Formæ primò nec agunt nec patiuntur.

nim credimus sensibus nostris, euidētibus rationibus, doctorumq; hominum omnium seculorum & locorū cōsensui, quàm rudissimo, inertissimo, & execrabili Mago diuersum absq; vlla ratione adferenti. In vera mistio ne diximus, mistum aliud fieri ab illis, ex quibus mistū est. Non potest autem hoc euenire, nisi tota alterentur. Equidem nec prorsus interire, quæ miscentur, oportet (esset enim generatio, non mistio.) nec nihil mutata permanere. Sic .n. non fieret mistio, sed vel confusio, vel compositio, vel coaceruatio, vel tale quippiam aliud. Hactenus igitur mutari oportet, vt ex eis aliud fiat, atq; ipsa potentia insint: & quidem sic insint, vt separabilia sint. Alteratio porrò talis à solis primis qualitatibus, quas effectrices vocant, expectari potest. Miscceri ergo hoc pacto illa solum possunt, quæ prædita sunt his qualitatibus. At primò ac propriè eas obtinuerunt elementa. Primò igitur hęc sunt mistionis materia: mista secundo loco, quatenus videlicet participarunt iam dictas qualitates. At calida sunt, frigida, humida, sicca, quatenus ex elementis qualitates hasce primò obtinentibus composita sunt. Quare mistionis quoque materia sunt, quatenus ex elementis conflata sunt. Cæterùm quia difficile est, corpora crassiuscula se tota inter se agendo ac patiendo alterare, facilè diuisibilia esse conuenit, quę misceri citò debent. Promptius igitur parua magnis, & humida siccis, ac non lenta lentis misceri poterunt. Quæ diximus, apertè probant, mistionem esse Docent eadem quid mistio sit, quę misceā tur, quomodo, & à quibus fiat. Qui plura cupit, Aristotelem legat luculentè hac de re scribentem in cap. vlt. lib. 1. de Ortu & interitu. Summa est, propriè illa misceri, quæ & alterare & alterari tota possunt, vt ex ipsis iunctis aliud quiddam fiat. FVRN. Ergo & Cramæ compositio propriè vocabitur mistio. Nam aliud est

Facilè miscibilia.

Crama, quàm aqua & vinum. Et pro diuersa horum proportione differunt etiam inter se huiuscemodi *Cramatis mistio qualis sit.* mistiones. E R. Tam non est aliud crama à vino & aqua, quàm non est aliud aceruus frumenti & milij, quàm frumentum & milium: nisi quod hæc à se inuicem facilius, illa verò difficilius separantur. Cuius rei causa est, quod hæc superficies suas integras seruant, nec diuiduntur in partes, illæ superficies suas perdunt, & in minutas partes distrahuntur. Equidem in aceruo vnumquodq; granum totum quoddam remanet pro *Differētia Cramatis et Acerui.* pria sibi seruata superficie: cum in cramate vinum & aqua inter se continuentur, amissis proprijs superficiebus, ad vnum corpus efficiendum. Quanquam verò mutatur in talibus eorum, quæ miscentur, proportio, nunquam tamen mutatur species & natura. *Crama à cramate quomodo differat.* Differt igitur crama vnum ab alio ratione maioris ac minoris: natura & substantia non discriminantur: quomodo os à carne, neruo, cartilagine discrepat. Iam cum alterare atque alterari illa solum tota possint corpora, quæcunque caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, sunt prædita, necessarium est, vt illa corpora prima sint mistorum materia, in quibus qualitates nominatæ, quarum beneficio fit mistio, primò insunt. Etsi namque inter alias etiam qualitates sit contrarietas, vt inter grauitatem & leuitatem, non támen altera harum corrumpit alteram. Non enim corpus graue iuxta leue positū grauius effici t, cum calidū corpus frigidum tangens, ipsum omnino calefaciat. Cæterùm quatuor pdictę qualitates maximè sincerę ac primò reperiūtur in elemētis quatuor, igne, aere, aqua, terra. Hęc igitur prima sunt mistorū materia. Si alia corpora misceri cōtingat, ideo misceri cōtingit, quia & quatenus elemētis ac prędictis qualitatib. dotata sunt. *Mistionis quędā proprietas.* Aliā insuper habet mistio proprietatē, vt sit cōpositio ex talibus,

libus, quæ, priusquam miscerentur, seorsum subsiste-
rent, aut saltem subsistere possent: & postquam mista fuerint, separari iterum valcant: quod Aristoteles his verbis exposuit, φαίνεται δ' ἐ μιγνύμενα πρότερόν τε ἐκ κε χωρισμένων σωιόντα, καὶ δυνάμενα χωρίζεσθαι πάλιν. Quo fit, vt non rectè dicatur sanguis mistus ex pane, carnibus, vino, caseo: cum hæc è sanguine secerni nunquam possint. Quoniam in sanguine talia actu non insunt. Non enim esset sanguis diuersum ab his aliquid. Nec potentia quoq; talia continet sanguis, vt hoc in loco de Potentia loquimur. Non enim potest sanguis in eadem illa corpora vi naturali distingui. Non ergo ex his mistus est sanguis, sed generatus. Ex elementis autem mista omnia conflata sunt: quoniam ex omnibus separari possunt: & actu tamen non sic insunt, quin mistum tota natura ab omnibus diuersum existat. Stanni igitur cum ære aut argenti cum auro compositio, non est vera mistio, neque vini & aquæ confusio. Etsi enim ex his vnum corpus continuatione factum est: non tamen vnum natura est, nec diuersum à componentibus est. Actu namq; componentia insunt, quantumuis oculi non videant. Impossibile autem est, vt compositum natura differat à componentibus, cum in compositione naturas suas singula seruant. Adde quòd nō poterit quælibet pars misti illiusmodi mista censeri. Est enim in cramate aliquid, quod non est aqua: & in auri massa, cui vel argentum, vel aliud metallum permistum fuerit, quod non est aurum. Si hæc noui Reformatores considerassent, ac rectè percipere studuissent, non tantùm Philosophos quosdam ociosis certaminibus se oblectantes, & inutilibus disputationibus veritatem sæpe obscurantes accusarent, sed multò magis se ipsos condemnarent, quòd non magis ipsam veritatē inuenire studuerint, quàm altercationes ina-

Vnum continuatione, & natura, differunt.

nes cognoscere. Non enim saxa Sisyphi ab illis ablata recipere ipsi: sed inutilibus relictis vtilia consectari debuissent. Qua etiam ratione nullo negocio ex quæstione illa sese extricauissent, vtrùm substantiæ elementorum, an qualitates solùm misceantur totæ totis. Etenim nec Stoicos mutuam corporum penetrationem concedentes probamus: nec Empedoclem, atq; alios pro mistione compositionem supponẽtes laudamus: neç in misto, quæ miscentur, actu comprehendi asserimus: sed potentia inesse tantùm dicimus: & quidẽ hoc modo, vt separabilia sint ex parte misti qualibet. Hac sola via possumus rectè vereq; defendere, nec actu inesse miscibilia, sed ex ijs aliud genitum esse, nec interijsse tamen prorsus, sed seiungi iterum posse: & nec se penetrare corpora, cùm sit impossibile: nec solas tamen qualitates misceri. Non enim aliud fit ex miscibilibus, cùm eorum qualitates solæ confunduntur, non alteratis eorum substantijs. Hæc de mistione referre duntaxat volui, vt quæ putem sufficere instituto nostro. Qui plura desiderat cognoscere, ex Aristotele poterit discere totam hanc materiam dilucidè explanante. Iam quid Paracelsi spiritui visum de hac re sit videamus. FVR. Negat is omnem mistionem ex elementis. Quippe res omnes non ex omnib. aut pluribus elemẽtis, sed ex vnico factas, enutritasq; contendit. Quo posito, non est cur de mistione elementorum solliciti simus. Res quælibet, inquit, in Meteor. suis, vnicum in se habet elementum, (vt herba quælibet terram, lapis aquam.) nec plura in se habere potest. In lib. 2. ad Athen. Elementa simul esse nequeunt: nec res vlla est composita, vel ex quatuor, vel tribus, vel duobus elemẽtis, sed constant ex vnico singulæ. Huc pertinet quod suprà citauisti, singula elemẽta suos peculiares producere fructus, qui nihil habeant cum aliorum prolibus commune,

Substantiæ ne an qualitates elementorum misceantur.

Spiritus Paracelsi quid statuerit de mistione.

mune. ER. Facit hîc, quod facere vbiq; solitus fuit. Etenim non solùm scribit ex quatuor elementis constare corpora hæc visibilia, verùm etiam inuisibilia. In libro de Podagræ spec. ait: Homo ex quatuor elementis factus est: ideo in his viuit ac moritur. Quoniã ex quo constat, ex eodem viuit, sanus est, ægrotat, moritur. Suprà hæc citauimus: In herba qualibet insunt elementa quatuor duplicata. In 2. Archid. sic quatuor elementa dicit in re qualibet inesse, quomodo acetum atq; vinum insunt in oxycrato: vel acetum & aqua in mulsa. Sanè substãtialiter & essentialiter inesse dicit, vt suprà monui. In Parag. hæc habet: Cur expetit cibum homo? quoniam ex terra est. Cur bibere optat? quia ex aqua cõstat. Cur respirare cupit? propterea quòd ex aere cõpositus est. Cur deniq; calefieri vult? quia ex igne conflatus etiam est. Multæ sunt aliæ sententię similes, quarum aliquas iam antè recensui. Suffecerit autem vna hæc ratio, ad probandum, quòd ex quatuor elementis corpora nostratia componat omnia, quòd nimirum singula dicit, in eadem resolui posse arte Chemica.

FVR. Ad hanc responderi variè posset: sed cupio prius, audire, quomodo inuisibilia corpora ex elementis architectetur. ER. De his ita scribit: Corpora inuisibilia in se habent omnia elementa: & in omnibus operantur. Emittunt ex se ignem & virtutem sui elementi. Etiam aerem instar hominum respirantium. Aquam itẽ more meientium. Terrea quoq; sunt, & de terra sumuntur: quod sic intelligere debes: Terræ liquor continuè ebullit, vaporesq; subtilissimos tollit in altũ. Ab his nutriũtur inuisibilia vnà cum firmamento, vt quo sine durare nequeant. Nam corporata & incorporata esse ac bibere necessum est. Quæ causa est, vt ex terra oriantur lapides, sed ex congruente spiritu naturæ suæ. Et paulò post: Omnia inuisibilia per uisibilia

Corpora inuisibilia fabricat ex elementis Paracelsus

» foueri; ali, conseruari oportet, cum quibus etiam dis-
» soluentur, finemque consequentur. FVR. Si verum
Cœli & spiritus incorporei constant ex fumo. est pronunciatum Physicum, ex eisdem res quaslibet ali, quibus constant: atque fumo aluntur cœli, & spiritus incorporei, ex fumo etiam compositi sunt. ER. Res eisdem constare ac nutriri concedit in plurimis locis Paracelsus: quoniam negare non posse aduertit. Non veretur interim contrarium quoque pro more suo asserere. Considera hîc obiter, quæso te, quomodo sen-
Contradictiones aliquot Paracelsi. tentias istas sis conciliaturus. Res ijs aluntur, quibus constant. Res naturales singulæ ex vno elemento compositæ sunt. Vnius elementi fructus nihil egent alijs elementis eorumque fructibus. Cœlum ex igne confectum est. Res quælibet constat quatuor elementis: inque ea dissolui etiam singulæ possunt. Cœlum vaporibus de terra elatis nutritur. Incorporea nutriuntur fumo ex terra exhalante. Elementa sunt matrices & receptacula rerum: conferunt eis nihil aliud, prærerquã quòd hospitium præbent. Dum tu quomodo hæc cõ-
Sententia in horas mutare cuius rei signũ fit. ponas cogitabis, pergam ego. FVR. Clarè iam pridem video, in nulla omnino sententia constanter eum permansisse: sed in dies, imò in horas opiniones infinities mutauisse: quod infallibile vel imperitiæ vel insaniæ argumentum est. Memini iam cum primam rerum vniuersarum materiam, ex qua primùm secretæ sint, & in quã ad extremum dissolui eas oporteat, fumum statuere insensibilem & intactilẽ: in quem haud aliter sint
» abituræ, ac nix & glacies à calore in aquam vaporémue soluuntur. Hinc adeo fit, ait quòd totus mundus in-
» star niuis dissoluatur, & in illã spiritus fumi materiam
» vertetur: seque absque omni sensibili essentia vnient.
» Post hæc iterum generari, quod primò fuit, poterit. Et
» paucis interpositis, sic res quælibet ex inuisibili oritur,
» eoque modo corporea efficitur: & amisso rursus cor-

pore

pore iterum inuisibilis redditur. Postmodum denuò « vniuntur, & in primam materiam resoluuntur. Quan « quam verò sic vnitæ sint, nihilominus diuisæ sunt ha- « ctenus, vt vnæ hospitij, alteræ hospitum, & inhabita- « torum vices gerant. Horum ob id nunc mentionem feci: quia absurda, & pietati non vsquequaq; consentanea semper iudicaui. Quamobrem eis relictis ad illud redeo, quod suprà respondere volui, non absurdè à Paracelsicis vtrumque affirmari, & ex vno elemento conflatas esse plantas, exempli causa, & in harum dissolutione quatuor elementa nihilominus demonstrari oculis. Ponunt enim in singulis elementis tria alia cõprehendi, vt in vnoquoque quatuor insint. Quare facilè in plantæ, quæ ex sola terra conflata dicatur, dissolutione, præter terram, aqua, ignis, aer commonstrari poterunt. Illud absurdius est, quòd salem, sulphur, & liquorem illum, materiam facit primam rerum omnium, ex qua elementa & cœlum per secretionem facta sint: cum in libro de Matrice materiam horum trium dicat inuisibilem, & in loco proximè citato, affirmat fumũ quendam insensibilem & incorporeum, (imò qui ne substantia quidem sit) materiam esse illã, ex qua primò prodierint omnia, & in quam vltimò rursus abeant: in Meteoris tribus illis nihil prius esse contendat. Nam ex his omnia facta esse, vt ex materia prima: ipsa autem ex nullis facta alijs asserit. Nisi ergo fumum, ex quo constitisse omnia ait, in tria illa dissolui probetur, non poterunt prima rerum materia censeri. Quomodo autem probetur; corpus ex inuisibilibus tribus corporibus compositum in spiritu quodã insensibili latere? Si ex corporibus sensibilibus est cõpositus, sensibilem confiteri oportet. Si sentiri nequit, ne ex sensibilibus quidem concreuit. ER. Si elementa nostra impura, cumque alijs mista diceret, faciliùs

Quomodo si ex vnico elemento plantæ concreuerunt, in quatuor dissolui queant.

Materia primatrium elementorum Paracelsi est inuisibilis.

excusarent. Equidem nos quoq; dicimus in terra aerem, ignem & aquam contineri, sinceram terram nullam occurrere: at negamus aerem in terra contentum natura & specie alium esse ab aere vbiuis reperto. Idem de cæteris duobus est iudicium. Cæterùm vel differt aer ille terreus à terra, vel non differt. Si nullum est discrimen, inania verba sunt Si discrepat, necesse est, vt in terra cogitemus quatuor elementa viribus & naturis, non modò ab alijs elementis distincta, verùm etiam inter se discriminata. Quæri proinde poterit, vtrum verè inter se misceantur elementa terræ in rerum ex terra nascentium productione, (sic inquam, vt à componentibus aliud sit compositum) an solùm ita componantur, quomodo vinum & aqua confunduntur? Qui hoc affirmat, confiteri etiam cogitur, res cunctas ex terra natas non magis differre, quàm vinum & aqua diuersa proportione confusa differunt. At crama quacunq; proportione sit mistum, nil est aliud, quàm aqua & vinum. Omnium ergo vires eædem sunt, tantumq; dissident secundum magis & minus: quemadmodum crama cramate magis minusq; dilutum sincerúmue existit. Quod quia absurdius est, meo quidem iudicio quàm vt affirmare audeant Paracelsici, misceri dicent, arbitror, elementa singulorum elementorum. Hoc videtur sensisse multis in locis Paracelsus, præsertim cũ metallorum varietatem è varia mistione elementorũ nasci, atq; ob eam species eorum dissimiles esse scribit. Item cùm ex vno elemento calido res omnino dispares, noxias & salutares, calidas & frigidas generari asserit. Idem discipulos credidisse suspicor, cùm beneficio balsami contendunt repugnantia elementa concordi lege ligari. FVR. Non in elementis aut corporibus ex eisdem concretis insunt rerum vires, sed in Balsamo siue semine radicali cuiusque rei. Corpora namque semper

Nota.

Paracelsus elementa misceri aliquoties concedit.

ſemper & vbique ſunt mortua & ocioſa: nec ſunt aliud quàm tegumenta, & veluti ſiliquæ balſami: quod in quaque re ineſt, actionumque omnium cauſa, & author exiſtit. ER. Facilis es in affirmando, at ſegnis & tardus in probando. Ego tibi dico, rerum naturalium vires neque exiſtere, neque imaginabiles eſſe abſque ſuis ſubiectis. Sunt enim res inſeparabiles: per ſe inſtar animæ noſtræ, vel ſubſtantiarum ſeparatarum ſubſiſtere nulla ratione poſſunt. Quamobrem neque definiri neque cogitari ſine ſuis ſubiectis queunt. Hoc dicunt Philoſophi, cùm actum proprium in materia propria neceſſariò eſſe aiunt: alibi nuſquam, vel inueniri, vel cogitari poſſe cenſent. Nec hærent in ſuperficie tantùm potentiæ naturales, vt in prima collatione dilucidè expoſitū nobis memini: ſed per totnm ſubiectū ſuum diffuſæ porrectæq; ſunt, vt pars nulla quantūuis minima eis careat. Quòd ſi ergo potētiæ naturalium rerum neq; eſſe poſſunt, neq; agere ſine ſubiecto ſuo, quomodo non pudet Paracelſicos corpora omnia ponere ocioſa? Profectò id, ſine quo actio naturalis nec eſſe, nec cogitari poteſt, ocioſum dici nō debet. Ocioſum namq; eſt, quod, cùm præſens eſt, actioni nihil commodat: & ſine quo æquè promptè illa exercetur. Sanè ſi corpora, cùm debent & poſſunt actionem adiuuare, nihil conferant, ocioſa meritò putentur. At conſtat ſine ipſis actiones à rebus naturalibus edi nullas. Quoniam actiones compoſitorum ſunt, non vel ſolius virtutis ſeu formæ, vel materiæ, ſiue ſubiecti tan tùm. An tu ſine pedibus ambulare, ſine ore comedere, ſine ventriculo cibos coquere aliquem vidiſti? Non puto. Sed nec Magnetis virtutem abſq; proprio ſubiecto reperiſti: nec caliditatem ſine materia, in qua inhæreret, aliquando inueniſti. Vnde igitur iſthæc naſci potuit in quorūdam animis opinio, vt corporū alium

Corporum vſus iuxta Paracelſi aſinos.

Corpora non ſunt ocioſa.

Ocioſum quid

vsum nullum censerent esse,quàm munimenti seu tegumenti? Paracelsus negat linguam loqui, sed hominem,hoc est,animam,vel,sicut ipse ait, spiritum in ipsa existentem putat loqui.Quòd si nihil aliud animę prę-stat lingua, quàm vt tegat facultatem loquendi, cur non absq; lingua loquuntur homines? Constat enim de animæ suæ substantia viribusq; nihil decessisse illis, quibus exectæ casu aliquo fuerunt linguæ. Est ergo lin gua instrumentum animæ,quo loquitur homo,& quo sine loqui non potest.Cęterùm non est instrnmentum tale ,quatenus corpus est, (sic enim aliarum partium opera loqui posset.)sed quatenus tale corpus est, temperamento,figura,naturaq́; tali præditum. Vt his differt ab alijs partibus, ita differt actio eius ab actione aliarum corporis partium Hæc causa est, cur oculus videat,non auris:hæc autem sonos percipiat,non ille.Ratio eadem est aliarum omnium.Falsius igitur falso est, quòd corpora inutilia & ociosa, nullisq́; ornata viribus asserunt.Sed esto,sint corpora thecæ & siliquæ solum,in quibus rerum potestates asseruentur:quid hoc tibi proderit?Equidem sine his thecis neq; esse neque agere aliquid, neq; in scenam mundanam procedere possunt rerum potentiæ. Non negabunt hoc Paracelsici,qnicunq; Radices illas & semina rerum in elementorum abyssis latere,ac digestis temporum periodis in theatrum, quoties à Deo Paracelsi iubentur,prodire dictitant. Dum in profundo inanium elementorum sepulta iacent,nihil agunt:cùm autem in scenam producuntur,tùm demùm,quod agere nata sunt,agunt. Nisi hoc esset, ratio eadem esset in scenam productorum, & ad suas latebras reductorum,inque eis abstrusorum. Quo posito,nulla esset generatio,nulla corruptio, sed essent figmenta omnia.Iam quòd illa semina actu existētia, & corpore spoliata,in elementis ociosè

Lingua quid.

latere

latêre non possint, ex eo constat, quòd ipsa alunt corpora habere in æuum duratura, quibus specierum perpetuitatem ab interitu vindicent. Sed hac de re suprà satis diximus. Illud monuisse in præsenti loco sufficit, scenica illa semina Paracelsi non posse absq; suis thecis & siliquis in Comœdia mundana comparere, ac personam aliquam repræsentare. Sed nec possunt inhistrionum quaslibet seu personas, seu vestes induere: sed coguntur suis naturis conuenientes assumere. Nunquam dicent Paracelsici semen aut radicem asini, exempli causa, corpus pulicis, aut canis induxisse, (Multò minus fabę aut lentis corticem pro tegumento acceperit.) nisi plus insanire Pythagora velint. Ipsi certè scribunt: semen quodlibet elementa & principia corporum assumere suæ naturæ congruentia, non quomodolibet occurrentia. Quæ causa est, vt balsamorum & quintarum ab ipsis vocatarum essentiarũ non sit eadem natura & efficientia, sed planè diuersissimis sint viribus dotatæ. Hoc autem impossibile esset, si eo duntaxat pacto iungerentur elementa, quomodo aqua cum melle in hydromelite, vel vinum & aqua in cramate confunduntur. Ergo cum histrionalia illa semina neque in mundanum hunc ludum absque habitu scenico prodire, neque progressa in Theatrum quippiam agere persona posita queant, siue thecas & vaginas tantùm, siue aliud quippiam esse corpora, in quibus vires naturales, dicas, hoc semper consequetur necessariò, non esse ipsa, vel mortũa vel inania, vel superuacanea. Quòd si qui reperiuntur, qui virtutem seu facultatem seu formam naturalem, extra animam ratione præditam, separabilem esse (aut separatim vel extitisse vel existere posse) credunt & defendere nituntur: hos ego indignos esse censeo, contra quos vel vna syllaba disputemus. Sunt enim omnium, qui à creato

Semina non possunt quamlibet personam assumere.

Virtus ac forma naturalis nulla separabilis est.

mundo vixerunt, hominum rudissimi & ineptissimi: quod vel ex nuper dictis perspiciatur. FVR. Cùm libros discipulorum Paracelsi lego, sæpenumero mihi occurrunt, quæ suspicari me cogunt, eos tale quippiam somniare: cuius tamen ignorantiæ, quia nimis crassa est, insimulare nondum volo. ER. Non minor est insania, ex incorporeis naturaliter fieri corporea putare & asserere: de quo antea diximus. In præsentiarum clarè satis, vt arbitror, ostendi, fructus elementorum corpora habere natura & viribus plurimùm dissidentia: & proinde non illo modo solùm inter se differre, quo melicratum à melicrato differt maiore minoreque mellis admistione. Quare huc redit res, vt, quamuis Paracelsici ex solo vno elemento res multas gigni dicant, sine mistione tamen nō gigni eas confiteri omnino cogantur. At constat, non posse res duas aut plures inter se confusas amittere proprias naturas, ac aliud à se fieri, si non totis alterentur substantijs. Constat secundò, non posse in re aliqua virtutem nouam creari, quæ à componentium facultatibus alia sit, nisi mutuò agere patique sic possint, vt naturas suas mutent. Constat non minus, nullas esse qualitates alias vicina corpora tota alterantia præter caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. His igitur qualitatibus distingui oportet Paracelsicorum quoque elementa: cùm harum causa misceri tantùm possint. FVRN. Mistionem non negant Paracelsici. Nam mistionis subiecta ponunt elementa, corporumque principia: & vtraque seorsim atque inter se simul omnia vniri affirmant. Quanquam non communia & peruulgata illa elementa, sed propria & vnicuique radici consentanea commisceri putent. Neque negant interim diuersa esse ac repugnantia, quæ ad mistionem conueniunt: etsi neque mutua corporum apposi-

Insania est dicere ex incorporeis concrescere corpora.

positione fieri dicant, neque qualitatum discordia & inimica contrarietate. Quoniam spiritualia & dimensionum legibus non subiecta opinantur, cum ad mistionem à seminibus postulantur, (Tum autem primum ex incorporeis corpora, sed planè adhuc spiritualia confici, cùm mistio fieri cœpit:) ac proinde veram mistionem à penetrationis dimensionum periculis expeditam constituere asseuerant. Accusant hoc etiam nomine vestram doctrinam, quòd motorem nullum adiungitis. Neque iniuria effectorem quærunt: vt ego quidem iudico. Vix enim dicere audebitis, elementa se ipsa mouere ad mistionem, hoc est, iustis & consentaneis cuique rei ponderibus per se ipsa confluere. Aliquid ergo esse oportet, quod certa mensura proportionéue cogat, coactaque temperet, quò neque redundet neque deficiat aliquid. Platonici nobis animam quandam Mundi proponunt. Peripateticorum alij nescio quam intelligentiam cuncta moderantem excogitarunt: alij cœlestium orbium rotatores substituerunt. Arabes quidam nescio quam causam aliam confinxerunt. Astrologi stellis hoc munus demandant. Vos autem cui delegabitis? Paracelsici assignant omne hoc officium seminib. seu vitalibus principijs ex Orco seu abysso in lucē prodeuntibus, omni sciētia seu potestate infallibili instructissimis. Hæc processura sibijpsis conuenientia elementa assumere, naturisq; suis congruentia corporum principia constituere: pōderibus iustis permiscere. Fieri hoc, vitalibus tincturis per omnia penetrātibus, omniumq; virtutes secum ducentibus, & validis vinculis sic cōponentib. vt in minima materiæ portione quauis, sensuūq; testimonio planè similari, omnia illa quantūuis diuersa cōprehendātur. ER. Mōstra nobis refers suis authorib. digna. Ostensum est supra, veram mistionem non fieri, nisi ex

Mistionis effector.

Mistionis modus apud Paracelsicos.

miſcibilibus vnum quiddam fiat diuerſæ naturæ à naturis miſcibilium. Hoc autem impoſſibile eſt, ſi non alterentur mutuò, quæ ad miſtionem conueniunt. Etenim compoſitio eſt, non miſtio, cùm confluentia proprias naturas ac vires retinent: quantumuis ſenſuum teſtimonio iudicentur miſta. Sic argentum cum auro vel ære confuſum nequaquam efficit naturam diſtinctam ab vtriſque iam nominatis metallis: tametſi alterius vires minus ſint manifeſtæ. Idem hoc exemplis cramatis, hydromelitis, poſcæ, & aliorum, perſpicuè declarari poteſt: quemadmodum ſuprà expoſuimus. Declarabo alio nihilominus exemplo, vt ab omnibus omnino poſſit intelligi mediocriter doctis. Vinum album ſumito, eique rubei vini tantùm admiſceto, vt totum rubrum videatur oculorum iudicio. An ex his vinis duobus corpus vnum verè ac propriè miſtum putabis conflatum eſſe: ſic inquam, vt corpus iam ſit tertium quoddam, aliud à duobus illis cõfuſis.

Exemplum vinorum albi & rubri confuſorum.

FVR. Non arbitror. Etenim guſtus nos docet vtrumq; ſaporem adhuc ſupereſſe. Apertiſſimè cognoſcet, qui vina miſcere volet ſaporibus manifeſtè differentibus prædita. ER. Oculi ergo iudicant nihil relictum eſſe albi vini, ſed permutatum eſſe in rubrum, dum ſolus hic calor illis apparet. At guſtus rectiùs iudicat album vinum con amiſiſſe ſuam naturam: quantumuis color eius à colore alterius ſit tectus, vt ſpecie ſui oculum diſtinctè, ſicut prius, mouere nequeat. Conſentit huic ratio: Quippe fieri non poteſt, vt rubedo (quæ ex certa elementorum, qualitatum, luminis & opacitatis miſtione oritur: atque in illo ſubiecto ſolo ineſt, quod ita miſtum eſt.) aliud ſubiectum, quàm ſuum proprium, occupet. Quare in rubri vini partibus ſolis remanet, in albi partibus non inſidet. Hic igitur & in talibus omnibus non eſt miſtio verè & propriè dicta: ſed ad ſen-

ſum

ſum tantùm. Ambas Galenus in tertio de Simp. pharm. facultat. capite decimoſeptimo his verbis complexus eſt: καὶ δὴ ἅπαν τὸ μέσον ἐκ τῶν ἐναντίων μικτόν ἐστιν· ἤτοι δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννυμένον αὐτῶν, ἢ κατὰ σμικρὰ μόρια καὶ τὴν αἴσθησιν ἐκφεύγοντα. Mox quærens vtro modo roſaceum dici debeat miſtum, reſpondet non referre ſua ad id, quod propoſitum ibi habebat, vtrum affirmetur: quia ſcilicet ad vtrunque conſequatur propoſitum. Si autem propriè loquendum ſit, ad ſenſum ſolum miſta videri: οἶδα δέ, inquit, ὅτι τοῖς περὶ τούτων λογισμοῖς ἅπασιν, οἷστε ὁ Θεόφραστος ἔγραψε, καὶ οἷς ἡμεῖς ἐν ὅλῃ τῇδε τῇ πραγματείᾳ λέγομεν, ἐπὶ πλέον ὁμιλήσας εὑρήσεις τὸν δεύτερον τρόπον τῆς μίξεως. Si quæras, cur non verè miſceantur colores iſti: reſpondeo tibi, ideo fieri: quia non ſint qualitates corpora cōtigua per tota alterantes. Deinde quia non poſſint in ſubiecto ſeu materia qualibet ineſſe, ſed incerta ſolummodo: nempe in certo modo miſta. Sed caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas, & aptæ ſunt in quauis materia, ſimplici, in quā, & quomodolibet miſta recipi, (Non enim ex miſtione oriuntur, vt prædictæ, ſed in ſimplicibus elementis inhærent, miſtioniſque principia & elementa exiſtunt.) & contigua ſeu propinqua corpora alterare tota poſſunt, ſiue ſimplicia ſint ſiue compoſita. Totam namq; creati ſublunaris mundi materiam vnaquæq; harum, depulſa contraria, occupare nata eſt. FVR. Quid ſi quis reſpondeat, in tali confuſione ſubſtãntiarum fieri penetrationem: & proinde album vinum rubrum fieri? ER. Explodetur talia affirmans ab omnibus eruditis. Sed quid hîc eſt opus argumentis, vbi ſenſus nos veritatem docent? Si ſubſtantiarū penetratio fieret, non plus occuparēt ſpacij vina ambo miſta, quàm alterum ſolum. At ſenſus nobis contrarium demonſtrant. Suum ergo vtrunque locum occupat. FVR. Quî fit ergo, quòd non

Cur colorata, quoad talia ſunt, non miſceantur verè.

æquè cernitur vtriusque color? ER. Quilibet sensus vna aliqua sensibilium specie magis percellitur occupaturque, quàm alia. Hinc fit, vt hac præsente alias minus percipiat. Cum primùm autem species aliqua sensus instrumentum occupauit, alias deinde non percipit, præsertim minus mouentes. Sic amara pauca magnam dulcium quantitatem eò vsque alterant, vt amara omnia videantur: cum è diuerso dulcia non hebetent tàm facilè amara. FVR. Velim huius causam cognoscere. ER. Nimis longum foret eam hîc explanare: vbi hoc solum fuit propositum ostendere, quæ sic confluant, vt proprias naturas seruent, quantumuis iudicio sensus mista videantur, confusa tamen solum ac non verè proprieque mista esse. Perstat igitur hoc, quod secundo loco diximus, in vera mistione requiri, vt miscibilia se invicem alterent. Tertiò diximus opus esse, vt non quomodolibet se alterẽt mutuò, quæ ad mistionem conueniunt, sed vt alteratio sit totam rei substantiam peruadens ac mutans: qualis à Galeno ἀλλοίωσις vocatur. Nam quorum superficies tantum alterantur, proprias naturas non mutant: nec vires nouas adipiscũtur. Veruntamen sic alterari ea oportet, vt nõ omninò intereant, sed vt separari rursus possint. Quippè si prorsus interierint, generatio est, non mistio. Pulchrè hoc intellexit Hippocrates in loco, de quo suprà egimus, cum sic scribit: ἐν μέρει δὲ ἑκάτερον κρατέει καὶ κρατέεται ἐς τὸ μήκιστον καὶ ἐλάχιστον, ὡς ἀνυστόν. οὐδέτερον γὰρ πάντως κρατῆσαι δύναται. εἰ δέ ποτε κρατηθείη καὶ ὁκότερον, οὐδὲν ἂν εἴη τῶν νῦν ἐόντων ὥσπερ ἔχει νῦν. οὕτω δὲ ἐχόντων αἰεὶ ἔσται τὰ αὐτά, καὶ οὐδέποτε, καὶ οὐδὲ ἅμα ἐπιλείψει. Tam clarè naturam mistionis exposuit his verbis Hippocrates, vt ex eis sua mutuatus videri possit Aristoteles. Ideo autem adduxi, vt antiquissimos eodem modo de mistione semper locutos perspiciatur. Quòd autem sine ope-

Hippocratis de mistione sententia.

ne opera primarum qualitatum alteratio hæc, de qua nunc loquimur, induci nequeat, longè est manifestissimum: & cùm ab alijs omnibus Philosophis ac Medicis, tùm à Galeno luculentè demonstratum fuit. Sed nec indiget ostensione, si modò animaduertere velis. Percurre animo per omnes qualitates, & vide num præter dictas aliqua reperiatur, quæ admota sibi corpora sic alteret. Grauitas & leuitas ex primis sunt qualitatibus, fateor. Imò natura fortassè priores sunt, tametsi ortu sint posteriores. Sed harum causa cum res agere ac pati non dicantur, pro principijs mistorum seu elementorum mistioni destinatorum, numerari non possunt. Graue iuxta leue positum, leue non efficit grauius. Nam si plumbum plumis permisceas, nihilo erunt ablato plumbo grauiores quàm prius fuerunt: siquidem substantiæ plumbi nihil eis adhæserit. Si autem gladium aut ferrum pani admoueas, totum fortè dissecaueris, & per omnes partes traduxeris, at naturam eius non immutaueris. Tam enim panis manet, quod erat, cùm est in micas dissectus, quàm cum partes eius cohærerent. Ratio eadem est aliarum qualitatum. Tenuitas & crassities ad penetrationem facilem aut difficilem plurimum faciunt: alterationis causæ per se non sunt. Sic rubrum corpus, nunquam mutat album in rubrum, nisi substantia rubra cum alba confundatur: velut si vinum rubrum cum albo misceatur. At ignis corpora vicina tota alterat, atque alia efficit, etiamsi nulla substantiæ ignis pars ad illa transeat. Toto igne ablato, qui calefaciebat, nihilominus calida remanent, quæ admota fuerant, non in superficie tantùm, verùm etiam in partibus intimis omnibus. Amara, acria, salsa, acida, acerba, alijsque talibus qualitatibus prædita, nunquam contigua corpora suis i-

Mistio non fit sine opera qualitatũ primarum.

istis qualitatibus sic afficiunt, vt suum eis saporem communicent. Si ea alterant, quatenus calida sunt vel frigida id faciunt, non quatenus salsa sunt vel amara. Quoniam hæ qualitates, cum ex certa elemẽtorum mistione proueniant, in subiecto quolibet inesse nulla possunt ratione. Etenim τὸ πρῶτον δεκτικὸν habent suum & peculiare. Quapropter impossibile est, vt salsus sapor in corpus introducatur, temperaturam sortitum à salsitate alienam. Sal ergo propinqua & contigua corpora non donant salsedinem, nisi aliquid eis substantiæ suæ impertiant. Ratio est primarũ effectricium qualitatum, quarum subiectum non est aliquod corpus peculiariter temperatum, sed vniuersa huius mundi sublunaris materia. Primò namq; in elementis insunt: & quia ex his cætera coaluerunt, in rebus alijs cunctis reperiuntur. Patet ex his omnibus, res quaslibet eatenus misceri, quatenus antedictas qualitates primas participant. Quas quia primò possederunt elementa, primò & propriè sunt mistionis subiecta. Salsa igitur, acida & acria, verè non miscẽtur, quoad sunt salsa, acida, acria, &c. Non enim quatenus talia sunt, se mutuò tota per tota sic alterant, vt naturas mutent, ac aliud fiant. Confunduntur solùm, integris seruatis naturis, sicut de cramate dictum est. Cum verè & propriè miscentur, quatenus calida, frigida, &c. sunt, miscentur, non quatenus salsa & amara vel acerba. Quamobrem falsum, absurdum, insanum est, quòd Paracelsici noui de mistione inanium elementorum & principiorum corporum nugantur. Nam si qualitatibus patibilibus, de quibus nunc disserimus, carent, impossibile est propriè misceri. Si harum opera miscentur, improbè dicunt ociosas, externas, steriles, inutiles esse. Planè intollerabile est, quod nihilò plus conferre ad mistionem dicunt, quàm sapores &

Salsa non afficiunt salsedine: uicina absque transmißione substantiæ.

Salsa, amara, acida, propriè non miscentur

res & colores. Hi namque cum sint certi temperamenti effectus, non possunt eiusdem illius causa esse. At illæ cum sint causa craseos, vt expositum est, non possunt absque flagitioso errore cum antè dictis comparari. Falsum & illud, qualitatibus carere, quę miscentur. Quòd si elementa miscentur, nō peruulgata nostra, sed Paracelsica, incorporea, & inania, miscentur sine alteratione specifica. Ergo nō fit aliud ex ipsis, sed cōfunduntur solum, easdemq; rerum omnium corpora virtutes obtinent sola maioris minorisq; ratione discrepantes. Quomodo etiam incorporeæ substantiæ cum corporibus miscebuntur? Quis vnquam sub hoc sole tā vecors & amēs fuit, qui animam cum corpore, aut formā cum materia, vel deniq; substantiā corporis expertem cum corporea misceri putaret? Vincere ac vinci omnia oportet, quę miscētur, vt omnes omniū ætatum & regionū homines scientes rectè censuerunt: quemadmodū vel ex vno Hippocrate possit intelligi. Vincere aūt & vinci mutuò nō possunt, q̄ qualitatib. primis carēt. Hę namq; solæ res totas p̄ totas sic alterant, quomodo alterari oportet, ex quibus verè vnum aliquid fieri debet. Cæterùm quis credat, res incorporeas hactenus esse calidas vel frigidas, vt corpora alterare, & ab eis vicissim alterari valeant? Anima certè nostra nullius cibi naturam mūtat sine calore. Hoc debilitato & fracto læduntur omnes actiones: eo extincto, in corpore perdurare nequit. Vt nec miscet nec generat anima sine qualitatibus effectricibus, ita ne aliæ quidem substantiæ aliquid horum possunt præstare his instrumentis priuatæ. Ex quibus intelligere potes, non argumentis, sed flagris refutandos Paracelsicos, cùm semina sua fingunt ex Orco in τραγικομῳδίαν huius mundi velut ad triumphum procedere & in itinere Elementa incorporea, ac nescio quæ phantastica, vel potius tartarea

Corpora solùm ratiōe maioris & minoris inter se differunt, nō naturis, apud Paracel.

Anima nec miscet, nec coquit, nec generat, sine calore.

corporum principia circumamicire:(Pudet enim nuda in conspectum venire hominum)& comites stipatoresq; corporis qualitates primas,odores, sapores,quantitates asciscere:omniaq; inter se miscere. Si extarēt ista semina,quæ in solo Paracel.cerebro vel potius Tartaro habitant,non tamen vel corpora,vel corporum fumosa Paracelsi principia miscere possent absque auxilio & instrumento qualitatum primarum. Quæ namq; substantia absq; his generat vel miscet vera mistione, creatoris munus exequitur, non creaturæ: quæ primarum qualitatum beneficio miscent ac generant:sicut animę exēplo declaraui. Proinde multos imò infinitos nobis creatores fabricātur:plures videlicet, quàm fatuorum fabros in cœlis nobis commentus fuit Paracelsus:vt in prima collatione audiuimus. Inscitum sanè ac rudem, imò simpliciter stolidum fuisse oportet fabrum illum, (iuxta Paracelsi. placita loquor) qui cerebrum Paracelso finxit,tot monstrorum receptaculum.Sed ad nostra.

Faber Paracelsi qualis extiterit.

Res naturales corporatas esse concedunt omnes homines sani. Et corporum alia esse simplicia, alia mista, similiter confitentur.Nos de mistis agimus. Mista porrò corpora sensibilia esse, sensus docent. At mista sensibilia ex sensibilibus confecta demonstrant tum sensus tum ratio. Probant idem Paracelsici, dum se in elementa visibilia resoluere quæuis corpora promittunt. Cæterùm mista luculentè & clarè ostendi discordia seu mutua actione ac passione primarum qualitatum confici:substantiasque incorporeas seu formas hisce destitutas nec miscere nec generare aliquid posse. Quare falsissimè & inscitissimè affirmatur, mistionem nō fieri qualitatum discordia: & nihilominus repugnantia misceri.Quomodo namq; inimicę qualitates vniētur,si non miscebuntur, & in vnam rem ac terminum conspirabunt? Absurdius est, quòd sensibilia corpora ex

ra ex insensibilibus & incorporeis nasci aiunt. Quoniam nec imaginabile est, quomodo corpora gignantur ex incorporeis. Semper enim compositum retinet naturam componentium. At corporeum esse & incorporeum esse, contradictoria sunt: atque ideo simpliciter absoluteque incompatibilia existunt. Quinimò totis differunt generibus Physicis, vt alterum naturaliter nulla vi possit fieri alterum. Quamobrem impossibile est omninò, vt corpus, quoad corpus est, aliquid in se contineat incorporei: siue corpus simul sit & non corpus. Sed scire velim, quò tandem abeant corpora, quæ prodeuntia destinatis temporibus semina ex incorporeis condunt creántue? Nam permanere hucusque non potuerunt. Vix enim, imò ne vix quidem, capet mundus tot corpora, quot semina post conditum mũdum ad generationem progressa sunt. Equidem infinities fermè prodijssent singula, atq; ob id infinita ꝑpè generauissent corpora. Si resolui iterum putes in nõ corpora, perinde erres, ac si in nihilum labi existimes: quod suprà fieri non posse demonstraui. Certè si potest creata virtus ex corpore non corpus efficere, potest etiam ad nihilum deducere. Dicam vno verbo, impiè mentitur, & quidem sic, vt supplicium quod uis promereri videatur, quisquis pertinaciter contendit, creatam potestatem vel ex non corpore corpus, vel ex corpore non corpus efficere posse. Tacco quòd omnium rectè philosophantium sententiæ contradicit. Quippe vno omnes ore constanter asserunt, corpora generationi & corruptioni obnoxia vel Elementa esse, vel ex peruulgatis Elementis nostris conflari, & in eadem rursus resolui. Elementa in materiam primam ratione duntaxat resoluuntur, re ipsa in eam non similiter corrumpuntur, vt scilicet seorsim subsistat. Hoc enim fieri non posse

Corporeũ & incorporeum cõtradictoria.

Quò abeãt corpora Paracelsica, queritur.

Neq; corpus ex non corpore, neque nõ corpus ex corpore naturaliter efficitur.

retrò demonstrauimus. Dissoluuntur igitur in se inuicem sicut ex se mutuò etiam generantur. FVR. Non videntur hoc sentire, cum dicunt ex incorporeis fieri corpora; ex omninò non corpore fieri corpus, vt mutatio sit contradictoria, sed per incorporea intelligunt spiritus exiles & tenues adeò, vt sensus nostros effugiant. Ex his coactis & densatis corpora fieri sensibilia. Hoc sensisse videtur Paracelsus, cum ad Athen. corpora omnia ex fumo enata concretaque asserit. Idem existimasse discipuli videntur, cum scribunt, animalia ex subtilissimis spiritibus, non corporibus, ali: ex quibus tamē coagulatione corpora constituantur. ER. Vellem ita me posse excusare. Accidit tibi, quod vsuuenire omnibus solet, quicunque falsæ opinionis defensionem suscipiunt: vt, dum se ex vna difficultate explicare tentant, alia se imprudentes implicent. Non enim verum est animalium corpora subtilissimis duntaxat nutriri spiritibus. Quoniam humoribus nondum hactenus attenuatis, vt spiritus inuisibiles atque incorporei appellari vllo modo possint, aluntur. Tam est hic error crassus, vt ipsi oculi eum redarguant, argumentis alijs nullis refelli opus habeat. Quin etiam Paracelsus in Philosophia Sagaci scribit hoc modo: Quomodo potest spiritus gignere carnem & sanguinem? aut qua ratione hæc gignere possunt spiritum? Si per spiritum intelligit substantiam incorpoream, vera sunt quæ dicit: at discipulos crassi & pudendi erroris coarguunt. Si substantiam sic nominat corpoream; tam delirat quàm delirauit vllus post hominum memoriam alius. An non quotidie videmus corpora in halitus solui? Quid magis confutat horum opinionem, imò potius somnium, qui subtilissimis spiritibus nos solis ali audacter & temerariè affirmant? Hác te falsitate inuoluis, dum ex altera euoluere te niteris. Vehementer interim vereor, ne frustra excusationem

[Margin: ..tes omnes ex fumo valuerūt.]

[Margin: Corpora animaliū nō aluntur solis tenuiss. spiritibus.]

[Margin: Excusari nō possunt Paracelsici]

nem

nem hanc adferas. Etenim Spiritus mechanicos inter naturam corpoream & incorpoream ambigentes palàm afferunt ex incorporeis corpora producere. Ergo si spiritus isti (qui vix sunt corpora, adeoque vicini sunt incorporeis naturis, vt inter has & illas ambigant.) ex incorporeis rebus corpora producunt, ex re alia fabricant. Ipsi namque effectores sunt, & proinde pars materialis effectus nulla sunt. Sic mistionem afferunt ijdem tum primùm fieri, cum ex incorporeis corpora, sed planè spiritualia, conficiuntur. Si corpora planè spiritualia conficiuntur ex incorporeis, necessarium est, vt incorporea illa minus sint corporea planè spiritualibus corporibus. At planè spiritualia corpora nulla sub se habent corpora subtiliora & spiritualiora. Confici ergo censent ex quibusdam rebus corporeę naturę planè expertibus. Alibi dicunt, principia vitalia seu radices ac Rationes rerum paulatim ex incorporeis corporea constituere, ex inuisibilibus visibilia producere, magnitudines & distantias in progressu addere. Quid quod vbiq; contendunt corpora ex eiusmodi incorporeis fieri, quæ à dimensionum legibus prorsus absoluta sint? Huius rei causa veram mistionem à corporum penetrationum periculis expeditam iudicant: quia elementa & corporum principia dimensionum legibus non sint subiecta. Ex spiritibus corporeis si corpora cōficerent, minimè ex rebus dimensione carentibus constitui assererent. Sunt enim Spiritus corporei dimensionum legibus perinde subiecti, atq; alia quæuis corpora. An vnquam isti considerarunt qua vi ex tormentis bellicis globi ferrei eijciantur? Quæ huius impetus causa est, si Spiritus dimensionū legibus non sunt subiecti? An non ideo vel disrumpi æs, vel globum propelli intelligunt, quia puluis subirò confertimq; accensus & in Spiritum versus spacium expetit amplius? Sed o- *Qua vi globi tormentorum bellicorum eijciantur.*

ro te, quibus aliis definietur corpus, quàm latitudine, longitudine, & profunditate? FVR. Spiritus mechanicos confitentur corpora esse spiritualia, media, sicut dixi, inter corpora crassa & substantias incorporeas: & eosdem tamen Spiritus à dimensionibus absolutos putant. Quare non admodum firma est ratiocinatio tua: Dimensione caret, ergo corporeæ naturæ expers est. Verba hæc in 8. cap. habentur. Spiritus mechanici & principia generationum à dimēsionibus & corporum angustiis excipiuntur. ER. Non verbis, sed scutica reprimendi sunt huiuscemodi errores. Certè si inscientes talia affirmant, misericordia sunt digni: si scientes, euomunt, aliter quàm verbis & rationibus corrigenda castigandaq; intemperies eorum fuerit. Non enim argumentis conuinci possunt, qui principia negāt omnibus hominibus concessa. Haud scio an post conditum mundum aliquis extiterit, (nisi fortè mentis inops, & asino Cumano rudior) qui corpus dimensionibus carere aliquod existimauerit. Quinimò in vacuo, qui vacuum posuerunt dari, dimensiones finxerunt. Quare ista sinamus, atq; illud eos percunctemur, vtrū corpora fœculenta, rudia, crassa hæc, (sic vocant ipsi.) quæ se resoluere in quatuor vulgaria elementa dictitant, mista concedant. Negare vix audebunt, cum tanta eorum sit diuersitas & virium infinita dissimilitudo. At hæc opera caliditatis frigiditatisq; permutari ac misceri, generari ac corrumpi, oculi nostri vident, ac manus nostræ palpant. Quin ipsi quoq; experiuntur, dum absq; opera caloris vel ignei vel Solaris, vel alius cuiuspiam nec miscere nec segregare quicquam possunt. Idem confitentur, cùm alimento copiosiore attracto, continenter mistiones progredi affirmant. Si enim generatio nutritione continuatur, & rectè Hippocrates dixit, ex eisdem nos ali, ex quibus constamus, vt iidem affirmant:

Vtrū crassa & sensibilia corpora sint mista.

Paracelsici nihil fabricant absq; calore.

affirmant: generàtio autem continuata siue nutritio non fit absq; caloris operatione, prorsus est necessariũ, vt etiam prima generatio & mistio caloris ope sit perfecta. Non enim aliam habet exordij sui causam, & aliam continuationis. Sed huius causa est calor: Ergo & illius. Quòd si igitur semen illud in contexenda sibi veste vtitur his instrumentis, ac sine eis nudum & inutile somnium remanet, quomodo ociosæ & steriles fuerint? aut cur hic potius opus eis habet, quàm in constitutione aliorum corporum? Adde quod ostendere non poterunt, vnde agrestia hæc corpora ex quatuor elementis materiam sumpserint: cum ex vnico singula quædam procreata nugentur. Frustra repetetur, quod iam solidè confutatum nouisti, in singulis tria inesse, quæ non videantur. Si enim cerni nequeunt, quomodo in ea retexent, vt seorsim oculis subijciantur? Quod si inæqualibus mensuris insunt, ac miscentur, qualitates easdem adscribere illis cogentur, quas nos eis assignamus. Erunt itaq; eadem illa, quæ nos proponimus. Nam non inficiamur nos, in terra & aqua etiam aerem & ignem contineri, ac sincerum elementum hîc nullum esse: si exactè rem examinemus. Corporum principia, quæ delirans ex crapula vanissimus Paracelsus confinxit, quæq; discipuli eius ab elementis vbiq; distinguunt, merum somnium, futileque deliramentum esse luculentè suprà demonstraui. Principia corporum nulla sunt in rerum natura præter materiam & formam: sicut simplicia corpora nulla sunt, exceptis cœlis & quatuor elementis. Quod, quia non tantùm sensuum testimonio & rationis iudicio certũ est, verùm etiam à sacris literis comprobatum reperitur, sine impia temeritate reuocari in dubium non potest. Ineptissimum quoq; est, quòd diuersis seminib. diuersa tum elementa tum corporum principia deberi

Causa ortus & conseruationis eadem.

Corporũ principia quæ sint.

aiunt:nisi per diuersa intelligant variatam proportionem ad mistionem confluentium elementorum. Quoniam nulla est in vno elemento diuersitas alia, quàm quæ à mistione aliorum prouenit. Quare si alij & aliter hanc diuersitatem definiunt, tot erunt elementa & totidem rursus corporum distincta principia, quot sunt semina vel vitalia principia. Atqui ex ipsorum sententia in vnoquoq; elemento longè plurima & diuersissima latent semina, quæ ad generationem processura tum elementis tum corporum principijs discrepantissimis se in ipsa progressione vestiunt. Infinita igitur fermè tum elementa tum corporum principia ponere cogentur. Si autem inæqualitate virium & ponderum diuersitatem circumscribunt, quæri potest, qua ratione diuersam in elementis suis proportionem constituant? Nam aut tria illa occulta cum sensibili quarto (Etenim in sensibili quolibet elemento tria alia latere scribunt, vt suprà audiuimus.) æqualiter vbiq; sunt per mista, vel inæqualiter. Si illud affirmetur, ratio reddi non poterit, cur alia alibi fœlicius aut infœlicius proueniant, cum vbiq; omnia æquè reperiantur: ideoque nec generationi nec nutritioni materia deesse possit. Si posterius asseratur, probari ratione vel leuiter probabili nulla vnquam poterit. Etenim si hæc est elementi cuiusq; substantia, vt tria alia in se comprehendat inuisibilia, omninò est necessarium, vt in qualibet eius particula, etiã minima, omnia insint. Si enim in aliqua nõ insint, ea non erit elementum, neq; pars dici poterit totius. F. V. R. Facilè ex hac difficultate se extricauerint, semina dicentes admirabili donorum varietate, multiplici potestate, infallibili quiduis agendi scientia donata esse, quibus instructa vbique elementa, corporum principia, qualitates & quantitatesq; suis vsibus accommodatas assumant. E R. Imò intricauerint se potius.

In elemento vno nulla est diuersitas.

Si

Si namq; elementa vbiq; sunt quadrupla, quouis in loco quælibet sunt parata. Nec errabit semen infallibili notitia ornatum. Quare nec monstra, nec inutila, nec debilitata generabit: nec degenerabunt, seu transplantabuntur (vt ipsi loquuntur) res vllæ. Adde, quòd in omni loco quiduis generari, nutriri, & conseruari poterit. Sed nec discrimē vllum erit corporum, dum & scientia infallibili eadem semper eligunt, & suis officijs æquè aptam materiam vbiq; possident. Errarunt itaq; omnes homines, ac decipiuntur sensus nostri, qui nos docent alia alijs in locis magis minusq; nasci ac vigere. Adest enim causa effectrix validissimis viribus prædita, & infallibili scientia instructa: adest materia congrua: nec deest locus seu matrix. Quibus præsentibus, non poterunt dispariles siderum motus atque externa alia impedire seminum conatum progressumque. Ergo quæ de transplantationibus suis nugantur, cum doctrina & hypothesi eorum pugnāt: & nil aliud sunt, quàm ociosorum & petulantium ingeniorum πρέμματα, quibus tartareum Deum oblectant. At Nobis, quibus calore, frigore, humiditate, siccitate, velut instrumentis opera naturæ peraguntur, magnum ex his impedimentum affertur. Illis, quibus qualitates istæ sunt ociosæ & steriles, ignaui rerum comites, thesauriq; latentes tantùm obscuræ quædam signaturæ, negociū facessere nequeunt. Etenim hactenus solū generationes, nutritiones, conseruationes, accretiones, decretiones rerū promouent, retardant, impediūt, quatenus calorem, frigus, humorē, siccitatem augent vel minuunt. Occultas enim Astrologis & Magis excogitatas influētias non tantùm Philosophia, verùm etiā Sacrę literæ prorsus repudiant. De sacris literis cōtrouersia nobis nasci nulla potest. De Philosophia nullus dubitat eruditus. Quippe proprietates mistorū pendent à mistio-

Transplantatio Paracelsicor. pugnat cū eorum hypothesibus.

Motus siderum varij & calor, frigus, &c. impediūt semina Parac.

Proprietates

nis natura & qualitate, non à causa omnibus communi, quale est cœlum. Tam rudis nullus est, qui cœlum infinitæ putet esse virtutis, vt instar Dei æquè possit in omnia agere. Agit igitur in cũcta hæc, vt pati apta sunt. Quocirca quolibet aspectu, vt vocant, & generat & corrumpit, auget ac minuit, denique quiduis agit, prout res patientes hoc vel illo modo pati idoneæ sunt. Poterit exemplo motus, quod dico, perspicuè intelligi. Philosopi omnes putarunt motum cœli causam esse motuum naturalium omnium, præsertim localium, (De alijs enim motibus in præsentia non est opus vt disputemus.) & ita quidem, vt, si cœli motus poneretur cessare, omnia eodẽ puncto temporis necesse foret quiescere. Hunc tamen cœli motum momento quouis non tantum efficere putant vt grauia deorsum, verùm etiam vt leuia sursum moueantur. Si ergo quolibet temporis puncto, grauia deorsum, & leuia sursum mouentur, & vtriusque motus semper causa est cœli motus, mirari nullus debet, quod dicimus cœlos causas esse vniuersales & communes: atque res omnes etiam contrarias ita mouere, vt singulę moueri aptę sunt. Non igitur impedient cœli ac sidera seminum officia & operationes, sed adiuuabũt potius, vt pro insitis viribus singula munere suo perfungantur. Quippe nõ calefaciendo aut frigefaciendo, sed occultiore duntaxat virtute, (Quæ propter sensibiles siue tactiles aeris qualitates nec hebetantur nec acuuntur.) mouent semina, si Paracelsicis fidem habeamus. FVR. Interim opus est motore aliquo, qui certis mensuris ac iustis legibus elementa ad mistionem deducat, terminum ac modum præscribat, vt omnia ritè fiant. Non enim suapte sponte, puto, ad Comitia certis numeris & viribus confluere apta sunt, cum scientia omni careant, corporumque omnium vt simplicissima, ita quoque inertissima

Exemplo motus intelligitur quid agunt Sidera.

Motor & author mistionis quis.

ma sint.ER.Generatio Philosophis duplex est cognita; vniuoca & æquiuoca. vtraque authorem habet iussum diuinum, quo materiæ partibus omnibus imperauit, vt non solùm sic misceantur,quomodo miscen tur,sed etiam vt certo modo mista certos gignerēt effectus.Hoc autem est inter vtranque discrimen, quòd in vniuoca generatione semper est efficiens actu tale, quale id est,quod generatur:In æquiuoca verò,vt in illis, ex putredine gignuntur, efficiens seu gignens tale extra rem genitam nullum apparet. Quo factum est, vt alij cœlo, alij animæ mundi, aliæ intelligentiæ cuidam attribuerent hoc munus. Quancunque causam ponerent,semper generans potentia solum tale esse, siue potentiam in se habere tale generandi,quale id est, quod generatur,dixerunt. Nos potestatem diuinam, vt iam dicebamus, toti materiæ in creatione rerum à Deo insitam, cum sacris literis ponimus authorem & effectorem: In vtraque est instrumentum calor rei generandæ conueniens:quem in vniuoca,forma generans sub rectione potentiæ diuinæ, in æquiuoca sola potestas diuina materiæ insita gubernat ac regit instar artificis igne rem certam fabricantis. Præcepit Deus materiæ non solùm vt certo modo misceretur, verùm etiam mandauit, quid quomodolibet mista generaret. Nec iussit solum vt ita tum misceretur, tum mista operaretur, sed simul etiam potestatem largitus est hoc ipsum perficiendi, quod perfici voluit. Animalibus, vt homini, exempli gratia,iussit, vt hominem generet, non aliud quicquam: & iubendo simul quoque facultatem donauit hoc ipsum exequendi. Sic & plantis præcepit vt semen gignant, quo se ipsas propagent:ac præcipiendo etiā potentiam impertiuit,qua semina talia nūc pariunt, & ad mundi finem vsq; parient.Quocircà non solùm veræ philoso

Potestas generationis à Deo author.

phiæ sunt iniurij Paracelsici, qui semina ex manibus & vacuis thalamis proserpere fingunt, sed etiam ordinem diuinum sceleratè conspurcant: pœnas sceleris sui à Deo passuri, cùm tempestiuum esse iudicauerit. Etenim vbi Deus apertè iussit creatis rebus, seipsas per semen à se generatum propagare, noui reformatores Dei ac hominum prodeunt dicentes, semina quæuis ab initio creata (si tamen creata semper vel dicunt vel credunt) in abyssis elementorum inanium latere ac dormire, dum digesta tempora hortentur in publicum, larua seu persona prius assumpta prodire. Studēt nihil aliud impij Tenebriones, quàm vt Deum atque homines rideant, sanè constituta omnia conuellant, suæque ambitioni seruire cuncta cogant. At frustrabuntur spe sua plurimum. Deus enim non semper conniuebit ad impios & profanos eorum conatus. Manifestè hoc agunt, vt Naturæ ordinem, quem in hoc mundo Deus esse voluit ac instituit, infament, conspurcent, euertant. Quis est tam imperitus nostræ Religionis, qui nesciat Deum in creatione singulis plantis & animalibus, quæ omnipotente suo verbo terram & aquam proferre iussit, imperauisse, vt per semina à se generata, & ex alimento formata, seipsa multiplicent atque propagent? vbi hîc seminum in abyssis delitescentium mentio? vbi processionis eorum in scenam vestigium in Natura inuenitur? Sensus nostri nos docent, semina non ex inuisibilibus elementis, sed ex animalibus & plantis proficisci. Quæ ex putredine nunc etiam generantur, non aliter nunc generantur, quàm iussa tunc sunt generari, cum subitò existerent: nisi quòd nunc per destinatos motus & præcedentes alterationes materia paulatim præparatur, quæ tùm in non tempore virtute Creatoris apta facta fuit. FVR. Quid si idem hoc per semina intel-

Semina ex animalibus & plantis nascuntur.

intelligere nos velint, quod per iussum Dei seu virtutem diuinam me vis intelligere? Sanè sic aliquando loquuntur, ac si aliquid tale in mentem ipsis venisset. ER. Nemo tam cupit interpretationem inuenire tollerabilem & probabilem, quàm ego. Circumspicio nunc etiam in omnes partes, vt alicubi inueniam, quò tetros, monstrosos, & pestilentes eorum errores excusem. At frustrà passim ferè me excrucio. Etenim hîc quoque consistere nequeo. Nam ponunt semina substantias quasdam esse seorsùm subsistentes, & in elementorum inanitatibus latentes, certis temporum periodis progredi, nauis semper vestibus indutas. Ponunt deinde in quolibet elemento eiuscemodi seminum infinitam propè multitudinem totis naturis à se inuicem discrepantium contineri. Adde quod seminum principia dicunt rerum esse species: quas seorsum subsistere nullus vnquam sanus dixit. Omnia hęc non modò sensibus matris repugnant, verùm etiam cum mandato illo diuino conciliari nulla ratione possunt. Etenim vis illa, qua Deus toti materiæ singulisq; partibus legem imposuit, certos effectus ex se pro diuersitate agentium proferendi, non est à se ipsa distincta in tot species, quot sunt rerum formæ, sed vnica existens in singulis partibus id agit, quod materia pati iussa fuit. Quocircà tantùm ferè est inter hanc virtutem diuinam (quam aliqui Naturam appellarunt.) & species rerum (quæ Naturæ illius quædam soboles existunt) differentiæ quantum est inter Deum, & res creatas discriminis. Semen à semine distingui confitentur genere, specie, proprietatibus, officijs, actionibus: adeoque tot esse, quot sunt rerum species. Diuinam autem vim æquè multiplicem pariterque disterminatam esse, is solus cogitabit, qui amente quouis est amentior. FVR. De mistione &

ad mistionem spectantibus satis iam disceptauimus. Itaque tempus iam est, vt de mistis aliquid dicamus. Vehementer enim cupio de generatione pluuiarum, ventorum, metallorum, lapidum, ac similium tuam audire sententiam: de quibus tam scripsit Paracelsus variè, fabulosè, absurdè, ridiculè, vt meo quidem iudicio Luciani veræ narrationes verissimæ: & scitissimæ historiæ censeri possint, si cum hisce comparentur. Sanè quidem multa Paracelsi, Medica præsertim, magni feci: at quæ de prædictorum similiumque ortu & causis refert, indigna semper iudicaui, quæ vel ipse scriberet, vel nos alij legeremus. Nimis enim absurda & ab omni veritate aliena remotaque videntur esse. ERAS. Imò verò dignissima sunt quæ ille scriberet: tametsi indigna sint, quæ à bono viro, cui scilicet temporis iactura dolet, perlegantur. Scerri potuisset fortasse, siquidem contra solos Philosophos disputauisset: non etiam contra Deum os impium aperuisset. Veruntamen vnum superest ad mistionem pertinens, consideratione dignum: quod scilicet corporum principia dicunt misceri. Corporum principia ponunt salem, sulfur, hydrargyrum, de quibus suprà abundè egimus. In præsentiarum illud solum quærimus, Vtrum putent qualitatibus tactilibus carere, cum ad mistionem accersuntur à seminibus, an eisdem existiment esse prædita. Si negent habere, corpora quoque esse negabunt. Nam omne corpus naturale sub Luna existens qualitatibus est præditum tactilibus. Adde quod mutabile naturaliter corpus nullum est, si qualitatibus tactus destituatur. Principia igitur sua cum dicant mutabilia esse (Etenim sulfur, exempli causa, dicunt esse inflammabile.) coguntur eis qualitates primas tribuere. Quod si ergo natura ipsis negent inesse, sciscitabimur vnde

Veræ Luciani narrationes verisimiles magis sunt Meteorologia Parac.

Paracelsici dicunt principia corporum misceri.

eas acquirant, Etenim in corporibus mistis insunt non obscurè. FVR. Quasi verò non multa insint in mistis, quibus simplicia carent. E R. Verum est: sed ideo insunt, quia ex mutua actione passioneque gignuntur. Quod si agere patique nesciant, quæ miscentur, nihil inuenietur in composito, quod non prius fuerit in componentibus. Sed neque verè miscebuntur, quæ absque actione & passione congrediuntur. Si autem & agunt & patiuntur, qualitatibus ornata sunt agentibus & patientibus. Formas namque sine qualitatibus, alterare non posse, præclarè ostendimus. Quod si ergo qualitates obtinent tactiles, & inter has nullæ sunt aliæ, quæ substantias alterare totas valeant, præter caliditatē, frigiditatem, siccitatem, humiditatem, hisce ornata esse consentaneum est. Paracelsus certè in Meteoris omnia videtur reuocare ad primas effectrices qualitates. Etenim tria illa prima scribit esse calida, frigida, humida, sicca, pinguia, lenta: & pro natura harum qualitatum materias fieri pluuiarum, niuium, grandinum, fulminum, ventorum. &c. Alia namque ex his frigida, alia calida esse contendit: quia ex materia trium primorum his qualitatibus affecta pronata sint. Sic Boream frigidum siccum: Austrum calidum humidum: Eurum calidum siccum: Zephyrum frigidum humidum effectum esse asserit: quia materia eorum talis fuerit. Quamobrem has in ventis qualitates natura inesse, ab externa re nulla contractas acquisitasq; concludit. Hoc ergo posito, tria scilicet prima illa qualitatib. effectricib. primis instructa esse non poterunt tria solùm facere principia, vt suprà declaraui. Etenim vnā ex quatuor qualitatibus sine subiecto relinquerēt, siquidē singulis principijs singulas duntaxat adscribere cogitēt: quod Magister eorū alicubi faciun-

Paracelsus in Meteo. omnia fermè reuocat ad primas qualitates.

dum maximoperè contendit: vt suprà audiuimus. Sin aliter decernant, vel vni duas, cæteris duobus singulas: vel duobus binas, & tertiò vnicam assignare: vel coniugationem quartam in medio relinquere cogentur. (Nisi fortè, vt sunt audaces & impudentes, contrarias vni attribuere velint.) Si enim sulphur ponunt calidum & siccum, salem frigidum & siccum hydrargyrum frigidum & humidum: nullum erit corpus simplex calidum & humidum. Ergo vel fatebuntur qualitatem dari primam absq; proprio subiecto, vel inæqualibus omnino viribus ornabunt sua principia: quæ omnia sunt longè absurdissima. Sed istis missis, ad Meteora accedamus. FVR. Idem cupio ego quoque. De generatione pluuiæ primùm videamus, quàm præclarè Paracelsus philosophetur. Seruabo hîc etiam morem nostrum, vt primùm veram sententiam exponam, & cum ea Paracelsicam deinde conferamus. Omnium philosophorum & eruditorum sententia est, pluuiam generari ex vapore eleuato ab aqua & humiditate partim in terra contenta, partim supra terram hærente vi caloris, tùm in aere tùm in terra existentis. Hic vapor, cùm à calore extollitur, (vnà cum parte aliqua exhalationis calidæ) ad mediam vsque regionem aeris, paulatim calore, quo sustollebatur, & quem calida exhalatio permista conferebat, dum altius illa ascendit, spoliatur, inque nubem à frigiditate loci cogitur. Quæ cum densatur amplius à frigore, coit rursus in aquam, atque huc ad terram grauitate sua delabitur. Quòd enim ex nube in aquam soluta generetur pluuia, satis argumēti hoc est, quòd naturaliter pluuia nulla generata fuit, non præcedēte nube. Nec est necesse, vt, quo in loco in aquam re soluitur, in eodem vapores collecti fuerint. Etenim vēti sæpius ex remotis locis, vbi scilicet aquæ multæ sunt

De pluuiæ generatione.

vapo-

vaporesque plurimi loca sublimiora petunt, nubes adducunt: quæ apud nos in aquam condensatæ decidunt. Iam quod nubes ex vaporibus de terræ & aquæ superficie ascendentibus conglobentur, ne rustici quidem nesciunt, quicunque aduertere animum voluerunt. Vidi ego non semel, idque cum voluptate, ex fluminibus vapores crassos & multos instar densæ nubis tolli in aerem, & cum nubibus ibidem prius existentibus sic coniungi, vt ex vtrisque vna fieret, simulque à vento propulsæ in eandem regionem ferrentur. Poterit, qui de hac re dubitat, eiusque cognoscendi desiderio tenetur, in fluminibus manè obseruare, qui inter altos montes per profundas valles decurrunt. In his namque sæpius & clarius, quàm in alijs, quod dicimus, videbit. Vt notarem agricolæ authores mihi fuerunt. Commemoro hæc non ob aliud, quàm vt incredibilem Paracelsi stupiditatem patefaciam, qui ne illa quidem nouit, quæ rudes agricolæ explorate cognouerunt. Si Philosophos solos allegarem; superbo supercilio testimonium eorum reijceret, seipsum omnibus anteponens. Hos refutare non potest, qui ex alio libro nullo quàm mundi, scientiam suam hauserunt. Sic ergo doctrina Philosophorum hac de re cum experientia consentit, vt certiora nos oculi nostri docere nequeant. Vt autem minus in dubium vocari queant, sacrosanctæ scripturę testimonijs idem manifestissimè comprobabo. Regius Propheta Dauid in Psalmo centesimo trigesimoquinto sic scribit: Quicquid ei libet facit Iehoua in cœlis & in terris, in aquis & vndis omnibus. Nebulas siue nubes excit ab extremis terris: fulgura cum pluuia facit: ex suis ventos cellis excitat. Eandem hanc sententiam eisdem propemodum verbis repetiuit Spiritus sanctus bis per os Ieremiæ Prophetæ, capite videlicet decimo, & quinquagesimoprimo: Qui voce, inquit, dat multi-

Sacræ literæ comprobant sententiam nostrã de generatione pluuiarum.

tudinem aquarum in cœlo (id eſt,in aere) attollitque ab vltimis terris nebulas , fulgura pluuiæ facit', & ex ſuis ventum cellis educit. Hæc, inquam,verba repetit eiſdem fermè ſyllabis Propheta capite quinquageſimo primo.Sic in ſecundo capite libri de Creatione deſcripturus Moſes pluuiæ generationem , inquit , Cùm Dominus nondum pluiſſet in terram , nec quiſquam eam coleret , exhalauit è terra vapor , irrigauitque vniuerſam eius ſuperficiem. An poteſt aliquis inueniri ingenij adeo diſtorti & pertinacis, qui neget idem à Deo in verbo ſuo doceri de pluuiarum generatione & cauſa materiali , quæ Philoſophi docuerunt ? Fieri non poteſt, vt ſanæ mentis quiſquam dubitet. Quæ poteſt autem in re tali maior & illuſtrior probatio requiri , quàm ſi cum ſacroſancto Dei verbo conſentiant, quæ ſenſibus noſtris percipimus , & ratione euidente cognoſcimus? Recita nunc Paracelſi portenta: vt quantus fuerit Philoſophus innoteſcat omnibus. FVRN

Tot ſunt ſtellarũ ſpecies, quot hic rerũ aliarum.

Principio ponit tot eſſe ſtellarum genera diuerſa, quot hîc ſunt rerum diſtinctæ ſpecies : atque analogia quadam ſibi mutuo reſpondere. Itaque inter ſtellas eſſe, quæ naturaliter ſeu inſita virtute pluuiam faciant: quæ ventos excitent : quæ fulmina cudant : quæ niues pariant ; quæ grandinem demittant : quæ rorem & pruinam fabricent : quæ hyemem , æſtatem , imò quæ diem noctemque efficiant. Noctem enim & tenebras in eclypſibus Solis negat propter occidentem Solem, aut luminis ipſius priuationẽ euenire : ſed ſtellas quaſdam ait eſſe, quæ cõgenitis viribus tenebras & noctem inducant. Aeſtatem quoque non propter acceſſum & moram Solis contingere , ſed propter ſtellas æſtiuas: quæ tamen incrementa virium ſuarum mutuentur à Sole. Nam augeri eas ac minui, & velut extabeſcere hyemis tempore. Sic & ſtellas exiſtere aſſerit, quæ Magnetis

Nox nõ cõtingit propter luminis ſolaris ablationẽ.

Aeſtas non fit propter acceßũ Solis & morã eius ſupra terra.

gnetis poteſtate prædita ferrum ad ſe attrahant, radant, liquefaciant, ferruginem huc decidere ſinant. Quinetiam à ſtellis & Sole putat ligna putria & res con ſimiles conteri primùm, mox ad firmamentum, inſtar aquæ à Sole ſurſum tractæ, attolli: nec ad terram relabi, ſed in ſublimi prorſus conſumi & ad nihilum redigi. Nec ſtellarum modo tot ponit diſcrimina, verùm etiã in firmamento contineri ac viuere animalia tum bruta tum ratione prædita. Sic in ſecundo ad Athen. ſcribit, In vnoquoque Elemento nata eſſe ac viuere animalia tum bruta tum rationalia. Mox confidenter hæc addit. Iam verò fieri aliter non poteſt, quin in omnibus quatuor viuant homines, ſicut in vno, nempe in terra, ſiue ſupra terram, viuunt. Et rationales creaturas cœli in Meteoris vocat Superos Pennates, excellentéque ſapientia & multiplici rerum omnium ſcientia inſtructas pingit. Officium eis aſſignat fingendi animalia: portenta in aere apparentia, vt cruces & ſimilia: comportandi materiam pro fulminibus: ſubminiſtrandi ea Chriſto: dirigendi eadem quò iubeat ac velit: ac huius generis alia exequendi. Quod ad animalia ſpectat bruta, multa putat in cœlo ſeu firmamento naſci ac viuere. Abs ranis ibidem agentibus pronatas opinatur illas, quæ nonnunquam cum pluuia decidunt. Non decidere ſemper, quia locus verſus terram ipſis ſit ſurſum. Pro inde non deſcendere, niſi cum à tempeſtate vi abripiantur. Semen etiam, ex quo ranæ virides, paruulæ, arboribus & folijs inſidentes, quas aliqui Rubetas nominant, naſcuntur, de cœleſtibus illis ranis defluere exiſtimat. Sed nimis procul à propoſito abeo. Pluuia, inquit, nil eſt aliud, quàm ſal reſolutus, ſulphur & Mercurius in naturam pluuialem ſub primam ſeparationẽ diſcreti. (Per ſeparationẽ primam intelligit creationẽ,

Stellæ quædam ferrũ ad ſe attrahunt eoq; fruuntur.

Pẽnates Superi qui apud Paracelſum.

Ortus ranarũ, quæ cũ pluuia decidunt.

Pluuia quid Paracelſo.

quàm in hoc libro & ad Athen. secretionem esse scribit.) Non concedit pluuiam generari per eleuationem aquæ aut vaporum rursus ad terram defluentium: sed à certis stellis ita gigni contendit, quomodo fructus à suis quique arboribus produci cernimus. Harum stellarum infinitam existere multitudinem: ac per omnes regiões distributas esse ait. Generationis modus talis est. Stellæ pluuiæ velut ollæ quædam sunt, continentes in se materiam pluuialem (scilicet salem, sulfur, & hydrargyrum) in creatione mundi (quam separationem ab eo vocari sæpè nobis est dictum) ad hoc destinatam: crudam adhuc, & certis temporum interuallis concoquẽdam: quomodo materia in plantis pro fructuum generatione definito temporis interuallo præparatur & excoquitur. Cùm paroxysmus ætherius, inquit, appropinquat, & autumnus adest, atque matura debet esse pluuia, incipiunt Vulcanus, Iliaster, & Archeus in stella, sicut in olla materiam præparare ac dispensare. Tempore concoctionis peracto prodeunt primum nubes, sicut in arboribus flores, quæ pro natura stellæ atque materiæ copia augentur citò, tardè, multum, parum. Ante omnia enim prodit fumus ætherius, qui, vt à nostro fumo discernatur, nubes appellatur. Hic fumus aqua existens nondum perfecta cum excessit ex stella, subsidet in aerem terram versus, ibique suspensus hæret, dum instar tartari in humore vel cella subterranea liquefiat ab aere frigidiore. Durant autem pluuiæ hora vna, duabus, pluribus, imò diebus, septimanis, mensibus, pro varietate stellarum, in quibus coquuntur. Sæpè cum pluuia venti erumpunt, cum Vulcanus à sale & hydrargyro per coctionem impetum non abstulit.. Vbi materiam omnem effudit, nouæ collectionem expectat. Quòd manè aut vesperi cœlum rubet ex eo nascitur, quod stellæ salem, sulphur, Mercurium, crassiores euomunt:

Modus generationis pluuiæ apud Paracelsum.

Nubes quid unde et quo modo generetur Paracelso.

Causa rubedinis cœli vespertinæ & matutinæ.

munt instar nubis: tametsi non sit nubes, sed spuma & vapor variè coloratus. Ruber color à sulfure & Mercurio: cæruleus, violaceus, flauus, à sale prouenit. Hæc & his similia de pluuiæ ortu, causis, & natura à Paracelso in suis Meteor. referuntur. E R. Quis ad portentosa ista deliria respondeat? Stellarum diuersitatem, quod ad facultates attinet, multi Philosophi concesserunt, rationibus moti neq; optimis neq; probabilissimis. At nulli desipuerunt hactenus, vt respondere eas putarent oportere naturalium rerũ varietati, quam hîc esse cernimus propter materiæ mutabilitatem. Haud scio an quisquã existimarit in cœlo stellam inueniri, quæ propria quadam virtute ferrum instar Magnetis ad se attraheret: attractum cõminueret seu abraderet: rasum liquefaceret: æruginemq; ab eo seclusam nobis redderet. Quòd animalia dicit in firmamento viuere cum ratione carentia, tum ratione prædita, (Pennates ab eo superi vocata.) quibus munus fabricandi pluuias, ventos, fulmina, fulgura, demandat, non eget refutatione aliqua. Solum dicam, profanum nebulonem eadem ferè pagina dubitare num Christus fulminum varietatem efficiat, an superi illi Pennates, an diabolus. Huc tamen propendere se ait, Christum eiaculari fulmina: sed ea & præparari & dirigi ad certa loca à pennatibus. Ratione mouetur ista, quòd Christus ad iudicium venturus sit instar fulminis. Idem enim putat impius Asinus fulgur & fulmen significare. Negat sidera de terra & aqua attrahere, atque interim asseuerat non tantùm vapores & aquam, verùm etiam ferrum & lapides ab eis sursum tolli. F V R. Verum hoc est: sed descendere iterum negat. Etenim sublatos in cœlum vapores consumi & dissipari putat. E R A S T. Negat virtute tractrice prædita sidera: deinde habere ipsa potestatem hanc concedit: sed ex attractis aquis & vapori-

Incredibilis Paracelsi blasphemia.

Quomodo sibi constet Paracelsi in

bus pluuiam fieri negat. Errat autem grauius, dum absumi & prorsus consumi, seu ad nihilum reduci affirmat. In lib. quodam de morbo Comitiali, de cæcis tempestatibus loqueus ita scribit. Harum materiæ non suscitantur in superiore cœlo: vnde est, quod in eis fumus quidam de terra tollitur, ex quo tempestas postmodum nascitur. Cœlum superius incendit materiã, hanc suppeditat cœlum inferius, siue terra. Commemoro hæc ob id, vt, quamuerè toties dixerim ipsum sibi nunquam cõstare, clarius perspicias. Quam verò est ab omni tum sensu tum ratione alienum, quod sic ait, stellas gignere pluuias, quomodo arbores & plantæ proferunt flores & fructus? Si subtraxeris plantis nutrimentum ex quo transmutato generant semina fructusq; suos, mox videbis, opinor, quamdiu sint parituræ. Qua igitur ex materia generant stellæ pluuias, niues, grandines, fulgura, fulmina, ventos, si non nutriuntur? Quomodo non iam olim in has res absumptæ sunt, si de substantia sua promunt, nec in abeuntium locum aliud reponunt? FVRN. Erras cum sidera non nutriri putas. Etenim Paracelsus in eodem hoc libro nutriri & excrementa generare constanter affirmat. Sic enim capite 10. scribit: Aduertite hoc insuper, stellas se purgare tum æstiuas tum hyemales, non per fulgura, sed per corpora, quæ excernunt: quæ stellas cadentes vocant. Causa est, quod aluntur in firmamento: quod suum est elementum, à quo sustentantur. Nihil enim est creatum, quod non egeat quotidiano cibo, instar hominis. Ex quo consequitur, ea ex elemento suo edere cibumue capere. Iam quod cibo & potu seruatur, excrementa quoq; gignit. Aluntur autem igne solo: sicut homo terra, ex qua natus est. Ex igne igitur essentiam suam extrahunt: sicut homo carnem & sanguinem ex terra sumit. Quod transmu-

Sidera nutriuntur & excremẽta generant.

Quod sit alimentum stellarum.

transmutari in essentiam nequit, excrementum fit. Hæc ille. Fortasse stellæ quædam ob id ferrum ad se pertrahunt, vt ex eo repurgato & colliquato nutriantur. Quo dato, non poterimus non dare alterum quoque, ali scilicet aliquas putridis lignis & similibus alijs, quæ ab eis allici asserit. Quid si ob eam causam lucere aliquas putarit, quia ex putridis & splendentibus rebus pastæ sint? Notandum porrò est, quod res omnes creatas nutriri scribit. Si de propriè vocata nutritione accipias dictum, non est cur refutare coner. sic enim sola viuentia nutriri constat. Si aliter intelligas, ne sic quidem aliud pro refellenda sententia dixero, quàm eum & flagitiosè nominibus abuti, & quod vult non obtinere. Non enim est necesse, vt quomodolibet nutrita excrementa pariant: quæ ab illis tantùm gignuntur necessariò, quæ alimenti substantiam mutant. Sidera non ali propriè, per se notum est. Iam si nutriuntur Sidera, id est, nutrimento resarciunt quod effluxit, quomodo extabescere possunt alia hyeme, alia æstate? Nam instar plantarum exarescere rursusque vegetiora reddi scribit. Nisi ex eo accidat, quod alio tempore largius alio parcius alimentum terra suppeditat: nil habeo quod respondeam. Sed tædet me ineptias has mouere. Sui similimus est, cum hîc asserit stellas igne ali. Nam alibi fumo quodam, & alio rursus loco vaporibus de terra sublatis nutriri scribit. Ad illud porrò quid dicemus, quod adeo confidenter asserit pluuias ex eleuatis de terra vaporibus non generari? Sufficiunt, arbitror, quæ suprà diximus. Vbi sensus, ratio, eruditorum consensus, Deus ipse in verbo suo, simul conspirant & consonant, iusta & facilis est aduersariæ sententiæ despectio. Argumento est incredibilis ista auda-

Nõ omnia creata nutriuntur propriè.

Sidera non nutriuntur.

cia,humana pariter & diuina hominem hunc impulsore Cacodæmone ridere conuellereque voluisse. Si neque horrendæ blaſphemiæ, neque inaudita omnibus ſeculis intemperies,neque incredibiles Chimæræ, neque ſpurciſſima vita, neque incondita & barbara oratio abſterrere Diſcipulos ab aſſenſu immanium horum mendaciorum potuit, ſaltem reuocare illud eos debuit, quod nunquam ſibi conſtare, vbique autem veritati & pietati aduerſari viderunt. FVR. Confutationem non quæro, vbi ſacrarum literarum conſenſum video. Si libet audire, quæ de ventorum generatione ac fulminis attulit, referam breuiter, vt ad ſubterranea ex cœlo iterum deſcendamus. ER. Iam audiuimus quas faciat omnium talium cauſas. Attamen recita quæ obſeruauiſti. FVR. Matrices, ventres,& velut cucurbitas ſeu ollas,in quibus coquuntur,facit certas ſtellas. Materiam ponit miſtionem ſalis, ſulfuris, & hydrargyri ad horum generationem ex tota materia mundi ſeparatam,vt ante fuit expoſitum. Modum generationis explicat his verbis. Scitote igneum Vulcanum in ſtellis tria prima ſuis naturis prædita coquere. Ex his generatur ventus cum ſuis proprietatibus. Et igneus Vulcanus eſt ipſemet ventus. Nam in tribus primis conſiſtit. Quod autem ventus hoc modo generetur, probat exemplo bullientium. Si aqua, inquit, bulliat, ventum ex ſe reddit. Quin ab omnibus, quæ ebulliunt,ſiue arida ſint ſiue humida ventum exſpirare cerintis. Aqua ventum exhalat calidum & humidum: ebullitio ſicca ſpiritum ſiccum parit, vt in Chemia exercitati norunt. Ex his concludit, nullam eſſe aliam Ventorum originem & cauſam, quam Vulcanum tria prima ad agendum excitantem. Ventos porrò à locis, per quæ ſpirant, aliquid acquirere pertinaciter negat: ſed calidos eſſe,frigios, humidos, ſiccos

Venti ac fulminis generatio iuxta Paracel.

Vulcanus eſt uentorũ coctor, & eſt ipſemet uentus.

ex

ex propria natura,& ex materia, ex qua nati sunt, conditione. Si auster, inquit, siccus esset instar Boreæ, nulla ei vel ex mari vel ex rebus aliis acquireretur humiditas. Duo sunt quæ mihi admirationem aliquam pari unt. Vnum est, quod probaturus ventum esse corpus, hoc vtitur argumento: quod videlicet, omnia à Deo creata, visibilia & inuisibilia, corporata sint. Alterum quòd terræmotum fatetur fieri à vento in terræ meatibus concluso. Etenim in lib. de morbo Comitiali prorsus contrarium seriò affirmat, cumque tota Philosophia pugnare ait. Eandem huius & fulminis generationem putat, ex pugna sulfuris & nitri deducens. ER. Ego non miror hoc, cum sibi fœdè vbiq; contradicere, sed miror plurimum, quotiens nō in omnibus paginis seipsum mendacij accusat & conuicit. Vtrum Deus tantum res corporeas condiderit, aut incorporeas etiam creauerit, disputatione indiget nulla. Quippe ne Cacodæmon quidem temerè ausit negare incorporea & inuisibilia nobis à Deo multa creata fuisse. Ipse namque, cum sit incorporeus & natura sua nobis inuisibilis creatum se nunquam dubitauit, arbitror. Sed his missis illud notandum est, Discipulos non omnes opinionem eius de ventorum generatione probare. Et licet minus absurdam defendant, æquè tamen falsam adferunt. Laudandi in eo nihilominus videntur, quòd à præceptoris sui placitis recedere ausi sunt. Chemici (inquit vnus ex discipulis) naturalis venti ortum ex eo repererunt, quòd in æneum globum exiguum spiraculum habentem aquam infuderunt, ignem subiecerunt, & aqua in aerem conuersa violenter per angustum meatum expirare viderunt. Simile quiddam putant hi in terra fieri. Nam aquas subterraneas ab igne in vapores conuersas certis in cauitatibus, quæ orificia angusta obtinuerint, recipi ar-

Deus non creauit corporea duntaxat.

Paracelsi discipulorum de generatione uenti sententia.

bitrantur, ex quibus deinde cum violentia & impetu in ventum erumpant. Quinimò terræmotum quoque ab eisdem concitari censent, si exitus vaporibus vel nullus vel non satis amplus pateat: id quod exemplis Chemicis rectè iudicant demonstrari posse. Sed vt in hac re sentiunt non malè, ita in ventorum generatione maxima ex parte decipiuntur. Vt enim ventus aliquis in certo loco sic generetur, non tamen poterit is ad regiones plures & distantes exporrigi: nec omnibus ventis hæc accommodari potest ratio. Quippe multi ex mari proficiscuntur: plurimi in aeris parte sublimiore videntur ferri, qui terram non admodum radunt. Summa est, quicquid garriant Paracelsici, ventorum generatio vel non est ab hominibus cognita, vel ita generantur, quomodo à Philosophis declaratum fuit. Horum enim sententiæ consentiunt omnia, quæ in hoc mundo accidere videmus: repugnat nihil. Quod si alijs etiam modis potest flatus aut Spiritus in loco aliquo excitari, non tamen longius extendi potest. Nos autem de ventis nunc loquimur, non vni alicui loco vernaculis, sed longè lateque spirantibus & loca plurima peruadentibus. Omnibus his adde, quod in libro de Præsagio capite quinto scribit. Ventum ex aere calefacto sic generari, quomodo ex aqua in olla, cui subiectus sit ignis, halitus excitari solitus sit. Quæ non ob aliud adduxi, quàm vt videas, quambellè sibi homo vanissimus constet: simulque verum esse perspicias, quod aliquoties iam dixi, nullam ab eo sententiam prolatam esse, quam constanter tenuerit, cuiusque contrariam non aliquando affirmauerit. Quæ præterea de hac re scripsit, non habent opus vel declaratione vel confutatione: cum & à seipsis confutentur, & nec à discipulis omnibus, nec ab alijs vllis recipiantur: imò ab Agricolis;

Causa terræmotus iuxta quosdam Paracelsicos.

Paracel. in causa ventorum, vt in alijs, incōstans est & varius.

colis petitioribus redarguantur. Quoniam si sensibus nostris fidem habemus, vanitatem Paracelsi facilè deprehendemus. Principium quo vniuersa eius doctrina de Meteoris nititur, præterquam quod impium est, & cum sacris literis palàm pugnat, tam est insulsum, ineptum, stultum, fatuum, absurdum, ridiculum, falsum, vt sine metu alicuius infamiæ vix aliquis ausit recitare: nedum de eiusdem refutatione coràm doctis agere. Iam enim est dictum valde dubitatum esse à sapientibus, vtrum non sit pro stulto habendus, qui absurda dogmata solicitè confutare conatur. Quocirca relictis Meteoris ad subterraneorum generationem descendemus. FVR. Patere me, quæso te, vel animi causa recitare, quæ de fulminis ortu causisque attulit. Sunt enim quædam, quæ vel maximè seueris & tristibus risum mouere possint. Nec mírari debes me sensim alium fieri. Tot enim monstra sententiarum nunc videre incipio, quot animo comprehendere nunquam potui antea. Quamobrem ridere Magistrum meum vnà tecum cogor. ER. Ideo te audiam patientius fabulas illas narrantem, quia earum in sequente collatione facienda erit mentio. Deinde, vt, qui Paracelsica phantasmata cognoscere cupient, planius perspiciant, quomodo rorem, pruinam, niuem, grandinem, pluuiam, & cætera meteora dixerit fructus esse elementi ignis siue cœli. FVR. Primum dicit fulmina clarè demonstrare, Deum in firmamento posuisse salē, sulfur, & Mercuriū: ex quibus omnia fiant. Deinde stellarum æstiuarum 32. ordines facit: & in postremo, id est, in summo collocat fulminum effectores. Materiā facit sulfur subtilissimū & lentissimū, seu maximè coherēs. Nitrū pinguissimū, Mercuriū vtrisq; inimicissimū. Modus generationis hic est. Superi magistri (quos Pēnates vocauit.) hāc materiā comportāt in suā

Paracelsi phantasma de Meteorum generatione absq; metu infamiæ vix potest recitari.

Pēnates architecti sunt fulminum.

ſtellam:& in ea deinde ſulfur primum liquant: mox nitrum leuiter calefactum permiſcent:ad extremum hydragyrum cum ambobus confundunt. Ex hac materia primum calor exoritur: deinde effundit eam ſtella in aerem. Sic oritur ante alia nubes: quæ propter loci altitudinem & ſubtilitatem materiæ vix cerni poteſt, priuſquam deſcẽderit propius.In aere poſtea denſatur & ꝑficitur,(quod in ſtella fieri nequit.)hoc modo.Poſtquã inter. ſe pugnare inceperunt,ebullit nitrũ,& in ſulfure manere recuſat.Iam augentur gradus ignis in aere,pro vt nitrũ magis ac magis intumeſcit.Quoties inflatur,maſſam concutit,aperitur nubes(Quæ nil aliud eſt,quàm fumus ex illa materia exiens.)& exilit fulgur, radius videlicet ignis ex maſſa emicans. Aucto calore mercurius tandem & ipſe ſuſcitatur.Hoc irritato cõfeſtim flamma ex maſſa per omnẽ nubem perrumpit:ac ſequitur continuò tonitru:cuius generatio hæc eſt. Ex contrarietate & mutuo impulſu triũ prędictorũ oritur fragor ſeu ſtrepitus(ac ſi hydrargyrũ infundatur argento,)qui eſt tonitru.Ad extremũ vniuntur in maſſam vnã,quæ obducitur putamine ſeu cortice inſtar oui. Hic cortex,quantò ad maturitatem accedit maſſa propius, clauditur firmius.Interim nubes reſoluuntur in aquã: quæ cum attingit maſſam in ſuo cortice concluſam ſimile quid accidit, ac ſi frigida infundatur æri liquefacto.Rumpitur enim actutum maſſa & diſſilit in omnes partes. Quo fruſtà abſcedunt; totidem tonitrua fiunt: maſſa autem excuſſo igne verſus terram impetu fertur. Eſt itaq; fulmen corpus,nil aliud exiſtẽs,quàm ignis in maſſam paruam coactus. ER. Vellem,ſi poſſem,quædã ad ſenſum reuocare tollerabilem. Quod de teſta dicit, ferri poſſet,ſi denſam vellet eos intelligere nubẽ. Et ſi, qd de incluſa referr maſſa, nos pateretur accipe de ſpiritu calido,tenui, & ſulfureo. Accenditur hic Spiritus

Nubes quid apud Paracelſum.

Generatio tonitru apud Paracelſum.

Fulmẽ quid

à motu & fuga contrarij,tantoque fertur impetu deorsum.Hanc rem si exprimere voluit aquæ contactu,non pessimè sensisse,at pessimè locutum esse dicemus. Placet hoc etiam,quod fulmen dicit ignem esse, vel spiritum accensum ex nube eiaculatũ asserit.Quanquã hîc, vt in alijs locis,nõ sibi satis constat.Etenim fulmen scribit inueniri frigidum : cuius massa in lapidem concrescat ex sale: principiumque siue semen habeat frigidũ. Quomodo ignem esse defendet?Aut quomodo huius testa ab infusa frigida disrumpetur?Coagulari lapidem hunc salis dicit modo à se ipso,modo à spiritu salis cœlestis. Nam in lib.de Tartareo lapides ait ex vapore in aerem sublato,& à spiritibus cœli condensato generari Et hos aliquando in aere dicit concrescere,vt in loco iam citato,aliquando in ipsis stellis compingi ac perfici,vt in Meteoris.Similia scribit in lib.de Podagr. non de terra sublata in altũ fuisse lapides & ferrũ,q̃ nonnunquã decidisse legimus.Quanquã verò idem in Meteor. bis affirmauit,non tamen pro more suo,non etiã cõtrarium in eodem asseuerantissimè scripsit: scilicet tam non posse fieri vt in cœlo generentur lapides,quàm impossibile sit in terra cudi fulmina. Scio enim fatale ei fuisse, vt in vera sententia nunquam persisteret. Sic non pudet eum in vno versu contraria scribere. Grando, inquit, non est nix, sed aqua congelata : & nunquam tamen fuit aqua . Quomodo potuit aqua, quæ nunquam fuit , congelari? Displicet maximè,quod nec sensus nec rationis,nec Sacrarum literarum testimonia tanti facit, quanti suos æstimat impetus, vel potius Cacodæmonis afflatus . Non obscurè ex citatis ex verbo Dei sententijs colligimus, Deum omnipotente virtute sua in creatione sic disposuisse,vt ex halitibus de terræ superficie in altum sublatis variæ & admirandæ illæ tot meteorum species orirentur.Docent

Fulmen inbit ueniri frigidũ: quod est lapis.

Generatio lapidum.

Paracelsum non pudet in uno uersu contraria scribere.

idem nos ratio ſenſusq; noſtri. Etenim pars maxima eorum fiunt in nubibus & ex nubibus, aut non ſine nubibus: quas de terræ ſuperficie in altum aſcēdere ſcriptura tā explicatè teſtatur, vt ſine impietate dubitare nullus poſſit. Quòd ſi aliqua fiunt nullis apparentibus in aere nubibus, ex eo euenire intelligimus, quòd vapores elati pauciores & rariores ſeu magis diſperſi ſunt, quā vt perſpici à nobis ſic valeant, quomodo in nubem coactos cernimus. Quæ cum ſic habeant, quid de diſcipulis ſentiendum ſit, vides, qui puerilem errorem eſſe aiunt talia vaporibus & exhalationibus aſcribere. Sanè qui eiuſcemodi auſu nefario ſcribere non eſt veritus, dignus eſt, qui Paracelſi vocetur & exiſtimetur diſcipulus: κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Tantò fuiſſet authori obtabilius ac melius puerum hac in parte nobiſcum videri potius, quàm Paracelſi ſpiritu agi, quantò præſtabilius eſt verum mendacio. Videat ne pro ſenſu puerili animum ipſe barbarum & impium oſtentet. Quid verò? An puerilis error eſt, cum id aſſerimus, quod & verum eſt, & Deus affirmauit, atque omnes omnium ſeculorum docti homines certiſſimis rationibus perſuaſi crediderunt? Nunc reliqua examinanda forent monſtroſi hominis monſtroſa placita de Meteoris: quę ob id perſequi non eſt animus, quod ex his, quæ exempli gratia propoſuimus, perfacilè vnuſquiſque de reſtantibus iudicium facturus ſit. FVR. De ſubterraneis reſtant quædam explicatione indigentia. Sunt enim in generatione metallorum & ſimilium quædam obſcura admodum, & non leuiter controuerſa, de quibus tuam audire ſententiam vehementer aueo. ERA. Scripſerunt de ſubterraneorum ortu & cauſis poſt veteres, cum alij quidā, tum nouiſſimè Georgius Agricola eruditè & perſpicuè. Horum commentarios vt euoluas iubeo: vtque Aurifabricatoribus iſtis, qui ſe Philoſophos nomi-

Non eſt error puerilis, pluuiam vaporibus aſcribere.

Georgius Agricola.

nominant,non temerè fidem habeas moneo. Quod vt rectius possis facere,legam tibi,quę ante aliquot annos de hac re meditatus fui.Etsi autem, quæ tum agebam, huc omnia non pertinent, non sunt tamē ab instituto nostro prorsus aliena. FVR. Oro te plurimum, vt mihi ea recites: sed vt lectione hac ad finem collationis huius reiecta,nunc pergas ad reliqua.ER. Sic faciam.FVR. Ergo de lapidum generatiōe quid sentis?ER. Quòd docti omnes sentiunt.Cū Paracelso ideo non facio,quod nec veri aliquid de hac re attulit,nec sententiam vllam constanter tenuit.In hoc maximè cōstās fuit, ut daret operam,ne vsquam sibi constaret.Cæterùm cum in disputatione de lapidibus nulla sit vel difficultas vel obscuritas,Paracelsi opiniones pugnantes paucis perstringam.In lib.cui titulum fecit,Vexationum,scribit Metalla sub terra delitescentia in naturales & veros lapides permutari. In eodem ait:Lapides terrenos à sideribus originem ducere,quod eorū sint carbones, cineres,excrementa,& purgamenta:imò globum terrę totum nil aliud esse,quàm excretam,fractam,collapsam,tritā,iterumq; colliquatam massam lapideā in hoc mediū proiectā.Item,Gemmæ ab hominibus in rudi terra vel saxo inueniūtur,vnde vulgus,qui de omnib.falsas habet opiniones,putat ibi natas esse, vbi & quomodo inueniuntur,cum è sideribus deriuatæ sint.Idem ferè in Meteor. « dixit his verbis.Lapidum(qui cum fulmine deijciūtur) « horum generatio est in stellis. Fulmen enim frigidum « nihil est aliud,quàm durum sabulum instar lapidum a- « liorum.Iam si cœli natura in fulmine frigido lapidem « generat,fieri etiam potest,vt sine fulmine tales lapides « decidant in terram. Hæc sub finem eius libri,cum non « multò prius expressè cōtrariū scripsisset,sicut paulò antè,cū de frigido fulmine ageremus,monui:in quo loco q̄dam alia ad lapidum generatiōem spectātia diximus.

De lapidū generatiōe.

Metalla permutātur in lapides.

Lapides sūt excremēta siderum.

Gemmæ è cœlo delabuntur.

In lib.de Podagr.ex Solis lumine concreſcere ait.Aqua,
» inquit,eſt aqua, nec habet corpus aliud,ſicut nec plu-
» uia.At ex Elemento,quod in ea ineſt,fit corpus: metal-
» lum,lapis. Sic etiam in aſtro ignis. Sol præter ſplendo-
» rem ſiccum nihil habet,qui nō eſt corpus:nec in ſe cor
» pus habet à nobis perceptibile:licet ex eo corpus videa
» mus naſci.Vnde lapides ex cœlo cadentes?Non tollun-
» tur ſanè de terra,vt in cœlo perficiantur.Quicquid hoc
» eſt,nihil eſt. Mare & terra ſua ſeruant generata:nec ex
» his aliud fit,quàm quod illa ex eis faciunt. Si decidant
» lapides,ferrum,&c.vel ex Sole, vel ex Planeta decident,
» qui in ſe generat:in quo etiam inſunt, vt eorū proprie-
» tas declarat.Primùm dicit metalla & lapides ex aqua gi
gni:mox ex Solis lumine naſci ait.Quid ad hęc monſtra
» dicemus?Ad Athen.Lapides,inquit,quos nos habemus
» perinde reperiuntur in alijs Elemētis atque hîc: tamet-
» ſi non ſunt lapides noſtris forma ſimiles,ſed ſuam ob-
» tinuerūt formam. FVR.Si,quos nos habemus,ij etiam
in alijs Elementis inueniuntur,quomodo formis diffe
runt?Niſi per formam intelligat figuram,aut ſimile ali
quod accidēs, nunquam ijdem fuerint cum lapidibus,
quos nos habemus. ERA. Ego contradictionibus ſic
me aſſueſeci,vt ab eis non multum commouear.Hanc
ob cauſam non ſemper indico.In primo ad Athen,text.
15.manifeſtè affirmat ex terra generatos eſſe lapides,me
talla,metallica,ligna,& huius farinæ alia. Idem in fine
horum librorum affirmat his verbis.(Quæ non multò
antè citauimus.)Propter hanc cauſam,quia ſcilicet res
corporeas & incorporeas edere bibereq; opus habēt,
lapides ex terra oriuntur:ſed ex ſuæ naturę familiari ha
bitu.Tale quid in ſecundo Archid.affirmat,dicens. Ele-
menta corporum multitudinem & paucitatem ſumūt
ex ſubſtantia:ſicut lignum plus in ſe habet ignis, quàm
plantę.Sic lapides amplius in ſe habēt ſiccitatis & terrę,
quàm

Corporeas et incorporea edere ac bibere oportet.

quàm resina. Si ergo plus est in lapidibus terræ, quàm in resinis ex arboribus exsudantibus (quas ex terra nasci confitetur) non minus terræ suam originem acceptam ferent lapides. Hoc apud Paracelsum eiusq; discipulos, qui sibi videntur plus alijs in doctrina Magistri profecisse, axiomatis loco habetur: Res quaslibet ex vnico Elemento tum generari tum conseruari. In 3. ad Athen. fabricat lapides ex fumo quodã, quẽ ipse appellauit Enur. Vbiq; aliâs constanter affirmat, Lapides & metalla ex aqua cõfieri. Et quanquã aliquando scribit elemẽtũ vnum egere aliorum opera ad sui fructumq; suorũ sustentationem, frequenter tamen cõtrarium quoq; pro more suo affirmat: Vnumquodq; elementũ sibi sufficere: opeq; aliena minimè indigere. Quę hîc verborũ, sententiarũ ac rerũ pugna? Pugnant aduersus hæc omnia quidam ex discipulis, lapides obscuros ex vapore aquæ & terrę impuriore fabricantibus: quorum sententia minus abest à veritate, quàm Paracelsi. Sanè audet is scribere, quãlibet rem per corruptionẽ in elemẽtum illud resolui, ex quo compacta fuerit prius. Cogitur ergo cõfiteri, si tueri constanter hypothesim volet, saxa & lapides in aquam conuerti. At hoc tam est falsum & ab omni veritate remotum, quàm illa sunt, quod videlicet in stellis, vt in ollis, coquantur pluuiæ, niues, grandines, aliaq; talia: & quod lapides atq; ferrum ex Solis lumine concrescãt. Non vereor inertissimos & imperitissimos appellare, quicunq; talibus nugis fidẽ habẽt. Quis porrò nescit saxa plurima ab igne nullo eliquari, sed in puluerem & cineres tantũmodo dissolui? Quod quidam lapides fundi ab igne possint, nõ nescimus. In quibus si dicat plusculum aquæ cõtineri, quàm pro partium cohæsione opus fuerat, eiusq; ratione instar metallorũ liquari, non repudiabimus eum. Si in aquã dissolui asseueret, aut plus in se aquæ quam terræ continere con-

Lapides ex fumo Enur.

Saxa in aquã naturaliter solui oportet, si ex aqua cõcreuerunt.

Lapides multi ab igne nõ funduntur.

tendat, meritò ipſum explodemus ore, manibus & pedibus. Si idem de illis etiam, qui fundi ab igne nunquam poſſunt, ſed in puluerem duntaxat ab eo reſoluuntur, affirmet, indignum eſſe iudicabimus, quo cum de his rebus diſſeramus: vt quorum principia nec dum comprehenſa teneat. Quid enim aliud iſti ſunt lapides, quàm corpora terrea, euſque compacta & indurata, vt nec ab humore ſolui, nec à calore liquari & emolliri queant? Etenim humidi in eis nihil eſt relictum, niſi quantum ad partium continuationem neceſſarium fuit. Quod cum ſit tenax & lentum, cùm terra probè miſtum, ab igne conſumi poteſt: (Hoc facto conuertuntur partes terreæ in puluerem.) fluidum effici propter paucitatem, tenacitatem, & miſtionem cum terra craſſa & ſicca non poteſt. Sed quid ago? Præter animi ſententiam decretumque ad confutationem ineptiarum Paracelſi fermè prouectus fuiſſem. At non eſt neceſſe: cum ipſe tot abſurdis & vix vlli credibilibus contradictionibus plus nimio ſemetipſum refutet. Non enim fieri poteſt, vt is de ſententia rei alicuius certus ſit, quiſquis de eadem pugnantes opiniones cùm in diuerſis tum in eiſdem locis tradit. Quomodo enim non idem ſemper affirmet, qui veritatem firmè cognouit? Nullus dicit plumbum eſſe, quod argentum eſſe certò nouit. Si non pugnantia tantum, verùm etiam contradictoria, & ab omni hominum ſenſu atq; opinione remota de re vna eademq; aſſerat, ne pro ſano quidem haberi poterit, quiſquis iſta facit. At facere id Paracelſum, nullus poſthac, ſpero, dubitabit: dummodo examinare placita eius in animum induxerit. Lapides in aqua generari quoſdam nō negamus. At ex ſola aqua, tanquam ex materia, in quam iterum ſolui poſſint, concretos eſſe, ab id conſtanter negamus, quod ſenſus, ratio omniumq; eruditorum conſenſus

Qui de re eadem pugnantia affirmat, nō eſt certus de ſententia.

sensus falsum & ementitum demõstrauerint. Demiror non quidem Paracelsum, quem à Cacodæmone demẽtatum & impulsum talia scripsisse nimis cõstat: sed discipulos, quòd videlicet non animaduerterũt præaltas illas rupes & immania altissimorum mõtium saxa nulla prorsus verisimilitudine ex aqua fabricari. Et cum ignem experiantur aquam, & ex aqua conflata cuncta consumere, inq; spiritum cõuertere, lapides autem ab eodem quotidiè videant in cinerẽ & calcem, hoc est, in terram & puluerem dissolui, in halitum conuertere nunquam posse, quis non miretur eos talia laudare & probare? Scio ex veteribus quosdam putauisse metalla ex aqua maxima sui parte constare, quia ab igne funduntur: at ex sola aqua concreta esse nunquã putauerunt. Multo crediderunt minus lapides, quos ignis fundere nequit, aquæ sobolem esse. FVR. Paracelsus quoque terræ in se aliquid retinere non inficiatur, opinor. ER. Si seruare vult hypothesim suam, res quaslibet ex vnico Elemento natas esse, aliorum non egere, velut materia, non poterit se hac ratione extricare. In libro 2. ad Athen: quem discipuli mirificè cõmendant (& tantùm nõ sacris literis æquant) sic scribit: Nõ possunt coniunctim manere elementa. Etenim res nulla composita est, vel ex quatuor, vel ex tribus, vel ex duobus elementis, sed ex vnico res creatæ omnes constant: quæ verba suprà quoq; recitauimus. Eandem sententiam repetit in eodem lib: textu 4. & 13 atque alibi sexcẽties. FVR. At in compluribus locis illud etiã affirmat, quod dixi. ER. Hoc ipsum est, quod toties dico, cum sibi nunquam & nusquã constare. Quare lapides sunt, quicunq; credũt vera esse, quæ de lapidib. Protheo quouis mutabilior, & pluuia quauis leuior protulit. Veram de lapidum natura, differẽtijs ac speciebus, singulorũ causis, ac generatiõis modo, sententiã, poteris legere apud

veteres & recētiores. Scripſerūt poſt Albertū elegāter, doctè, copioſè, de hac materia Georgius Agricola, Andreas Mathiolus, & nouiſſimè Gabriel Fallopius. Horū diſputationib. cum neq; addere aliquid neq; lucē maiorē adferre poſſim, ad ipſos te allegabo. Facilè pro tuo iudicio intelliges, quid in ſingulis tanquā verùm amplectendū; aut velut falſum prætereundū ſit. FVR. Præclarè. nunc video incredibiliter abſurdā eſſe Paracelſi & Sequacium ipſius ſententiā, qua ſingulis elementis ſuos peculiares fructus aſſignant. Etenim res mundanas oēs in quatuor claſſes diſtribuunt, atq; ſingulas ſingulis elementis tribuunt. Singula namq; ex ſe parere cōtendūt fructus ſuos, vt ab alijs nihil mutuent materię. Sic ignis ſiue cœli fructus ex ſolo igne, vt ex materia naſci aiunt: idemq; de cęteris affirmant. Non indigent (inqt ad Athen.) mutua opera: niſi quatenus vnū cōtinet, alia cōtinentur. Quòd ſi hęc eſt mens & ſententia eorum, ambigi nō poteſt, quin ita falſa ſit, vt falſius nihil facilè poſſit excogitari: Quoniā firmiſſimè huc vſq; demonſtratum perſpicio, non modo cum ſenſibus noſtris, cum ratione, cumq; eruditorū omniū ſentētia, ſed cum ipſa etiam pietate pugnare quod aſſerūt. Quomodo namq; potuiſſent nix, grando, pluuia, & res aliæ huius generis, ex igne vel cœlo, vt ex materia, concreſcere: cum vix aliud igni ſit inimicius? Quòd ſi ex ſe cœlum tales fructus gigneret, nutriri quoque oporteret. Iam enim dudum generandis tot pluuijs alijſque talibus abſumptum fuiſſet: niſi in abeuntis materiæ locum alia ſubinde ſucceſſiſſet. Miror plurimum, quoties rem expendo diligentius, cur, cum rorem, pruinam, mannam, aëris partus ponant, pluuias, niues, grandines, & ſimilia pronaſci velint ex igne potius, quàm ex aere? Sanè quomodo excuſem eorum inſaniam non reperio, niſi forte hoc voluerint dicere ab igne & cœlo

Georgius Agricola. Andr. Mathiolus. Gabr. Fallopius.

Cœlum fructus inſtar arborū non fert, cū non nutriatur.

hæc excitari, vt à causa effectrice: quod Aristoteles quoque probauit ER Nō potes hac ratione excusare. Quū enim clarè scribit Paracelsus hęc in ipsis generari stellis, & ex eis tanquam ex olla in aerem effundi terram versus? Nec aliter intellexerunt Discipuli, dum sic scribunt. Et tamē mirabuntur plurimi sidera cœlestia grauida esse, pluuias, vētos, tonitrua, grādines, niues, illinc ad nos demittere: puritate & incorruptibilitate firmamenti persuasi. Et mox rationem reddituri cur à corpore puro tam impuri generētur fructus, ideo fieri putant, quia non respondeant suis exordijs: & quia in peregrinis matricibus deponantur. Idem hoc Paracelsus explicatè sæpius affirmauit: & obscurius tunc indicauit, cum in stellis perfici posse meteora negauit, Aerē veluti cellam & officinam statuit, in qua talia absoluātur. Quam scitè verò sibi constet, frequenter satis audimus. In Meteoris aliquoties affirmat ex fructibus cognosci quid & quale id sit, quod eos protulit: & hoc argumento, quod corpus aliquod produxit, corpus esse probat. Item, Omnes fructus, inquit, corpore & Spiritu similes sunt elemēti, ex quo pronati sunt. Statim ab initio ait, Quale hoc est, quod ab alio gignitur, tale quoq; gignens esse oportet: quemadmodū ex flāmula fit flāmula, & ex solano generetur solanū. Quo pacto igitur ex igne vel cœlo, (quod in lib. ad Athen: nil aliud esse dicit, quam exhalationem seu fumū adeo calidū, vt verbis exprimi nullis possit) procreabuntur res adeo inimicę igni? An aqua, nix, grando, in igne inest? Sanè in esse oportet, si ex eo generantur. Quippe in libro de Morb: inuisibil. hoc argumento constanter, imò pertinaciter, contendit ex humoribus neq; calculos, neq; sabulum, arenasuè gigni, quia in humoribus non insint. Nihil autem inquit, ex aliquo fit, nisi prius in eodem illo insit. Ex elemento ignis, inquit alicubi, calor &

Ex quo gignitur aliquid simile oportet esse genito.

Cœlum nil est aliud quā fumus feruens.

frigus, calida & nix prodeūt. Et ad Athen: Non quia res quæpiam frigida est, à frigido ortum habuit: cum ab igne frigida complura originem traxerint. Quicquid enim crescit ab ignis Elemēto nascitur. Rationem si postules, hanc tibi reddet, elementa plurimas in se multiplicesq; habere qualitates. Sed ne hîc quidē sui dissimilis est. Nam aliquando ignem vel cœlū calidum & siccum duntaxat esse ait. Huc illud etiam pertinet, quod constare vnumquodq; ijs asserunt, in quæ dissolui potest. Iam pollicentur nobis rerum quarumlibet in quatuor distincta elementa solutionem. Non igitur ex vnico facta res vlla fuit. Cęterùm quia ineptire cœpi incredibiles ineptias recitando, locum ex 2. ad Athen: totum adscribam. Haud ita est, ideo rem quampiā, quia frigida est, à frigidis elementis natam, sed à calidis: & ex ignis elemēto hîc multæ existūt res frigidæ. Quicquid enim crescit, ex igne est, in alia tamen forma. Quod fixum seu concretum est, ex elemento terræ est: & quod nutrit ex elemento aeris: quod aūt corrumpitur, ex aqua conflatum est. Nam crescere ad solum ignem pertinet: qui cum desit res crescit nulla. Quod si terræ elementum non esset, nullus esset incrementi finis. Quippe figit, hoc est, terminat ignem. Sic etiam nutriri nulla res potest deficiente aere: cum ex aere solo res cunctæ alantur. Sed nec rumperetur (aut corrumperetur) aliquid, si aquæ deficeret elementum. Quoniam aquæ causa siue per aquam extinguuntur inque nihilum reducuntur vniuersa. (Simile quiddam in libro de Insania videtur dicere voluisse, cum rationis nostræ corruptorem facit solum ignem: & quod corrumpitur solam aquam esse ait. Nam intellectum nostrum aquam dicit esse volatilem subtilissimam instar extenuati vaporis (Postmodum text. decimo. Quanquam verum est, inquit, reliqua tria elementa nobis

Paracelsi verba de elementorū officijs plus quam monstrosa.

seruire

seruire pro alimento. Semper enim tria seruiunt quarto, & habitantibus in eo. Si vera sunt hæc, impossibile est alterum illud, nempe, res omnes ex vnico constitutas esse elemento. Etenim viuentia omnia crescunt: & proinde ignem in se habent: nutriuntur, ideoque aerem continent: desinunt augeri ac terminatam habent magnitudinem, atque ob id terram obtinent: corrumpuntur deniq;, eaq; de causa aquam insuper sortita sunt. Et cum Paracelso viuant & edant omnia etiam elementa (tametsi alibi corpora visibilia mortua & ociosa ponat cum suo grege, vt perpetuò à se ipso diffideat.) omnia vnà cum elementis composita fuerint ex quatuor elementis. Circa fin. lib. ad Athen. ipsum crescere tribuit fumo ex ebullitione terrę eleuato. Fumus, inquit, semper ascendit ac tumefacit seu distendit. Quādiu res bullit, tamdiu etiam crescit, cū desijt ebullire, cessat etiam fumare: quo tempore finitur coagulatio & crementum. Hic cessationis incrementi causam facit ebullitionis cessationem, cum paulò ante terram hoc rebus præstare statuisset. Ad extremum illud etiam hìc referam, quod in Astron. magna res ex nullis elementis creat: quam eius fatuam opinionem Ideæ author præ cæteris arripuit, amplificauit, ornauit, inculcauit. Omnia seorsum creata sunt, inquit, qualia esse debent. Id si est, quid mater eis vel dare vel adimere potest? Nihil. Infans nec ex matre nec ex patre est, sed ex semine creatus: etsi iuxta naturæ ordinem concipi ac generari necesse habeat. Hac ratione ex terra plurima nascuntur temperamento & qualitatibus dissimilia: vnumquodque è suo semine, à quo proprietatem suam accipit, non à matre. Hoc tantùm à matre habent, quòd terra sunt, & in terram iterum soluūntur: pręterea de terra nihil obtinent. Sic quę ex aqua cō crescunt, nihil aquæ retinent, præter quàm quod tandē

Ipsius crementi rerū causa quæ sit iuxta Paracelsum.

Res ex nullis elementis fiunt.

aqua rursus fiunt,sicut prius fuerant. In his verbis con tendit res neq; ex vno neq; ex pluribus elementis fieri, sed de priucipio creatas esse tales, quales existunt. Et vix dixit ex matre nihil eas accipere, cum ex semine conflari enasciq; mox affirmat. Quis semen ex sanguine animalis gigni nescit? Neq; multò post è terra accipere ait res de terra natas,vt in terrā iterum soluantur. Quæ monstra sunt hęc plus quam Turcicam spirantia impietatem? Non sunt de principio creata indiuidua, quæ nunc nascuntur. Nec minus vertuntur in terram semina tum animalium tum plantarum, quàm animalia & plātæ.Terra igitur constant ipsa quoq;. Quis post natos homines portentosiores sententias & contradictiones monstrosiores vel vidit vel audiuit?FVR.Satis, imò nimis multa de his strumis dicta sunt. Illud nunc breuiter consideremus,quod elementa,lapides, metalla,(paulò post,puto pluuias,niues atq; alia talia coniūgent.) viuere non minus dicunt, quàm plantas atque animalia. Riderem hoc, nisi alios etiam talia defendere animaduertissem. De recentioribus loquor, vt Cardano.Democriti namq; & sequacium opinio vnà cum hypothesibus suis iam olim explosa fuit. Posuit enim hic omnem motum ab anima esse: hancque ignem & calorem putauit siue atomos rotundas. Idem de Empedoclis,Thaletis,Diogenis,Heracliti,quorum in 1. de Anima meminit Aristot.sententia iudicādum est.In eodem censu Hippocrates collocādus,cū aliud nihil esse animā dixit,quā cœleste calidū: de qua re suprà multis egimus.Horū dico meritò ridemus opiniōes,qa rationes sentētiæ suæ vel nullas, vel friuolas & putidulas habuêre.At Cardanus visus est qbusdā partes suas nō cōtēnendis argumētis tueri:quę mihi à te dissolui velim. ER.Petis à me frustra.Nolo te hîc detinere lōgius,ppterea quod ijs,quę aduersus stolidū Cardani somniū attulêre

De uita lapidū & metallorum.

lêre Iul. Cæſar Scaliger, Exercit. 101 & 102. & Gabriel Fallopius in tractatu de Metal. & foſſilibus, nihil admodum addere poſſum. FVR. Ergo ne ad Paracelſi quidem eiusque diſcipulorum argumenta, quibus animam & vitam dant lapidibus ac metallis, reſpondebis? ERAST. Si reſpondendum putas, recita. FVR. Illud omitto volens & ſciens, quod ad Athen. ait, Elemētum nil aliud eſſe, quàm animam: quodq; anima elemēti vita ſit omnium creaturarum. Quippe dicit ſolùm, rationem adducit nullam. Adde quod paulò prius dixerat, primam elementorum materiā vitam eſſe omniū creaturarum: vt vel animam & materiam pudendo errore putarit idē aliquid eſſe, vel amens fuerit, ac quid ſcriberet planè neſciuerit. In lib. de Med. cœleſti (rectius dixero, Tartarea.) hæc legi: Nullus oſtendere valet metalla vita deſtitui, cum ipſorū oleum, ſal, ſulfur, Quinta eſſentia, remedia ſint præ alijs ad inſtaurādas vires præſtantiſſima. Niſi viuerent, quo pacto morbos depellerent? De Caduco matricis videtur corpora omnia mortalia facere: ex quo ſequitur omnia viuere. Solis lumen inquit, eſt corpus. lux quoq; eſt corpus. At corpora hæc non ſunt tactilia, & tamen ſunt corporata. Nihil enim eſt corruptioni ſubiectum vel mortale, quod corpore caret. Quoniam in ſolo corpore mors ineſt. Lumen & lucē, (quæ ratio in alijs etiam qualitatibus locū habet) ideo corrumpi exiſtimat, quia corpora ſint. Nam quod corpus nō ſit, ne corruptibile quidē opinatur. Cū ergo corpora omnia videamus corrūpi, quod ipſe vocat mori, omnia quoq; viuere oportet. In quo enim mors eſt, in eodē vitam fuiſſe certū eſt. Quanquā alibi corpora ſemper vbiq; & omnia ſtatuit mortua. In lib. de Modo pharmacādi, Lapides, inquit, edunt ac viuunt. Excremētum eorum eſt muſcus. Ventriculū ſuum habent extra ſe. Adamas aere ſicco alitur: excrementumq; eius aeriū

Elementum eſt anima, & vita rerum.

Prima elementorum materia eſt vita.

Rationes probantes Metalla & lapides viuere.

Mirabilia de vita lapidum.

eſt:quemadmodum aliorum quorundam. Item cibos omnes viuere aſſerit, hoc argumento, quòd non fœteant. Quod ergo non viuit, fœtet. Et quicquid grauiter olet ac fœtidum eſt, vita caret. His igitur argumentis ſubnixus (cætera iam non occurrunt) affirmãt lapides aliaque corpora viuere. Quæ præbent ex ſe oleum, ſalem, ſulfur, Quintam eſſentiam, pro debellandis morbis in inſtaurandis viribus efficacia, viuunt. Item, quæ moriuntur ſeu intereunt, viuunt. Item, Quæ edunt ſiue aluntur, viuunt. At lapides edunt, & excrementa ſua excernunt. Item, Quæ fœtore carent alimenta viuunt.

Cibi omnes viuunt.

„ ER. Addam ego his, quæ diſcipuli adferunt. Quod à vi„uente producitur, ſcribit quidam, viuit. At quicquid „fit, à vita mundi producitur. Nihil enim generat, niſi vi„uens animamque habens, tametſi aliud ſit vita, & a„liud ſit anima. Eſt autem vita, ignis in humido „ſuo radicali motum naturalem excitans: quem ali „oportet, ne diſſipetur. Sicut vita ſine alimento per„durare nequit, ita nec anima ſine aere: cum ex his vtra„que naturaliter ſuſtentetur. Qui elementa vitam ani„mamq; habere inficiatur, generationẽ rerũ tollere co„natur. Niſi enim materia & forma viuerent, incaſſum „laboraret natura (quæ non alibi, quam in elementis „tum ſuperioribus tũ inferioribus reperitur.) cui ſimul „cum illis data eſt à Deo vita, ſeparatim nulli. Hic ſic poſitis, lapides & metalla viuere probant. Magnetis actio, eſt actio vitæ. In cote & ferro ignis eſt: cũ abſq; illis vix ignem haberemus. Ignis autẽ eſt vita. Hæmatites ſanguinem ſiſtit. Carbunculus noctu lucet: Gagates attrahit paleas: eiusq; oleum, & fumus Dæmones fugant: Ergo viuunt. Elementa viuunt, ergo & ex his cõpoſita. Ex metallicis aquæ parantur metalla & lapides in aquam reſoluentia: Ergo viuunt. Cœlum viuit: nec præter vitam aliud reb. infundit. Quod agit, viuit. Breuiter, Quæcũq;

Omnis actio à vita.

Ignis eſt vita.

naturaliter

naturaliter habent,viuunt:quæ aũt contra naturã affe ɛta ſunt,mortua ſunt:vt partes de ſuo toto auulſæ. Sed audi quæſo alios illos, qui impudenti animo & planè barbaro ſupercilio omnes omniũ ætatũ doɛtos homines præ ſe contẽnere, & velut ex alto deſpicere audẽt. His ego, (qui ſibi mirificè placere ferũtur,ꝙ ante annũ ætatis trigeſimũ talia fuerint auſi,)opto,vt cũ ętate pudẽtiores fiãt,cũ impudẽtiores effici nequeãt.Mineralia viuere hi dicũt,q̃uis corporũ compedib.implicata,vitales aɛtiones deꝓmere nõ poſſint,priuſquã in aɛtũ reducantur.Vitę interim manifeſta indicia foſſorib.ſępè demonſtrauiſſe aiũt:& quę ea ſint explicãt his verbis.Creſcunt enim,maturitatis tempora habẽr,nutriuntur,excrementa pariunt: quæ potẽtibus paroxyſmis ſæpe reijciunt,magno metallicorum pauore: alia paulatim in ſuperficie relinquũt. Et quid verbis opus eſt?Quæcũq; ſaporum & odorum valida facultate prædita ſunt,ea quis mortua pronunciabit? Vitarũ diſcrimina ſunt & gradus:nec omnia manifeſtè viuunt. Quòd ſi Philoſophis credimus,quæ manifeſta vita fruuntur,ex eis componi videbimus,quæ occultè quondã vixerunt.Itẽ,fruɛtuũ digeſtiões,maturitates,partus,ortuũ & occaſuum teſtes, vitæq; ſunt munera. Quæ cum Sidera demonſtrent,non ſunt mortua corpora,vt vulgus arbitratur. Etenim pluuijs,ventis,niuibus,grandine grauida ſunt, eaſq; fruges nobis de cœlo demittũt. Eadem verbis totidem fermè repetita inuenies cap.8. Cum creſcentia & ad maturitatem quandã certis temporũ interuallis tendentia,orientia,occidẽtia, fruɛtus ſuos producẽtia, alimentũ tranſmutantia, excrementaq; reijcientia viuere ait. Idem dicit cũ illis, quæ in 2. & 3. argumento Paracelſus attulit.Sic quando viuere ſcribit,quæ ex occultè viuentibus conflata ſunt,cum altero illo ex eodẽ grege conſentit.Quando ſaporũ & odorũ valida facul

Vitæ manifeſta indicia in metallis, quæ ſint.

Sidera uiuunt.

rate prædita mortua negat: id affirmat, quod in primo argumento Paracelsus, & alter ille fermè in omnibus asseruit. Omnia enim hac ratiocinatione nituntur: Omnis actio à vita proficiscitur. Ergo quæcunq; manifesta virtute agendi ornata sunt, vita instructa sunt. Ventos, pluuias, niues, grandines, &c. non ex stellis enasci, sed exhalationum de terra & aqua ascendentium partus atque soboles esse abundè suprà demonstratum, diuinoque testimonio comprobatum fuit. Nec absq; immani scelere contradicere veritati ac sententiæ à nobis expositæ quisquam poterit. Etsi igitur cœlestia sidera, vt efficientes causæ ad horum generationem concurrũt, non tamen huiusmodi ex se pariunt. Quamobrem puerile, putidum, falsum, adeoq; impium est hoc argumentum: pluuiæ, niues, & tempestates certis definitis temporibus in cœlo & stellis generantur, coquuntur, maturantur, effundũtur: Ergo sidera viuunt. Planè mentita sunt omnia. Sidera (in primis Solem atq; Lunam) creata scimus à Deo, vt diẽ, noctem, æstatem, hyemẽ, aliaque tẽpora distinguant, aeris mutationes, quas experimur, adferãt, & hac ratione rerum omniũ ortus, incremẽta, alterationes, coctiones, maturationes, decremẽta, & interitũ moderẽtur: animata ob id esse Spiritus Paracelsi nunquã probabit. Perit simul, instar fumi in aerẽ dispersi, argumentũ, quo monstrare se putãt vitã inesse rebus omnibus, quæcunq; ordinatè fiunt & intereũt. Etenim ordinatè fiunt, q̃ tũ ab animatis, tũ ab inanimatis reb. proficiscũtur, quæ ob id vita prædita nõ sunt. Quis negat vrinas, stercora, sudores, muccos, saliuã, certis statisque tẽporib. generari, maturari, corrũpi? Atq animata qui hæc putat, anima ipse caret. Nõ igitur anima prædita esse oportet omnia, quęcũq; ab animata re ꝑfecta generataue sunt: Sed nec ab inanimatis orta necesse est animata esse, quæcũq; ordine certo fiunt, augẽtur, intererunt.

Siderum officia quæ sint.

Nec ab animatis nec ab inanimatis ordinatè producta necesse est viuere.

reunt. An non statis temporibus dies, nox, hyems, æstas, redeunt & abeunt? Animata porrò hæc tēpora esse soli illi fortassè opinabuntur, qui qualitates & lumina corpora esse stolidè credunt, & improbè scribunt. Vix puto hactenus eos insanire, vt etiā pluuiæ, rori, grandini, ventis, nubibus, vitam largiantur. At hæc digestis quibusdā temporib. generantur, augentur, maturantur, perficiuntur, iterumq; dissoluuntur. Non ergo ex eo, quod aliqd ordinatè fit, ostendi potest, vitam inesse, vel ei quod fit, vel ei à quo efficitur. Quęnam ista est hominum demētia, vt res animatas solas ordinatè fieri & interire arbitrentur, inanimatas iussui diuino minus obtemperare putent? Non minus (imò fortassè magis,) hæ quàm illæ ordinatæ sunt. Si animæ ordinis in hoc mundo causæ duntaxat essent, atque ab eis omnis ordo manaret, tantùm in animatis ordo quærendus esset. Iam cum rebus omnibus ordinem præfixerit Deus, atque animatæ eandem ob causam ordinatè agāt, propter quam inanimata debito sibi tempore oriuntur & occidūt, nempe propter iussum Dei, & vim à Creatore insitam, perperam ex his vita & anima inducitur. Et non leuis est impietas, putare, Deum non voluisse res inanimatas ortus, augmenti, status, declinationis, maturitatis, senij, corruptionis, certa tēpora, loca, causas habere. Et quid aliud est Natura, quàm iussus Dei, quo rerum series, effectiones, coniunctiones, separationes, mutationes aliæ omnes, ritè atque ordine perficiuntur? An in solis inanimatis rebus est Natura? Nullus tam fuit amens & vecors, qui non aliud animam putauerit esse à Natura. Qua igitur ratione profani isti ex ordinato rerum ortu, incremento, interitu, animam inesse omnibus concludere audent? Illud autem quis non rideat in tantis Philosophis, quod valida odoris ac saporis facultate prædita mortua negant. Non intelligunt, puto, quàm

Nō solæ res animatæ ordinatè agūt & fiunt.

Impium est rebus inanimatis ordinē negare

Natura quid.

Anima & natura differunt.

putidè veritati contradicant: imò quàm ineptè Præceptorem atque alterum illum condiscipulum suum oppugnent. Sanè in stercoribus, rebus putrefactis plurimis, herbisque aridis quibusdam, radicibus, lignis, seminibus, quæ isti viuere nequaquam concedunt, odorum & saporum valida est facultas: imò sæpenumero vtraque hæc validiora sunt in his, quàm in viuentibus & virescentibus adhuc plantis. Quis nescit res multas vstas & assatas, aut aliter vi ignis permutatas sapores atque odores validissimos acquirere, quales illis naturaliter habentib. non insunt? At talia qui mortua vitæq; expertia negat, etiam calcem & cineres viuere concedet. Vitarum ponunt gradus. At vita, vel Paracelso teste, nō est absq; anima. Quare animarum plures cogimur statuere species, quàm vlli homines tot iam seculis statuerint. Etenim prçter Vegetatricem, Sentientem, Mouentem, & Rationalem nullam agnoscunt eruditi animæ gradū seu speciem naturalem. At noui Aristarchi ordinem earum liberaliter amplificauerint, speciesq;, quot libido iusserit, addiderint. Vitā nutritione propriè dicta definierunt oēs. Est autem hçc suffectio partiū deperditarum: siue alimenti transmutati vnio naturalis. Quç ergo verè nutriuntur, alimentū ad se attrahūt, intra se cōcoquunt, concoctum distributumq; particulç singulç, etiā minimç, trāsmutant, ac deinde vniunt, vt idem fiat cum eo, cui additum fuit. Hæc est vera nutritionis natura, & nominis huius significatio. Sed noua nunc nobis addiscendam video grammaticam. Quippe vna est (iuxta Paracelsum) in illis etiam, quæ verè non nutriuntur. FVR. Non negant Elementa, Metalla, Succos cōcretos, Lapides, nutriri. ER. Scio, sed quàm inscitè nutritionem in his quærant, notum est. Lapidum partes certò certius est, non verè nutriri: quod ex augmento eorum clarè perspicitur. Quoniam partibus accrescunt partes & super-

Animarum species augent Paracelsici.

Nutritio quid.

Viuunt etiā quæ non nutriūtur corpora naturalia.

superadduntur: non autem quæ prius erant, in omnes partes extenduntur propter nutrimentū subingressum & assimilatū. Si nutrirētur verè, excrementū generarēt necessariò: & quidē crassum rudeq́;. Quàm verò ridiculum est, quòd muscum putant excrementū alimenti lapidum? In loco sicco non contrahunt muscum, nec rugosiores tamē fiunt: quod ꝓpter abitū substantiæ vsuvenire oporteret. Quæcunq; enim nutriuntur, ideo nūtriuntur, vt, quod dissoluitur ab interno calido, reparetur. Hic calor cum cōtinuè partes aliquas attenuet ac discutiat, mirū si lapides in sicco positi, vbi nutrimentū nullū præstò est, non aliquando rugosi fiant. Non restituitur autem per nutritionē, quod expirauit, quia muscum, id est, excrementū nullū procreant: sine quo vera nutritio esse nequit. Adde quòd calx quoq; musco obducitur. An hæc etiam viuit? Non arbitror: cum ab igne ex occiso lapide calcario generata sit. Sic & putria ligna, stercora, excrementa alia, quę viuere negat Paracelsus, muscum contrahunt. Sed non est opus, vt in hoc & alijs argumentis talibus refutandis laboremus. Quoniam scitissimè, firmissimè, præclarissimeque confutata iam prius sunt à viris excellentissima doctrina instructissimis, Scaligero & Fallopio aduersus Cardanum disputantibus. Argumenta Cardani hæc sunt. Anima sola miscet ac generat, inqnit: Ergo generata & mista animata sunt omnia. Itē calor cœlestis vnus idemq́; omnibus rebus dat vitā. Ergo oēs animatę sunt: tametsi aliæ propius, aliæ longius ab Elementis absint. Idem ferè nostri dicūt, cum vel ignem, vel nescio quem spiritū in res oēs diffusum animam esse aiunt. Tertium est: Ani 3
mata grauiora fiunt, cum mortua sunt. Idem metallis contingit. Quartum, Metalla truncos, ramos, venas, flo 4
res, instar plantarū habent. Ergo similiter viunnt. Quin 5
tum, Acerbitas, coctio, maturitas, senium, morbi, mors,

Muscus nō est excremētum lapidū

Argumēta Cardani de uita metallorum.

6 accidit omnibus. Ergo viuunt. Sextum, operatio seu actio omnis est ab anima. Lapides ergo, cum mirifica o-
7 perentur, viuunt. Septimum. Excisi lapides, nedum in matrice sua hærentes, crescunt & reparantur, vt plantarum partes, chelæ cancrorum, caudæ lacertorum. Er-
8 go similiter animati. Postremum, Nisi viuerent lapides, gemmæ possent arte fieri. Hæc, inquam, cum eruditè, verè, firmè, perspicuè à prædictis viris demonstrentur, insulsa, falsa, impossibilia non debent à me pluribus hîc dilui. Quæ ad institutum nostrum propius spectant, breuiter attingam. Quomodo remedia mortua morbos depellant, cum quærit Paracelsus, clarè demonstrat, se omnis medicinæ quouis asino imperitiorem esse. Etenim non sic profligant pharmaca morbos, quomodo hostē suum eijcit homo: sed instrumenta sunt animæ seu Naturæ: quæ morborum est medicatrix. Quocirca tam non est opus pharmacum viuere, quàm non est necessarium malleum aut securim vita præditam esse, vt eis artifex ritè vtatur, vt hîc sufficit artificem rectè habere, ita ibi satis est, Naturam officiū facere. Taceo quòd pharmacis rarò vtimur, priusquā sint trita, cocta, vsta, mista, tusa, exuccata, in pollinem redacta, abluta, distillata, macerata, & denique variè occisa, vt sic loquar. Ad quod illud etiam pertinet, quod, quæ intra corpus sumuntur, rarò agunt, priusquam à calore ventriculi sint alterata, diuisa, soluta, mutata, concocta, & permutata, hoc est, omninò mortua. Cùm deinde insanus Tenebrio sola corpora corrumpi ait, vel morbis cōfitebitur corpora, vel à pharmacis debellari negabit. Vtrunq; absurdè affirmabitur: quāquā alterum facilius sit admissurus. Et si solum hoc corrūpitur, quod vitę particeps fuit, necesse est morbos etiā viuere atq; animatos esse. His similia (& absurdiora etiā) plura consequentur ex monstrosa illa hypothesi. Quid verò

Quomodo medicamina pellant morbos.

verò facies,cum lapides edere ac ventriculum extra se habere ait?Vbi ergo os habent, si concoctionis locus est extra ipsos?Aut per quos meatus cibus concoctus penetrat ad intimam substantiæ ita duræ & solidæ? Profectò indigna sunt hæc responsione,indicanda nihilominus videntur,vt incredibilis horum hominum ruditas notior fiat.Nec minus desipit,cum ideo viuere cibos dicit, quia non fœtent. Multa namq; viuentia grauissimè olent.Et non pauca putrefacta odorem neque grauem neque iucundum exspirant. Quædam mortua & putrefacta suauius olent,ac sapiunt melius. Etenim edendæ nō sunt res aliquæ priusquam cœperint putrefieri.Adde his, quòd plurimi cibi post coctionem ab igne peractam suauitatem odoris acquirunt.Quæ cùm mortua esse ipse quoque Paracelsus asserat, quo pacto suis principijs consentaneum defendetur sententia, de qua agimus? Quis ignorat cibos propè omnes tum demùm cibos effici conuenientes, postquam per concoctionem,elixationem,assationem,triturationem occisi fuerunt, vt sic loquar? At hi mortui cùm sint,minimè fœtent: falsum igitur est,non fœtentes cibos vita præditos esse. Alterius illius argumenta misericordia quàm responsione digniora sunt. Nec meliora sunt turgiduli illius reformatoris. Contenduntomnes cum Magistro,operationes ab anima cunctas prouenire: corpora autem animæ expertia, ociosa, sterilia,mortua esse:& nihilominus spiritus seu animæ operationes à corporibus tanquam compedibus vinciri & impediri scribunt. An vincire & impedire non est agere?Quàm futile est,quod uitæ argumentum in metallis ponit fœtidi ac sępè venenati halitus expiratione:quam in aliquibus metallis fossores experti nōnunquam fuerūt? Quasi verò crepitus emittant aut ructus euomant propter cibum nimium ingestum, & non probè confe-

Cibi non ideò viuunt, quia non fœteri nt.

ctum. FVR. Legam de his rebus authores à te laudatos nec plura hîc requiram. Quare ad generationem progrediaris licet. Quanquam, si verum fateri me oportet, perpauca hîc sint, quæ suspensum teneant. Etenim veluti per nebulã veritatem eminùs prospicere, nugasq; Paracelsi nefandam tegentes impietatẽ fastidire incipio Generationem tùm ipse tũ discipuli eius putãt nil aliud esse, quàm latentis formæ in materia quapiã manifestationem: vel corporũ renouationem, vel nouorũ indiuiduorum suffectionem: vel seminum in elementorum abyssis latentiũ fluxus & refluxus, seu progressus & regressus. Summa est, (si te modò hæc tractantẽ rectè percepi) quòd omnia putãt, quæ indies noua fieri nobis videntur, in seminib. anteà delituisse. Et cum in seminibus istis suis vitã, potestates alias, essentiam, scientias, status, dona omnia contineri ac vigere opinentur, absurdum esse censent generationem definire mutatione nõ entis in ens. Quippè in indiuiduis seu rebus sensibilibus, quas generari & corrũpi putamus, & dicimus, mortes, infirmitates, defectus, distantias, imaginationes, opiniones, motus, turbulentas confusiones: deniq; affectiones omnes nõ entis deprehendi: contrà verò in seminibus entis proprietates omnes inueniri. Quocircà corruptionẽ à nobis vocatã reditum quendam esse ad ens: generationem aũt ab ente, quandam discessionem. Etenim dona naturæ omnia, vitã, & scientiam omnem, in latentibus seminibus immortalia esse ac seruari, in progredientib. ad corruptionẽ accedere. Itaq; inuerti naturæ ordinem, cum generatio dicitur à non ente ad ens processionem esse. Formam cuiusq; rei nõ ex materiæ potentia educi, sed ἐν τῷ φύλῳ in seminibus occultari. Hæc est Paracelsi & discipulorum eius de generatione, quantũ cognoscere potui, sententia. ER. Rectè percepisti, quæ de hác re somniarunt. Quã

porrò imperitè loquantur de rerum generatione vnusquisq; in Philosophia vel intra modum versatus intelligit. Generationem rerum sic describit Paracelsi grex, ac si rerum omnium species aut formæ actu existerent, certisq; temporum interuallis ex obscuro in lucem, ex orco ad superos procederent atq; in itinere corpora sibi velut comites adsciscerent. Generatur ergo res nulla, sed ex latente, fit manifesta: ex nuda vestita: ex incorporea corporea: ex non personata personata. Generat ipsis res quælibet se ipsam. At Philosophis hoc iudicatur impossibile. Quoniam videmus omnia simile sibi, non autem semet ipsa generare: semperq; in generatione vniuoca generans & generatũ duo esse in numero, & vnũ in specie cernimus. Inscitissimè carpunt Aristotelem alicubi generationem mutationem à non ente in ens definientem: quod in 5. Phys. cap. 1. & in 2. de Animal. gen. cap. 4. atq; alibi, legimus. Si Aristot. viderunt non ens vocare, non id quod simpliciter non est, sed quod non est illud, quod per generationem oritur, iniquissimè ipsum accusant. Si non viderunt, asinis imperitiores censendi sunt. Quis nescit idiota, ouum non esse pullum, atque ideo pullum ex quodam non ente factum esse ens quoddam? Generatio itaq; est totius subiecti alicuius transmutatio in totum subiectũ aliud: sic inquam, vt prioris subiecti nihil remaneat sensu perceptibile. Materiam enim permanere eandem oportet, vt quæ nec generabilis sit nec corruptibilis. At hæc non cõprehenditur sensibus, sed sola mente concipitur. Etsi ergo in generato aliquo reperitur qualitas, quæ in corrupto quoque fuerat, nihilominus generatio vera est, siquidem subiecti seu substantiæ prioris facta sit transmutatio. Equidẽ in substantiali ac vera generatione, quod generatur, nomẽ & definitionẽ acquirit nouã. Sic ex cibis frigidis generatus di-

citur ſanguis,cùm ſubſtantiæ ciborum, vt cucurbitæ, pars nulla remanet ſenſibilis: tametſi ſanguis ex hac ha generatus non perindè calidus ſit,ac is eſt,qui ex pipere,allijs,cæpis,alijſque acribus genitus eſt. FVR. At non mutatur totus cibus in ſanguinem. Etenim in transmutationibus ſubſtantiarum neceſſariò excrementum gigni cenſent: cui ſententiæ experientia atque rerum euidentia aſtipulatur. ER. Cùm totum tranſmutari dicimus ſubiectum in totum, non illud volumus, nullas à ſubiecto quod mutatur partes ſeparari.(Hoc enim in tranſmutatione naturali impoſſibile eſt, vt alibi dicetur.)ſed in generato dicimus ſubiecti prioris nihil ineſſe ſenſibile. Ideo quodã in loco ſcribit Ariſtoteles: οὐδὲν ἐκ παντὸς γίνεται, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς τέχνης δημιουργουμένοις. οὐδὲν γὰρ αὖ ἔδει ποιεῖν, νῦν δὲ τὸ μὲν ἡ τέχνη τῶν ἀχρήστων ἀφαιρεῖ, τὸ δὲ ἡ φύσις. FVR. Ex his illud etiã perſpicio, quomodo generatum ſit nobilius eo, ex quo eſt ortum: & quo pacto accipiendum ſit, quod dicitur, generationem nobilioris, corruptionem verò ignobilioris eſſe productionem. Dubitaui enim aliquando, an non eſſet caro nobilior vermibus ex ea in corpore humano generatis. ER. De hac re legi Ariſtotelem in 1. de Ortu & Interitu cap.3. Hoc loco & tempore ſufficit indicauiſſe, quàm à veritate diſcedãt procul Paracelſici, cùm generationem opinantur nil eſſe aliud, quàm ſeminis cuiuſpiam in obſcuro latentis progreſſionem in Comœdiam mundanam: quod ſemen ſuæ naturæ ſuiſq; vſibus accommodata corpora, & conuenientes qualitates haud aliter ex diuite cella aſſumat, ac ſi hiſtrio in theatrum proditurus ex multiplici veſtium numero perſonę ſuæ, quam acturus eſt, aptam aliquam ſeligat. FVR. Manifeſtè huc vſq; vidi Paracelſum Philoſophiæ ignarum & inſcium fuiſſe: ac quicquid in mentem ei quouis tempore, ſobrio & e-

brio, veniret, effutiuisse. Generationem in recta veraq; Philosophia solam materiam præsupponere, puer adhuc didici. Nam si forma etiam existit, generatio nulla est: sed sunt res antequam generentur: nec acquirunt Esse per generationem. Hoc autem perindè est, ac si esse dicas antequam sint: quod nil est aliud, quàm contradictoria affirmare. Quamobrem detinere te longius nunc nequaquam volo: nisi fortasse hoc mihi explicare velis, quomodo & cur homo vocatus sit ac vocari possit microcosmus. Hoc enim veluti principio, basi, & fundamento vtuntur Paracelsica turba firmissimo ad euertendam artem Medicam veterem, & stabiliendam nouam à Paracelso excogitatam. De hac re, cùm nihil adhuc dictum nobis meminerim, vehemēter aueo tuam audire sententiam. ER. Non ad præsentem disputationem huius rei expositio: sed ad sequentem velitationem pertinet. Ad quam vt magis appropinquemus, paucula de hominis compositione hîc ex Paracelsi thesauris proferam: quæ videlicet ad hunc locum spectant: & extra fines medicæ artis extenduntur. FVR. Non cupio plura audire, præsertim cum ex appendice primæ collationis intellexerim, ex quot partibus constet hominē. Satietas, imò fastidium me cæpit audiendi portenta eiuscemodi: quę non modo cum ratione pugnare, verùm etiam pietati & sacris literis ex diametro aduersari perspexi. Sanè Philosophos inter se dissidētes & digladiantes æquo animo fero, præsertim cum de rebus illiusmodi inter se dimicant, vt absq; vllius pernicie aut conscientiæ læsione quam velis partē sequi & probare possis. At de rebus, quas sacræ literæ approbarunt, aut quæ cū pernicie hominum nouātur, dissēsiones laudare bonus & pius nullus debet. Tantò igitur auidius expecto te de rebus Medicis differtantē, quantò in his error est, quàm in Philosophicis, pestilē-

tior. Quinetiam persuasus sum, plerosq; medicos, non tam cupiuisse hanc partē audire, quàm desiderant tertiam disceptationē cognoscere. ER. Quæ in prima collatione disseruimus, sic omnium sunt communia, vt omnium intersit ea cognoscere, non piorum duntaxat, verùm etiam pietatē negligentium. Quoniam disputauimus ibi de rebus illis, quas omnes tractant, credunt, probāt, vel omnino, vel ex parte aliqua. Pertinēt quoq; ad omnes, qui & corpore & animo salui esse volunt.

Qualia pars prima disputationum contineat.

Pars hæc secūda illis solis ferè prodest, qui fundamēta rerum percipere auent: ac Philosophiæ gustum aliquē perceperunt. Medicis sanè cognitio eius est non vtilis solùm, sed etiam propè necessaria. Continet enim fundamenta totius doctrinæ Paracelsicæ, atq; eorundem constantē confutationem. Tertia tàm erit medicis necessaria omnibus veritatē perspicere cupientibus, quā quodmaximè. Hac de causa breuiter, quę verbosius tractare ab initio institueram, percurram. Quippe mihi quoq; nauseam & stomachum mouent nefanda & inaudita istorum deliramenta. Hominem sæpe ex duob. duntaxat, aliquando ex tribus, nonnunquā ex quatuor elementis compositum scribit. Interdum ex quintis elementorum quatuor essentijs eundem concinnatū ponit. Quin & duo ei corpora tribuit, elementale, siderale: de qua re iàm anteà multa egimus. Corpus & sanguis, inquit, ex quatuor elementorū corpore sumpta, & ex horum substantia in hominis substantiā transformata sic sunt, ac si rem albā aliquis nigram, vel rubrā, vel viridem efficeret. Corpus alterum, siderale scilicet, dicit esse rationem, intellectum, mentem, & sensus. Alibi ex visibili & inuisibili constare hominem dicit. Est vbi ex fumo quodam concretum asserat. In hac tamen videtur sententia acquieuisse, quòd nimirum concretum quiddam sit homo ex omnib. totius mundi rebus omni-

Contenta in secunda collatione qua & qualia sint.

Homo ex quot partibus componatur à Paracelso.

omniumq; naturas & proprietates actu in se cōtineat. Si quæras qua id ratione sit defensurus, cum Scriptura dicat, hominem à Deo ex puluere, seu luto, seu terra, seu limo, cōformatum, respondet, Deum in separatione confusorum (Iam enim ostendi, ipsum creationem nil aliud esse putauisse quàm cōfusorū secretionē.) vires, naturas & ꝓprietates in vnam massam coegisse, & ex hac hominē fabricasse. Hanc porrò massam limum terrę in Scriptura nominari: quam ipse variè quidē appellat, sæpiusculè tamē Limbum nuncupat. Et quoniā massa hęc partē pręstantissimā elementorū tenuit, necesse ęst, vt in homine eadē insint. De quatuor clemētis exposui sententiā eius in superioribus. Quia cœlum in horum numero, ignis loco collocat. Quantis semet ipsum hîc quoq; difficultatibus implicet: quam ridiculè sibi contradicat, piget me referre. Hoc est visu dignissimum, quòd de cœlo manare dicit rationem & scientiam: cum profiteatur artem hominis corpus in quatuor distincta elemēta soluendi. Tunc igitur cœlū & sidera nobis monstrabit, imò rationem, sensus & artes nobis se ipsis subsistentes & corporatas cōmonstrabit. Quod minus mirabitur, qui in nocturno spectro, quod Euestrū aliquando, sępenumero corpus Siderale appellat, hæc prius vidit. Fidem omnem superat, quod frequenter solum hominem microcosmum facit, & nihilominus multas esse plātas scribit, quę omnes omnium totius mundi rerū vires & potestates actu cōprehensas in se teneant. Quî enim aliter hominem, qui ex omnibus est quiddā concretū, cōseruarent, debilitatas vires insitūq; calorē collapsum instaurarēt ac erigerēt? Sanè unumquodq; seruatur & reparatur eisdē illis ex quibus constitutū fuit. Sed præstat hîc finem facere: & quæ cōsequētia sunt ad tertiam disputationē reijcere.

EVR. Vnum superest, cuius mihi hoc loco potesta-

Cœlū est Mēs atq; ratio Paracelso.

Microcosmi multi & varij.

Cabalæ partes duæ principales.

tem feciſti ampliorem petendi declarationem. Cabalæ dicebas eſſe duas partes principes. Harum vnam occupatam eſſe aiebas in explanandis ſacris literis per ἀναγωγὴν ſeu ἀλληγορίαν: alterã mirabilia quędã conari: & præſcientiam futurorum ſuis poſſeſſoribus aut cultoribus promittere. Hæc mihi velim fuſius aliquãtò exponi: cum à nullo plura edoctus ſim, quàm Cabalam eſſe artem licitam, admirabilem, planè diuinam, & quia nihil à Deo ſit homini præſtabilius conceſſum: tametſi eâdem Iudæorum aliqui turpiter & flagitioſè abuſi fuerint. ER. Cabalæ nomen aiunt ſignificare receptionem: & proinde doctrinam Cabalæ doctrinam eſſe, quæ nec ex propria inuentione & meditatione inueniatur, nec ex libris aut ſcriptis aliorum hauriatur, ſed ſola inſtitutione veluti per manus tradita acquiratur. Eſſe autem dicunt nihil aliud, quàm Theologiam ſymbolicam, in qua non tantùm literæ ac nomina ſigna ſint rerum, vt in alijs artibus, ſed etiam res rerum notæ & ſimulachra exiſtant. Quòd vt rectius intelligas; ſcire hoc debes, interpretationem aliam vocari literalem & hiſtoricam: aliam verò ſpiritualem & myſticam ſeu ænigmaticam. Prior conſiſtit in vocum propria intelligentia. Altera non per voces, ſed per res à vocibus deſignatas ſignificatur. Res porrò tales referuntur ad res alias ſimilitudinem, aut proportionem aliquam inter ſe habentes: cuius ratione vna ab alia ſignificari queat: vt cùm puellam vocamus, quæ tametſi maritata ſit, caſta tamẽ & pudica inſtar virginis ſit. Hęc expoſitio Allegorica vocatur. Si res per nomen ſignificatæ rem aliam indicet, vel fugiendam vel perſequendam, nominatur interpretatio talis tropologica. Sin autem ad res ſperandas & intelligibiles, extra hunc mundum poſitas, rectè cognoſcendas aptentur, explanatio appellatur Anagogica.

Quid ſignificet Cabala,

Quid ſit Cabala.

Interpretationum alia hiſtorica, alia myſtica.

Expoſitio allegorica.

Expoſit. tropologica.

Expoſitio Anagogica.

Etenim

Etenim anagogica institutio apud Theologos dicitur, quæ ab his terrenis cogitationes nostras subuehit ad cœlestium contemplationem. Quocirca non est aliud Cabala, quàm Theologia quædam sublimior & diuinior, quæ res verbis significatas docet aliud quiddam significare. Exemplum esto, quòd Deus promittens Israelitis libertatem in terra Cananæa, simul voluit docere suos ex hac Aegypto liberatos in cœlos esse deducendos: vbi in pace & tranquillitate cum Deo semper sint victuri. Et de hac Cabala nulla est cōtrouersia: quatenus cum fidei analogia & Scripturæ sensu non pugnat. Veruntamen interpretatio hæc veteris legis & ceremoniarum à Christo & Apostolis nobis ita perfectè exposita est, vt nulla præterea Cabala alia egeamus. Cæterùm Cabalæi nostri non permanent intra hos limites. Etenim artem dicunt esse, quæ non tantùm scripturæ sacræ sensum mysticum scrutetur, verùm etiam rationem ac modum tradat, quo characteribus, sigillis, figuris, verbis, carminibus cultores eius admirāda & impossibilia alijs visa perficiant. Summa est, artem faciūt à Magia scelesta nihil differentem. FVR. Qua ratione ab arte interpretādi Scripturas delabuntur ad impias istas nugas? ER. Nescio. nisi quòd sui obliti ab hypothesi deflectunt ad res alienissimas. Quid enim commune habent mystica Scripturę interpretatio, & miraculorū per figuras, numeros, voces, characteres, effectio, futurorumq; præsensio? FVR. Quem faciunt authorem huius artis? ER. Deum alij: Angelos alij quidam. Etenim dicunt Deum in monte Sinai, cum Mosi legem tradidisset, eidem secretiorem legis interpretationem concredidisse: atq; simul pręcepisse, vt legem quidem cunctis proponeret, interpretationem autem abstrusiorē illam soli Iosuæ aperiret: hoc addito mandato, vt, & ipse paucis quibusdam, eisq; sapientibus manifestaret: atq;

Cabala est Theologia Anagogica

Quid pars altera Cabale tradat

Author Cabale.

illi alijs intelligentibus cōmunicarent:& hi rursus successoribus suis clàm traderent. Factum id vsq; ad Esdrā scribunt. Hunc enim primum fuisse, qui 70. libris comprehensam doctrinam ad posteros transmiserit: sic tamen vt paucis,& ijs non ante quadragesimū ætatis annum, liceret legere. Fecisse eum hoc, conuocatis ad id seniorib. omnibus: ac de singulis excepisse, quod à maioribus suis acceperāt. Cabalę porrò finitima est doctrina Talmudica vocata. Discrimen esse aiunt, quòd hæc intra sensibilem mūdum maneat, illa ex sensibili ad intelligibilem subinde subuolet. Videntur Talmudici actiuam, Cabalæi contemplatricem vitam magis amare. Vtrique tamen maiorum traditionibus fidem habent, licet nullam protulerint rationem: nec in superiorum placita temerè inquirunt. Vtrique etiam, præsertim Cabalæi, mirabilia pollicentur. Versatur studium eorum magna ex parte in eruendo sensu mystico ex literarum numeris, ex earundem figuris: quas ex transpositione, coniunctione, separatione, directione, inflexione seu curuatura, abundantia, defectu, paruitate, magnitudine, ordine, alijsque talibus emergere nascique contingit. Partes alij quinque, plerique tres faciunt, verbis illis Prouerbiorum vigesimi secundi capitis innixi. Non scripsi tibi ter, in consilio & sententia? Quippe vel dictionem pro dictione sumunt, vel literam pro dictione, vel literam pro litera: & his transpositis & variatis, ac numeris supputatis mirabilia in officina sua cudunt somnia. Fabricant ex certis quibusdam characteribus, literis, figuris, sigilla & vanitates alias consimiles: quibus se putant non tantùm naturæ cursum sistere mutareque, sed Deum etiam flectere, tantumque non cogere ad id perficiendum, quod insana libido eis dictauit. Sanè Salomonem beneficio huius artis, per expositiones oc-

Doctrina Talmudica quid differat à Cabala.

Sigilla Cabaleorum.

Salomon ope Cabalæ sapiens est factus.

cultas

cultas & ſubtilitates grammaticas non verentur deplorati Nebulones affirmare ſapientiam conſecutum fuiſſe, quam Scriptura ei à Deo donatam inſuſamque teſtatur. Semel dicam, meræ, putidæ, impiæ nugæ ſunt, artem Lullianam redolentes, & Magicam impietatem olentes. FVR. Audiui te patienter quidem, ſed abſque aſſenſu. Non enim nulla mouentur ratione, qui duplicem putant Moſi contraditam legem: vnam quam proponeret publicè omnibus: alteram occultiorem ſolis ſapientibus communicandam. Nam hoc in 4. Eſdræ, capite decimoquarto ſcriptũ eſt. Idem Origenes fertur credidiſſe cum Hilario. Ioannes Picus hoſce libros ſe legiſſe ſcribit, & in eis digniſſima lectu de Trinitate, peccato originali, Verbi incarnatione, caſu Dæmonum, Purgatorio, inferorũ pœnis, alijsque talibus, reperiſſe. ER. Ego verò multò habeo ſententiæ meæ grauiores cauſas. Prima eſt, quod valdè ſcriptores de hac re inter ſe pugnant. Quippe aliqui Moſi à Deo reuelatam dicunt: mandato addito, vt ſoli Ioſuæ patefaceret. Iidem veluti ſui obliti mox præceptum aiunt eidem Moſi, vt ſeptuaginta illis, qui Numeri vndecimo leguntur electi, quò in gubernationis onere eum adiuuarent, contraderet. Hæc ſimul conſiſtere nullo pacto queunt. Alij quidam authores faciunt Angelos: & Adamo Razielem, Semo Iophielem, Abrahamo Zadkielem, Iſaaco Raphaelem, Iacobo Pelielem, alijs alios artem hanc aut artis partes inſtillauiſſe. Secunda eſt, quòd nullum Scripturæ verbum producere poſſunt, quo ſuam opinionem probent. Equidem nullus extat apex in totis Biblijs, qui aliquid tale Moſi mandatum innuat. Cum ad probationes deuentum eſt, citant nobis Rabinos, Eleazarum, Moſen Aegyptium, Simonem Benlagis, Iſmaelem, Lodam, &

Ars Lullia.

Oppugnatur Cabala.

Cabalæ authores Angeli.

huius farinæ homines: quibus de his rebus nihilomagis credendum censeo, quam vel Mahometo vel Paracelso, vel (si quis fuit aut esse poterit) nequiori heretico. Sacræ literæ docent, Mosen iussum à Deo fuisse populo proponere, quæ ab eodem accepisset. Nulla fit secretioris expositionis mentio, quàm celare alios debuerit. Proinde fabulæ sunt Iudaicæ, quæ de hisce commenti sunt homines fanatici. Iosuam cohortatus est Moses, vt animo forti & intrepido munus à Deo sibi impositum susciperet, nec de euentu dubitaret: quod eundem habiturus esset Deum auxiliatorem, cuius potentiam & clementiam in tot ac tam stupendis miraculis experti fuissent, Deuter. 1. & 3. & 31. An verba hæc, Esto fortis & constans: tu enim cum hoc populo vades in terram, quam Iehoua maioribus eorum sese ei daturum promisit, eiusq; possessionem eis assignabis. Iehoua autem ipse tibi præibit, tibi aderit, te nunquam destituet aut deseret: noli timere aut pauescere. Hæc, inquam, verba Mosis ad Iosuam, an idem significant, quod hæc notãt: Doctrinam secretiorem, quam tibi concredidi, populo ne patefacito, sed paucis quibusdam duntaxat aperito? Non arbitror. Septuaginta quoq; delectis viris mittit Deus spiritum Mosis, nempe gubernationis & prudentiæ: non autem iubet Mosi, vt nescio quæ arcana illis seorsum tradat. Sanè Deus ipse promittit, se eos spiritu Mosis donaturum: non præcipit Mosi, vt tale quid ipse faciat. Cogeremur igitur dicere, hanc doctrinam non soli Mosi à Deo reuelatam, vt illi asserunt, verùm etiam illis Septuaginta Consiliarijs socijs & adiutoribus Mosis manifestatam fuisse: cuius rei Scriptura nulloverbulo meminit. Meræ igitur & putidulæ sunt Iudæorum quorundam fabulæ, quæ de secreta Cabala per Mosen propagata legimus. Profectò Moses palàm fatetur in suis libris nihil se ad institutionem spectans acce-

Spirit.⁹ Mosis & Septuaginta Senatorum

accepiſſe à Deo,quod non ſumma fide omnes docuerit. Quinimò Deut.4.& 12.explicatè aſſerit à Deo præceptum fuiſſe omnibus,ne vel addere aliquid vel detrahere à ſe traditis quiſquam conaretur. Ergo vel diuerſa erant,quæ clàm alijs inſtillabat, ab illis quæ palàm docuerat & ſcripſerat: vel eadem. Si alia fuiſſe putes, trangreſſorem eum facis legis à Deo per ipſum latæ: quod ſine ſcelere non feceris. Si conſentanea fuiſſe cōcedas,illud quæram,vtrum ad conſequendam ſalutem neceſſaria fuerit talium noticia,an non fuerit. Neceſſaria fuiſſe abſq; impietate cogitare non poſſumus. Nam conſequeretur neceſſariò, Deum populo ſuo abſcondiſſe aliquid eorum,ſine quibus ſalui eſſe non potuiſſent. Quis autem non videt falſum hoc & impium eſſe? Paſsim namq; teſtatur ſcriptura,omnes illos ſaluandos, qui,quæ tradita ipſis fuerant,quæq; publicè docebantur, ritè ſeruauiſſent. Moſes certè in 30. Deut. ait, Cœlos hodiè vobis terrasq; conteſtor,me vobis vitam mortemq; proponere,felicitatem & infelicitatem, bonum & malum. Quinetiam addit ibidem doctrinam, quam ipſis tradiderit,in qua vitam & felicitatem inuēturi ſint,neq; occultam eſſe neque longè poſitam, ſed proximè ipſos in ore cordeq; eorum exiſtere. Non eſt, inquit,in cœlo, vt dicatis, Quis in cœlum aſcenſurus eſt,vt eam nobis inde adferat? Nec eſt vltra mare, vt cogitetis,Quis eam nobis traiecto mari petet? Nemo tam eſt ſtupidus,quin ex his verbis intelligat doctrinam publicè omnibus traditam & in omnium ore poſitam ſuffeciſſe ad nanciſcendum vitam, bonum,& felicitatem:nec opus ipſis fuiſſe alia quadam ocultiore interpretatione:ad quam nullo ipſos loco adhortatur. Cap. 6. & 11. Deut. atq; alibi aſſiduos eſſe in meditatione legis iubet, eamque alijs exponere domi, foris, in agro, in via, in lecto, inſcribere veſtibus, parietibus, po-

Moſis doctrina publica continebat omnia Iudeis ad ſalutem neceſſaria.

ſtibus ædium:obſcuræ illius nuſquam & nũquam meminit.Quocirca nec ad vitam ſempiternam conſequẽdam,nec ad felicitatem mundanam acquirendam, vtilis aut neceſſaria fuit.Cur ergo de cognoſcenda ea ſolicitè laboremus? Viderint interim Cabalæ iſtius laudatores,quomodo defenſuri ſint,quod dicunt,eam ſecretiorem quãdam Legis diuinæ explanationem,& expreſſiorem diuinæ voluntatis declarationem continuiſſe.Picũ dicis in Eſdræ libris præclara inueniſſe de Verbi incarnatione,aduẽtu Meſſiæ,peccato originali,eiuſdem per Chriſtum expiatione,pœnis inferorum,aliaq; hui⁹ generis plura.Quòd ſi hęc vel ſola vel præcipuè in libris illis ab Eſdra conſcriptis cõprehenduntur,omnium intererat nouiſſe. An pauci quidam ſolummodo Deum agnoſcere,Verbi incarnationem videre,Meſſiæ diuinitatem intelligere,& alia ſalutis noſtræ myſteria percipere debuerunt? Plus quàm impia eſt hæc cogitatio. Apertè igitur conſtat nefanda eſſe deliria, quæ de Cabala commenti ſunt Iudęi,& credunt hodie quidam in hac re parum cauti.Veteres certè Theologi vnà cum recentioribus prudentiores fuerunt, quàm vt inſanis iſtis nugis animum atque aures accomodarent.Quò fit,vt ne quidem meminiſſe alicubi auſi fuerint.Quæ ex origine adferuntur,mox diluemus. Adde his illud inſuper,quòd peritiores Iudæi, qualis Ioſephus fuit,(qui tamen nihil vſquam omiſit, quod ad amplificandum nomen & gloriam Iudæorum conducere exiſtimaret) abſtruſæ huius & paucis creditæ legis expoſitionis mentionem nullam fecerunt.Idem tamen ne illa quidem tacuit de Moſe,quæ ſanctæ literæ nuſquam referunt. Si quid tale à Deo tacitæ Moſis fidei commiſſum nouiſſet, nunquam ſilentio præteriuiſſet: vt qui & Moſen & Salomonem Magos,aut Magiæ peritos & ſtudioſos fuiſſe,tum Dæmones

Omniũ intererat Cabalam nouiſſe.

Veteres Theologi deſpexerunt Cabalam.

mones eiecisse nefariè & mendacissimè scribat. Cabalam dicunt virtute characterum, imaginum, figurarum, ex literarum & dictionum transpositione, coniunctione, separatione, &c. fabricatarum mirabilia efficere. An taciturus hanc artem fuisset Iosephus, si in Mose, Salomone, alijs sanctis & electis Dei organis, cognouisset? Saltem in historia Eleazari, quē præsente Vespasiano Dæmonem scribit eiecisse potestate radicis cuiuspiam, præclarissimæ huius artis meminisset. Quid opus fuit peculiari Spiritus sancti afflatu Prophetis, si arte hac potuerunt mirabilia efficere, ac futura presentire? Qua ratione, quæso te, distinguebant inter miracula vera, & ab arte hac profecta? Velim illud etiam scire, quo in loco scriptum inueniatur præceptū hoc, quòd scilicet ex transpositione literarū, nominū, numerorū, ex characterum figura, magnitudine, paruitate, cōiunctione, separatione, atq; alijs talibus res occultę sint inuestigādę, aut miracula facienda? Exemplū esto nomē hoc, Roma. Transpositione & inuersione literarum fiet, Mora, Arom, Ramo, Amor, & Orma: quod aliquis Græcū esse putet, ac Doricum ὀρμὰ. An quia hoc facere mihi licet, statim significabit dictio Roma, tantundem atq; aliæ illę, nempe Mora, Arom, Ramo, Amor, Orma, significant? Quis me sanus talia proferentem non putet insanire? Quippe literæ formandis vocibus seruiunt duntaxat: voces autem ex conuento & constituto hominum significant, non ex sua natura: sicut in prima parte nobis demonstratum recordor. Tacebo iam, quòd pro diuersa transpositione ac numerorum subductione vnusquisq; diuersissima operabitur vnius eiusdemq; verbi virtute. De numeris res est obscurior apud Latinos: apud quos nō omnes literæ numerationi seruiunt. Apud Græcos & Hebręos aliter habet. Repertus tamē apud nos quoq; est homo profanus, qui

Literarum vsus quis sit

diabolo suasore primum singulis literis singulos numeros attribuit:& deinde ex numeris ex cuiusque Nominis proprij literis collectis de moribus, vita, morte, fortuna, liberis, alijsq; omnibus ad diuinationem attinentibus, pronunciare & prænunciare docuit: eamque impietatem Onomantiam nominauit. Sed ad institutum redeo. Esto igitur, fuerit aliquibus priuatim commendata legis diuinæ mystica seu anagogica interpretatio: quid hoc Paracelsum eiusq; pecora iuuerit? An continuò sequetur hanc declarationem continere doctrinam ordinandi literas, transponendi dictiones, variandi numeros, vt sic & incredibilia operemur, & futura præuideamus? Apage cum sceleratis istis nugis.

Onomantiæ faber.

Deus solus miracula facit.

Etenim Deus non docet aliud palam & aliud clam iubet. Docuit autem apertè se solum esse, qui & miracula edat & futura prænunciet. Quo pacto igitur piè dici possit, cum artem clandestinam Mosen aliosq; docuisse, qua similia quædam perficiantur? Vix puto aliquid alienius à pietate veritateq; proditum esse à viris neq; malis neq; indoctis. FVR. Fermè persuasisti attentissimè auscultanti. Sed ad obiectiones meas quid adfers?

Testimonium Esdræ ex lib. 4. vanum est.

ER. Dico Esdræ librum quartum ab eisdem aut similibus conscriptum esse, à quibus aut qualibus impiæ illæ nugæ de Cabala confictæ sunt. Etenim Satan mille artifex facilè prospexit plus authoritatis & fidei habitura nefaria & impia commenta, si sanctitate celebris vir quispiam comprobasse crederetur. Itaq; suasit, vt sub Esdræ nomine talia diuulgarent: atq; vt fucus minus appareret veri aliquid ac boni permiscerent. Neq; mirabitur hoc factum, quisquis apud se cogitat, similes libros sub nomine Salomonis, Eliæ, Enochi, & aliorum circumferri nunc etiam: & Iosephi ætate apud Iudæos Salomonis titulo venditas fuisse tales fabulas. Aurifusores & decoctores simile facinus ausi sunt: Dũ enim

libros

libros suos mēdaciorum plenos vendibiles alia ratione vix potuerūt efficere, Mosis nomen, Mariæ sororis eius, (Aliqui etiam virginis Deiparæ) Salomonis, præstantissimorum Philosophorum omnium inscripserunt. Hoc constat, Esdræ librum illum apocryphum esse, atque in nullo apud Priscos Iudęos censu fuisse. Quin ipsa rei narratio de tot libris quadraginta dierum spacio à quinq; scriptis testatur somnium esse. Quinq; scribæ dicuntur scripsisse 204. libros. Scripserunt igitur singuli plus singulis libris singulis diebus. Quare non valde magnos extitisse oportet. Auget difficultatem, quòd vnus Esdras omnibus quinq; Scribis dictare coactus est. Vicit ergo multis modis Cæsarē tribus eodem tēpore diuersas epistolas dictantē. At verò cētum quadraginta quatuor illi libri, quos publicari iussus scribitur, nullibi sunt inuēti. Et quid continuisse eos putabimus? Si eadem illa tradebant, quæ Moses & Prophetæ tradiderant, ociosi erāt. Si alia, negligendi & damnandi fuerant. Si expositionem comprehendebant biblicorū librorū, mirum est nulla huius rei vestigia ad posteros peruenisse. Quid verò ad id dicemus, quòd narratio Cabalæorū ex diametro pugnet cum 14. cap. lib. 4. Esdræ? Nam Esdras ille scribit se in campo & ab hominibus remoto loco potione hausta edoctum ab altissimo libros Cabalæ dictauisse. Cabalæi autem referunt Esdram conuocatis senioribus ex singulis didicisse, quæ traditione à maioribus acceperāt: eaq; in libros digessisse. Non desunt etiam, qui nomina illorum, qui in concilio illo præsentes fuerint, sigillatim recitent: & quomodo gesta omnia sint speciatim recenseant. Quæ cū sic habeant, quis nō clarè videat, vana somnia & fictas fabulas nobis venditari? Origeni summa fit iniuria, si non fallor. Etenim verba Apost. ad Roman. 3. Credita eis sunt eloquia Dei, exponens, scribit hoc modo. Considerandum est, quòd non dixit literas, sed elo-

Liber Esdræ 4. apocryphus.

Narratio Cabalæorū pugnat cum loco 4 lib. Esdræ.

Origenes excusatur.

quia Dei ipsis credita fuisse. Ex his concludunt Origenem censuisse Iudæis præter legem scriptam, aliam datam fuisse: quod rectè intellectum libenter cōcedimus. At Cabalam recta & scripturæ cōsentanea interpretatio nihil iuuabit. Ad Hilarium dico, eum hac in parte cum alijs hallucinatum: vel aliter sensisse, quàm verba sonare videntur. Ioannē Picum constanter aio permulta in thesibus suis adolescentem affirmauisse, quæ postea mutauit: quod & propria ipsius scripta, & Iohannis Francisci nepotis testimonia firmissimè ꝓbant. Notandū obiter & illud est, quod de Purgatorio docere Cabalam scribit: quod Scripturæ sanctæ non agnoscunt. Summatim dicam: Si Cabala nil fuit aliud quàm Theologia mystica, & legis interpretatio anagogica, non habemus ea nunc opus. Quippe nouum Testamentū nostra sic fuerit Cabala: quod præclarissimè nos docet spiritualiter esse intelligenda, quæ veteres Iudæi carnaliter acceperunt. Si aliud fuisse Cabala putetur, nempe ars quædam mirabilia faciendi, vt somniāt eius laudatores, tātum abesse dico, vt à Deo vel Mosi vel alijs fuerit commendata, vt ab hoste Dei diabolo incunctanter asseram confictam & excogitatam. Qui argumenta desiderat, illa relegat, quæ in prima parte disputationum nostrarum in medium protulimus. Si de Cabala vniuersa plura cupis cognoscere, legito tres de ea libros à Reuchlino conscriptos: quem ego virum de bonis literis, maximè verò de lingua Hebraica, præclarissimè meritum valdè miror tantum profanis nugis tribuisse. Nobis hoc loco & tempore sufficit ostendisse Cabalam Paracelsicorum, (cuius beneficio ex Carbonarijs repentè in summos Medicos se euasisse gloriabundi iactitant.) non ex cœlo, sed ex imo Tartaro prorepsisse. FVR. Nondum te dimitto, priusquam mihi dixeris, quid Philosophia illa adepta sit, quam discipuli sic iudicant, non vtilem tantùm,

Hilarius. *Iohannes Picus.* *Cabala approbat purgatorium.* *Libri tres de Cabala à Reuchlino scripti.* *Cabala Paracelsic. ex Tartaro porrepsit.*

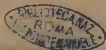
tùm, sed etiam necessariam, vt sine eius possessione nulli debeant sperare Medicinæ aliquam præcipuam cognitionem. ERAST. Paucis me expediam. Apud Paracelsum video illum pro adepto Philosopho haberi, qui norit, quid in his sublunaribus insit cœleste. Putat enim omnia hæc, quæ corporaliter hic fiunt ab artificibus, vt sunt claues, arma, gladij, à sideribus etiam procudi: sed modo infinitè perfectiore. Nam sicut artifex gladium fabricat acutum, ita putat Sidera gladios cudere, quibus incudes & metalla qualibet instar ceræ & aquæ dissecentur. Eodem modo claues fabricari existimat Sidera inuisibiles, quibus seram quamlibet reseraueris. Denique quicquid hîc rebus seu instrumentis corporeis efficimus, hoc opinatur rerum quarundam occultis viribus perfici posse: quæ ipsis de Sideribus demissæ donatæque fuerint. Qui ergo nouit, cui rei Sidera suas vires asperserint, is Philosophus adeptus fuerit: ac mirabilia prorsus egerit. Quocirca totam hanc rem verbis eius ex magna Astronom. citatis concludere possumus. Philosophia adepta, inquit, à corpore Siderati hominis solo suscipitur seu percipitur: ab astris tribuitur: ac docet omnia arcana Naturæ. Ex his intelligis illud etiam quid sit Medicina adepta: nempe noticia Medicatum virium, quas rebus singulis astra impresserunt. Quod Paracelsus dicere voluit, cum Medicinam Adeptam esse dixit artem Medicam è Sideribus ortam. Qui huius possidet cognitionē, miraculosè morbos curabit aliàs incurabiles: modò Paracelsus non sit mendax. Non opus habent futiles & impiæ istæ nugæ confutatione. Sufficit monuisse, quod nemo nescit, mera esse figmenta & somnia: adeoq; Magica deliria. Cætera suo loco referemus. In præsente disputatione perspicuè, arbitror, cum humanis tum diuinis rationibus demõstrauimus,

Philosophia adepta Paracelsi quid.

Medicina Adepta apud Parac. quid.

Conclusio huius disputationis. non esse vlla corpora ante quatuor Elementa cum Coelo creata: sed hæc, cum nihil esset hic mundus, ante omnia alia simul facta fuisse. Quòd ex Elementis deinde res aliæ natæ concretæq; sint naturales, ex solo libro Creationis, si destitueremur alijs argumētis, ita solidè luculēteq; potest ostendi, vt, qui dubitat, meritò sit pro belua potius quàm pro homine reputandus. Prima ergo corporum principia siue elementa, non sunt sal, sulfur, mercurius, sed vulgaria hæc nostra quatuor elementa. *Sal, mercurius, sulfur, nō sunt prima corpora.* Hoc principio posito, quod sacrosancti verbi Dei aperto nititur testimonio, necessarium est semel collabi vniuersam Paracelsi philosophiam. Etenim exterminatis principijs, quî possint ex eis procreata existere? Vanissimum igitur est, quicquid de suis Elementis & principijs somniauit homo vanissimus & inertissimus: sicut mendacia & futilitatis plena esse necessum est, quæcunq; huic doctrinæ, vt Fundamento, superstruxit. Sed de his suprà fusè satis actum. Nunc Deum & Patrem Domini nostri Iesu Christi seriò comprecabimur, vt propter vnigenitū æternumq; filium suū Mediatorem nostrū Spiritu sancto suo nos regere & dirigere omnes velit, vt cōsilia, cogitationes, conatus, studia omnia huc conferamus, quò sanctum eius nomen glorificetur, veritas illustretur, mendacium deprimatur, salus proximi & Reipubl. procuretur: Amen. Die 12. Nouemb. anno 1571.

FINIS.

EXPLICATIO QVAESTIONIS FAMOSAE ILLIVS, VTRVM EX METALLIS IGNOBILIBVS AVRVM VErum & naturale arte conflari possit.

AVTHORE
THOMA ERASTO, MEDICI-
næ in Schola Heidelbergensi Pro-
fessore.

Declarantur in hac quæstione omnia fermè, quæ ad naturam, ortum, generationis modum, species, & materiam Metallorum pertinent.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareo.
M. D. LXXII.

INCLYTO AC GENEROSO SAC. ROM. IMP. COMITI D. GASPARO VLRICO, COMITI Reinsteini, Domino Blanckenburgi, &c. Domino suo obseruandissimo.

RActatum seu disceptationem de Metallis, quam sub idem fermè tempus commentari cœpi, quo Amplitudo tua, illustris ac generose D. Comes, morbi grauissimi causa hîc apud nos commorata est, sub inclyto ac generoso nomine tuo publicè omnibus legẽdam nunc exhibeo. Cum enim amici quidam vehementer, non tantùm precibus à me peterent, verùm etiam argumentis multis flagitarent, & tantùm non cogerent, vt famosæ illius Quæstionis de Artificiosa Metallorum viliorum in nobiliora transmutatione enodationem conscriberem, facilius petitioni eorum locum dedi, quòd in animo meo tuæ præstantiæ, quicquid futurum esset, destinauissem. Rem igitur aggressus sum: at seriùs multò, quàm volebam, absolui: partim negocijs impeditus, partim quæstionis difficultate retardatus. Etenim præclarè videbam ad rei adeò intricatæ exactam declaratiõe, faciliorem q́; perceptionẽ præcognosci quædã oportere: scilicet quid metallum sit, vnicam ne an plures habeat species, quo modo generentur, quo loco, & ex qua materia singula à Natura fabricentur, & huius generis alia. Itaq; prædicta prius exposui: ac tum demum ad principalem quæstionem descendi. Antequam finem disquisitioni imposuissem, tu iam sanatus ad tuos redieras. Nunc ve-

rò cum in secunda parte disputationum nostrarum aduersus Paracelsum de metallorum ortu & causis quædam essent disputanda, placuit eorum loco hanc tractationē subijcere, duab. maximè de causis. Prior et princeps est, quod rectè vtiliterq; compluribus viris bonis, qui partim propter inscitiam naturalis Philosophiæ, partim propter ingenij naturæq; probitatem & nimiam credulitatem, partim propter diuites & speciosas impostorum pollicitationes deceptos se nondum plenè vident, consulturum speraui. Vt enim non reuocentur ab errore, in quo mersi hærēt, omnes, (quod ne optare quidem audeo: propterea quod in hoc luto hærere summa est aliquibus voluptas) aliquos tamen cognita rei impoßibilitate, vt sic loquar, et impietate, cautiores et prudetiores porrò futuros cōfido. Qui in hunc Labyrinthū, (ex quo minimè facilis est reditus, propter Syrenum cantus mira suauitate amplißimisq; promißis aures demulcentes) ingreßi nondum sunt, facilius sibi cauebunt, opinor, ne imprudēter prolabantur. Altera est, quòd huius quæstionis explanatio cognata & affinis est disputationi de Mistis imperfectis: in qua me non omnia quidē, at plurima tamen repetere oportebat eorum, quæ hîc mihi enucleata meminieram. Causas editionis attigi: nunc cur sub illustri & clarißimo nomine tuo, comes generosißime, apparere voluerim, dicam. Atque vna quidē dicta iam antè fuit: quod scilicet in animo meo tunc tibi destinarim, cum scribere incepissem. Vt igitur animum me eundem retinere Amplit. tua perspiciat, quod tunc volui facere, nūc re ipsa præsto. Vt autem & tunc vellem, et nunc præstem, nobi-

nobilissimæ & præstātissimæ ingenij atque animi tui virtutes perfecerunt: quibus ita me tibi interim, dum salutis tuæ curam mihi credidisti, arctè deuinxisti, vt nunquam postea cogitare desierim, quomodo animi mei obseruantiam tibi testatam facerem. Altera causa est, quòd ex principibus viris excelsóq; loco natis & constitutis non multos noui, qui de his rebus, de quibus in præsente tractatu disserimus, te melius ac rectius iudicare possint. Etenim sic cum iuris scientia naturalium rerum speculationem aptè coniunxisti, vt inter dissidentes sententias præclarè arbitrari noris ac possis. Gratius tibi ob id quoq; futurum factum hoc meum spero, quod in memoriā reuocabit, in quātum vitæ periculum à Paracelsi discipulis quibusdam abreptus fueris. Sed hæc alius sunt loci & temporis. Hoc in præsentia monere volo, si quis ex huius libri lectione fructus ad homines redeat: atque alij cautiores facti sumtib. ac laboribus inutilibus parcere discant, gratiam illos Amplitud. tuæ omnem debere: cuius virtute & gloria non minimum est factum, vt & scripserim & publicauerim. Tu ergo, inclyte & Generose comes, quem in noui anni huius initio (quem tibi cum multis deinceps alijs felicissimum et gloria plenum comprecor) libellum tibi ceu strenam offero, constantis meæ erga Amplitud. tuam obseruantiæ testimonium extare patere. Heidelbergæ. 3. Non. Ian. anno M. D. LXXII.

Amplitud. ac Generos. tuæ obseruantiss.
Thomas Erastus, Medicus.

EXPLICATIO

QVAESTIONIS, QVA QVAERITVR. *Utrum ex* METALLIS *ignobilib. arte conflari* AVRVM *possit verum & naturale. In qua, quæ ad Metallorum generationem & causas spectant, dilucide omnia exponuntur.*

QVAEritur hodie à compluribus (& quæsitum olim fuit à non paucioribus) Vtrum ex argento viuo, aut ignobilioribus metallis transmutatis, verum, legitimum, naturale, sincerum, aurum, argentúmue, arte confici possit. Qui Chemici vocãtur: artem se tenere gloriantur, qua hoc ipsum assequantur. Alij propè omnes, quicunque iudicio eruditioneq̀ue præstant, constanter negant. Vtri certioribus nitantur rationibus & firmamentis, ex illis quæ dicentur, intelligetur.

Quod vt fiat rectius, ante omnia, quomodo, ex quibus, quo loco, quibus instrumentis Natura metalla generet, explicabo. I. *Propositio.*

II. Deinde vtrum sit vnica tantùm eorum species, an verò plures distinctæ perfectæq̀ue existant, inuestigabo.

III. Post hæc quid de metallorum materia, ortu & speciebus Chemici senserint, exponam.

IIII. Demùm, de ipsâ arte, quid sperandum sit, pariter indicabo.

Anteà verò quàm ad rem accedam, monendus est Lector, me nequaquam illorum artem reprehendere, qui separationes ac fusiones metallorũ: & ex his atq; alijs mineralibus, animalibus, plantis, seminibus, aquarum & oleorum extractiones profitentur. Etenim nõ

modo vtilis hæc ars existit, sed propè necessaria: vt sine qua longè incommodius vitam acturi simus. Quantū vel in sola arte Medica (vt de alijs rebus sileam.) vsum habeat, ne vulgus quidem ignorat: qui sibi aquas domi varias parat hac arte. Equidem vix absoluta est ars nostra sine distillatoria. Quòd cùm dico, illorum studium non approbo, qui violentis ex metallicis rebus pharmacis nunc passim certa multorum pernicie vtuntur.

Qui non oppugnentur in hoc libro.

Quocircà laude omni dignissimam eam esse iudico: nec ab vllo sanæ mentis vituperatam scio. Illos hoc loco solos oppugno, qui Codro pauperiores sæpe cum sint, non desinunt alijs diuitias Crœsi polliceri. Dicam apertius: illorum conatus reprehendo, qui se metalla viliora in argentum vel aurū purum transmutare posse dictitant. Sanè inter hos multi reperiuntur insignes impostores. Inueniuntur etiam viri non mali aliquot: qui vel per ignorantiam vel ruditatem Philosophiæ naturalis in hunc errorem prolapsi sunt. Qui vt imprudentiæ suæ excusationem inueniant, inuenisse sese dicunt, quod inueniri non posse præclarè cognouerunt. Sed his omissis, rem ipsam tractemus.

De Metallorum materia.

Metalla ex halitu generantur.

Oriuntur Metalla ex Aristotelis omniūq; rectè philosophantium sentētia hoc modo: Calor in terra latens visceribus, duplicē excitat exhalationē expirationémue, (Græci vtranq; solent ἀναθυμίασιν vocare.) aqueam scil. quam & ἀτμὶν & ἀτμὸν nuncupant, & terreā, quam Aristot. ἀναθυμίασιν (nomine generis alterā exprimens speciē.) interdum etiā καπνὸν appellat. Priorē nos vaporem: posteriorē verò halitum plerūq; nominabimus. Cęterū quòd dico, nō sic debet accipi, ac si vel vapor sine halitu, vel halitus sine vapore metalla ac fossilia cætera generet. Semper n. alter alteri est permistus. Appel

latur autem vapor eiuſcemodi exhalatio, vel halitus, prout humida vel ſicca expiratio ſuperat. Hinc Ariſtoteles illum aliquando non vaporem ſiue ἀτμὶν, ſed ἀτμιδώδη ἀναθυμίασιν nominat: quemadmodum halitum quoque ſæpenumero καπνώδη ἀναθυμίασιν vocat. Vtriuſque exhalationis, humidæ ſcilicet & ſiccæ tot ſunt ſpecies, quot ſunt res, quæ ex ipſis naſcũtur: imò quot ſunt terrarum aquarumq́; differentię, ex quibus exſpirant. Et in ſingulis etiam ſpeciebus gradus miſtionis multi reperiuntur: qui faciunt, vt vnius ſpecie metalli indiuidua plurimum ſæpe inter ſe differant.

Quid metallum ſit.

Ex hac duplici exhalatione oriuntur Metalla & foſſilia vniuerſa. Et de alijs foſſilibus in præſentia nihil dicam: de Metallis ſic propriè nominatis (quantum præſens cauſa poſtulare videbitur) nunc ſolummodo diſſeram. Ac ne in nomine erretur, cum Chemicis peritioribus metallum dicimus eſſe, corpus foſſile, durum, quod ab igne liqueſcere, & à malleo dilatari poſſit: ſiquidem naturam ſuam ſeruet. Sic ferè Chemici, (vt Gebrus in Summæ lib. 1. cap. 31. Itemq́ue Petrus Bonus.) Metalla nobis deſcribunt, non malè. Quippe non Ariſtotelis modò ſententiæ, verùm etiam rei naturæ conſentanea eſt hæc deſcriptio. Quicquid enim ab igne liqueſcit, atque ἐλατὸν eſt, cum ex terra eruitur, & ab eadem repurgatum fuerit, hoc & metallum ab omnibus omnium ſeculorum doctis appellatum fuit: ſicut contrà, quicquid metallum eſſe putauerunt, hoc ἐλατὸν ſiue ductile quoque eſt. Ελατὰ definit Ariſtoteles libro quarto Meteorologicorum his verbis: ὅσα τῇ αὐτῇ πληγῇ δύναται ἅμα καὶ εἰς πλάτος, καὶ εἰς βάθος τὸ ἐπίπεδον μεθίστασθαι κατὰ μέρος. Breuius dicimus nos ἐλατὰ eſſe, quæcunque à malleo dilatari in latum &

Metalli definitio.

profundum possunt. Nec refert quòd non omne ferrũ liquari semper potest. Satis est, quod initiò, cum primũ ex terra erutum est, ipsum quoque χυτὸν sit. De his ergo fossilibus nunc loquemur, & quomodo generentur ostendemus.

Quomodo metalla generentur.

Ergo vapor ex certa materia à calore subterraneo excitatus, atque in rimas saxorum terrarumq; receptus, cum à frigiditate eorundem spissatur, exiccatur, induratur, in Metallum tandem transit. Atque in hoc vel illud metallum densatur, pro vt ex hac vel illa materia sublatus, & hoc aliquo vel alio modo cum halitu mistus est. Etenim ex alio vapore aurum: & ex alio argentum: atque ex alijs rursum alia metalla, vnumquodque scilicet ex suo quodam vapore cogitur. Argumẽto vel hoc esse possit, quòd metallicarum venarum saxa cum primum mutantur, metallum nullum amplius proferunt tale, quale iam antea effodiebatur. Quamobrem metallorum singulorum materia est vapor certus. Hunc ex materia certa & conueniente calor subterraneus exprimit, miscet, concoquit: quem deinde frigus, & siccitas terræ, vel lapidum, in metallum cogit. Forma ea est, quã diximus: vt nimirum corpus sit ὀρυκτὸν, σκληρὸν, τηκτὸν, ἢ χυτὸν, ἢ ἐλατὸν, fossile, durum, fusile, aut malleo ductile. Finis is est, cuius causa Natura singula procreauit, (quę frustrà agere nihil solet) nemini non cognitus. Generãtur proinde metalla ex sententia Aristotelis, ac veterũ & eruditorum Philosophorum omnium, non ex aqua vel succo, vt putauit Georgius Agricola vir doctissimus (& quo de his rebus nemo plura & accuratiora scripsisse scitur) sed ex vapore antequam in aquam cocat. Ros, inquit, Aristoteles, & pruina ex vapore supra terrã coacto & densato gignuntur, postquam secretus est ab halitu siue arida & calida exhalatione. Metalla autem ex

Metallorũ materia est suus cuique halitus certus.

Metalla nõ generantur ex aqua uel succo.

eo-

eo generantur ſub terra ante ſecretionē. Propterea partim ex aqua conſtare ea dicimus, partim negamus: vtrunque rectè ac verè. Quoniam materia eorum erat aqua potentia, antequam in Metallum conuerteretur: actu nō erat. Nec ex aqua per effectionem ſeu perpeſſionem, vt ſapores, conflata ſunt, οὐ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μὲν χαλκὸς, τὸ δὲ χρυσὸς, ἀλλὰ πρὶν γενέσθαι παγείσης τῆς ἀναθυμιάσεως, ἕκαστα τουτῶν ἐστὶ. διὸ καὶ πυροῦται πάντα καὶ γῆν ἔχει. ξηρὰν γὰρ ἔχει ἀναθυμίασιν. Conſtant ergo Metalla non ex aqua & terra miſta (ſiue ex ſucco) ſed ex vapore, qui à frigore lapidum in Metallum denſatur ante ſecretionem aridæ expirationis. Sanè ſi ex aqua perpeſſa conſtarent, vt ſapores, non ignirentur, ſed diſſiparentur potius, inque fumum ab igne diſſoluerentur. Nec diuerſum Plato ſenſit, quamuis minus propriè locutus videri poſſit, cum ex aqua orta Metalla dixit.

Videtur itaque hic eſſe verborum Ariſtotelis ſenſus. [*Mens Ariſtotelis declaratur.*] Metalla in ignem iniecta igniuntur, funduntur, nec diſſipantur in halitum. Porrò quæ liquantur in igne, aquea ſunt: & quæ igniuntur, nec in fumum aut vaporem abeunt, terrea ſunt. Terra enim maximè igni reſiſtit. Non poſſunt autem ex aqua concreta, ſiue ex aqua actu conflata poni, quoniam talis aqua, quantumlibet benè cum terra miſta ſit, ſemper in igne conſumetur, propterea quod non eſt ad minima diuiſa. Terra quoque actu cum aqua actu permiſta, poſt aquæ diſſipationem in cinerem reſoluitur. Metalla autem non ſic ab igne conſumuntur: aut ſi quæ ex eis corrumpuntur ab igne tandem, tardè admodum id patiuntur. Quocirca neceſſe eſt omninò, terram cum aqua exactiſſimè, & per prorſus minimas particulas miſtam eſſe, vt quæuis aquæ pars terram contineat, qua ab ignis vi & potentia defendatur: & pars terræ quælibet aquam ita ſibi habeat permiſtam, vt fluere poſſit. Ta-

lis autem mistio cogitari non potest facta fuisse, nisi cogitemus tunc fuisse factam, cum nec vapor in aquam, nec halitus in terram coacti adhuc fuissent. Impossibile namque est, vel aquam vel terram ita minutim diuidi, nisi in exhalationem soluantur. Nulla enim terra minor, aut ęquè tenuis esse potest, atque halitus: nec vlla aqua sic potest ad minima diuidi, dum actu aqua existit, vt vapor diuisus est. Sic alia facilius, alia difficilius ab igne patiuntur, prout ex vaporibus constant tenuioribus aut crassioribus. Et quo tenuiores sunt, tanto etiam puriores & purgatiores eos esse necessarium est.

Defensio Aristotelis aduersus Georgium Agricolam.

Proinde non rectè Georgius Agricola reprehendisse mihi Aristotelem videtur, quasi nullam suæ sententiæ rationem attulerit. Equidem tam non fuit ea res Aristoteli tunc dubia visa, vt probatione eam opus habere nulla putarit. Certè duobus, vt dicitur, verbis indicare satis habuit, quæ plurib. nunc exposui. Adde quod hac sententia posita, longè facilius & melius ratio reddi omnium proprietatũ potest, quæ in Metallis insunt, quàm si Georgij opinio approbetur: quam tamen veritati propiorẽ esse certũ est, quã aliã quãuis ab Aristotelis mente discrepantẽ. Videntur etiam nõ habitura tan tam soliditatẽ fuisse, siquidẽ ex succo orta fuissent; id quod à quouis perspici potest. Taceo quod filamẽta, & quasi capilli quidam tenuissimi ac longi, aurei & argẽtei, in Metallis aurarijs argentarijsq; reperti, hoc ipsum satis euidenter probãt atq; declarãt. Habeo talia apud me filamenta complura, quę negare nullus facilè ausit, ex vapore potius, quàm ex succo in rimis lapidum concreuisse. Tale quippiã quoq; Iul. Cęsar Scalig. Exercit. contra Cardanũ 102. (vt cum alios, tum Georgiũ Agri-

colam

colam prætercam)in Hungaria conſpici ſcribit:nempe aurum ibi exire è terræ ſolo,quaſi germinans,filamenti ſpecie,longitudine quaternum circiter digitorum, aliquando etiam denum.Vtrum ſuccus hoc pacto aſcendat potius,an vapor,etiam Idiotæ intelligunt. Quòd ſi verum eſt,quod ab Auicenna dictum eſt,ferrum in aere & nubibus concreſcere,minus dubitari de veritate Ariſtoteleæ ſentētiæ poterit.Quippe non aliter in nubibus concreſcet,quàm ex vaporibus nondum ſegregatis.Ac quod tale ferrum ſiue æs fundi nequeat.(Nam & hoc ſcribitur)ſed in fumum abeat & cineres,nemo mirabitur,qui ſuprà dicta intellexit. *Ferrum in nubibus cōcretum.*

Defenderunt aliqui hoc etiam argumento Ariſtotelem,quòd ſuccos ferè ſemper ſtiriarum inſtar, aut forma triangulari, quadrangulari, aut alia ſimili concreſcere videmus. Sic Cryſtallus, ſic Irides aliqui, ſic alij quidam ſucci ſemper inueniuntur,(aut certè plerunq;) denſati.Verùm non ſatis firmum eſt,quod dicitur.Non ènim video quid vetet,Metalla etiam interdum hoc modo cōcreſcere,pro locorum,in quibus dēſantur,varia figura. Sanè habeo lapides apud me ex fodina ſtanni(quæ eſt apud Slaccoualdium in ſylua Bohemiæ)excisos:qui ſtannum in ſe concretum nigro colore fulgidū continent variè figuratum. Habeo etiam argentum rubri & cerulei coloris, ferè inſtar iridis angulos habens, aut Chryſtalli.In ære & ferro rarius hoc,puto,cernitur, propterea quòd plus terræ continent. In ſtanno & argento, quæ plus aquæ in ſe habent, facilius contingit. Nec dubium eſt apud me, quin vapores iſti,ex quibus Metalla fiunt, interdum à concreto ſucco, antequam congelentur,parum abſint.Nos autem non quid in aliquibus aliquando acciderit vel accidere poſſit,ſpectamus, ſed quid in omnibus & plerunque eueniat, conſideramus. *Metalla inſtar ſuccorū aliquando cōcreſcunt.*

Nec

Nec illud nos vel nimium mouet, quod fornaculariũ Chemicarum inflatores quidam obijciunt, non posse naturam ex spiritu seu vapore molli durissimum creare Metallum, vt non prius corpus generet medium. Neque enim ab extremo vno transilit ad alterum, dum hoc facit. Quippe in Spiritu illo insunt corpuscula minutissima terrea & dura, quę minus propter raritatem fortaßè percipiantur à nobis, siquidem tangere ea nobis liceret: at cõdensata iam & vnà cum aqueo vapore consolidata, congelataq; à vehementi frigore, non mirum est, si facilius percipiatur eorũ durities. Aqua quoque, quam minimè duram esse scimus, cum in glaciem à frigore permutata est, admodũ fit dura. Nullus, puto, non aut vidit aut audiuit Chrystallum durum esse, qui tamen ex omnium sentẽtia propè ex sola aqua coaluit. Vana igitur est hæc obiectio. Tot nobis de Metallorum ortu in præsentiarum dicta sunto.

De Metallorum Speciebus.

Cæterùm species Metallorum quot & quæ sint, etsi non est prorsus facilè iudicare, tamen ex illis, quæ dicta nobis huc vsq; sunt, non prorsus impossibile est cognoscere. Alij plures alij pauciores enumerant. Etenim aliqui recensent hæc: Aurum, Argentum, Aes album, Ferrum, Chalybem, Orichalcum fossile, (quod in Funduribus, qui tractus est inter Mexicum & Darien effodi scribit Scaliger Exerc. cõtrà Cardan. 88.) Rusma Turcicum, Plumbũ album, Nigrum, Cinereum. Addũt aliqui electrũ, quod tamen compositũ potius est, quàm simplex Metallũ, teste Pausania. Nõ desunt qui species Metallorũ aliquas interijsse opinentur: aliasq; fortaßè adhuc ignotas orituras. Sed hæc incerta sunt. Plerique Chemicorũ vnà cum Astrologis, (quib. aliàs magna adeoque tãta est cum Carbonarijs istis amicitia, vt rarò inueniatur aliquis alterã vanitatẽ solã, nõ simul vtrãq; probans.)

Astrologi & Chemici magna amicitia iuncti sunt.

probans.)septē species ponunt,pro Planetarū numero: Aurū Soli,Argentū Lunæ,Plumbū Saturno, Stannum Ioui,Ferrum Marti,Aes Veneri, Hydrargyrū Mercurio attribuentes:& horū nominib.ea plerunq; nominātes.

Non hoc iam disputo, quam rectè singula enumerata Metalla singulis Planetis dedicarint,præsertim cum hîc etiam, vt in plerisq; alijs,parum inter se consentiāt. Sunt enim qui pro argento viuo electrum Mercurio apscripserint.Author quoq; est Scaliger Exercit. citati nuper operis 106.Chaldæos Orichalcum Ioui:Marti vero æs:ac deniq; stannum Veneri assignauisse. Nec illud etiam in præsentia disputo, an sex tantùm species sint Metallorum,vt cum alij complures Chemici,tum princeps eorum Gebrus, (quem Magistrum magistrorum appellant. censuit.Fateor tamen huius sententiam anteferendam esse opinioni aliorū omnium,qui argentū viuum inter Metalla connumerant. Propior enim est veritati:& magis cōsona sententiæ Veterū. Quomodo namq; Metallum esse putetur,quod Metallorum vix vllas obtinuit proprietates? Sanè durū nō est:nec liquari potest:multò minus ἐλατὸν dici poterit. Aristot. & veteres Græci inter excrementa potius & venena reposuerunt,quàm inter Metalla.Gebrus atq; alij quidam auri cōctores, non Metallum, sed principium & materiam Metallorum asseruerunt,vt mox audiemus. *Hydrargyrum nō est Metallum*

Ad rem quod pertinet propositam, si rectè metallum definiuimus, quotcunque metalli species ponantur, non poterit argentum viuum pro certa metallorum specie haberi.Scio ferrum inueniri, quod liquescere post primam fusionē amplius nequeat. Scio Scaligerum scribere,Orichalcum repertū, quod nullo hactenus igni liquefieri potuisset.Neq; hoc etiā nescio,Aristot sic locutū esse,vt credi possit sensisse, metalla nō posse liquescere.Non.n.ait metalla esse χυτὰ ϗ ἐλατὰ,sed

esse ea ἢ χυτὰ, ἢ ἐλατά. Et ductilia esse omnia nullus dubitauit doctus. Memini præterea illius, quòd fusores isti de ære ferróue in nubibus generato ex Auicenna citant, fusile nō esse scribentes. At de talibus Metallis nobis sermo non est: sed de illis, quæ in terra vel sub terra sic nata sunt, quemadmodum nasci plęraq; & plęrunq; secundum naturam solent. Habeo quoq; ferri lapides duos, alterū ferrei, alterū corticis castaneæ maturæ coloris, planè molles & pingues, qui instar butyri teri digitis possunt, ex quibus nihilominus ferrū ab igne extrahitur durum atq; optimum, vt nihil in eo desiderare possis, (vt mihi vir clariss. D. Ortolphus Marolt Illustriss. Princip. Hennenbergensium Medicus prudentiss. & mihi amicissimus testatus est: à quo eosdem lapides accepi.) Quæ ideò commemoro, vt, quod multi Chemici periticres scripserunt, intelligatur, hoc saltē omni Metallo à nobis adhuc cognito adesse, vt ἐλατὸν sit: ideoq; argentū viuum perperàm inter Metalla reponi. Cum iisdem nunc in eo etiā consentimus, sex esse Metallorum simplicium species. Quanquam non negem plures res fortè inuentas iam, aut inueniri deinceps posse: quibus definitio horum sex, quæ nouimus, congruat.

Ferri lapides molles & pingues

D. Ortolphus Marolt, Med. Hennenberg.

Species Metallorū sunt sex.

An Plumbum, æs, ferrum, &c. perfecta sint Metallorum species.

Argentum viuum Metalli speciem non esse, quia satis ostensum est, restat nunc illud videndum, vtrum plūbum, stannum, æs, ferrum, argentū, veræ perfectæq; species sint, an verò rudimenta solummodo quædā auri, & imperfectū inchoatūq; aurū: quod aliqui sólum perfectum esse Metallum contendunt quidē, argumento autē probāt nullo. Quicquid enim hîc proferūt, inane, falsum, & lubricum est. Ac nihilominus hoc pro fundamēto artis suæ certissimo sic posuerūt, vt eo labante & cōmoto, necesse sit totā simul χρυσοποιητρίαν collabi &

euanefcere.Proinde conie&ctilde;turas eorum primo loco in fpiciendas proponam. Deinde quàm euanidæ fint, mõ ftrabo. Natura, inquiunt, tranfmutat Metalla ignobiliora vniuerfa temporis progreffu in aurum: Ergo funt quafi aurum imperfectum, & nondum integrè excoctum repurgatumque. Ex quo conficitur, ea non poffe pro perfectis haberi fpeciebus. Porrò confueuiffe naturam ea tranfmutare in argentum & aurum, ex eo liquet, quod in fodinis ftanni & plumbi aliquando repertum fuit argentum: in Metallis autem ærarijs & ferrarijs, (quanquam in his propter impuritatem rarius cõfpiciatur) inuentum eft aurum: ficut etiam in argentarijs. Quinetiam in Germania alicubi effoffum eft argentum incoctum & imperfectum adhuc, quod fpatio 30. annorum perfici potuiffe iudicarunt periti harum rerum. Addunt & hoc: Metallorum omnium materia propinqua eadem eft, puritate & impuritate, coctione & cruditate differens. Iam quæ hoc pacto folum differunt, non differunt fpecie. Eft ergo vna Metallorum omnium fpecies perfecta, non plures.

Argumenta probantia folum unũ effe perfectum Metallum.

Argentum feminatum.

Hęc argumenta ex libris eorum cognofcere potui. Si quę alia funt, aut abfolutè & palàm abfurda funt, aut in idem cum prędictis recidunt. Nunc quàm falfa fit eorũ hypothefis videamus. Principiò conftat, omnes Philofophos eruditos, quinetiam peritiores Chemicos conftanter afferuiffe, fub genere Metalli plures diftinctas perfectasq; fpecies contineri. Semper enim Metallorũ genus non aliter in fuas fpecies diuiferunt, quàm vel lapidis, vel animalis, vel aliud quoduis genus in proprias fuas fpecies diftraxerunt. Quocirca neceffe eft, vt hifce iudicib. omnino delirare cõuincantur, quicũq; ea rudimẽta folũmodo auri effe, ac non fpecie, fed qualitatib. qbufdã folis ab auro differre cẽfent. Nõ video etiã, qua in parte metalli definitio min' æri aut plũbo cõueniat,

Metallum eft genus, fpecies fub fe diftinctas habens.

quàm auro & argento. Proinde si rectè metallum definierunt, necesse est, vt perfectum sit metallum, cuicunque definitio metalli congruit. Hoc quanquam satis esset argumẽtum validum ad ostẽdendam positionis falsitatem, declarabo tamen eam argumentis alijs certius.

Quæ sic existunt, vt efficiente causa præsente non mutentur amplius, finem atque terminum motus seu mutationis, hoc est, formam suam propriam, vltra quã Natura nihil in ea specie meditatur amplius, adepta iam sunt. At verò æs, ferrum, aliaque Metalla in suis venis ita existunt, sicut diximus. Obtinuit ergo vnumquodque suam speciem atque formam. Sanè non prius quiescit Natura non impedita, quàm propositum sibi attigerit scopum. Nec desinit res moueri ac mutari, priusquã id sit facta, quod fieri debuit ac potuit. Porrò non esse hoc Naturæ propositum, vt viliora metalla in nobiliora transmutet, ex eo primum clarè perspicitur, quòd perfectorum speciẽ nulla est permutatio in speciem aliam sub proximo & vno genere contentam. Deinde quod eiusce modi metalla, plumbum scilicet, æs, ferrum, in suis venis, (præsente adhuc effectrice causa, ac subinde alia eiusdem speciei & perfectionis generante) formam & essentiam non magis mutant, quàm aurum sincerissimum & perfectissimum: quantumuis multis seculis in ijsdem maneant coquanturque. Et quæ à Natura subinde generantur noua, cum primum eandem illam consecuta sunt speciem atque perfectionem, similiter quiescunt, moueriique desinunt. Quod si meditaretur Natura hic amplius, certè partes aliquas elaboraret diligentius, si omnes non posset: atque vestigium aliquod ipsis formæ futuræ, auri videlicet argentiuè, ipsis imprimeret.

Perfectæ unius generis proximi species non in se permutantur.

Neque excusabis, si dixeris non satis longo tempore ibidem

ibidem relicta fuisse. Quippe figmentum est, quod Gebrum atq; Rasim secuti omnes ferè sufflatores isti affirmant, mille tantùm annis, nō citius aurum perfici. Aetas nostra facilè eos mendacij coarguet. Vidi ego argētum purissimum in valle Ioachimica, in arbore siue trabe cuniculi cuiusdam concretum, quæ vix ante annos 25. aut 30. ad sustinendum cuniculum ibi collocata fuerat. Cum hæc computruisset, atq; in eius locum alia, ne cuniculus rueret, reponeretur, adhærere argentum putrido ligno conspectū est. Non habuisse eam argētum, cum in eum locum poneretur, certum est. Vtrum autē primo mox decennio, aut secundo, aut tertio ibidem generatum fuerit, certò cognoscere tunc non potui.

Quod de coctione metallorum in suis venis nugantur, æquè fatuum est. Cum primum enim in metallum à frigore densata est materia, frustrà expectatur coctio. Non enim à calore subterraneo deinceps soluuntur, atque perfectius coquūtur. Coquit, miscet, & perficit materiam metallorum Natura tunc, cum ex subiecta sua materia halitus & vapores elicit: & deinde etiam priusquam à frigore congelati indurētur. quo facto, coctio desinit. Delirant ergo plurimum, qui temporis successu perfectiorem quasi maturationem expectant. Nihilo firmius illud est, quòd Naturam impediri in ijs locis existimant, quo minus ex ære vel ferro aurum argentūuè perfecerit. Equidem somnium est, si quis cogitet Naturam in tam multis locis, in quibus planè incredibilem æris, ferri, argentique (quod ab auri perfectione minimum abesse confitentur) copiam generat, sic impediri posse, vt nulla in parte finē suū cōsequat. Si nō potuit centesima, saltem millesima potuit materiæ particula apta esse, quæ tot annis imò seculis in aurū verteretur.

Quādo metalla coquātur à calore.

Natura in paucioribus impeditur.

Dicam, quod res est, insania est adeoq; insignis vel ruditas, vel impietas, Naturam: quæ aliud nihil

Naturā quid.

est,quàm potestas ordinaria à Deo cunctis rebus insita,ita elumbem & imbecillã fingere,vt propositũ scopum in tot millibus particulis nunquam attingere po tuerit.Generatio naturæ opus est,non artis: vt omnes omnium ætatum homines intelligentes & scientes iu dicauerunt:& rectè quidem. Si enim Ars quoq; generationis author & effector ponatur,nullam inter hanc & naturam discrimen erit.Error naturæ,ò decoctores auri,rarò & in paucis cernitur,finem plerunq; assequi tur:vt omnes omnium ætatum rectè sentientes homines,ab ipsa rerum euidẽtia docti,confessi sunt. Ex quo consequitur,naturam aliud tunc non voluisse pariter ac potuisse generare,cum æs,ferrum.plumbum, argen tum,&c.genuit,multisq́; annis immutatũ cõseruauit, inq́; aurum neque partem aliquam,neq; totum transmutauit.Etenim cum velit in genere quolibet præstãtissimum & perfectissimum: in metallorum autem ge nere,auro nihil sit præstantius:vbiq; aurum generaret, si non nisi vnica auri species perfectum esset metallũ: cætera omnia infra metalli perfectionem substitissent, Quod imperfectum inchoatumq́; solum est, in specie nulla reponitur. Quare perrarò creauit natura metallum,rudimenta, & initia quædam frequentissimè, si Chemicis credemus.

Imperfectũ in nulla specie ponitur

Deinde certum quoq; est,naturam propter fines vsusq́; certos species producere omnes. Quæcunq; ergo res à natura sæpè multisq́; in locis productæ inueniuntur,quarum vsus certus imò necessarius est homi nibus,& ex mutatiõe hũc vsum amittũt,eas certò certius est,propter illum vsum creatus fuisse: certamq́; & perfectam speciem suam singulas obtinuisse.Iam verò constat,ferri(exempli causa) vsum talem esse,vt sine eo homines rectè commodeq́;viuere vix queant. Constat non minus hoc,vsum suum perditurũ esse,si vel in

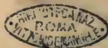
Ferri vsus.

aurum

aurum vel in argentum permutetur. Proinde propter eum vſum creatum eſt perfectum in ſua ſpecie. Profectò æris vſus, quod tamē Chemici ferro perfectius, hoc eſt, ad auri ſpeciem acceſſiſſe propius exiſtimant, longè minor minusque neceſſarius eſt vſu ferri. Si alterutro carendum ſit nobis, quis dubitet facilius nos ære quàm ferro carere poſſe? Quòd ſi ergo Natura ferrum in aurum tranſmutauiſſet, neque peculiarem & perfectam Metalli ſpeciem feciſſet, quomodo quæſo dura corpora, quæ ferro cedunt, auro non cedunt, ſecauiſſemus? Perfectum ergo quiddam eſt inter Metalla ferrū: propter ſuos vſus ita generatum, vt propter ſuos aurum eſt ab eadem productum. Mollius enim aurum eſſe ferro, ne ipſi quidem Chemici negauerint.

Addatur hoc etiam, quod Natura in ſpecie qualibet non multiplicat indiuidua durabilia, niſi ſpecies ea perfecta ſit ſpecies, cui addi nihil debeat: & quæ perfectior fieri, niſi in genus proximum aliud tranſeat, non poſſit. Atqui videmus eam ferrum, æs, plumbum, ſtannum, plurimum multiplicare, atque durabiliſſima facere neque addere ipſis perfectionem extra ſuam ſpeciē. Quocirca tenendum eſt, vnumquodque horum in ſua natura & ſpecie perfectiſſimum eſſe. Nati ſunt aliquando imperfecti & mutili, vel bracchijs vel pedibus carentes At horum ſpecies quia nulla erat, non ſunt multa talia indiuidua ſimilia prognata. Cauſa non eſt obſcura. Natura enim indiuidua ſpecierum ſolummodo multiplicat, propterea quod perfecta non manca eſſe vult, quæ producit. Perfectam ergo ſpeciem habent, æs, ferrum, aliaque vilia metalla. Cum ferrum dico perfectum eſſe, intelligo in ea perfectione eſſe, quæ huic ſpeciei debetur: non cum argenti vel auri perfectione comparo. Eſt canis, mus, ſimia, perfecta, cui nihil eorum

Natura nō multiplicat indiuidua imperfectarum rerū.

deeſt, quæ habere pro ſua natura hæc animalia debent. Attamen nullum horum cum præſtantia & dignitate hominis comparari debebit. Ex quibus omnibus efficitur, Metallorum non vnicam, ſed plures ſpecies eſſe perfectas: neq; viliora differre à præſtantioribus, quomodo æger à ſano homine differt: quod inſcitè ab aliquibus Carbonarijs ſcriptum non ſine admiratione legimus. Quoniam homo æger perfectus homo eſt, formamq; hominis obtinuit. Ipſi autem metalla non cõcedunt omnia eſſentialem formam actu poſſidere, ſed materiæ tantummodo vicem explere.

Metalla nõ ſic ſolũ differũt, quomodo ſanus & æger.

Hæc cum aliqui ex peritioribus Chemicis vidiſſent, (inter quos eſt Petrus Bonus Ferrarienſis.) apertè dixerunt, ferro, & æri, atq; aliis ſuas eſſe ſpecies: neq; à natura idcirco generata eſſe aiunt, quia impedita fuerit, vel quia caſu ſic euenerit: vt veteribus quibuſdam ac recentioribus Chemicis viſum fuiſſet. Naturam iſti rectè aſſerunt propter vſus certos deliberarè viliora quoque metalla producere. Etenim quæ caſu fiunt, ſpeciem nõ conſtituunt: nec frequenter eodem modo fiunt: ſed rarò admodũ, & formis valde diſparibus naſcuntur. Certum quoq; eſt Naturæ errores, quos caſus genuit, non prædicari de ſingularibus, vt ferrum de hoc & illo ferro prædicatur. In cauſa eſt, quòd natura errores non multiplicat. Quoties ergo res aliquæ multiplicantur à Natura, dubitari non debet, quin ſint certæ perfectæq; ſpeciei indiuidua. Libẽter admittimus hoc loco, quod nullo errore Naturæ, ſed ex certo ipſius decreto viliora metalla creari concedunt Chemici. Qui vt hîc veritati & eruditorum ſententiæ conſentanea dicunt, ita in eo non leuiter errant, quòd nihilominus has ſpecies permutari in nobiliores opinati ſunt: quemadmodum ferè ouum in pullum tranſmutari cernimus.

Quæ caſu fiunt ſpeciẽ non conſtituunt.

Hoc effugium, etſi nihil ipſis prodeſſe clariſſimè poſtea

ftea ſuo loco ſum demonſtraturus, non tamen non eſt hîc obiter confutandum. Species diſtinctas metallorum concedunt eſſe plures: ſed tales, quæ à Natura ad hoc creatæ ſint, vt aurum ex ipſis mutatis fiat. Ratio eſt, quia ex eadem materia conſtent. Quòd ſi ex eadem materia ſic putant conſtare metalla, ſicut ex eadem conſtare dicimus hominem, ſimiam, bouem, gallinam, facilè approbatores ſententiæ ſuæ nos habebunt. Conſtant iam dicta ex neruis, oſſibus, venis: ſanguineque nutriuntur omnia. Quin & ſanguis ex eadem ſæpe factus eſt materia, vt cum panem edunt homo & gallina. Attamen neque gallina humano, neq; homo gallinaceo nutriri poteſt ſanguine non mutato iterumque cocto. Propterea quod per coctionem diſſimilia ſeparantur, conuenientia autem & ſimilia in nouum ſanguinem eumque diuerſum permutantur. Cauſa eſt, quòd aliter panis in gallinæ ventre, aliter in hominis ventre mutatus coctusque fuit: atque ideo ſanguis vtrobique non per omnia ſimilis generatur. Diſcrimen intelligimus potius, quàm ſenſu percipiamus. Lactuca & abſinthium ex eodem ſæpe ſucco nutriuntur, ſed non ſimiliter eundem coquunt. Illa namque lacteum dulcémque ex eo humorem, hoc amarum gignit. Quòd ſi ergo ſic putant ex eadem conſtare materia metalla, nihil habeo quod accuſem.

Metallorũ quomodo eadẽ ſit materia.

Coctione ſeparantur diſsimilia.

Sin aliter iudicant, id quod ſcripta eorum teſtificari videntur, toto cœlo aberrant.

Impoſſibile namq; eſt, vt diuerſarum formarũ eadẽ precíſe ꝓxima ſit materia, ſed differre ſic materias neceſſe eſt, ſicut ipſę ſpecies ſeu formę differũt. Certè forma humana nunquã poſſit informare carnẽ aut corpus bouis: nec anima bouis informet vnquã corpus hominis. Requirũt iſtæ animæ tam diuerſas partium, quas informant, temperies, quàm ſunt ipſæ inter ſe diuerſæ. Nec

Diuerſæ formæ non ſunt in eadem materia.

poteſt materia vnius formæ materia fieri alterius,priuſ quam ſubſtantia permutata alterataq; ſit tota. Non enim ante ſubiectum fit animæ noſtræ conueniens caro aut ſanguis ſuillus, aut alius quiuis, quàm in chylū album & deinde in nouum aliumque ſanguinem ſit tranſmutatus.Proinde neceſſe eſt,Chemicos nobis dare,Metallorum materias hactenus diſtingui, vt plumbi materia nunquam poſſit fieri materia auri, vel ſtanni,vel argenti,niſi tota ſit tranſmutata in naturam aliā. Quòd cum dederint,cauſa ceciderunt tota.Nihil enim tale moliuntur:& apertè ſatis fatentur,ſe materiam ſic alterare non poſſe.

Cuiuſq; ſpeciei eſt propria materia.

Ergo cum ipſimet ſcribant,vniuſcuiuſque ſpeciei vnam eſſe certam & propriam materiam,(vt Richardus Anglus in 10.cap.ſui Correctorij,& Tauladanus contra Braceſchum teſtantur)certò apparet eos vel non intelligere quod dicunt,cum Metallorum ſex diſtinctas eſſe ſpecies dicunt,vel ſimulare ſe credere, quod nunquam crediderunt.At nos diſtinctas ſpecies eſſe in Metalli genere,ſic probauimus,vt refellere nunquā poſſint. At referuntur aliò,aiunt,ſicut ouum ad pullū. Nihil hoc eſt, ſi verum quā maximè ponatur.Nam ſicut ouū gallinaceū,aut anatinū,aut aliud quoduis, perfecta eſt ſpecies in ouorū genere,nec ex vno ouo,ouū fit alterius ſpeciei,ſic & Metalla perfectas dabūt ſpecies,vt vnius ſpeciei materia non poſſit eſſe materia alterius. Ratio eadem eſt omnium rerum, ex quibus Natura aliud facit. Nulla, nulla, inquam, res talis materia fit indiuidui ſpeciei alterius diſtinctæ, & ſub eodem proximo genere comprehenſæ. Quare nec Metallorum materia auri erit materia, niſi tota ſubſtantia materiæ permutetur in ſubſtantiam aliam auri formæ ſoli congruentem.

Hæc ita habent,ſiquidem illis cōcedamus,quod volunt,

lunt, nempe metallorum species ad aurum referri, vt oui & seminum species referuntur ad pullos & plantas atq; animalia. Sed ne hoc quidem uerum est. Etenim quæcunq; hoc modo fecit Natura, ea omnia breui admodum tempore hoc ipsum fiunt, quod fieri debēt, quotiens causa transmutans præsens adest. Sanè si gallinæ incubarent ouis, quæ pepererūt, non multis septimanis immutata seruarentur: quemadmodū in auium ouis alijs fieri videmus: quæ ouis mox, atq; ea pepererunt, insident. Similiter quoq; semina, si in terram iaciantur, non multo tempore in ea impermutata sepulta iacent. At metalla etiamsi in terra aliquot seculis in sua matrice permaneant, & calorem concoquentē ipsa in aurum, vt Chemici aiunt, præsentem habeant, mutantur tamen in substantiam aut speciem aliam siue aurum nunquam. Deinde quæ quasi semen aut rudimentum sunt alîus rei, magis magisq; permutantur: vt interdum semimutata conspiciantur: quod in nullo metallo vnquam obseruatum fuit. Postremò non est talium vsus maximus ac necessarius, sed conuersa sunt longè vtiliora: & cum conuertuntur, in aliud genus transeunt. Sed metallorum vsus est, vt ferri, maximus, maximeq; necessarius: nec transirent in genus aliud, siquidem in aurum mutarentur. Nugæ ergo sunt, quæcunq; hîc Chemici adferunt: vt suo loco dicemus iterum. Nunc postquam plures & distinctas metallorum species perspicuè ostendimus, quid ad Chemicorum propositas coniecturas respondendum videatur, breuiter indicabimus.

Metalla nō se habēt ad aurū, sicut ouū ad pullum.

Responsio ad Argumenta Chemicorum.

Cum stanno, plumbo, ære, ferro, nonnunquam reperitur argentum vel aurum. Ergo ex illis vt imperfectioribus, fiunt hæc perfectiora. Si vera est consecutio, necesse est, vt propositio, ex qua sequitur, vera sit: hæc

nempe: Quoties Metallorum species duæ aut plures simul mistæ reperiuntur, semper perfectior ex imperfectiore genita est: Hæc si falsa est, collapsa sunt omnia. At verò quis eam concedat? Nisi fortè & hanc veram dicant. Quando duæ alicuius proximi generis species, siue specierum talium indiuidua simul inueniuntur generata, semper perfectius & nobilius ex ignobiliore, vt ex materia sua genitum est. Sic hominem ex vermibus & similibus aliquando natum esse confiteri cogemur. Figmenta sunt omnia hæc. Nos longè verius dicimus, nunquam visum fuisse in aliqua vena plumbum, vel æs, vel ferrum, in argentum, vel in aurum permutatum. Accidit quidem frequenter, vt in vna vena plures metallorum species inueniantur. At ex eo non conficitur, alteram ex alterius transmutatione natam fuisse. Hoc sequitur, plures & diuersos specie spiritus vaporésue mistos concreuisse. Vsuuenire hoc periti omnes intelligunt, non modò in metallis, verùm etiam in cæteris fossilibus: vt nimirum diuersissimi generis fossilia in vna sæpissimè gleba reperiantur: quæ tamen nullus sic nata putet, vt vnum in aliud transmutatum fuisse credat.

Metalla rarò effodiuntur sincera. Profectò rarò admodum metallum aliquod effoditur sincerum & purum: cum quo non alius generis fossilia coniuncta cernantur: quæ constat non potuisse ex eadem materia pronasci, ex qua metalla orta sunt. Metallici non ignorant, æs, aurum, atque alia quædam metalla, interdum per substantiam durorum lapidum sparsa esse, quo penetrauisse ea nullus temerè dixerit: vt valde probabile sit, eiuscemodi quosdam lapides vnà cum metallo, quod continent, ex suo quodam vapore concreuisse. Vnde etiam cum metallo in fornacibus liquefiunt: quanquam non ita, vt metallum, ignem perferant. Adde ad hæc, quòd cum metallo

tallo vni, vt æri, permiſtum eſt aliud, veluti argentum, certam ferè quantitatem continet: vt ſi centenarij ſinguli denas aut duodenas vncias contineant. Præterea ſi alia ex aliorum tranſmutatione orirentur in venis, prorſus neceſſariò foret aliquando, vt aliquibus in metallis, (ne in omnibus & ſemper dicam) particulas quaſdam ex dimidio conuerſas, aliquas magis, & alias minus elaboratas, quaſdam vix dum inchoatas inueniri. Hoc quia nunquam oſtenſum fuit oſtendiuè potuit, fabula eſt quod à Chemicis dicitur.

Aurum alicubi effoditur, & effoſſum olim quoque copioſum fuit: neq; ibi viliorum metallorum aliquod repertum fuit. Quòd ſi in aliquibus venis aliquod horum apparuit, nunquam vel ex dimidio vel ex parte aliqua ſic mutatum apparuit, vt potuerit videri in aurum eſſe mutandum. E diuerſo multis ſeculis multis in locis æs, plumbum, ferrum, effoſſa nataque ſunt: neque auri quicquam ibidem naſci viſum eſt. Quomodo, quæſo te, tot annis imò ſeculis nullam partem Natura huc vſque permutauit: vt ſaltem videri poſſet veſtigium aliquod huius futuræ tranſmutationis? Sed fruſtra hæc diſputo, dum Aduerſarios habeo conſentientes. Ipſi namque argumentis probare conantur, Naturam viliora metalla nunquam in ſe mutuò mutare, ſed omnia in aurum vertere: de ſolo plumbo & ſtanno dubitatum ab aliquibus ſcribunt. Addunt tamen neſciri adhuc, vtrum hoc aliquando Natura tentauerit aut præſtiterit. Et quia Natura hoc non faciat, rectè aſſerunt, artem hoc perficere non poſſe: id quod alijs præterea rationibus bene rectéq; monſtrãt Hoc poſito, ſequitur propoſitionẽ falſam eſſe quę hoc modo ſonat: Quoties diuerſarum ſpecierũ indiuidua ſimul naſcuntur, tunc altera ex alteris, vt ex materia pronata ſunt. Si hæc eſt falſa, vt ipſi concedere co-

Natura nõ tranſmutat metalla uiliora in ſe inuicem.

guntur,(velint nolint)ruinosa est eorum hypothesis,totaque probatio:sicut falsam esse satis superq; ostendi.

Quod de argento imperfecto quidam scripsit,vt maximè verum esse concedatur,nihil eos iuuat. Ex suprà dictis perspici potest,Metalla post congelationem non amplius coqui & perfici. Quippe caliditas tanta in fodinis istis non est vnquam deprehensa,quæ fundere ipsa iterum potuerit,inque vapores dissoluere:qui mox diligentius cocti,ac rursus à frigore densati aurum euaderent. Quòd si contingeret aliquando,omnino partes inæqualiter coctæ, hoc est,secundum gradus quosdam coctionis & cruditatis distinctæ,(vt de Chalciti & Misij Galenus narrat) in metallis aliquo tempore fuissent inuentæ.Hoc quia nunquam factum scitur,neque ostendi vnquam in metallis potuit,quis non intelligat somniare Chemicos,cum talia fieri affirmant?Si argentum aliquod repertum fuit non bonum,ideo tale fuit, quòd materia,ex qua vapor expirauit,inepta fuit pro argenti veri & sinceri generatione. Qualecunque fuerit,ostendi nunquam poterit,illud ex alio quopiam metallo transmutato secundum gradus, vt dictum est,natum fuisse. Postremò illud etiam admiror,quomodo non viderint,essentialem specierum permutationem non fieri sub eodem genere proximo. Non enim ex ouo perfectius fit ouum aliud,sed pullus.Neque ex semine apij semen aliud nobilius, sed herba apium nominata prodit. Multò igitur minus absurdi haberet sententia,si ex non metallo generari metalla dicerent, quàm cum vnam speciem in aliam speciem eiusdem generis proximi transire aiunt.Ad alteram rationem,quæ nil est aliud, quàm petitio principij, satis in superioribus est responsum.

Metalla post congelationē non coquuntur amplius.

Essentialis specierum proximi generis permutatio nō datur.

Che-

Chemicorum sententiæ de Materia metallorum.

De ortu metallorum, deq; eorūdem speciebus, quæ nos dicturos esse promisimus, diximus. Quare consequens est, vt quid χρυσολυμεῶνες nostri de his sentiant, declaremus. Non autem est vna omnium opinio de materia metallorum, licet de efficiente causa hactenus inter se consentiant, quòd à solo calore concoquēte metalla confieri putent in suis fornaculis & carbonibus. Satis putant adesse frigoris, si ignis absit: quasi non summum frigus vehementer cōspissans, cogens, & siccans requiratur. A' tali namq; frigore congelata & indurata fuisse, illud euidentissimè demonstrat, quòd nō nisi à vehementissimo igne soluuntur. Primùm ergo hoc est, in quo à veritate aberrant non leuiter. Inter cæteros videtur Gilgil credidisse prorsus vehementi igne opus esse subterraneo, non temperato solùm calore, vt cæteri docent. Ponunt deinde pleriq; omnes aliud agens, scilicet sulfur, cuius opera natura vtatur in fabricandis, impurioribus præsertim metallis. Cæterùm vt dilucida magis sint omnia, primum Gilgilis, deinde Bracefchi, postea aliorum quorundam: postremò Turbæ Chemicorum de metallorum materia opinionem exponam. *Gilgil Metalla à vehementi igne putat generari.*

Sententia Gilgilis Mauri.

Gigil ergo Maurus metalla ex cinere in terra genito cumq; aqua misto, si à calore elaborata fuissent & cocta, generari putauit: rationibus quibusdam inductus, quas Albertus, & post eum Georgius Agricola confutare conati sunt fortassè magis, quàm confutarint. Ex eo quod liquescunt in igne, non tamen madefaciunt siue humectant: & quòd sunt dura: atq; in aqua merguntur: ex aqueo corpore & terreo optimè inter se mistis, adeò inquam, vt ignis nec in terram agere sine aqua, *Gilgil Metalla ex cinere conflat.*

nec in aquã ſine terra poſſit,ipſa cõſtare rectè ſanè collegit.Ex perfecta iſta miſtione aquæ cũ terra,collegit hoc etiam non malè,terram in miſtione ad minimas particulas diuiſam fuiſſe:nec diuidi hoc pacto ab alio,quàm à calore potuiſſe valente admodũ.Quòd calori hoc tribuit, rectè facit: quod prorſus valido, non eſt neceſſe. Quippe mediocris etiam perſeuerans hoc præſtare valet.At perfectam miſtionẽ naſci non potuiſſe, niſi aqua & terra in prorſus minimas diuiderentur particulas,vt in minores non potuerint diuidi,prorſus & ſimpliciter eſt verum & neceſſarium.In eo deinde errat, quòd cinerem terrę,ſiue exuſtam terram,ſic putat diuiſam eſſe ad minima,vt magis non poſſit.Satis enim notum eſt, vaporem ſiue halitum terreum longè ſubtiliores habere partes,quàm cinis vllus habeat. Quare nõ cinerem,ſed halitum cum vapore debuiſſet ponere materiam metallorum:quomodo fuiſſet rectè ratiocinatus.Addit rationem aliam à ſimilitudine vitrorũ ductam,quæ multis modis peccat.Recitat deinde alias etiam ſententias ipſius Agricolæ:quibus non tam ſuam ſententiam confirmat,quàm aliarum Chemicorum confutat.

Alberti magni opinio:itemq; Braceſchi.

Albertus idem ſentit cum Turba Chemicorũ

De Gilgile ſatis dixi,de Alberto,quia idem cum Chemicis alijs tandem ſenſit,quanquam peculiariter quoque erret, ſeorſim nihil dicam . Non enim eſt neceſſe tam accuratè ſingulas ſingulorum perſequi & refellere ineptas ſententias.De Braceſcho ,cuius opinionem alij quoq; nonnulli probant,aliquid eſt dicendum. Is in Dialogo,cui titulum fecit,Lignum vitæ,ex doctiſſimorum Chemicorum opinione (vt videri vult)ſic de metallorum materia diſſerit. Terra & aqua calore ſtellarũ atq; ſubterraneo miſcentur primùm,deinde progreſſu temporis vruntur : & fit ex ipſis Chalcanthum (Vitriolum vulgò nunc nominant.)Ex hoc tanquam ex materia

Braceſchus metalla ex Chalcantho architectatur.

ria prima fiunt metalla. Etenim cùm Chemici (ipsi se mutuò appellant Philosophos) transmutationem metallorum fieri negant, nisi in materiam suam primam prius resoluantur, accipienda ea sic sunt, vt intelligas ad naturam Chalcanthi reuocanda esse. Dum calor in hoc agit Chalcanthum, atq; ebullire ipsum facit, tollitur ab eo duplex expiratio: quę si ex terra in aerē exeat, meteora creat. Quòd si ambæ intra terram conclusæ maneant, exhalareq; propter occlusos à lapidibus meatus nequeant, crassescunt: & per rimas saxorum terrarumq; simul mistæ distillant, donec in locū perueniāt, vnde exitus eis nullus pateat.

Vtraq; hæc exhalatio simul hoc modo inclusa, siquidem circūmsita corpora in se potentiam metallorum effectricem contineant, in metallum conuertuntur. Si talem potestatem nō habeant, tingit solum vicina corpora varijs coloribus, quæ scilicet attingit: aut in argentum viuum cōmune vertitur. Porrò virtus ista μεταλλοποιητικὴ sulfur est quoddā splendescens, lotum, purū, & aliqua ex parte, non tamē omnino fixū: quod in excisis lapidibus, atq; in arenis apparet ac lucet. Exhalatio hæc ex Chalcantho sublata, quæ arida est & pinguis, sulfur: ea aūt quę permista ei dicitur, & aquea existit, argētū viuum vocatur: nō quia verè talia sint, sed quia ex horum materia cōstant. Atq; sic intelligi debet, quod à Chemicis dicitur, sulfur & hydrargyrum metallorū esse principia. Ex diuersitate, mistione, coctione harū exhalationum: ex pura & impura sulfuris ablutione, quātitate: ex loci diuersitate: ex caloris varietate: ex alijs accidentib. diuersitas prouenit in metallis. Hæc Braceschi est sententia: quam Gebri quoq; & aliorum plurimorum esse ait.

Virtus metallorum effectrix quid sit.

Probat opinionē suā his rationib. Res quęuis cōposita ex illis coaluit rebus, in quas iterū dissoluit̄. At metalla in primā & proximā metallorū materiā si resoluere noris, in Chalcanthū solui cognosces. Ex Chalcātho ergo

constant. Etenim metalla omnia in salem & nitrum dissoluuntur. Constat autem Chalcanthũ ex sale & nitro. Item ex sulfure, & quodam corpore simili argento viuo, cõflata esse metalla, ex hoc perspici ait, quòd ex metallis quibusdam ad ignẽ liquatis, spiritus siue halitus sulfureus expirare sentitur: & aquea materia cum terra exactissimè mista similitudine argenti viui in igne cernitur. Atq; sulfur illud scintillans requiri ex eo colligit, quòd in omnibus fodinis metallorũ huiusmodi sulfur reperiatur copiosum. Adiecerũt his aliqui Plinij authoritatem: qui lib. 33. cap. 6. scribit: Finem fodiẽdi argentũ fuisse, cũ reperissent alumen. Sed quam ad rem hoc nihil faciat Plinij testimonũ, intelliget facilè, quisquis caput citatum cum iudicio perlegere volet.

Non arbitror necessariũ esse aut operę pretiũ, vt hęc verbose cõfutẽ: q̃ sua spõte falsa & futilia esse intelliget quiuis. Itaq; omnib. alijs omissis, falsum esse dicim⁹, metalla in Chalcãthũ dissolui: etsi in salẽ tãdẽ & nitrosum quippiã redigi nõ negamus, quęcunq; in cinerẽ ab igne redigũtur. Quippe nascunt̃ sal & nitrũ ex terra vsta quauis, lapidũ, lignorũ, plantarũ, metallorũ. Cum. n. ex cinere lixiuium paratur, poterit ex eo deniq; salis quędã species effici. Euenit hoc, non quia metallorũ cinis ille sit, sed quia terrę vstæ cinis sit. Si ergo salem & nitrũ, in quę metalla dissolui possunt, necesse est materiã esse proximam metallorũ, (quia videlicet in hęc tandẽ solui possunt) eâdẽ ratione probabimus lapides, plãtas, animalia, homines, ex Chalcãtho seu sale & nitro, vt materia ꝓxima cõflata esse, cũ eâdẽ opera & facilitate omnia hęc in salẽ & nitrũ quoddã (siue in speciẽ quandã Chalcanthi, quomodo de Chalcantho hîc loquitur Bracescus) solui redigiq; possint. Deinde quo pacto nõ reperiet̃ Chalcanthũ in omnib. metallis, siquidẽ ex eo generãtur metalla, q̃ cotidie adhuc nasci cõstat? Rursus quo pacto nõ semper

Metalla nõ soluũtur in Chalcanthũ

ſemper metalla ibi plurima effodiũtur,vbi Chalcanthi prouentus eſt magnus?Adde quod ex Chemicis doctiſſimi probant,ex minorib.metallis (Sic ipſi vocant,quæ alij quidam ſemimetalla,in quorum cenſu ſucci cõcreti continentur,nominant.)generari metalla nulla poſſe.Rationẽ hanc proferunt, quia non conſtent ex eadẽ materia,ex qua metalla cõflata putãt:nempe ex argẽto viuo.Teſtes ſentẽtiæ ſuæ citãt Ariſtotelẽ & Auicennã. Quę de ſulfure ſplendeſcente ſcribit,ſcutica digna ſunt potius,quã cõfutatione:cũ nemo rerũ metallicarũ peritus ſcintillantes iſtas micas & quaſi bracteolas ſulfur eſſe credat. Quoniã ſunt laminæ quædam tenuiſſimæ vitri,aut plumbi,aut alterius cuiuſpiã metalli: id quod non probat ſolùm, ſed demonſtrat, imò palpare facit lapidum illorũ fuſio.Quę de Chalcanthi generatione, & eiuſdem vſtione nugatur,tam ſunt ab omni ſenſu ac ratione aliena,vt meritò nõ refelli,ſed rideri potius debeant.Quippe nõ minus,imò fortaſsè grauius peccat, qui longiore impugnat oratione abſurdas cogitationes,eo,qui primum tales commentus eſt.

Metallica non generari ex hydrargyro.

Sententia aliorum.

Sunt deinde alij quidã,qui metalla fabricãt,ex ſulfure, nõ aũt ex argẽto viuo. Sulfur,aiunt,putrefactũ vertitur in aerẽ attritũ,quem Ariſtoteles appellauit argentũ viuum.Hoc ergo argẽtum viuũ ex putrefacto natũ ſulfure,pro craſſitię,tenuitate,puritate,caloris modo,loci diuerſitate,in diuerſas permutatur metallorũ ſpecies.Ratione hac ſe tuẽtur. Argentũ viuum vulgare nõ reperitur in metallorũ venis.Aliud ergo eſt, quod ab Ariſtotele appellatur argentũ viuũ:quodq; materiã facit metallorũ proximã.Abſurda omnia ſunt: Scripſit quidẽ Ariſtoteles argentũ viuũ aeriũ eſſe,ideoq; nec ſpiſſeſcere, nec cõgelari à frigore:at ex putrefacto ſulfure gigni,ne ſomniauit quidẽ vnquã.Et quomodo ſulfur materiam

Hydrargyrum non reperitur in fodinis metallorum.

poneret metallorũ,cum apertè contra metallorũ materiam sulfuris materiam in fine 3.Meteor. distinguat?

Libri Chemicorũ Aristoteli falsò adscripti.

Sciendũ hîc est,Chemicos habere Aristoteli falsò attributos libros:qui annis fortè mille aut plurib. post eum scripti sunt.Item addiderunt partẽ lib.4.Meteor.ex qua vbiq; multa citãt:quę Aristoteles nõ magis scripsit aut cogitauit,quã ergo scripserim.Ideo nũc in exemplarib. nullis,neq; Græcis,in quib.nunquã fuerũt,neq; Latinis excudũtur.Ad ratiõnẽ quod attinet,nõ improbo eã sed eâdẽ illa sententiã ipsorum certissimè refello. Non fiũt metalla ex sulfure,quia in plerisq; metallicis venis sulfur nullum neq; putridum neq; semiputridum reperitur.Sc ipsos isti sic iugulant.

Sententia Efferarij Monachi.

Metalla non fiũt ex sulfure & hydrargyro.

Alij quidam,vt Efferarius Monachus,eadem ratione permotus,nec ex sulfure vero,nec ex argento viuo vero metalla generari monet. Non enim, inquit, in fodinis hæc reperiuntur metallorum.sed ex suis proprijs vtrunque venis seorsim effoditur.Hanc rationem non suam, sed Chemicorum, quos Philosophos pro more nominat,esse dicit.Ponit hîc pro metallorum materia aquã quandam tenuissimam candidissimamque, cum terra quadam pariter tenuissima:quæ simul mista vertantur in quandam terram,ex qua vi caloris fumus efferatur, qui in metallum densetur. Aquam dicit Philosophos suos appellare argentum viuum, terram autem illam subtilem eosdem vocare sulfur.

Sententia authoris libri de Magni lapidis compositione.

Alius quidã incertus author,qui librũ scripsit de magni lapidis cõpositione,putat metalla ob prędictã rationem nõ constare ex sulfure & hydrargyro:sed ex quadã substãtia à Natura creata:quæ vtriusq; sit particeps sulfuris & hydrargyri.Ex hac scribit vi caloris vaporẽ tolli, qui à virtute quadã metallica accedente in metallũ vertatur.

tatur Liquet ex cōmemoratis,vnumquēq; ſtatuere,ꝙ libet,& quod ſomniauit Argentū viuū cuiq; id ſignificat,ꝙ ſua libido cuiq; dictat. Cū vmbris & delirijs iſtis luctari,eſt nihil aliud, quàm σκιομαχεῖν & παραφρονεῖν. Nullam ſententiæ adferunt probationem. Vnde meritò indigni ſunt,cōtra quos priuatim ratiōe diſputetur.

Opinio Chemicorum Communis.

Proinde ad cōmunem iam Chemicorū opinionem accedamus:quę talis eſt.Metallorū principia,inquiunt, duo ſunt, ſulfur & hydrargyrū:quorū illud agentis & maris, hoc materiæ ac fœminæ rationē obtinet. Ex his duobus inter ſe miſtis pro diuerſa miſtionis proportione,& maiore eorum puritate impuritateúe,diuerſæ generātur metallorum ſpecies.Cum enim ſulfur purum, rubrum,iungitur hydrargyro defecato in terra,generatur aurū à natura hæc coquēte.At cum idem ſulfur purgatum & album mundo miſcetur hydrargyro, conflat ex ipſis per decoctionē natura argentū.Cum ex eodem argento viuo ſulfur rubrum et corruptū generat ęs,vel cuprum, De cæteris ſimili modo loquuntur.

Argumenta probantia Metalla ex ſulfure & hydrargyro naſci.

Argumenta nunc,quibus ex argento viuo & ſulfure metalla generant,perpendamus.Primū eſt hoc,in quæ diſſolui poſſunt compoſita,ex ijſdem coaluerunt.Ergo & metalla.Cæterùm diſſoluuntur metalla in hydrargyrum & ſulfur.Ex his ergo ſunt conflata. Etenim in igne liquata,ſulfureos emittunt vapores:& relinquitur in igne ſubſtātia aquea ſimilis argēto viuo,quæ in igne perdurat.Alij ſic probāt.Cū liquefacta ſunt ab igne metalla, apparet argenti viui ſubſtātia, ſuprà quā inſtar cutis rubræ innatat ſulfur.Alterū hoc eſt,aurū arte cōficitur 2
ex argento viuo & ſulfure, optimum, ſincerum, per omnia naturali auro in terra nato ſimillimum. Ergo

ex ijſdem conficit natura. Poſſe autem artifices in ſuis cineribus aurum coquere,imò ſæpè iam coxiſſe.(verius dicas decoxiſſe,)compluriū teſtimonijs probāt. Pleriq; enim ſcriptores Chemici ſcopū ſe attigiſſe cōſtantiſsimè

3 mè aſſerunt.Tertiū tale eſt.Hydrargyrū mirificè Metalla appetit,& ijs cōiungi deſiderat naturali quodā deſiderio:quēadmodū fœmina mari.Iam quę naturali amicitia tantoperè coniungi deſiderant, horū alterum ex altero conſtat.Metalla igitur ex argento viuo cōſtant. Quod verò nō ex hoc ſolo, ſed ex ſulfure admiſto coaluerint,tum halitus,qui ex vſtis expirat,ſulfurq; olet,tū excrementū ſulfureū Metallorū, pyrites videlicet,(ipſi Marcheſitam vocant)qui ſupra omnes Metallorum venas concreſcit,probat.Pyrites namq; liquatus aut vſtus ſulfur omnino olet.Ex quo ſulfuris excrementum eſſe

4 noſcitur.Quartum hoc eſt.Metalla tinguntur,indurantur,ignis patientia:& grauiora,molliora,fragilia, & ductilia efficiuntur à ſulfure & hydrargyro.Ergo ex his, vt ex propria ſua materia,eadem conſtant. Hæc ſunt argumenta Chemicorum,quę obſeruare ipſe in lectione librorum,in quibus χρυσοποίησιν docent, potui. Neque plura temerè quiſquam reperiet,(niſi quæ coniunctim ipſe poſui,diſiunctim ponere malit.)Quantum roboris ac firmamenti habeant,poſtea videbimus,cum aliquot diuerſum demonſtrantia in medium prius protulerimus Oppugnabimus autem talibus eorum ſomnium argumentis,qualia ipſi verè diſſoluent nunquam.

Argumenta probantia Metalla non concreuiſſe ex ſulphure & hydrargyro.

Ac primo loco id ſumemus,quod negare ipſi quoq; non poterunt,tam eſſe ipſos incertos ſuæ opinionis,vt diuerſiſſima coacti ſint de proxima Metallorum materia ſcribere. Quippe alij cinerem terrenum aqua perſuſum, & à valido calore miſtum coctumque

ponunt:

ponunt. Alij, quod de Gebro scribitur, arsenicum, sulphur, & argentum viuum materiam constituunt. Alij Chalcanthi fumos & sulphur quoddam cōmentitium splendescens subijciunt. Alij argentum viuum cum sulphure tantùm nobis proponunt. Plerique ex his metalla conflari negāt, vt ex proxima materia, sed ex horum alteratione & permutatione ad terream substantiā halitus educūt: & congelatos mistosq; rursus in terream naturam cogunt. deniq; aquam & hanc terram ex spiritibus sulphuris & argenti viui concretā inter se miscēt, ac tandem in Metallum conuertunt. Quocirca est his aqua per terram fluens & abradens ac sibi permiscens terram ex halitibus prædictis ortam, proxima Metallorum materia, vt ex libro primo Summæ Gebri, capite vigesimosexto perspicitur. Horum opinionem Gebrus proximè ad veritatem accedere dicit: cum eam rationibus non magis falsam ostendat, quàm suam, (quæ non paulò ineptior est) probet. Sunt deinde, qui ex sulphure putrefacto halitum expirare aiunt, quem Mercurium ideo à prioribus Chemicis appellatum dicunt, quia pro diuersa ipsius puritate, impuritate, crassitudine, tenuitate, caloris proportione, & similium accidentium accessione in varias permutetur Metallorum species: quemadmodum Astrologi Mercurium in cœlo variū finxerunt.

Et ne mireris Astrologicis eos nominib. Metalla nominare, scire te oportet, lector, vix alia deliramenta & somnia arctiore amicitia coniungi. Equidem vix vllus extitit Chemicus alicuius nominis, qui non idem Astrologus esset, Vates & Magus. Quo fit vt minus miratus sim, aliquos repertos fuisse, qui absurdissimis nugis fidem adhiberent. Optandum esset, tam habere Astrologicas diuinationes pœnam sibi certò coniunctam, quàm eam certam sentiunt, quicunque studiosius in

Chemici clariores propè omnes Astrologi fuerunt.

id incubuerunt, vt ex cineribus suis & fornaculis aurũ educerent. Omnes enim plus plus tandẽ auri in ignę se perdidisse experti sunt, quàm profiteri audeãt. Ex hac cum Astrologia diuinatrice necessitudine & opinionũ incredibili varietate, iam olim de vanitate dogmatis dubitare cœpi. Sed ad alia progredior.

2 Auriperdæ (χρυσοδαπανηροὶ) pro confesso axiomate habent, metalla in eadem posse iterum solui, ex quibus sunt composita. Vbique enim disputant resolutione metallorum in suam proximam & communem materiam. Et quid aliud agunt, dum ex metallis lapidem suum (μῆλον ἱερὸν) fabricari, vel ignobilia in aurum argentúmue transmutare satagunt? Ad hæc in præsentiarum nihil aliud respondeo, quàm impossibile esse, vt res aliqua mista in id resoluatur iterum, ex quo transmutato & substantialiter alterato, vt ex materia proximè generata fuit: quod solidissimè postea demõstrabo. Nunc sufficit monuisse generationem non esse propriè dictam, vbi subiectum, ex quo genitum aliquid est, non est essentialiter transmutatum. Nam si componãtur & confundantur solùm partes, vt in muro lapides, calx, arena, non generatio, sed compositio est. Generatio namque est mutatio subiecti totius, vt sensibile nihil relinquatur. Non enim potest fieri vlla vi creata, vt formæ duæ differentes in vna inhęreãt materia. Est enim actus quilibet in suo proprio & peculiari subiecto: in alio ne cogitari quidem potest. Neque differunt gradibus formæ rerum, sicut qualitates, sed instar numerorum habent: quibus nec addi nec detrahi aliquid potest, quin protinus tota mutata sit species. Nisi hoc esset verum, omnia vnum essent: resque solis qualitatib. & accidentibus distinguerẽtur: quo nihil possit fingi falsius & absurdius. Tunc enim vera hæc esset: Asinus est homo sub aliis qualitatibus: & Homo est Asinus aliis amictus & oper-

Mista non soluũtur in id, ex quo proximè generata fuerunt.

Generatio propriè dicta.

opertus accidentibus. Hoc pacto omnia vnum idemq; illud Parmenidæ, atq; aliorũ, contra quos disputat Aristoteles, fuerint. His positis, falsum esse oportet, quod Chemici affirmãt, se metalla in eandẽ illam materiã resoluere, ex qua transmutata proximè ꝑcreata fuêre. Nõ enim potest res eadẽ numero ex duabus substantijs specie aut genere differentib. nasci. At subiectũ, ex quo mutato aurũ, exempli gratia, genitũ fuit, non manet idem hoc post auri generationẽ, quod fuit antequã ex eo aurũ fieret. Panis cũ in sanguinẽ mutatus est, nõ manet panis: nec sanguinis materia est eadẽ specie materia cum panis materia. Sed nec illud, ex quo panis materia cõsistit, nempe farina & aqua, idẽ est cum sanguine. Quòd si ergo sanguis resolui posset in panẽ eundẽ, ex quo mutato genitus fuit, tunc idem numero panis ex reb. totis naturis discrepãtissimis farina scilicet atq; sanguine gigni posse. Quod qui nõ videt absurdũ & impossibile, parum profecit in Naturę cõtemplatione. Ratio eadẽ est aliarũ rerum omniũ. Quare nõ poterit aurum in eandẽ illã substantiã resolui, ex qua proximè cõflata fuit. Idem hoc in alijs omnib. rebus verũ est, donec singulæ in elementa per varias crases ac mutationes tandẽ resoluantur. Attamen ex metallis, inquiunt, conficitur hydrargyrum. Esto. Nihil enim vetat ex metallis corpus cudere simile hydrargyro. Nam in vitrum, in olea, in aquas, in sales corrũpi possunt. At ex hydrargyro illo prius concreuisse ea falsissimũ est. Nam ex aqua, oleo, sale, vitro, & cineribus seu calce, in quę pariter mutari possunt, eâdem ratione conflata fuissent. Summa est, res mista nulla, quæ verè est generata, resolui potest iterum in idem illud, ex quo proximè generata fuit. Generationes enim talium non reflectũtur, sed prorsum eunt semper, dum reditum sit ad prima elementa.

Vnum Parmenidæ.

Ex metallis conficitur hydrargyrum.

Sed interim dũ vrũtur, inquiunt, halitus quidã sulfur

olentes tolluntur. Valde inepta est ista ratiocinatio. Ex hac aliqua re, cum vritur, exhalat spiritus instar sulphuris fœtens. Ergo constat ea res ex sulphure tanquam ex materia propria. Vis & robur argumenti consistit in hac propositione. Quicquid sulphur olet, dum vritur, ex sulphure conflatum est. Hæc rursus inualida est, nisi vera sit hæc. Quicquid vstum olet aliud quippiam, id ex eo, cuius odorem imitatur, compositum est. Quæ cum manifestissimè sit falsa, ne illud quidem verum fuerit, quod ex ipsa concluditur eo modo, quo dictũ est. Aliud quoque est sulphur esse, & aliud sulphureum odorem edere: quemadmodum aliud est mel esse, atq; aliud mel leum saporem possidere. Potest facilè fieri, vt res aliqua in se quiddam habeat cum sulphure cõmune, quã tamen sulphur esse minimè necesse sit. Equidem res quæ vruntur, ex ipsa vstione odores variè concipiunt, nec est necesse propterea, vt ex corpore similiter olẽte, vt ex materia composite sint: etsi partes aliquas similiter ferè temperatas habere eas non videatur absimilẽ vero. Permultæ plantæ aut radices similiter allijs olẽt: quibus cum nec in materia proxima, nec facultatibus conueniunt. Flos cariophyllus, quem aliqui Medici florem Tunici vocant, odorem maximè imitatur aromatis cariophylli appellati: quanquàm non perinde acutè olet. Constat nihilominus, saporem, figuras, vires, adeò esse dissimiles, vt nullus hominum ausit putare eandẽ vtrorumque proximam materiam vel essentiam esse. Quòd si odoris similitudo in integris apparens non arguit eandem materiam proximam, multò minus certè arguit in vstis. Quis enim nescit, quàm variè & facilè sapores atque odores rerum quarumlibet mutentur ab igne, non mutata eorum essentia? Scio esse, quę putrefactos pisces olẽt, q̃ ex putridis piscib. cõposita esse, aut in tales resolui posse, nullus certè sanus & eruditus homo putet.

Non omnia sulphur olẽtia ex sulsure facta sũt.

Aliud est esse sulfur, & aliud sulfur olere.

Gene-

Generantur metalla ex vapore, cui halitus terreus permistus est, Generatur quoq; sulfur ex halitibus siccis, sed pinguibibus, multumque in se continentibus aeris: testibus Aristotele & Chemicis. Quid igitur miri sit, si metalla vsta sulfur redoleant? An propterea ex sulfure constitere? Minimè. Ex simili quodammodo halitu, non tamen perinde aerio & pingui, ex quali sulfur pronascitur: vnà cum vapore concrescere ea libenter concedo. Nulla tamen vi naturali vnquam fiet, vt eadē vtrorumque proxima sit materia: aut alterum ex altero, vt ex materia, constet. Nihil opinor vetat, quo minus cum Metallis misti sint halitus quidam sulfurei: qui tamen non sint pars substantiæ sulfuris Dico halitus sulfureos, hoc est tales, qui nō quidem verè sint sulfur, vtpote, qui nec pingues nec aerij, nec inflammabiles sint, vt verum sulfur, sed similes ei sint: quatenus ipsum quoque sulfur ex talibus quodammodo, accedētibus etiam alijs quibusdam, ortum est. Qui rectè cognouit essentiam saporum & odorum, ac quomodo generentur percepit, cōfutatione vel explicatione hac nostra nequaquam eget. Sanè fossilia omnis generis tàm varios vsta repræsentāt odores, vt dictu non sit facilè. Cadmiæ meminit Agricola, quæ vsta syluestre alliū dolebat. An & hanc ex allijs sub terra natis constare dicent? Profectò Medici ab ipsa rerum euidētia docti scitè monent, ex odoribus iudicium de substantia fallax & incertum esse. Quid de illis suis amicis, vt Bracesco & alijs, qui ex vero sulfure metalla generari negant, (nec etiam ex argento viuo fieri concedunt.) dicent? Hi certè argumentum non probabunt. Nec confutare alio, quàm his ipsis, opus habent. Summa est, ob iectionem esse falsam & futilem, id quod ratio & cotidiana docet experientia. Argumentum ergo nostrum per ignes atque fumos Chemicorum illæsum & incontaminatum peruasit.

Cur metalla vsta sulphur olent.

Iudicium de substantia ex odore fallax est.

3 In plerisq; metallicis venis aut puteis, nec argentũ viuum verũ,nec sulfur verũ reperitur: id quod omnes illi testificabuntur, qui in eruendis metallis vel ipsi versantur, vel alios,qui versati in hoc opere sunt, interrogare volent.Sanè perrarò accidit, vt alterũ horum, & multò rarius,vt argentũ viuum in metallis ærarijs vel argẽtarijs aurarijs,vel ferrarijs inueniatur. Adde quod in venis sulphureis atq; argenti viui proprijs metallis vix vnquam verum aliquod metallum inuentum est. Tam sunt à metallorum Natura hæc diuersa,vt vbi alterius horum inuenitur copia, metalla nasci non possint. Hoc ipsum aliquos ex Chemicis,vt suprà diximus, permouit, vt non ex argento viuo verè sic appellato,sed ex halitu quodam putrefacti sulphuris metalla confici à Natura iudicarent. Quòd si ex his metalla conficerent, necessarium prorsus foret, in fodinis nõ modò sulfur & argentum viuum inueniri: sed eadem etiã integra, nullaq; in parte mutata,semimutata,magis elaborata,prorsus conuersa,videri. Cum enim natura per gradus quosdam substantias transmutet in tẽpore,non subitò:atq; eadẽ continuè metalla generare certissimũ sit,oporteret sanè materiam adesse, eamq; partim conuersam,partim nondũ mutatam in metallũ conspici.Hoc quia factũ visumq; nunquam fuit,dubitari nullo modo de veritate sentẽtiæ nostræ potest.

In venis sulphuris & hydrargyri rarò metalla reperiuntur.

Neq; magis militat hæc ratio contra Chemicos,qui hydrargyrum & sulfur communem metallorũ materiam ponunt:quàm contra illos,qui ex vapore quodã, vel ab vtroq;,vel ab altero tantùm excitato,eadem cudunt. Nam fieri non potest,vt vapores ex eo eleuẽtur, quod non adest.Nec dici potest,iam in vapores hæc soluta esse,ideoq; apparere ea non amplius.Etenim cum generentur adhuc metalla,generari perpetuò materiã eorum,hoc est,halitus illos,necesse e .. Quare & id, ex

Metalla non fiunt ex vapore sulphuris et hydrargyri.

quo

quo exhalant. Qui concretorũ ſuccorum venas riman tur, chalcanthi, aluminis, & ſimilium, ſemper guttas aliquot ſucci nondũ à frigore concreti & indurati inueniunt. Idem hoc in tophorum fodinis obſeruatum viſumq; ſcribit Fallopius. Huc illa quoq; faciunt, quę Galenus noſter in lib.9. de Simp. med. facul. de Chalciti & Miſij narrat: Reperientur ergo vel ſulfur, vel argentum viuũ, vel vtrunq; in metallorũ puteis perfecta, imperfectaq;, prout per gradus natura certos eadem procreare ſolet. Iam cùm nullus hæc in puteis vllis animaduerterit, facile eſt cogitatu, quantũ habeat firmitatis Chemicorum commentũ. Aliquando repertum eſſe quippiã ſulfuris in nonnullis metallorũ venis, ſi dicant, nullus mirabitur. Hoc certũ eſt, rarò id contigiſſe: & neq; in omnibus venarũ locis, neq; ſemper accidiſſe: multò minus in omnib. Porró quæ rarò accidunt, caſu eueniunt cũ natura non niſi in paucis aberret à ſcopo, quem ſibi præfixit. Non eſt mirũ in vno loco aliquando diuerſi generis halitus tolli, à quib. diuerſæ res generantur. Sic poteſt nonnunq̃ cum vapore metallico, halitus ſulfuris miſtus tolli & ſimul vtrũq; generari. Hoc aũt rarius fit, propter cauſam commemoratã. Ideo rectè Ariſtot. halitus, ex quibus ſulfur concreſcit, vaporib. ex quibus conflantur metalla appoſuit. Sed hæc extra ſuum locũ dicũtur: nunc ſatis eſt nos ſcire, prorſus neceſſariũ eſſe, ſiue ex argẽto viuo & ſulfure, ſiue ex alterutrius, ſiue ex vtriuſq; halitib. metalla confieri putemus, vt integra, et immutata, ſemimutata, magis elaborata, perfectè cõ uerſa, aliquando & aliquibus puteis (ne dicã ſemper & in omnibus) inueniantur. Hoc quia fit, nec factum eſt, conſtat Chemicos delirare hîc, vt alibi.

Materia ſulphuris metallorum oppoſita eſt materiæ.

Idem argumentũ eoſdem validiſſimè oppugnat, adeoq; proſternit, cũ dicunt: Naturam ignobiliora metalla cõſueuiſſe in nobiliora permutare. Etenim vbi aurũ

purissimum effoditur, rarò ex rudioribus aliquid Metallis simul inuentum est. Et rursus effossa sunt alicubi multis seculis plumbum, æs, ferrum &c. nec auri quicquam sese obtulit. Et si quando in horum fodinis aurũ, aut in aurario metallo ex vilioribus aliquod repertum est, (vti non est mirum cognatas vnius generis species simul prouenire,) nunquam aut æs, aut ferrum, visum fuit, partim conuersum & mutatum, partim integrum adhuc & immutatum.

4 Prætereà constat metalla non esse inflammabilia, (sic φλογιστὰ voco,) quod certè πάθος ab ipsis abesse nõ posset, si tantũ continerent sulfuris, teste Gilgile Mauro, egregio Chemico. Et si enim species sulfuris multæ sunt, omnes tamen facilè concipiunt flammam. Neq; sulfuris amplius perfecti rationẽ obtinet ac vires, quod acribus lotum & repurgatum non amplius accẽditur, sicut rectissimè Georgius Agricola monuit. Scio Chemicos hîc multa dicturos, de suis præparationibus. Sed ad omnia responsum etiam nunc est. Sulfur esse nego, quod sulfuris proprietates nõ habet. Pingue & aerium est omne sulfur perfectum. Quod pinguedinem amisit, corruptum est, atque in terræ speciem degenerauit. Si sulfuream terram esse contendas, non negabo, proptereà quod ex arido spiritu ferè tali, ex quali sulfur oritur, constat. Quis hoc à me postulabit iure aliquo, vt quicquid libet Chemicis sulfur appellare, mox ego sulfur esse verum credam? Vocãt illi quoslibet fumos, & quam volunt terram coloratam sulfur. At non proptereà sulfur est, quod ipsis pro libidine sua sic nominare placet. Putida est distinctio, de pinguitudine interna & externa. Nam ignis omnem pinguitudinem, quæ in rebus inest, si qua inest, absumit, cum est vehemens. Talem autem esse oportet, qui metalla fundit: ac à se inuicem separat. Quod autem de sulfure dictum est, etiam

Sulphur non est, quod sulphuris proprietatibus caret.

tiam de argento viuo debet intelligi: non quicquic ipsis libuit nominare argentum viuum, id mox esse argentum viuum.

5 Atque vt non concipiunt flammam metalla, nec habent sulfuris vires & proprietates, ita neque argenti viui habent. Etenim hoc Aristoteles frigore congelascere concrescereùe rectè negat, propter copiosum, quem in se habet, aerem. Concrescere autem frigore metalla, imò nisi à frigore concresceret is vapor, non nascitura esse metalla, nullus ignorat, præter inertes quosdam Chemicos: qui solo igne metalla in aurum permutare conantur.

Hydrargyrum non concrescit frigore

6 Huc & illud facit, quod in effodiendis aliȷs metallis, cum videlicet pura & sola sunt, non sociata cum aliȷs fossilibus inclementioribus, metallici nihil eorum perpetiuntur, quæ in effodiendo hydrargyro persentiunt. Quod si vel ex ipso metalla constarent, vel ex ipsius vapore, qui in primis, & multò magis noxius est, quā ipsum hydrargyri corpus, certè iisdem malis & periculis subiicerentur fossores. Imò magis hîc periculum foret, quàm in propria vena. Quoniam hîc nihil meditatur amplius natura: ibi per decoctionem ex ipsorum sententia permutat in metalla. Quocircà fumos ab eo instar ignis tolleraret calor, quibus totam terræ cauitatem compleret.

7 Non prorsus nihil etiam est, quod argenti viui vnicam speciem esse videmus. Vt enim aliud alio minus album sit, ac sordium tantillum contineat, est tamen discrimen prorsus pusillum. Certè tantum non est, vt ex eo tam diuersa possint generari metalla. Quòd si materia remota poneretur, nō autem proxima, respōderi hîc posset, diuersos alterationis modos & numeros hoc efficere. Videmus namque ignem in externis rebus res varias generare, pro vt hoc vel illo modo ma

Hydrargyri natiui species vna est.

teriæ occurrit. Atqui dum proxima dicitur esse materia metallorum, specie & essentia, non tantùm accidẽtibus communibus differentium: ac diuersarum specierum proximæ materiæ necessariò ipsæ quoq; qualitatibus proprijs distinctæ sint, consequitur profectò, argentum viuum proximam metallorum materiam non esse. Rectius autẽ hac in parte illi de materia metallorum ratiocinati sunt, qui ex Chalcantho concinnare aggressi sunt: quorum ideo species plures posuerunt, quod Chalcanthi quoq; non vnicam esse crederent. Ergo cum validissimẽ probatum à nobis iam sit, metallorum propinquam materiam non esse hydrargyrum & sulphur, vt Chemicorum pars maxima ineptè sentit, postulat instituti nostri ratio, vt eorum argumenta nunc examinemus.

Responsio ad primum argumentum Chemicorum.

Et ad primum quidem responsum iam est, cùm ex ipsorum axiomate probaui, ipsos ineptire, dum in sulphur & argentum viuum, ex quibus conflata sint, metalla se resoluere posse, confidenter, vt videtur, scribũt.

De Propositione, quam pro axiomate habent omnes Chemici, hîc aliquid dicam. Ex illis, vt ex propinquissima constant metalla materia, inquiunt, in quæ dissoluuntur. Si non intelligunt resolutionem in materiam desinere proximam, nihil dicunt. Nullus enim vnquam dubitauit homo intelligens, quin tandem in elementa res cunctæ sint dissoluendæ. Hoc modo ergò si Propositionem intelligunt, (de proxima scilicet materia, non de remotiore) neq; de illis, quæ ars composuit, neque de illis, quæ in remotam abeunt materiam disputandum hîc nobis fuerit. Hoc itaque solum hîc quæritur, an naturalia corpora omnia dissolui in proxi-

An res naturales omnes in

proximam suam materiam possint vel ab Arte vel à Natura. Nihil enim prohibet quædam sic solui, vt lac in butyrum, serum & caseum. Idem in succis quibusdam contingere etiam videtur. Omnia hoc pacto non solui, non minus certum manifestumque est. Non enim plantæ in succū, ex quo proximè nutritæ sunt: neque animalia in sanguinem & semen: neq; caro in sanguinem: neq; hîc in panem, vinum, carnes, ex quibus mistis coaluit, dissolui ab alio, quàm à Deo poterunt. *Dissolui possint, ex quo genitæ sunt.*

In metallis putet aliquis fortasse nihil impedire, propterea quòd non ita procul absunt à prima elemētorum mistione. Constat enim plantas & animalia post multas & varias mistiones tandem nata fuisse: non ex prima elementorum compositione mox orta esse: vt scitè admodum Galenus in libro 4. de Simpl. facul. capite decimoquinto exposuit. Attamen metalla quoq; non ex proxima & prima elementorum compositione nata sunt, sed intercesserunt hîc quoque multæ & variæ mutationes alterationesque. Confessum quoque est, Naturam semper prorsum ire, non autem retrorsum, id quod ipsi etiam Chemici asserunt, cùm rationem reddunt, cur Natura nunquam ex auro viliora generet metalla. Ergo cùm vnaquælibet harum mistionum habitus cuiusdam rationis obtineat, tàm non redit ad priorem illam qualitatem Natura facilè, quàm scilicet amisit, quàm non est facilis à cecitate reditus ad visum. Quòd si hanc in metallis causam non admittas, exactam mistionem in causa esse putare cogemur. Propter hanc enim solui partes aqueæ à terreis post congelationem nequeunt: nisi ab igne illæ in vaporem, hæ in cinerem vertantur, vt cotidie experimur. A natura hanc dissolutionē in proximam materiā non factam vnquā fuisse, ipsi, arbitror, Chemici libentissimè fatebuntur. Ab arte ergo fiet? *Natura it prorsum non retrorsum.*

At non est cuiusquam rei proxima materia, in quam Ars eas dissoluit. Vertit enim lignum in cineres: nec ex cineribus tamen, vt materia proxima, coaluerunt.

Ergò sic intelligenda Propositio est: Ex illis constitisse composita, in quæ arte dissoluuntur: siquidem actu in composito fuerint, non potentia. Quis enim corpus hominis ex carbonibus coagmentatũ putet, quia in carbones verti potest? Iam autem dictum est, eam esse metallorum mistionẽ, vt dissolutio in partes actu inexistentes sperari nec debeat nec possit. Quo fit, vt rectius quidem Bracescus ratiocinetur, Metalla ex salibus constare quibusdam, quia in eos arte solui queant, quàm illi, qui hoc argumento ex argento viuo & sulfure eadem architectantur. Illud enim verum est, hoc simpliciter absoluteque falsum est: cum de vero sulfure ac hydrargyro sermo est. Nam ex multis corpus hydrargyro simile confici posse non inficiamur. De sulfure maior adhuc est difficultas. In hoc interim Bracescus absurdè peccauit, quòd metalla putauit in proximam verti materiam, cum in sales verterentur. Materia est valde remota & longinqua. Non enim vel Chalcanthi vel salis species vlla reperitur, in metallicorum venis. Neque plus hæc ratio probat, vt nuper dicebam, quàm ea, quæ ostendat lignum cuiuslibet arboris, aut plantam quamlibet ex cineribus factam, quia in cineres solui ab igne possit. Alterum verò de sulfure & hydrargyro, in quæ solui metalla aiunt, tàm est friuolum & inane, vt vix alia re magis suam inscitiam prodant. Præclarè intelligo, metalla posse in substantiam quandam similem argento viuo redigi: sed neque in vnam & eandem omnia soluuntur: nec in verum argentum viuum permutantur. Possunt ferè omnia in cineres solui: qui tantum ferè inter se differunt, quantum res, quarum cineres & reliquiæ sunt, differebant. Sic & metalla

metalla, vnumquodque nimirum in suam quandam vertitur peculiarem substantiam, quam Argentum viuum Chemici insitatè appellāt. Non enim quicquid libet Chemicis sulfur aut hydrargyrum vocare, continuò tale est. Sed de eadem hac re iam antè diximus; & postmodum plura dicemus.

Responsio ad argumentum secundum.

Ad alterū facilis est responsio: dum aliud nihil agunt, quàm quòd principium petunt: hoc est, id sibi sumunt, de quo controuersia & lis omnis cœpta est. Nunquam illi nobis verum aurum ex fornaculis suis & fœtidis cineribus proferent: quod quidem ex aliorum metallorum & hydragyri transmutata substantia confectum sit. Quòd si in illis aliquid auri inerat prius, siue per naturam, siue per artem inesset, libenter dabimus hoc artificiosè exemptum fuisse. Scio tale quippiam accidisse aliquando cuidam, cui nihil tale videre multò erat vtilius. Sed hac de re, quoniam plura dicemus infrà, vbi χρυσοποίησιν Chemicorum figmentum esse probare decreuimus, hoc in loco id tantùm dicimus, falsum & mentitū esse, quod ab ipsis asseritur, aliquos verum & naturale aurum ex substantia metallorum ignobiliorum aut argenti viui transmutata cōflauisse sine fraude. At verò, dices, pleriq; omnes editis libris testificantur se modum conficiēdi aurum adinuenisse. Ex his aliqui viri sunt docti & præstātes, quos arguere mendacij improbum sit. Etiamsi veritatem hoc loco dicere parum videatur modestum & tutum, dicam nihilominus quod verum esse scio.

Scriptorum Chemicorum genera.

1 Non vnum est genus horū scriptorum. Vnum namque est eorum, qui non conficiunt ipsi quidē aurum, sed tantùm interpretes illorum sunt, qui in præcipuo

apud ipsos loco & honore habentur, & rectissimè de hac re scripsisse putantur. Tales si vel adolescentes vel incauti in libros Chemicos inciderint, in ijsq; nonnihil proficere cœperint, amore quodam hæc cognoscēdi capiuntur, priusquam iudicium de ijs fecerint. Facilè deinde impressam in animis opinionem sic retinēt, vt ne dubitandum quidem sibi de veritate putent. Mouentur postea ad scribendum non malo cōsilio, sed vt alijs communicent, quæ deprehendisse ac scire sibi præ cæteris videntur. Hos ego non putem voluisse mentiri, cum pro veris & certis affirmant, quæ ipsi talia esse sibi iam olim persuaserunt. In eo præcipuè delinquūt, quòd nimis sunt creduli, fidemq; adhibent scriptoribus vanis, antequam vel perpenderint res, vel experientiam earum fecerint.

2 Aliud deinde genus est eorum, qui indissimulanter mali sunt & impostores. Hi varijs & ijs malis artib. in hoc incumbunt, vt diuites, χρυσοφίλους, sed rudes & & imperitos, astutè circumueniant ac fallāt, inq; spem erigant maximarum opum. Artem quidem tenere se constanter asserunt: sed necessarios sumptus facere se non posse addunt. Rogant etiām, vt patefacere consilia nulli velint: quo propter præclaram scientiam in periculum non veniant. Tingunt hi metalla atq; ita mutant eorum accidentia, vt imprudentioribus egregiè, sæpenumerò imponant. Interdum metalla sumunt aut fossilia, in quibus auri vel argenti aliquid permistum norunt, cuius generis Pyrites nonnulli existunt. Quamuis verò perparum inde extrahant, tamen hoc illud in causa fuisse dictitant: artisque experimentum præstitisse satis esse iudicant. Quidam auri limaturam variè tingunt, vt fraus lateat, admiscentq; alia, quibus auri materiam magis occultent, & sic auri aliquid conflant boni: reliquū imperfectū mansisse propter errorem

rem aliquem commiſſum miſeris perſuadent. Scio vnum fuiſſe,qui in manica chartã haberet argẽti limati plenam. Hic dum materiã in igne poſitam ſe inſpicere agitareq; ſimularet, mota ex charta puluerem defluere in ſubiectam tegulam ſinebat (brachiũ in fornacula abſcondebatur interim, vt animaduerti fraus vix tandem potuerit) atque ſic argenti tantum ſe confeciſſe mentiebatur,quantum pulueris influxerat. Sunt qui carbonib. excauatis imponant aurum: ſicut alij quidã materiæ prius permiſcent. Tales mentiri quis dubitet?
3 Sunt præter hos alij,qui ſumptus in hanc rem nõ leues fecerunt:multa ſunt experti: & fruſtra omnia tentarunt. Hos dolor atq; ira cũ pudore ſtimulat,vt ea ſe adinueniſſe ſcribãt,quæ inueniri non poſſe ipſa eos res docuit. Quia tamen eos pudet fateri errorem, ſtudent alios ſimiliter fallere:vti deceptos ſe cũ dolore meminerunt. Quod dico,hoc ipſimet ſcribunt. Extat liber, Roſarius minor vocatus, in quo author cap. 2. in hanc ſententiam ſcripſit. Duo ſunt pſeudophiloſophorum, id eſt,Chemicorũ genera.Horũ alteri impoſtores ſunt, nec veri quicquã ſcribunt:attamen libris ſuis præfigũt eruditorũ nomina, Hermetis,Auicennę,Ariſtot.Platonis,Solomonis, Mariæ ſororis Moſis,& ſimilium, quo commendabiliores eos reddant,& plures decipiãt.Alteri libros inſcribunt à veritate alienos: rationibus vtuntur probabilibus,longè petitis & philoſophicis: aliud pro alio ponũt,vel per ſimilitudines tantũ loquuntur: Principia ſtatuunt atramentum,ſales,alumen, pyrite. Et cùm vera principia proponunt,artem tamen non rectè docent. Item in libro, qui Theſaurus Philoſophię inſcribitur,legimus quoſdã ex profeſſo mendacia ſcripſiſſe:eos aũt, qui vera ſcripſerint,ita obſcurè & intricatè eſſe locutos,vt fructũ inde nullus capiat,niſi diuinitùs doceatur.

Non debes autem putare,illos,qui cæteros sic ad viuum expressos nobis conspiciendos exhibuerunt,meliores illis esse,quos reprehendũt. Ex eo perfacilè,qui, & quales ipsi sint,coniectabis,quòd, cũ se solos veritatem assecutos prædicant,eamq; se alijs patefacere dictitant, nomina sua libris suis mendaciorum refertis non ausi sunt inscribere:sed vel ἀνωνύμους reliquerunt, vel ficto aliquo nomine exornarunt. Verum esse hinc liquet,quòd eò tandem impudentiæ processit author Rosarij,(quod tamen cùm plerisq; alijs commune habet)vt hæc verba inserat.Ecce verbum Spiritus Sancti, Mercurius lapis est,quem honorant Philosophi. Impurus impostor,sacrilega non veretur audacia Spiritũ veritatis autorem vel testem facere vanissimi mendacij.Sanè modus,quem ipse se in auro fabricando secutum scribit,non ab omnibus probatur. Quó pacto ergo,si aurum aliter confici nequit,quàm eo modo,quo Natura conflat,tàm diuersis rationibus,& à tàm varijs rebus efficiatur? Insanit plus quàm omnes Chemici, quisquis auri vel alterius rei formam essentialem certæ materiæ,quomodolibet ab arte concinnè præparatæ dissimilibus modis atq; instrumentis imprimere se posse autumat. Hinc non malè quidam huius formæ χρυσοποιητὶς dixit:Lapidem Philosophorum sic vocari: quia labiles vias hominum efficiat: hoc est,quia in errores eos à vero abducat.

Nota.

Iam me nonnulla de causa negare verum esse,quod dicunt,ex hoc etiam perspicies,quòd ipsos pudet nihil palàm affirmare, se opera suorum lapidum(Philosophorum lapides ab ipsis vocatos intelligo)metalla rudia & hydrargyrũ in aurum,argentumq; conuertisse: quantũuis in materia & modo eosdem lapides architectandi tàm defendant repugnantes sententias, vt cõciliare eas nullus possit.Alij ex plantis,alij ex capillis,alij ex

lij ex ossibus,alij ex bufone,alij ex humano sanguine,alij ex salibus,alij ex stercoribus,alij ex stanno,alij ex ferri scoria, alij ex alijs rebus hunc lapidem, (quo inaurãt omnia, & esuriunt tamen semper) construere docent: & nihilominus scopũ se pleriq; omnes attigisse iactitant. Ex hoc etiam intelliges, quòd plurimi libris suis nomina vel non ponunt, vel aliena fingunt, quò fallãt facilius. Argumento sit hoc deniq; etiam, quòd quicunq; se voti compotes factos prædicant, deq; admimirabilis huius lapidis constructione scribunt, omnes ita scribere affirmãt, vt intelligere ac discere artem ex scriptis suis neminem posse simul asseuerent. Diuina reuelatione & peculiari gratia, supra industriam, sumptus magnos, eruditionem, & indefessos labores, opus esse aiunt, pij scilicet homines: cùm constet vix quenquam huic rei pręter imperitos, & magna ex parte impios, superstitiosos Astrologos, Magos, dæmonumque cultores maximos sic studuisse, vt in ea excellere alijsque commentarijs editis imponere vellet. Si non est à Mahometi cultoribus excogitata, certè ab ijs præcipuè exculta est.

Ad hanc rem illud etiam nonnihil facit, quòd omnes illi, de quibus ex historia aliquid nouimus, pauperiores mortui sunt, quàm ante artis huius exercitationẽ fuissent. Si ars est quęlibet propter finem suum expetẽda, & finis hic est auri confectio, quî fit, quòd ad pauperiem ferè artis cultores huius omnes rediguntur, ditescit nullus? Cur tot fecerũt sumptus? Cur tot perniciosos fumos hauserunt? Cur tot menses in fœtidos cineres inflarunt, faciemq; sibi fuligine oppleri passi sunt? Vt artem hanc scirent tantùm, non etiam fructum laborum perciperent? Credat qui volet, ipse non credo. Artium finis non est scire aliquid efficere, sed idipsum sæpe efficere, quod efficere docent. Certè cùm com- *Finis artium quis.*

mendant artem alijs,inde maximè commēdant,quòd diuites & beatos cultores sui faciat.An igitur beati atque affluentes opibus honestis esse noluerunt? Certè sunt ferè omnium hominū auri sitientissimi,quicunq; operam ei nauant Non nesciunt infamem propemodum videri eū,qui se Chemicum profiteatur.Sic enim celant factum suum,vt ęgerrimè ferant aliquem resciuisse.Quòd si ergo possent seipsos ac suos reddere felices,atque simul abstergere pudorem & infamiam,quā ipsis hoc studium affricauit,quis eos non facturos credat? Possent autem,si reipsa & facto suo demonstrarent,artem veram esse,

Atqui non audent,inquiunt,aurū sibi copiosum conficere, ne recisçant Principes:atq; hoc pacto periculū sibi accersant. Nam & Iasonem olim vnà cum liberis trucidatum:quia incautius fortè hoc mysterium corā vxore tractauisset. An non rides lector, cùm lepidas istas legis fabularum expositiones? Ista sinamus Chemicis,vt in ijs sese oblectent:& mœrorem,quem ex frustrata opera conceperūt,sic mulceant ac molliāt.Quis futurus esset Principibus ac Regibus charior eo homimine,qui opere demonstret se cum emolumento artē hanc exercere,quæ tam faciles, tam certas,tam tutas, inexhaustas opes non promittat modò,sed etiam præstet? Si Principes metuunt, dum aurum in fornaculis cudunt, cur non eosdem metuunt, dum se artem hanc probè tenere palàm dicunt ac scribunt? An maius est periculum aurum facere, quàm fecisse palàm profiteri? Ego videre discrimen hac in parte nequeo: nisi fortè hoc putant,neminem prudentem scriptis suis crediturum.Impiè nihilominus faciunt,quòd etiam imperitis & fatuis artem hanc exemplo suo commendando occasionem præbent, valetudinem, tempus, atque res familiares disperdendi,

Ego

Ego ſic arbitror,non poſſe tam rabioſam & Cainam inuidentiam hoſpitium in tot hominum mentibus inuenire.Si quid in re ineſſe veri compertum vlla ætate fuiſſet,vel vnus aliquis candidus & ingenuus ſcriptor prodijſſet,qui de plurimis bene mereri cũ immortali ſua gloria maluiſſet, quàm ſibi ſapere ſoli. Omnes quotquot veram eſſe expertos ſe ſcribunt, eandemque alijs ſe propoſituros promittunt, hoc tandem addunt,ſe ita ſcribere, vt intellecturus ſit nemo, cui non Deus patefecerit. Quid aliud hoc eſt,quàm dicere, ego te docebo tempus atque oleum perdere, quemadmodum ipſe etiam perdidi? Interim non habent aliud in ore impuri quidam & impij Chemici, quàm indignis iſta non eſſe prodenda, ſed ſanctis ſolum tradenda. Quaſi non authores huius vanitatis Mahometani,Magi, Dæmonumque cultores propè omnes fuerint. Similis eſt illorum improbitas, qui à Deo peculiariter hanc artem patefieri dignis quibuſdam ſcribunt: ac ſimul hoc etiam ijſdem à Deo ſummo condonari,vt celare artem hanc alios & poſſint & velint.

Negare interim non volo, aliquos ex his ſcriptoribus non omnino extitiſſe malos: nec alia de cauſa magis ſcripſiſſe artem, ſe veram comperiſſe, quàm vt exiſtimationi ac nomini ſuo conſulerent. Cũ enim ſe maculauiſſe famã hoc ſtudio perſpexiſſent,atq; prudentiæ eruditionisq; opiniónem imminuiſſe viderẽt, ne inanem & falſam amplexi viderẽtur artẽ, ad finẽ ſe perueniſſe gloriari ſunt. Et ne tam facilè redargui poſſent,ideò ſe aperire ſecreta iſta nemini velle oſtẽdere, ne ars vileſceret: ipſi aũt errorẽ ſic ſuũ tegere,multiſq; perſuadere voluerũt,ſe longè plura ſcire, q̃ reuera ſciuerint.Magna res eſt ambitio, nec facilè expletur animus gloriæ ſitiẽs.Erraiuiſſe pauci reperiũtur qui videri *Nemo vult videri erraviſſe*

velint. Facilè igitur hîc fuit errorē celare. Mouerūt fortaſsè aliquos illæ 4. rationes, quas auctor dialogi cuiuſ-
1 dā, cui titulum fecit, χρυσορρόας, commemorat. Primùm vt otioſorum hominum ingenia exercerent. (Poterāt
2 enim vtilioribus hoc facere) Deinde vt plurimos excitarent ad res præclaras & vtiles inueſtigandas, quales certè non paucæ per hanc occaſionem repertæ ſunt.
3 Tertiò vt curioſos, auaros, auri ſiticuloſos miſerè ve-
4 xarent. Poſtremò, vt teſtatum poſteris relinquerent, ſe tempus inerti otio non perdidiſſe, verùm Naturæ ſecreta indagauiſſe. Sed ſatis de hac re, ad tertium deſcēdo argumentum.

Refutatio tertij Argumenti.

Facilè cohærētia non ſunt altera alterorum materia.

Ad tertium argumentum dicimus, ipſum non eſſe firmius prædictis. Nititur hac propoſitione falſa. Quæ facilè ſe inuicem complectuntur, facileque ſibi adhærent, ac naturali amicitia & conſenſione facilè coniunguntur, horum vnum eſt alterius materia. Vix credo quenquam hoc crediturum non dementatum à Chemicorum venenatis fumis. Hac ratione probabimus Magnetem ferri, aut hoc illius materiam exiſtere propinquam. Probabimus ſimiliter, ſulfur materiam eſſe proximam hydrargyri, vt quòd ei facilè adhæreat. Probabimus in metallis ſulfuris nihil ineſſe. Non enim facilè ipſis coniungitur. Probabimus metalla quædam non conſtare ex argento viuo: propterea quòd nullam cum eo ineunt ſocietatem. Ferrum namque ipſiſmet teſtibus non recipit, niſi arte ad hoc cogatur. Cùm ergo multis modis Propoſitio poſſet falſa oſtendi, (in præſentiarum prædictas inſtantias adduxiſſe ſufficit) certo certius eſt nihil ea concludi efficiq;. Deiecti ergo hîc etiam de ſpe & munitionibus ſuis: ideoq; nudi omnibus veritatis telis palàm expoſiti cernuntur. Magna eſt veritatis vis.

Con-

Confutatio quarti argumenti Chemicorum.

Quod prætcrea de Pyrite attexitur, (Nam de odore sulphureo, suprà diximus, quæ poscere præsens causa, visa est) vanum, falsum, & planè Chemicum existit. Etenim neque verum est, quod dicitur: neque si verum esset, causam eorum redderet meliorem: qualia sunt pleraque ipsorum theoremata. Falsum est Pyriten excrementum esse metallorum. Non enim reperiretur, vbi nullum metallum effossum fuit. Atqui reperitur in proprijs metallis seu venis sterilibus: ex quibus metalla nũquam eruta fuerunt à quoquam. Deinde certum est, eum persæpe in aliorum fossilium metallis, vt argenti viui, testibus Chemicis, inueniri: cuius causa eum scribunt aliqui matrem hydrargyri appellari. At huius excrementum esse Pyriten, quis dicit? Et vt esset, non tamen metallorum excrementũ dici posset: cum hydrargyrum metallum nec fuerit, nec futurum sit vnquam. Quod si iudicio Chemicorum putemus standum non semper & in omnib. fodinis metallicis reperitur. Quocirca cogemur existimare, talia metalla carere excremento: neque admittemus Propositionem vniuersè propositam. Vt ne fingere aliquid videar, lege Epistolã Petri Boni ad amicum, quæ excusa est cum defensione τῆς χρυσοποιΐας (quam χρυσοφθόριον non ineptè appellaueris.) In hac neque Pyriten, neque Cadmiam (Tutiam ipse vocat) probat principia esse artis suæ. Rationem adfert non malam: quia videlicet Natura ex his metalla non creet. Posterius hoc probat aliquot rationibus, inter quas hæc vna est. In metallis aurarijs & quibusdam alijs quoque non reperitur semper & vbique Pyrites. Ex commemoratis apparet, quàm futile falsumq; hoc etiam sit argumentum.

Pyrites non est excremẽtum metallorum.

Quam nihil ad rem faciat, ex eo conijcito, quòd Py-

rites minimè est sulfur. Nec ex eo sulfur quisquàm eliciet verum. Quòd vstus sulfur olet, sulfur eum cōtinere non probat: vt suprà monstratum est: sed hoc solùm declarat nobis, vel inesse in compositione ipsius halitum siccū, qui vstus instar sulfuris fœtet, vel ab vstione partes aliquas in talem halitū permutari. Certè Chemici nōnulli ex sulfure nostro metalla cōflari negant: vt suprà audiuimus. Hi argumentū nō cōcedēt, metalla vsta sulfureū quid olent, ergo ex sulfure proximē nata sunt. Cōsimiles in Pyrite halitus inesse, quales in sulfure quoque insunt, facile dedero. Sed vt in hoc etiā aerię partes multę sunt, q̃ cum illis halitib. mistę sulfur cōstituūt: ita cum halitib. aridis cōtentis in Pyrite, partes terreę plurimæ (& sępenumero etiā metallicæ) permistæ insuper sunt, ex quib. Natura nō sulfur, sed Pyritē diuersam à sulfure fossiliū speciem, cōfecit. Hoc ita necessariò habet, siquidē non generetur odor ille ab igne: partes aliquas tunc primū sic vrente. Equidem non continuò eadem sunt q̃ similes aliquas habent qualitates. Sic enim eandem foret necesse substantiā & essentiam esse sanguinis humani & animalis cuiuslibet. Frustra ergo solus odor pro argumento adfertur. Sic in quamcunq; se Chemici partem vertant, nihil nisi delira somnia proferunt.

Non statim eadē sunt, quo similes quasdā habent qualitates.

Responsio ad vltimum argumentum.

De postremo eorum argumento nunc paucula dicamus. Sulfur, inquiūt, metalla tingit. Verisimile igitur est, ipsa colores suos à sulfure habere. Sic cum ab hydrargyro nancisci hoc possint, vt igni resistāt probabile fuerit, ea ex tali ab initio materia cōflata fuisse. Argumentum hac Propositione nititur. Quod metalla artis beneficio tingit, hoc codē Natura, dum nascuntur, ipsa tingit. At hanc Propositionē licet vnusquisq; falsam esse videat, ipsi tamen egregiè falsam esse docēt. Etenim salibus, alumine, capillis, arsenico, Cadmia, alijs q; talibus tingi

Tingēs metalla non ideo est materia metallorum.

ea ab

ea ab impostorib. ipsimet scribunt. Falsa ergo est Propositio, vel ipsis iudicib. sententiamq; ferentibus. Si de tinctura naturali se loqui respondeāt, non valebit argumētum ab arte ductū. Deinde petemus ab ipsis, vt probent metallorū tincturā naturalē à sulfure existere. Quam multa sub terra, vt de ijs, quę supra terram oriuntur, taceā, nascuntur, varijs tincta coloribus, quę à sulfure tincta nullus putat? Si omnes subterraneorū colores à sulfure manarent, deriuatos inde metallorum quoq; colores non simus negaturi. Quod cum affirmari nequeat, meritò certiorem hoc loco probationem requirimus.

De altera parte, qua dicunt, metallorum materiam id esse, quo efficitur, vt ignis superare ipsa nequeat, frustra plura dixero. Nunquā. n. vel argumentis, vel opere isti nobis ostēdēt χρυσολυμεῶνες, metalla abs se confecta ignibus ita resistere, vt naturalia metalla ijsdem resistunt. Falsa ergo est assumptio, qua dicunt, hydrargyrū efficere, vt metalla sic durescant, vt insuperabilia fiant ab igne. Hoc enim quomodo dederit hydrargyrum alijs, eum ipsum id nunquam habuerit? Proferant aliquando ex fornaculis suis aurum eiuscemodi factitium, vt aliquid eos posse confiteri cogamur. Sed nisi me fallit animus plurimùm, ita non facient deinceps, quemadmodum ad hunc diem vsque præstare non potuerunt. Tentauerunt aliqui, & tale confecerunt, si Alberto fidendum est, quod septimo demum examine ab igne victum in cineres solueretur ignauos. Quòd si ideo ex hydrargyro constarent metalla, quia sunt quædā ab igne insuperabilia, fortè Amianthū, & Adamantē ex eodē architectaturi simus. Putaui ego exactā mistionem terræ cum aqua causam esse liquefactionis & resistētiæ in auro. Nūc hydrargyrū, quod ab igne promptissimè in fumū vertitur, hoc ei præstare audio. Velim probationes audire firmas. Dum non audiero, credere

Cur aurum ignibus resistat.

Chemicis quidlibet fingentibus nequaquam potero. Non enim eſt argentum viuum, quicquid illis ſic nominare collibuit.

Validè ſatis neruoſeq́;,vt puto,probatum eſt,metalla non conſtare ex ſulphure & argento viuo, tanquam ex propinquiſſima & propria ſua materia. Argumenta etiam aduerſariorum ita refelli,vt veritatis amãtes nõ ſint temerè de tota iſta cauſa dubitaturi.Equidem quę pro ſe adducunt, tam ſunt elumbia, vt Antagoniſtam minimè flagitent excellentem. Rationes quoq; noſtræ tam ſunt firmæ & ſolidæ, vt contra eas fruſtrà videantur tentaturi aliquid fuliginoſi iſti auri decoctores. Si alia nulla ſit, vna hæc ſternat ac diſijciat facilè omnia Chemicorum propugnacula,poſt quæ ſe abſconderũt, quod in nullo metallo vnquam vel ſulphur vel hydrargyrum ita repertum eſt mutatũ,vt in via putaretur eſſe ad aliquod metallum. Quocirca perſtat Ariſtotelis ſententia:neque ab ignibus ac fumis Chemicis labeculam vllam accepit.Huc vſq; de materia metallorum diſputauimus, & quàm ſe turpiter dent hac in parte Carbonarij explicauimus.Iam vt dogmatis ipſorum inanitas manifeſtior fiat,de cauſa efficiente, quæ ipſorum ſit opinio,breuiter exponemus.

Quæ Chemicorum ſint de cauſa metallorum efficiente, opiniones.

Nos cum Ariſtotele eruditisque omnibus Philoſophis de efficiente metallorũ cauſa ita ſentimus,quemadmodum ſupra de hac re diſſeruimus. Calor ſubterraneus variè ſubiectam materiam, terram ſcilicet atque aquã,mouet,miſcet,coquit: & pro diuerſa tum miſtione tum coctione, multiplices terrarum parit differentias. Hinc fit, quod cum glebæ aut ſaxa in metallis mutantur,metallorum fœcunda non ſunt amplius: quod etiam ſuprà monuimus. Ex certis igitur terris cum va-

pores.

pores exprimit, atq; ij in locum penetrauerint frigidū,
in eoq; concluduntur, frigiditate & ſiccitate in metalli
duritiem & denſitatem coguntur. Fit autem metallum
hoc vel illud, prout ex tali vel alia quapiam terrę ſpecie
vapores tolluntur. Hos ſi me exponere, quales ſint, per
quas, & per quot alterationes ortæ ſint, aliquis iubeat,
ei ego ingenuè confitebor, me neſcire. Non enim ex mi
ſtione prima terræ puræ cum aqua pura tolluntur va-
pores iſti, ex quibus conflantur metalla. Multæ & variæ
procedũt mutationes, alterationes, miſtiones, antequã
talis terra fiat. Libenter mecum etiam idem fatebun-
tur Chemici, dum non inficiantur, ſe τὸν λόγον τῆς μίξεως
Elementorum, ad creandũ ſulfur & hydrargyrum, (quæ
ipſi primordia Metallorum ſtatuunt) congredientium
nunquam percepiſſe.

De cauſa metallorum efficiente quæ noſtra eſſet ſen
tentia iterum diximus. Hanc etſi reprehendere peritio- I
res Chemici non audent, ſemper tamen aliquid de ſuo
adhuc aſſuunt. Quod vt non faciant verbis, re tamen
atq; opere oſtendunt ſe aliter ſentire, dum totum ſuum
negocium igne perficiũt. Quòd ſi ab igne caloreuè ſo-
lo denſata fuiſſent metalla, quomodo, obſecro, ab igne
ſolo liqueſcerent? Haud ignoro à calore quædam con-
creſcere, quæ ab eodem, & ab humido ſolui queant, vt
ſales. At in metallis ratio hæc locum non habet, Pro-
ducam hîc vnius atq; alterius teſtimonium, vt videas
eos ſolo calore vti ad metallorum confectionem. Effe-
rarius Monachus ad Pontificem ſcribens, explicatiſſi-
mis verbis dicit: ſolo calore totum opus perfici. Citat
ad eam rem monſtrandam Alphidij cuiuſdam authori
tatem dicentis: In vniuerſo vnicam ſubſtantiam agen-
tem, nempè calorem. Rogerius Bachon capite quar-
to Speculi Chemici ſui, acerbiſſimè omnes illos ac-
cuſat, multiſque argumentis erroris inſani coar-

Solo calore fabricātur mē-talla Chemici.

guere ſtudet, qui alio agente vtuntur quàm calore.

2 Sunt alij quidam, qui vim quandam præterea deſiderant metallorum effectricem, ſine qua nullo modo generari metalla exiſtimant. Abſq; hac poteſtate, ſcribit quidam, ars nunquam metalla conficiet, quantumuis materiam eorum purget atq; præparet. Non enim poteſt ars formam naturalem vlli materiæ inprimere: ſi inſtrumento illo deſtituatur, à quo materia ſua forma inſignitur. Hanc potentiam ſic inhærere partibus terræ, vt quibuſdam fontibus aut locis vim ineſſe λιθοποιητικὴν aliqui cenſent. Attamen putant eandem hanc aqua ablui, & metallis cõmunicari. Huic opinioni Braceſchus quoq; ſubſcribit: niſi quòd iſtam virtutem ait eſſe ſplendidum ſulfur lapidibus adhærẽs, de quo ſuprà diximus. Vtrum hæc virtus ficta calefaciendo & frigefaciẽdo, an alia quadam ratione ſulfur & hydrargyrum in metalla tranſmutet, nunc non memini me apud ipſos legere. Meras eſſe nugas & figmenta ocioſorum hominum, is perfacilè intelligit, qui, quæ ſuprà de cauſa metallorum effectrice ex Ariſtotelis omniumq; peritorum Philoſophorum ſententia diximus, mediocriter percepit.

Ars formã naturalem nulli materiæ poteſt imprimere

Epilogus ſupradictorum.

Quid metallum ſit, quomodo, ex quibus, quo loco, ea generentur, quas habeant ſpecies: & quæ de his omnibus Chemicorum ſint ſententiæ: dilucidè, vt ſpero, expoſui. Nec minus apertè oſtendi, omnes Chemicorum de metallorum materia manifeſtè falſas eſſe. Quæ de effectrice cauſa nugantur, ob id præcipuè leuiter ſolùm attigi, vt perſpicuum facerem, in quantis errorum tenebris verſentur. Si probationem ab eis opinionum ſuarũ poſtules, vel friuolam aliquam producunt, vel nullam adferunt, vel re & opere ſe cõprobaturos pollicentur: at præſtant nunquam. Iam verò ſtudioſè confutare velle, quæ ſe ipſa refellunt, minimè eſt neceſſe.

Quamobrem libenter nonnulla taciti præteriuimus.

De Paracelso nonnulla.

In tota porrò hac disputatione mētio nulla facta est Paracelsi: cuius opinionē oraculum quoddā esse opinātur aliqui: illi scilicet, quib. idem vsuuenit, quod Paracelso contigit. Cum enim frustra tantopere desideratū aurum in cineribus & carbonibus fornaculorū se quęrere animaduertisset, ad Medicinā artem suam trāstulit. Cæterùm duæ causæ sunt, quod Paracelsum non citaui. Prima est, quòd, quo tēpore illa scripsi, libros eius paucos viderā, & leuiter inspexerā: indignos iudicās, quib. perlegēdis pretiosum tēpus perderē. Altera, quod nusquā sibi eum constare, & nil nisi mōstra & portēta verborū aererū in mediū adferre perspexi. Scribit quidē alicubi rerum varietatē ab inæquali elementorū mistione prouenire: & ob hanc causam metallorū quoq; species varias, dissimiles, & multiplices esse. At qd elementū vocet ac mistionē, tam est incertū, quàm quod incertissimū: dum modò de suis quibusdam elementis, aliquando de nostris, mox de inuisibilib. quibusdā loquitur. Alio lib. hæc eius verba legimus: Sicut medici in humorib. errant, ita Philosophi, (Sic nomināt auri decoctores: quos ego semp ferè Chemicos appellare soleo) in Mercurio & sulfure hallucinantur, dū ex eis metalla conflari opinantur. Quàm non consonet hic locus cum alijs eius sententijs, nimis est manifestū. In hac opinione diutius & constantius aut sæpius fuisse videtur, metalla ex sola aqua concreuisse. Non enim concedit, Elementa vel omnia vel plura concurrere ad mistorum constitutionem. Res singulas ex singulis elementis sic nasci cōtendit, vt de substantia eius nihil tamen accipiant: sed ex eis tanquam ex matrice prodeant solùm. In summa tanta est hominis mutabilitas, inconstantia, & monstrositas (liceat rebus inauditis inaudita nomina assignare) quanta in nullo vnquam post natos homines

Cur Paracelsi nulla mentio hic facta.

Paracelsus sibi contrarius.

Quid metallum ex sententia Paracelsi.

fuisse videtur. Alio loco hæc scribit: Metalla non sunt aliud quicquam, quàm pars optima vulgarium lapidum: eorum videlicet spiritus, pinguedo, bitumen, sedum, oleum, adeps. At non purus est adeps, quantisper " in lapidibus occultatur: vnde exprimi educiq; necesse " habet. Tum autem non amplius est lapis, sed perfectũ " & elaboratum metallum, similitudinem habens cum " cœli sideribus: quæ diuersum genus sunt lapidum, ab " his terrenis lapidibus. Dixerat lapides nil aliud esse, " quàm excrementum, carbones, purgamẽta, reiectanea Siderũ. Quo posito, consequitur ex Paracelsi phantasia, metalla esse partẽ optimam recrementorum cœli. Ex huc vsq; dictis liquet, bono cõsilio monstra & portẽta Paracelsi nos omisisse: cum præsertim sciri nequeat, quid de metallorum materia constanter senserit.

De arte metalla transmutandi.

Postquam de materia, ortu, & speciebus metallorum diximus, quæ ad institutũ nostrum pertinere visa sunt, restat, vt de Arte metallorum permutationem pollicente agamus: & an possit præstare quod promittit, cõsideremus. In cuius rei disquisitione rursus nulla mentio futura cum sit Paracelsi, breuiter hîc aliquid de ipsius constantia dicam. Quod professus sit artem metalla nobilitandi & permutandi, nulli nesciunt, quicunque libros eius legerunt. Iactitat non vno in loco quid hic præstiterit: quantaq; dexteritate & industria in hoc opere versatus fuerit. Alibi ex diametro sibi contrarius est, impossibilem esse dicens viliorum metallorum in nobiliora permutationem. In lib. 1. Philosophiæ Sag. „ Qui aurum & argentum, inquit, per Chemiam fabricare volunt, rectè non faciunt. Quare triturant stramen „ inane. Non enim à Deo concessum est, sed est figmen„ tum humanum. At quod à Deo datur, ex eo dono fit il„ lud, quod fieri debet. Proinde quod absq; hominum do-

Constantia Paracelsi.

ctrina

ctrina inuentum est,ad magicam pertinet inuentionẽ, (quæ mater est rerum abditarum Naturæ perceptibilium)perfectumq; est.In Archid. lapidem, quo metalla transmutantur, se nec incepisse scribit,nec perfecisse: sed nec explorati aliquid de eo habere,vtrum,quæ præstare scribitur,efficere queat. Quinimò vix minimam partem se intellexisse & cognouisse.Non dissimilia alibi quoq; scribit.Ex principijs ipsius idem sequitur.Quoniam vnà cum Discipulis suis putat, tria illa prima inæquali proportione mista rerum diuersitatem procreare.Aliter enim pro constitutione ignis conuenisse, aliter pro generatione aquæ concurrisse, aliter pro terræ productione commista fuisse, aliter pro aliarum rerũ effectione temperata coiuisse. Ergò si aliter coierunt Elementa, (quæcunq; tandem ponat) pro auri fabrica, & aliter rursus pro ferri structura, non poterit alterum transmutari in alterum, nisi principia vnius ita inter se temperentur & iungantur, quomodo in altero temperata iunctaq; sunt. At hoc quis credat creatæ vel mentis esse cognoscere, vel potestatis perficere? Qui sibi persuasit creaturæ hoc esse,creaturam à Creatore nondum perdidicit distinguere. Sed de Paracelso satis, imò nimis multa:nunc institutum nostrum prosequamur.

Fundamenta artis Metalla permutare volentis.

1 Ars Metallorum transmutatrix à Chemicis tãtoperè celebrata;duobus fundamẽtis,quę tanquã Adamantinas columnas ruinoso & pertuso undiq; ędificio, hoc est,arti suæ sustẽtandę subiecerũt innititur.Primum est hoc:Metalla ex sulfure & hydrargyro,vt ex ꝓxima & ꝓpria materia sua,generantur.Alterũ tale est: Metallorũ species perfecta est vnica,scilicet aurum:cætera autem metalla aurum quoddam sunt inchoatum & imperfectum: ab eo communibus quibusdam accidentibus, *Fundamentum primũ pro χρυσοποιητρίᾳ* 2

cruditate,impuritate, alienæ materiæ admiſtione,& conſimilibus aliis,duntaxat differunt. Sic enim quidam(Nec is ſolus)ſcriptum reliquit. Luna,id eſt,hydrargyrũ per ſe eſt ſol verus: nec aliud ei deficit quàm perfecta coctio.Eodem modo loquuntur de aliis.Hæc duo fundamenta vt ruinoſa,putida,falſa,& ridicula figmenta, oſtenderemus, tam multa de metallorum generatione,materia,ſpeciebus, & cauſis diſputauimus.Nunc ſupereſt,vt quid hiſce collabentibus & colliqueſcentibus ab igne veritatis ſuperſtruxerint colũnis & fundamentis inſpiciamus. Quanquam artis noſtræ veritas, inquiunt, poſſit difficulter argumentis aſtrui,& experientiæ potius fides tribuenda ſit,ad quam prouocamus: attamen cum metallorum conſtet omnium materiam eſſe vnam & eandem, nempe argentum viuum:atque non eſſentia ſpecieque,ſed coctione & imperfectione tantummodo differant: nemini videri dubium debet,quin perfici & percoqui poſſint à natura pariter & ab arte. Quo poſito,ſequitur artem noſtram ea conari, quæ perficere præſtareque poſſit. Etenim adiuuari Naturam, quotiens certis de cauſis imbecillior eſt reddita, ab arte poſſe, Medicina abundè probat. Ait enim Ariſtoteles,non referre in naturalibúsne an artificialibus organis coctio perficiatur. Ad hæc patet,illum,qui proximam rei naturalis cuiuſpiam nouerit materiam,cauſasque imperfectionis non modo exploratè cognitas habeat, ſed eaſdem etiam tollere, denique actionem naturæ concinnè imitari valeat,quod inchoatum eſt, perfectum reddere poſſe. At Chemici artis ſuę pręſidio,proximam auri metallorũq; materiam certò cognoſcunt:cauſas cur in aurum non ſemper tranſeant, intelligunt: eaſdem auferre ſciunt: ac naturam in percoquenda materia ſolertiſſimè imitari didicerunt. Ex rudibus igitur metallis, & veluti auro-

Argumẽtũ pro arte au ri conſecto ria.

2

ti auro inchoato perfectum efficere aurum possunt.

Et ne fieri aurum aliud ab auro naturali suspiceris, 3
addunt in auro à Chrysopœis confectum omnes inesse naturalis auri proprietates, affectiones, operationes, atq; vires: & nobiliora hæc in suo auro esse multò, quã in naturali insuper aiunt. Quinimò χημεῖαν Naturæ potestatem longissimo interuallo superare asseueranter affirmant. Quod enim Natura annis vix mille perficere possit, hoc se paucis annis adeoq; mensibus perfectum dare pronunciant.

Neque in his solis hoc fieri, verùm etiam in alijs 4
fossilibus. Nam ars, inquiunt, generat atramenta, alumina, sales eiusdem generis cum Natura. Proinde mirum non est, si idem etiam aurum conficere dicatur.

Producunt deinde exempla plurima eorum, qui 5
se aurum confecisse sincerissimum atque optimum asserunt.

Gloriantur, multos præstantes & vetustissimos phi- 6
losophos artem hanc exercuisse, veram comperisse, scriptisq; suis illustratam posteris tradidisse.

Hæc sunt argumenta, quæ videre potui omnia. Etsi namq; primum argumentum alijs atq; alijs verbis aliquoties repetunt, reuera tamen vnicum est. Impurum potest repurgari. Imperfectum potest perfici. Quorum mistio & materia eadem existẽs perfecta, & imperfecta coctione solùm differẽs, in his imperfecta facilè permutantur in perfecta. Quæ in motu sunt ad formam, facilè promoueri ad eandem possunt. Quæ sunt in potentia ad formam aliquam propinqua, sine magna difficultate ad eam perduci queunt. His additur assumptio. At rudia siue ignobilia metalla sunt talia.

Blasphemiæ Chemicorum.

His virib. & armis, huic robori cõfidẽtes χρυσόφθεροι

gigantes, Naturæ bellum audent petulanter indicere: artemq; suam Naturæ multum anteponere. Quinimò ex lapide suo (quem Philosophorum vocant.) audent nefariè affirmare, quosdam præuidisse resurrectionem defunctorum, malorum quidem ad pœnam, bonorum autem ad salutem: virginis conceptionem: diuini verbi incarnationem, & nescio quæ non abscondita mysteria. Conuersionem vxoris Loti in salis statuam significare suam artem scripsit quidam. Audent Solomonē, Abrahamum, Moscos sororem Mariam, quem libido iubet dictatq;, vanissimę superstitionis huius authores, amatores, sectatores, propagatores, illustratores, asserere. Apage cum istis profanis hominibus. Sed quid faciant? Cum arti commendationem ex re, quam pollicētur, adferre nequeant, potius quam ingloriam esse patiantur, impij ipsi in Deum Naturamq; esse pariter ac videri volunt. Nos primum nihil nisi inane figmentum ostendemus esse. Deinde rationes eorum proximas excutiemus, vt suprà quoq; fecimus.

Lapis Philosophorum inane impiumq; figmentum est.

Artis Chemicæ finis ac scopus est docere constructionem rei cuiusdam, quam ipsi vocibus barbaris vel aliud significantibus tam multis & tam diuersis exprimunt, vt nec ipsi qui scripserunt, nec qui legunt, videantur intellexisse, quid ea res sit. Neq; mirum hoc est. Cū enim nominare quippiam voluerint, quod neq; extat neq; extitit in vniuersa rerum Natura, meritò neq; ipsi quid nominarent, sciuerunt: neq; alij quid nominare voluissent, intellexerunt. Vocant enim sanguinem humanum, aquam vitæ, draconem, coruum, laton, elixir, Mercurium Philosophorum, lignum vitæ, aquam viuam, Medicinam summam omnium ægritudinum, Aurum Philosophorum, aquam siccam, Spiritum fœtentem, χρυσέσπερμον, & alijs omnino plurimis modis.

Nomina lapidis Philosophici.

dis. Sæpiſſimè autem nominant lapidem Philoſophorum, hoc eſt, Chemicorum. Etenim ſe ipſos mutuo vix aliter nominant, quàm Philoſophos. Et quicquid ſcriptum, fictum, ſomniatum eſt, hoc à Philoſophis ſcriptũ aiunt. Huius lapidis vires aiunt eſſe has: Primùm, ſi pars eius vna, in argenti viui, vel ſtanni, plumbi, æris, ferri, ritè prius præparati & fuſi, partes mille, imò decies mille iniſciatur, eas omnes in momẽto conuertet in aurum puriſſimum & ſinceriſſimum: quodq; omni auro naturali ſeu foſſili præſtantius ſit. Deinde tantas eſſe ipſius vires, vt omnes humani corporis morbos è veſtigio tollat, futuros arceat, vitamque producat in annos plurimos. Quinimò hoc ipſum præſtare vtentibus, vt primorum patrum vitam æquent. Habere namque eum virtutem arboris vitæ, adeoque nihil aliud Adamo vitę arborem fuiſſe, quàm hanc artem ſiue hunc lapidem.

Vires lapidis Philoſophici.

Blaſphemia Chemica ſeu Paracelſica

Mira profectò res eſt, tam multos hunc ſibi lapidem tantis laboribus ac moleſtijs confeciſſe, ſiquidem verè hoc de ſe ipſis ſcribunt, & nullum vita longiore vſum eſſe: imò pleroſque propter fumos hydrargyri, & arſenici, aliorumq; talium noxiorum foſſilium, decoctores, valetudinarios, pauciſſimis annis miſerè contabuiſſe. Decurtatorem vitæ, non productorẽ eum eſſe, ipſi ſuo nobis exemplo demonſtrarunt. Sic non datorem ſeu effectorem auri ipſum eſſe, ſed potius conſumptorem & raptorem, pauperies illorum, à quibus confectus dicitur, teſtificatur. Iam verò de materia & conſtructione huius lapidis, Deum immortalem, quales & quantæ inter ipſos rixæ ſunt ac contentiones? Non puto vlla de re homines tam varia ſenſiſſe. Alius enim hunc creat ex capillis, alius ex ouorum putaminibus, alius ex plantis, alius ex animalibus, vt bufonibus, alius ex menſtruo, alius ex alio ſanguine, alius ex ſalibus, alius ex aluminibus, alius ex arſenico, alius ex ſulphure, & Mercurio,

Vide ſuprà.

alius ex Chalcātho, alius ex Pyrite, alius ex Magnesia, alius ex Antimonio, alius ex Cadmia, alius ex plumbo, alius ex stanno, alius ex ferro, alius ex ære, multi ex argento & auro, alius ex ferri excremento seu scoria.

De modo conficiendi lapidis dissensiones.

De modo conficiendi non minor est controuersia, id quod confitebitur, quisquis horas bonas malè collocauit, dum eorum libros perlegit. Qui gustum aliquem solum habere contentus est, ne tempus malè perdat, principia duorum aut trium librorum legat, quorum vni titulus est, Lumen luminum Arnoldi Villanouani: alteri, Aristoteles de perfecto magisterio: tertio Raymundi Lulli de Intentione Chemicorum. In istis principijs dum ita digladiantur, & vnusquisque probare conatur, se & materiam & modum preparādi solùm tenere, alios omnes à scopo plurimum abesse. non verentur plerique affirmare, se quod concupierant adinuenisse, admirabilemque istum lapidem ritè confecisse. Quod cum sit absurdum simul & impossibile, perdifficile sanè fuerit iudicare, cui credere velis. Nam quotiens non tantùm præparationis modus, verùm etiam materia toto genere totáque Natura diuersa sunt, quomodo poterit res ab vtrisque vna perfici? Quo pacto non erit necessarium alteros mentiri? Atqui rationem inuenies certam nullam, qua inter mentientes & non mentientes discrimen ponas. Quocirca omnes mentiri si dixeris, minimum errabis.

Vt res manifestior sit, exemplum adferam. Si quid in tota re inesset veri, viderentur illi mihi ad veritatem accessisse propius, qui cum ex auro argentoque concinnare studuerunt. Vt hoc putem, faciunt cum alia, tum rationes, quæ ab alijs prius, deinde verò à Tauladano contra Bracescum allatæ sunt. Equidem non video, quomodo ex non auro possit aurum effici arte, vbi nul-

lum

lum auri ſemen ſit:aut quomodo quod aurum non eſt adeoque opus habet aliquo,à quo in aurum vertatur, aliјs hoc dare poſſit, aurum vt fiant. Sed hanc argumentis refellunt Braceſcus & Rogerius Bachon ſatis probabilibus. Aurum, inquiunt, non poteſt eſſe materia huius lapidis. Ratio eſt, quia ſibi tantùm perfectum eſt, alia perficere nequaquam poteſt. At verò quod cætera perficere inque aurum conuertere debet, longè perfectius auro ſit,neceſſe eſt. Oportet enim vt non ſibi modò perfectum ſit,ſed etiam perficere poſſit alia.Quocirca cum aurum in genere metallorũ ita perfectum & decoctum ſit,vt perfectius reddi meliusq; coqui non poſſit,(Nam ad ſummam metallorum perfectionẽ deuenit,vt in hoc genere amplior perfectio quęri nõ poſſit)ne materia quidẽ ipſum lapidis Philoſophorum fuerit.Pręterea vt ponatur retinere aliquid adhuc imperfecti,ea tamẽ eſt ipſius miſtio,vt ſolui ab igne nequeat.Quamobrẽ repurgari intima ipſius ne ſic quidẽ poſſent.Iam quod perfectius reddi & à ſordib.expurgari nequeat,ſic probat authoritate idoli Chemicorũ Gebri.Metalla cætera purgari poſſunt, quia in calcẽ verti ſine rei alicuius admiſtione alienæ poſſunt. (Hæc enim ritè in calcẽ cõuerſa dicunt, quib.nihil admiſtum fuit)& ſic in primã materiam,quæ eſt Sol.Nec poteſt vllum metallum in ſalem verti, niſi in calcem prius redigatur.Aurum autem in primam materiam ſiue ſalem verti non valet:quia in calcem redigi nequit (teſtibus Gebro & Alberto) propter exactiſſimam & perfectiſſimam miſtionem; & quia ſulphure cremabili caret. Cum ergo in calcem redigi nequeat, niſi adјciatur ſulphur,aut ſal,aut aqua vitæ, aut aqua fortis, aut Mercurius, aut aliud quippiam tale (hæc autem ratio non ſit congrua)tempus & oleum perditur.Ideo fruſtra ait Gebrus, in calcem ipſum redigi: atque Agrippa ſe exper-

Aurum nõ poteſt materia eſſe lapidis philoſophici.

tum hoc fuisse, & sine vtilitate omnia tentauisse asserit. Summa est, aurum nec arte nec natura potest fieri melius propter perfectissimam mistionem. Ideo non potest ex eo lapis hic fieri. Atqui si hoc sit verum, valide probat Tauladanus, fabulosam & inanem esse artem totam.

Ratiocinatio hæc ideo valet, quia Chemici pro Axiomate firmissimo tenent, lapidem suum perfectionem longè maiorem auri perfectione obtinere, adeoque auro quolibet decies millies esse perfectiorem: vt nō modo pro se satis habeat, sed alijs etiam, quibus permisceatur, similem communicet perfectionem. Habet ergo in se auri formas plurimas, quas in metalla alia effundere possit. Dicam apertius, modò possim. Lapis Philosophorū Monachus est Frācifcanus: qui non sibi tantùm cœlū promeruit, sed alijs præterea plurimis: vt qui plus multò meruit quàm accipiat: ideoq; partem maximā meritorum alijs vendere potest. Opera huiusmodi vocauere opera supererogationis. Sic lapis iste, non modò hoc habet perfectionis sibi, sed redundat in eo, & superfluit perfectio auri: vt cæteris metallis eam tradere, ac sibi nihilominus satis seruare solitus sit. Quoniam ergo aurum perfectius fieri nequit, hinc fit, vt ex eo lapis iste concinnari nequeat. Proinde materiam, aiunt illi, pro lapide eligere oportet, quæ perfici possit: nō quæ perfectionis nullius præterea sit capax.

Lapis philosophorū, est Monachus Franciscanus.

Ingenuè dico, hanc rationem inter Chemicorum rationes longè esse optimam, vtut videatur aliâs inepta. Tam enim futiles aliæ sunt, vt de hac dicere possimus, quod de monoculo inter cœcos fertur, eum præclarè oculatum esse. Ad eam Tauladanus hoc solùm, quod responderet, habuisse videtur: primùm quidem, cum Gebrus dicat, sine fructu ipsum in calcem redigi, intelligi debere, frustra propter eum finem propter quem

Tauladan.

cætera

cętera in calcem rediguntur,in calcem verti.Non enim vt cætera hinc purificari. Deinde non esse auro opus alia perfectione & coctione per ignem acquisita, quàm vt in spiritum soluatur.Præclarè Chemicum agit, cum sic respondet.

Notandum hoc loco illud primum est,quod concedit,aurum ritè in calcem redigi non posse, ideoque ne purificari quidem amplius posse. Hoc posito,quærendum ex eo fuerit, an mutatam auri substantiam atque vires putet, cum in liquorem aut spiritum soluerit, an verò verum adhuc aurum permanere sub liquoris aut spiritus forma arbitretur? Si prius affirmet,non est amplius metallum: sed aliud quippiam. Quo pacto ergo metallũ creabit,quod extra metalli genus excessit? Vt enim postea ostendetur, nulla fit essentiæ mutatio in eódem genere propinquissimo, sed semper quæ essentiam mutant,genus proximum mutant. Si posterius asserat, quod omninò mihi persuadeo, & facere eum oportet, si non à Chemicorum placitis discedere velit, nullas habebit vires alias, quàm quoduis aurum aliud: & quàm ante solutionem haberet. Positum enim est perfectius & decoctius reddi nunquam. Tenuius fit,fateor,ideoque facilius penetrat,magisq; & melius cum aliis permiscetur. At cum perfectionem solùm habeat tantam, quanta sibi necessaria est: nec communicare eam aliis possit,nihilo magis spiritus ille aureus ex materia sibi permista aurum conficiet, quàm si ante solutionem partes aliquas attigisset.

Quæ mutãt essentiã, genus proximũ mutant.

Nos lõgè rectius sic ratiocinamur. Aurum nobilius & perfectius reddi,hoc est,melius coqui & purgari diligentius nequit.Etenim in metallorũ genere purissimũ est summèque coctum.Loquor aũt de auri substantia. Nihil enim vetat,arbitror,admistum ipsi esse aliquid, quod non sit pars substantiæ ipsius:scilicet argentum,

Aurum perfici vlterius nequit.

plumbum,aut aliud tale quippiam. Hoc purum aurũ, dico,perfectissimè coctum, sincerissimumque est metallum. Ergo nobilissimum quoque est,testibus Chemicis: qui vnumquodque tantum habere nobilitatis constanter asseuerant,quantũ habet coctionis & puritatis. Nec aliud ignobiliorib.deesse metallis, quàm quòd imperfectè sint cocta, & minus probè repurgata. Itaq; coctione & purgatione transire in aurũ vniuersa. Iam qđ & purissimum est perfectissimèq; coctum, in suo genere,id coqui aut perfici amplius nequit in eo genere. Dico non posse coqui amplius, vt substantiæ addat in suo genere essentialem perfectionem. Interim nõ nego,tenuius,mollius, siue liquidius,durius, effici posse. Aurũ igitur perfectius reddi nõ potest. Assumptio est Bachonis & Bracesci,imò omnium hominũ rectè sentientiũ. Propositio Tauladani & Chemicorũ omnium est: & à nullo etiã alio negari potest. Adde hîc Axioma Chemicorum omnium. Lapis Philosophorum necessariò constat ex materia,quæ ipso auro perfectius cocta sit. Ex auro igitur confici nullo modo poterit. Sed nec ex aliĳs metallis aut fossilibus,multò minus plantis vel animalibus confici idem potest:vt cum aliĳ, tum Tauladanus egregiè demonstrat. Ergo vanus est omnis Chemicorum labor & conatus.

Lapidis philosoph. materia est auro perfectior.

Quanquam hæc,quæ huc vsq; diximus,satis esse poterant ad redarguendum vanitatem Chemicorum, tamen alia quoq; adducemus. Chemici disertè scribunt, metalla & hydrargyrum carere auri forma: sed idoneã ipsa esse materiam dicunt,quæ à lapide suo, quem ponunt formam auri esse verè à materia perficienda separatam,informetur auri forma naturali & essentiali. Sic enim quidã eorum scribit. Forma auri est lapis Philosophorũ,& est verè separata à materia perfectibili, est tamen fundata in materia. At sola per se nihil valet. Eadẽ

hæc,si non tam explicatè scribunt cæteri, idem tamen prorsus & sentiunt,& opere ipso se sentire declarant. Ergo cum ex metallis aurum faciunt,formam materię infundunt naturalem. Quippe super ea proijcientes lapidem,dicunt totam illam materiam ab eo verissima auri forma donari,vt iam verum aurũ facta sit. Ex hac sententia duo sequũtur,quæ vtrum absurda magis sint,an impia,vix dixero. Primùm est,artem dare posse materiæ formam naturalem. Quod perinde est, ac si dicas,artem creare siue creatorem esse. Alterum est, non solùm animã rationalem θύραθεν accedere,sed auri quoque formam.

Ars dat formam naturalem.

Auri forma extrinsecus aduenit materiæ.

Quàm sit à ratione veritateq; alienum,fingere artẽ materię formam substantiæ effectricem insculpere, nõ opus est à me,vt hoc loco verbosius explicetur. Etenim formæ,vt de hac re Philosophi scitè disputant,ex materię sinu producuntur ab efficiente causa, nõ aliunde inuolant sicut Plato fortasse,Auicenna quoq;,& alij quidam ex Recentioribus sensisse videntur. Est autem effectrix ista causa in ipsis seminibus, ex quibus aliquid gignitur,non extra ipsa,licet ab externo calore insitus eorum calor plurimũ adiuuari nonnunquã soleat. Neq; hoc in reb.animatis,vt plãtis & animalib.solũmodo verum est,sed etiã in illis locũ habere potest, quæ ex terra & ex putredine oriũtur. Hic enim insitus quoq; calor effector est operis,quod procreatur: alia tamen quodam modo ratione. Non enim similiter omnib.est congenitus:nec vires suas effectis ab eo rebus sic tribuit,vt simile sibi producere ipsę etiã omnes valeant. Sed de hac re alibi. Nũc satis est monuisse, Chemicos metallis formã naturalem per lapidẽ suũ haud aliter infundere posse, quàm si quis Absinthij siue aquã siue spiritus in partẽ aliquam vini infundat, sicq; vino odorem saporemq; Absinthij tribuat. Hoc enim se exẽplo declarãt aliqui.

Quid formam det rebus ex putredine ortis.

Quod si non secus, quàm exemplum docet, lapidem suum auri formam pręparatis fusisq; metallis communicare volunt, fateor equidem non absurdum esse hũc modum. Nec alium fingi posse puto, qui non sit manifestè falsus. Quoniam non potest forma aliqua substantiæ effectrix, quam εἰδοποιὸν Græci vocant, absque subiecto fingi, accedere aut existere prius. Etenim formæ rerum naturalium sunt inseparabiles à materia, quàm informant. Actus enim quilibet in sua propria materia inest: in alia ne cogitari quidem potest. Quocirca forma auri in lapide illo existens nunquam subiectum suum vel ex toto vel ex parte deserit, atque in alienũm inuadit. Sic igitur per fusum metallum dispergitur cum suo subiecto, quomodo Absinthij spiritus per vini substantiam diuisus exporrigitur. Sed vt vinum non vertitur in Absinthij spiritus, sed admistos solummodo continet, sic metallum tale non vertitur in Naturam lapidis, sed eum duntaxat per mistum retinet. Summa est, formæ naturales non se promouent aut propagant de materia vna in aliam influentes, quemadmodum primæ qualitates elementorum effectrices. Ratio est, quia illæ determinatum requirunt subiectum, hæ autem, in materia qualibet inesse ac se promouere possunt. Calor ergo & in igne & in aqua, in corporibus simplicibus & mistis recipi & seruari potest. Nam qualitates hæ totã mundi sublunaris materiam, pulsa contraria qualitate, inuadere possunt: non in definitis tantummodo corporibus vel subiectis quibusdã inhærere possunt. Fuit hoc necessarium, si generari, & corrumpi, & assiduè alterari ac mutari oportuit substãtias vniuersas. Hinc est, quòd calor, exempli causa, in suo subiecto permanens corpus vicinũ quodlibet alterat & calefacit. Potest enim se in materiã quamlibet, superato frigore, induere ac proferre,

Formæ naturales sunt inseparabiles.

Cur qualitat. primæ elementorũ se promouere et propagare queãt.

dum

dum eandem specie qualitatem in eam inducit. Eadem ratio est aliarum, quatenus singulę agere magis minusque aptæ sunt. Non possunt hoc modo se promouere formæ & qualitates alię, quæcunq; certę mistionis sunt effectus. Quippe in certa solummodo materia insunt. Quare priusquam se promoueant in materiam aliquam, eam transmutant ac suam faciunt. Apparet hoc in nutritione & auctione. Non enim aptus est panis informari ab anima, antequam caro factus sit aut os, aut tale aliquid. Nec est in tota rerum vniuersitate aliquid, quod panem pro animæ susceptione præparare queat præter illam ipsam animam, quæ informatura est. Quãobrem si lapis illæ posset metallis à se alijs donare formam, oporteret ipsum sibi ea per multas & varias mutationes substantiales similia, imò eadem facere. Quod cum à solis viuentibus effici valeat, lapis autem iste nõ viuat, liquidò patet, eum formam suam alienæ materię nulli communicare. Scio monstrosarum opinionum fabros quosdam etiam metallis tribuere vitam. Sed neque peritiores Chemici hactenus insanierũt, vt hoc assererent, neq; in causa nostra id nos impediret, si in eadem omnes imaginatione delirarent. Etenim lapidem illum, qui ex materia vi ignis toties corrupta, calcinata, (vt vocant) vsta, trita, mutata, cõfectus est, viuere nullus audebit affirmare. Idem dici quoq; de materia pro auri formæ receptione præparata poterit. Quare tam non faciet lapis ille, vt aliæ res, quibus permiscetur, aurum sint quàm aurum aliud quoduis hoc non facit. Manifestum igitur est, haud aliter lapidem istum ex non auro aurum facere, quàm quomodo spiritus Absinthij vinum Absinthite conficiunt.

Quæ qualitates non se possint instar primarum promouere.

Monstrosarũ opinionum fabri metallis tribuunt vitã.

Quòd si aurum iccirco facere dicat, quia auro sit præstantior, ne id quidem verum erit. Nam si auri forma caret, sed præstabilius est auro quippiam, non au-

rum,sed auro nobilius aliquid generabit. Vnumquodque enim agens naturale passum sibi simile, nisi impediatur, efficit. Plerunq; igitur præstantius aliquid auro pariet. At in metallorum genere nihil est auro perfectius & absolutius. Quamobrem nō erit lapidis illius forma metallici generis forma. Quomodo ergo metalli certi formā alijs largietur? Sed nec fieri potest, vt eandem specie formam res duæ possideāt magis minusq; perfectam: nisi alieni permistū aliquid sit in vna, quod non sit in altera. Si ergo lapis ille formam auri in se habet, atque omni auro perfectior est, aurum perfectum nullum inuenitur. Ars igitur præstantior, potentior est Deo: vt quæ aurum ipso fabricet perfectius ac melius. Quam porrò sit pium, putare, Artem essentias & species architectari perfectiores ipsa natura vel Deo, æstiment alij. Quòd si lapis ille nihil esse aliud, quàm repurgatissimum aurum statuatur, redit prior difficultas.

Ergo sicut Absinthij spiritus non transmutant vini substantiā, sed ei permiscētur solùm, sic & auri spiritus (siue lapis iste ex auro concinnatus) per metallorū substantiam dispergi poterit, transmutare eandem non poterit. Non enim auri forma, quæ in istis inhæret spiritibus, vt proprio suo subiecto, illis relictis metallorū substantiam amplectitur atque occupat. Quare falsum est & impossibile, vt in tota illa materia, & omnibus ipsius partibus insit auri forma. Vbi enim nulla pars spiritus est, ibi ne auri quidem forma sit. Nec similem sibi imò eandem specie formam in reliqua metallorū materia, in quam iniectus est eiuscemodi aut lapis aut spiritus, progenerat. Hoc enim in illis fit solis, quæ nutriuntur, & ex transmutato alimento augentur: aut semen pariunt: ex quo vel à quo deinde tale generatur, ex quali ipsum prodijt: vt quod eiusdē sit naturę & substātiæ, ac vi insita, nō aduentitia, se augere soleat. Proin

de non

de non iuuantur hoc exemplo Chemici,sed erroris potius conuincuntur.

Si aliter metalla auri forma exornare tentant, eiusmodi tentant, quæ solus Deus aut natura (quæ nihil est aliud, quàm ordinaria Dei potestas) præstare possunt. Equidem transmutatio talis seu infusio formarum naturalium, re non differt à quadam creatione. Quoniam non omnis creatio totum creatæ rei cuiuslibet ex nihilo facit Scriptura testificatur, Deum ex terra(sub hac comprehenduntur etiam cætera elementa)quam ex nihilo creauit,plantas,& quæ hodie adhuc profert vniuersa, vt ex materia confecisse: quæ nihilominus rectè ac verè dicitur ac creditur creauisse. Quippe formas earum existere iussit,eæq; mox (in sua quælibet peculiari materia) extitere: non quidem ex seminario siue potētia & habilitate, qua deinde materia secundum partes donata à Deo & exornata fuit, sed ex omnipotentis Dei virtute iussuq;. Producat terra, dixit Deus,omnis generis plantas,reptilia,volatilia,gressilia. Et quemadmodum tunc creauit, ita nunc per vim vel ipsi terræ,vel seminibus insitam eadem adhuc conseruat: vt non alia creauerit virtute, quàm qua eadem nunc sustinet,tuetur, conseruat. Impossibile namque simpliciter est,vt sit aliud,quod species creauit,& aliud sit,quod easdem sic vt creatæ sunt, conseruet. Nam qui terræ iussit, vt illa vel cum vel sine semine proferret,sic iussit, vt potestatem simul conferret, qua hoc ipsum,quod iubebatur,perficeret: de qua re in prima parte Disputationum nostrarum aduersus Paracelsum plura diximus.

Natura quid

Eadem potentia creauit & conseruat species.

Proinde cum formarum substantialium ortus à Deo sit,nec aliud dici talis formæ in materiam insertio debeat,quàm quædam creatio,patet illos sibi diuinitatis opera impiè arrogare,quicunq; hoc sibi sumūt,

ſcilicet formas naturaliter in materiam quouis modo præparatam immittere. Quis poterit noſtros illos auri coctores certos reddere, quando materia ſit rectè ſatisq; defæcata? Profectò quod natura non potuit pro nobilioris formæ ſuſceptione mundare, vix credi poteſt ab homine melius purgatum iri. An & hìc plus norunt ac poſſunt Chemici, quàm Deus horum omnium effector ſapientiſſimus? An quod Natura non potuit facere antequam à frigore in metallum cogerentur, homo efficiet, poſtquam denſata iam fuerunt? Voluiſſe autem Naturam aurum facere, ſi quidem materia in aurum poſſet conuerti, ex eo conſtat, quòd optimum in quouis genere, vbi ſpecies diſtinctæ non ſunt, ſemper appetit. Conari autem Chemicos purgare ſcilicet, quę Natura, vt ipſi dicunt, purgare non potuit, (vt autem nos dicimus, non voluit) & inſuper formam naturalem infundere, ex omnibus eorum ſcriptis liquet: ac nos ſuprà ſatis probauimus. Quare grauiter hac in parte ijdem peccant. Nec mirum eſt eos à Deo, quoniam nugis impijs delectantur, excæcari, vt quæ cuncti vident, ipſis minimè appareant. Minus miraberis, ſi, quod ſuprà quoq; attigi, cogites, pleroſq; admodum fuiſſe ſuperſtitioſos, qui huic varietati adhæſerunt: vt ſcripta eorum teſtantur. Multi Magi fuerunt, Aſtrologi, & vaticinatores plurimi. Maiorem admirationem meretur, quod, cum præcipui videri velint ſecretorum Naturæ ſcrutatores, formam ſubſtantialem ſeparatam à materia, cuius futura ſit forma, ponere audent. Sed de hoc argumento ſatis multa.

Natura optimum in quouis genere appetit.

Natura neque poteſt neque tentat ſpeciem vnam permutare in ſpeciem aliam nobiliorem eiuſdem generis proximi. Quare ne ars quidem poterit. Certum namque eſt, quæ Natura in rerum naturalium eſſentia non potuit perficere, hoc artem nunquam perfecturã.

Ars non creat ſpecies eſſentiales.

De ar-

De artificialibus alia est ratio. Quod ergo natura in aliis nullis rebus aut fecit aut tentauit deliberatè, vt sic dicam, quomodo in solis metallis tentare credendum sit? Hoc autem tentant Chemici, dum ex metallis ignobilioribus conantur nobilissima, aurum, argentũue conflare. Sunt enim hæc eiusdem generis proximi distinctæ perfectæ species: id quod suprà validissimis argumentis probatum est. Approbant hoc ipsum peritiores Chemici, sed ita tamen aiunt esse species metallorum perfectas, (scilicet æs, plumbum, stannum, ferrum, argentum) vt referantur ad aurum, sicut semen ad herbam, & ouum ad pullum refertur. Sunt ergo perfectæ per se consideratæ: imperfectæ, si cogitentur in hunc finem creatæ, vt aurum ex ipsis fiat: sicut ouũ est creatum, vt ex eo pullus excludatur. Hanc obiectionem, vt declinarem hoc loco, vt, de qua suprà satis disceptatum sit, dixi generis proximi: propterea quòd nihil prohibet, hanc transmutationem fieri in speciebus generis remotioris, vt cùm ex ventriculo fit musca. Habet enim vermis ille eandem rationem ad muscam, quàm ouum habet ad pullum. Neq; transmutatur hic vermis in speciem aliam nobiliorem vermium, sed ex vermium genere in aliud transit genus, muscarum videlicet: aut quomodo cuique genus hoc libet nominare. Non enim omnibus generibus sub animalis genere ampliore contentis, certa sunt imposita nomina.

Non omnibus animalium generibus imposita sunt nomina.

Vt veritas theseos nostræ magis appareat, inspice totam vniuersitatem rerum: nec inuenies exemplum diuersum docens: Ouum gallinę, inquiunt Chemici, perfectionem suam obtinet, attamen nõdum id est, quod esse natura vult: cuiusque causa ipsum præcipuè peperit. Vult enim ipsum transmutari in pullum. Sic metalla quoque vilia non sunt casu orta, sed sunt à natura propterea producta, vt ex ipsis tandem aurum fabri-

tenere, metallū in legitimū & naturale aurum trāſmutandi. Quamobrem exempla producenda fuerant, vbi natura vnius ſpeciei indiuiduū in præſtantioris ſpeciei indiuiduū tranſmutaſſet nō mutato genere proximo.

Hic mentionem facere me huius etiam conuenit, quod ita abſurdè atq; inſcitè à Chemicis dicitur, vt dici aliquid ineptius non poſſit. Comparant metalla plantis, animalibus atque eorum ſeminibus: non in eo duntaxat, quòd referantur ad aliud, verùm etiam in eo quòd ſimiliter ea cū plantis & horum ſeminibus multiplicari poſſe cenſent. Sic raticionantur. Omne quod creſcit ac naſcitur, in ſuæ ſpecie multiplicatur. metalla ſub terra naſcuntur, ergo multiplicantur in ſua ſpecie. Senſus eſt, metalla ſic multiplicari, vt ex vno grano videmus duodena, vicena, tricena, &c. naſci. Hanc enim virtutē lapidi ſuo tribuunt, vt eius drachma vna ignobilis metalli drachmas mille aut plures vno momēto in purum conuertat aurum. Legito Theſaurum philoſophiæ, & Lumen luminū Arnoldi, ſi affingere aliquid me ipſis putas. Niſi putent metalla ſe multiplicarę inſtar plantarum poſſe, nihil dicunt. Etenim & lapides multiplicantur: & pictor aut ſculptor mulſos fingit Mercurios. Si metalla in ſe vitam & animam haberent, aliquid hoc argumento viderentur efficere. Miſeri ſanè ſunt, dum ortus animatorum & inanimatorum diſcrimen nondum intellexerunt. Hiſce tu credas fabulaloribus, cum exempla producant diſſimillima prorſus? De vita & nutritione metallorum præclariſſimę extant diſputationes Iulij Cæſ. Scaligeri & Gabrielis Fallopij aduerſus Cardanū. De eiſdē nos quoq; aliquid diximus in parte altera diſputationū noſtrarū aduerſus Paracelſum. Quòd ſi viuerent metalla, multò abeſſent longius à ſcopo & fine ſuo. Etenim non tantùm materiæ qualitates mutare artem oporteret,

Chemici miſeri ſunt.

ſed & animam mutatæ nouam infundere. Verè igitur admirabilis foret ille Lapis,qui tot animas in ſinu ſuo continet,vt cùm ei libet,vel cùm Aurifici placet,multa earũ millia queat veluti ex carcere quodam emittere, eisque multas materiæ præparatæ partes exornare. Felices Chemicos,qui non tantùm inſtar aliorũ artificum qualitatibus & accidentibus materiam con decorare didicerunt, verùm etiam animabus ac vita donare poſſunt. Cæterùm animarum permutatio nõ tam eſt facilis,vt ab arte procreari & permutari valeãt. Quoniam ſolus Deus eſt vitæ author in rebus naturalibus: artifex alius nullus:tametſi arte naturam in quibuſdam non adiuuari poſſe non negem. Cæterùm longiſſimè alia eſt ratio Chemicorũ ſpeciei minus indiuidua in ſpeciei alterius ſub eodem genere contentæ indiuidua permutare volentium. At verò,excipient hoc loco Chemici,Triticum degenerare in lolium:ſiliginẽ in triticum:item Chalcitidẽ mutari in Miſÿ,teſte Galeno: (& quod ad rem præſentem videtur propiùs accedere)lolium iterũ verti in triticum:teſte Theophraſto.Ad hæc ita ego reſpondeo planè & perſpicuè. Quæ in ſe mutuò tranſeunt hoc pacto,ea vel per corruptionem degenerant ac corruptiora fiunt:vel certè natura & ſpecie nullo pacto, ſed accidentibus quibuſdam cõmunibus ſolummodo,vt tenuitate,pondere,colore,& conſimilibus alÿs, à locorum , in quibus naſcuntur,diuerſitate fermè prouenientibus differunt. Perſpici ex eo manifeſtiſſimè poteſt,quod dicimus,quòd nec viribus nec vſu talia inter ſe aliter diſtinguuntur, quàm ſecùndum magis minusq;. Certè in exemplis prolatis nullus diſcrimen demonſtrabit aliud. Et quod ad triticum atque ſiliginem attinet, conſtat veteribus ſiliginem & triticum lectiſſimum ſiue generoſiſſimum, & præterea lectiſſimi tritici farinam optimam, & quaſi

florem

florem significare. Hoc Galenus indicat etiam libro ad Glau. 2.cap.7. Cùm siligin ẽ ex generoso ait tritico fieri. Qui Plinium cæterosq; autores legit: & quæ à Gal.1.li. de Alim.fac.dicta sunt, perpendit, non cunctabitur pronunciare siligin ẽ aliud non esse, quàm præstantissimũ triticum, quæ & leuior & candidior tritico vulgari esset. Neq; tamen Columella discordare putãdus est, qui siliginem tritici vitium dixit. Quippè firmitate & pondere à tritico superatur, infirmiusq; nutrit. Plinius aũt cùm eam tritici delitias nominat, ad id respexit, quòd panes ex ea pro diuitibus suauiores pulchrioresq; pararentur. Nascitur hæc locis humidioribus: & aridioribus locis sata minus feliciter prouenit, sed dẽsior rursus efficitur: atq; in triticum sic degenerat. Discrimen hoc ferè est, quod inter olera & fructus eiusdẽ speciei cernitur, quorum alij in aridis, incultis, syluestribus locis, alij in bene cultis, humidis, & pinguibus nati sunt. Nullus ignorat, quanta videatur inter eosdem præcisè fructus differentia, qui in diuersis regionibus prouenerunt. Imò quis nescit inter animalia, & ipsos etiã homines discrimen omnino maximum obseruari? *Siligo vitium tritici.*

Summa est, inter triticum & siliginem nihil interesse, quàm quòd loci qualitas attulit differentiæ. Hodie nullus admodum distinguit: quòd in partibus conficiendis non ita sint homines nunc supestitiosi, vt olim Romani fuère. Bonitate ergo, non autem specie differunt: quomodo etiam aurum ab auro discernitur. Est enim & aurum vnum auro alio melius. Quòd si rectè Scaliger coniecit, qui Siliginem Exer. 292. contra Cardanum Zeam esse siue Speltam scripsit, nihil dubitabo asserere falsum esse, quod dicitur à Plinio, nempe siliginem in triticum, vel triticum in siligin ẽ transire. Tantum namque est inter vtramq; hanc frugem differentia, vt transitus ille admitti non possit. Adde quòd hoc

visum apud nostros, vbi vtriusq; prouentus est maximus, nunquam fuit. Quàm facilè ex spica seu locellis suis excidant tritici grana, notũ est. Qua verò arte Zeæ siue Speliæ grana excutiantur ex suis thecis, nullus nostratium nescit. Ergo siue hoc, siue illud putemus esse siliginem, nihil probat exemplum. In Chalciti & Misij ratio par est, testibus Galeno Medicisq; omnibus.

Sed nec Theophrasti nobis sententia negotium facescit, tricum & lolium vicissim inter se permutari asserentis: vt non solummodo triticũ degeneret in loliũ, sed & hoc rursus vertatur in triticum. Nam si de communi lolio loquitur, quod infelix appellat Vergil. tantùm abest, vt ex eo triticum efficiatur, vt inter pestes potius fermentorum, quàm inter frumenta recenseri debeat. Sanè videtur Theophrastus eo in loco nil aliud intellexisse, quàm triticum ferum seu syluestre. Quis dubitat, quin plantæ in locis incultis, aridis, suæ naturę parùm congruentibus, natæ, si in locum cultum, pinguem, suæ naturę consentaneum transferantur, maiores, pleniores, succulentiores, suauiores, & deniq; alia quodammodo facie proueniant? Quòd vt in natis iam & adultis obscurius apparet, ita in seminibus translatis manifestè cernitur. Secundò, vt maximè in hoc exemplo aliquid veri inesset (quod apud alium autorem nullum me legisse recordor) nec triticum ferum seu agreste, quale diximus, per lolium intellexisset: nihil tamen ex eo concludi pro Chemicis posset. Quippe sicut inepta est ratiocinatio hæc, lapidem quendam gignit natura ferrum ad se trahentem. Ergo & ars tales conficere potest. sic fatua foret ista: Natura in lolio & tririco seruat specierum eiusdem proximi generis transmutationẽ: Ergo ars etiam metalla transmutare poterit. Puerilis & falsa foret, non eo tantùm nomine, quòd lolium atq; triticum nondum constat eiusdem

Lolium Theophrasti videtur esse triticum agreste.

Ex naturæ opere auro non licet plura cõcludere.

eiusdem generis proximi species esse, verùm etiam, quia ex vnico naturæ opere non licet plura talia concludere. Non enim quia lapis reperitur ferrũ ad se pertrahens, effici potest, etiam radicem aut plantam inueniri hoc facultate præditam. Nec si in plantarum genere aliquo natura species transmutaret mutuò, idem in alijs generibus vel plantarum vel animalium vel rerum aliarum faceret. Si metalla viuerent instar plantarum, similiq; modo nutrirentur & crescerent per alimenti conuersionẽ, veri similitudinem aliquantò maiorem haberet obiectio. Constat enim alimentum magnas adferre viuentibus mutationes: sicut non tantũ quotidie in plurimis experimur, verùm etiam ab Hippoc. edocti sumus, quando lac mulieris vel capræ, quæ elatarium aut scammonium ederit, purgare scripsit.

Alimentum magnas adfert mutationes.

His ergo exemplis nihil proficiunt, multò minus prioribus, cùm quæ meliora sunt, degenerare incipiũt. Nullus enim ignorat, non fieri hoc ex natura instituto, sed præter & contra ipsius voluntatem, vt sic loquar, euenire. Casu igitur & in paucis hoc contingit, sicut aliquando etiam cæcus aut menstrum naturæ quidam quasi error, generatur. Nos autem de talib. non loquimur, sicut nec Chemici. Non enim concedunt, eam aurum generare casu, sed ex proposito. Et sanè verum est, naturam interitum per se nunquam, sed in re qualibet est perfectissimum, appetere. Verè igitur hoc & consentaneè diximus, Naturã nunquam & nusquam tentauisse, vnius propinquissimi generis species sic in se mutuò conuertere aut transmutare, vt ignobilioris speciei indiuidua transirent in indiuidua speciei nobilioris. Quod cùm natura non possit præstare, quomodo, quæso te, Chemici hominum prudentissimi effecerint? His addi potest, quòd tametsi natura in aliquibus & aliquando faceret, ars tamen idem non statim pos-

ſet. Nam vt ars facit quædã,quæ natura facere nequit, vt laxatum membrum reponere(non tamen poteſt in hoc genere ars plura & meliora, quàm præſtiterit natura in eodem illo genere) ſic plurima efficit natura, quæ arti ſunt impoſſibilia.

Modum tranſmutationis hunc aiunt eſſe, vt prior ſpecies ſeu forma depellatur, & metallum ad primam ſiue proximam materiam (quam dicunt eſſe argentũ viuum)reſoluatur: atq; huic materiæ forma deſtitutæ, auri deinde forma inſtilletur Aliter ſpecies permutari non poſſe eſſentiales (nam de accidentalib. formis,vt cùm ex aqua fit glacies,non diſputamus in præſenti loco)ipſi quoq; magno conſenſu docent,præeunte ipſis Magiſtro Magiſtrorum ſuo Gebro. Neq; cum hoc faciunt,artificiale aurum ſe facere dicunt,ſed naturale.

Artium duo ſunt ordines.

Vt hoc intelligatur rectè,ſciendũ eſt,Artium duos eſſe ordines. Vnus earum eſt, quæ ipſe & materiã ſibi præparant,formamq; eidem inſculpunt,hoc eſt,totum ab initio ad finem vſq; faciunt.Alter earum,quę naturam in agendo ſolùm adiuuant,impedimenta auferũt, languedinem excitant,errantemq; in viam reuocant. Hæ formam ſubiecto non inſerunt, vt priores,ſed natura ſeu facultas hoc facit:quæ in illa re,circa quam ars verſatur,ineſt.Ex hoc ordine eſt medicina: quæ non ſic ſanitatẽ imprimit corporibus,vt ſculptor Mercurij formam ligno. Ex eodem genere ſiue ordine ſuam quoq; artem Chemici eſſe dicunt: vt quæ aurum non fabricetur,ſed naturam id meditantem adiuuet.Quod quàm ſit manifeſtè falſum, ex dictis potuit perſpici. Omnia namq; abinitio ad finem vſq; faciunt ipſi,viribus materiæ,circa quam verſantur,nulla in re adiuuantur:ſicut neq; ſtatuarius. Etenim vni metallo formam ſuam auferunt, & aliam ei ex alia materia cudunt, quam deinde ei inſtillant,vt ipſi aiunt.

De re-

De resolutione in primam materiam suprà disputatum fuit: vbi falsum esse declarauimus, quod dicunt, se metalla resoluere in argentum viuum. Esto perficiant tandem multiplici labore, vt ex metallis eliciant albã substantiam argento aut hydrargyro similem. An propterea erit hoc argentum viuum? Minimè gentium. Nunquam efficient, etiamsi ad insaniam vsque in foetidos cineres inflent, vt substantiam æris aut ferri argentum viuum esse ostendant: aut in hoc illa resoluant. Quo posito, cum ipsimet fateantur specierum trãsmutationem impossibilẽ esse, liquidò patet, mera esse somnia, quę garriunt. Taceo nunc, quòd alij ex Chalcantho metalla architectantur: hac inducti ratione, quòd in salem & nitrum potius, quàm in hydrargyrum dissoluantur. Hos autem sales & nitrum, cum species Chalcanthi esse affirmant, non minus quidem falluntur: sed illis tamen non dicunt consentanea. Postremò si & constarent ex argento viuo metalla, & in hoc ipsum dissolui iterum possent, quis ideo credat Chemicos nudę isti materię auri formam naturalem inspergere? An formarum isti effectores pariter & datores, copiam earum in sacculis habent, vt quotiens eis libet aliquas euolare sinant, inq; fusa ab ipsis metalla insinuare sese iubeant? *Specierum transmutatio impossibilis.*

Quod prĕterea dicunt, se ita aurum facere naturale, quemadmodum Agricolæ tritici, aut Medici sanitatis naturalis effectores sunt, non minus est falsum. Etenim Agricolæ non accipiunt & præparant materiam aliquam, eiq; formam seorsum paratam indunt. Semen iaciunt in terram, cuius vna pars ab humiditate & calore terræ intumescit augeturq;. Hæc cum aucta satis est, ab insita in cæteris partibus virtute cõformatur in granum viuens: quod deinde pro sua natura se ipsum auget, fructumq;, qualem à Deo proferre iussum est, profert. Quid hîc simile fit cum eo, quod faciunt Chemici? *Quomodo Agricolæ triticum generent.*

Semen adest hic cum ingenita facultate se ipsum augendi ex attracto ex terra nutrimento. Forma ei non accedit extrinsecùs. Materiam ipsam sibi conuenientem attrahit, eamque sibi alterando idoneam facit. Agricola tantùm terram vertit, vt solem, aerem, pluuias, rorem, facilius recipiat, & sic copiosius nutrimentum seminibus suppeditet. Chemici materiam auri seorsum præparant. Formam quoque essentialem similiter separatim fabricant. Deinde formam cum materia copulant: aurumque, vt ipsi aiunt, conficiunt. Natura in hoc opere nihil, in illo omnia perficit. Metallis vis mutandi seipsa nulla: seminibus sua omnibus certa inest.

Cur Agricolæ terrã uertant arentq;

Par est ratio Medicorum, qui sanitatem non fabricant, certam extra corpus, eamque præparato corpori infundunt, vt auri formam Chemici metallis à se præparatis. Naturæ sunt morborum medicatrices, inquit Hippocrates. Medici hoc solùm agunt, vt insitam virtutem conseruent, adijciendo si quid desit, & auferendo quod redundat: cætera naturæ permittunt omnia. Chemici contrà Naturæ tribuunt nihil, ipsi faciunt omnia. Etenim materiam primùm ignibus parant, idoneamque ad formæ susceptionem reddunt. Hanc deinde formam seorsim & ex alia materia parant. Postremò materiæ eam coniungunt. Insanus est, quisquis simile hic aliquid esse putat. Taceo quod Medicus non id agit, vt essentiam seu substantiam mutet, sed vt per actionẽ ipsiusmet Naturæ qualitatem solùm immutet.

Quomodo medici efficiant sanitatem.

Patet non minus hoc etiam, non ex secundo, sed ex primo artium ordine Chemiam fore, siquidem ars sit. Quoniam artifex sicut operis dedit initium, ita etiam artificiosum eidem finem imponit: viribus insuper naturalibus ad operis perfectionem nullis vtitur materiæ con-

Ars Chemiæ ex primo artium ordine.

congenitis, more Medicorum. Nihilo plus conferũt ad sui transmutationem metalla in aurum, quàm lignum ad id confert, vt sculptor ex eo faciat Mercurium. Sanè si viribus naturalib. materię insitis vterētur, tantùm horum debilitati mederi studerēt, ipsis operis perfectionē cōmitterent. At in materia vis talis congenita nulla est, quę ea in aurũ transmutauerit, aut trāsmutare vllo vnquam tempore cœperit conatáue fuerit. Nec illa etiam materia, (ex qua se auri formā, q̃ ex alijs metallis aurum creare possit, cudere mentiũtur) congenitā virtutē habet tale aliquid faciēdi. Quare artis hęc sunt omnia, nō naturę. Equidē Natura nullo vnquā tempore ac loco visa est substantiā aliquā tanta perfectione præditam ꝓduxisse, quæ formam substantiæ effectricem, materiæ cuipiam extra se contribueret. De anima rationali scimus Philosophos rectè statuisse hoc, scilicet extrinsecùs eam accedere: licet creari eas nobiscum non crediderint. De alia forma nulla tale aliquid cogitarunt, quicunq; rectè sciteq; philosophati sunt. Sanè formæ, q̃ in seminibus potentia insunt, non prius informant vllam aliam materiam extra eam, in qua ipsæ potentia inesse dicuntur, quàm partem eam fecerint propriæ materiæ siue proprij subiecti. Anima plantæ non informat succum aut terram, antequam in substantiam propriæ materiæ permutauerit. Sic & animalium animæ non prius informant cibum, quàm eum concoxerint, inque proprij corporis substantiam conuerterint. Quo pacto ergo parabit Ars substantiam talem, quæ non sibi modò sit perfecta, sed substantialem formam ex se in aliam materiam quasi transfundat? Lapidem illum Philosophorum à Chemicis nominatum, cui hanc vim tribuunt, oporteret argentum viuum aut metalla primum concoquere, deinde in propriæ suæ materiæ substantiam transmutare: & sic tan-

Anima plātæ non informat succum à se nō trāsformatum.

dem auri forma informare. At hæc fieri impossibile est, vbi nutritio nulla est. At verò nec lapidem illũ nec metalla nutriri ex confessis vnum est: si nõ fallor. Quocirca patet, Chemicos impiè hoc agere, vt in efficiendis creandisq; naturalibus rebus ipsam Naturam, hoc est, ipsummet Deum superent: dum ea se conficere prędicant, quæ Natura nusquam & nunquam confecit. Quod si negent hoc se conari, illud saltem confiteri coguntur, aurum se meditari artificiosum, hoc est, fabulosum. Sic rursus liquet absurdius & monstrosius nihil esse illis, quæ pro se adferunt isti Aurifices nostri: quoquò se vertant. Perstat ergo nostræ propositionis argumentique veritas, & Chemiæ demonstrata est falsitas.

Chemici nesciũt ex quibus, quomodo, quib. instrumentis natura generet metalla.

Iam & illud dicamus: Aurifices nostri asseueranter scribunt, fieri non posse, vt aurum argentúmue ex metallis conflet, quisquis non exploratè cognitum habet, ex quibus, & quomodo Natura metalla generet. Huic eorum Axiomati nos assumptionem hanc verissimam subteximus. Atqui Chemici penitus nesciunt, ex quibus, & quomodo Natura metalla effingat. Quippe materiam proximam omnino ignorant: vt in superioribus abundè monstrauimus. Ignorant non minus modum, quo in creandis ipsis Natura vtitur: quod ipsum quoque est in prædictis solidissimè probatum. Scimus nos quidem ex vapore certo metalla produci, dum is frigiditate & siccitate saxorum sub terra densatur & cogitur. At talem vaporem, qui suus cuique metallo proprius est & peculiaris, creare nos tam non possumus, quàm ex pane non didicimus arte verum sanguinem, aut ex sanguine vel os vel neruum fabricare. Naturæ sunt opera hæc, cuius est generare: nón artis. Quanto minus poterunt Chemici metalla conficere, dum ex argento viuo & sulphure contra Naturæ sensum eadem

gene-

generant, & solo igne in auro suo cudendo vtuntur? Quod si etiam scirent, quæ diximus, non continuò sequeretur tamen, ipsos similiter agere posse. Scimus in nonnullis rebus, quomodo & ex quibus Natura eas creet, creare tamen hæc nihilo magis possumus, quàm si & illa nesciremus.

Accedit ad iam dicta, quòd non omni in loco vnum quodq; generári vel à Natura vel ab arte potest. Certa sunt loca & fontes, in quibus facilè lapidescunt ligna, & alia quædam in eos proiecta. Hæc sanè alibi remanebunt integra, non vertentur in lapides. Nec desunt ex Chemicis, qui necessariam ponunt vim metallorũ effectricem, quam alibi non temerè quisquã quæsierit, quã sub terra. Quoniam locus generationis, in quo velut in sua matrice cõfiunt metalla, est terra. Extra hãc quomodo generentur, vix intelligas. Impossibile est, vt alibi materiam idoneã inueniant, & absq; valido frigore indurẽtur vapores. Argumẽto sit, quod nõ omnia metalla, siue etiã fossilia vbiq; nascũtur, sed in suo singula loco proueniunt. Et cum plura inter se mista reperiũtur, semper tamen vnum aliquod præcipuũ est, quouis in loco, maioreq; copia, quàm cætera, ibidem prouenit. *Fontes in lapides mutantes iniecta.*

Signum & hoc est, quòd metalla, quæ aliquando in aere, (vaporibus à vehemente frigiditate in nubibus inclusa, condensatis) nata feruntur, non potuerunt sic elaborari, vt in natiuo suo loco elaborantur. Nam vt ex Auicenna ipsimet Chemici citant, ferrum, quod deciderat, granosum apparuit, ac si ex solis granis magnitudine milij conflatum fuisset. Idem malleo duci, inq; enses fingi, propter ineptam ipsius compositionem non potuit. Ex quibus facilè apparet, non parum necessarium esse locum natiuum ad eorum generationem. Quomodo ergo sperare possumus, Chemicos in cinerib. & furnis suis, aurum nobis geminum paraturos? *Ferrum in nubibus cõcretũ quale fuerit.*

Quid? an non, quod ipsi scribunt, si Natura non trāsmutet metalla viliora in aurum, artem quoq; non posse, satis confutat dogmatis inanitatē? Verum certè hoc est, si ex metallis natura nequeat aurum architectari, artem nullam id posse. Iam cùm natura hoc nunquam fecisse sciatur, satis est manifestum, eam neque voluisse hoc neq; potuisse. illis viribus vsa, quæ ei de principio creationis rerum concessæ fuerunt. Non enim eadem est omnium materia proxima, vt insciè nugantur Chemici. Nunquam enim repertum est, metallum aliquod ex dimidio in aurum mutatum, sicut Galenus se Chalcitin in Misy mutatam vidisse ait: & sicut in alijs concretis succis ac lapidibus vsuuenire videmus. Profectò necessarium foret omnino hoc aliquando apparuisse: adeoq; nunc etiam apparere. Quod cum nec fiat, nec factum sciatur vnquā, necesse est Aurifusores somniare, cum hoc naturam dicunt facere. Dicunt autem ipsam id facere concoquendo: & hoc pacto sulfur separando ab hydrargyro. Ostendant in aliqua fodina sulfur hoc crassum, fœculentum, vstum, terreum quod à ferro vel ære separauerit natura. Exhalare dicent fortè, ideoque non cerni. At de tenui, vt sit verum, de crasso terreo illo quomodo verum erit?

Si natura ex cæteris metallis nō facit aurū, ne Ars quidam facere poterit.

Natura vix mille annis aurū perficit.

Cum hoc modo vrgentur, callidè astuteq; satis elabi conantur, dicentes, non facilè hæc obseruari posse: propterea quòd natura tardissimè procedat in hac actione: & vix mille annis inchoatum opus perficiat. Huius sententiæ authores faciunt Gebrum & Rasim. Quis hoc eis dixit, quæso? Nostra ætas nos docuit, vt de superioribus nunc nihil dicā, paucissimis annis perfecta generari omnis generis metalla. Dicam apertè, impurum est mendacium, in eum finem à Gebro Mago, & huius vanitatis magistro excogitatum, ne fraus artis suæ detegeretur. Equidem si generaret ex fero natura purum aurum,

Natura vix mille annis aurū proficit.

rum,oporteret eam ferrum in vaporem,ex quo concre uit,iterũ ſoluere. Nam ſpecies permutari in alias eiuſdem generis proximí nequeũt,niſi forma prior abijcia tur, & in materiam primam ſiue proximam metallis omnibus communem deſinat reſolutio, teſtibus Chemicis. Cæterùm à validiſſimo frigore concreta, nunquam poterunt à calore,qui in metallicis venis reperitur,fundi:multò minus in vaporem conuerti. Quòd ſi verò tam efficacem ibi eſſe velis,non in vaporem,ſed in cineres tandẽ & fumum, vt noſtrum ignem facere cernimus,ſoluet.Sic nec imbecillus nec magnus & fortis calor opus rectè peraget.Natura creauit ferrum,in maiore vbiq; copia,quàm aurum.Facilius enim auro, quã ferro homines caruerint.Propter hunc ergo vſum creauit durum:non vt ex eo tandem fabricaretur(mille ſcilicet annorum ſpacio)aurum. Quæcunq; enim natura ſic fecit,vt ex eis deinde aliud faceret, ſicut ouum propter pullum,ea continuè mutat: breuiq; admodũ tempore,& ſępè hoc ipſum ex eis facit,quod facere ſtatuit. Quod enim rarò fit,hoc fortuitum eſt,& præter naturę inſtitutum. Quocirca fœdiſſimè errãt auri decoctores noſtri,cum naturam metalla cætera in aurum conuertere ſcribunt.Peius adhuc peccant,cum artem hoc pręſtare poſſe imperitè falſeq; pronunciant.

Calor in ſodinis ſubterraneus non poteſt metalla ſoluere.

Quod rarò fit, fortuitum eſt.

Satis multis,vt opinor, & validis argumentis inaniſſimum Chemicorum περὶ χρυσοποιήσεως commentum refellimus. Qui his contentus eſſe non vult,perfacilè reperiet apud ſe plura & magis fortaſsè popularia: vt quod in bene inſtitutis Rebuſpublicis & Eccleſiaſticis legibus prohibita ſit.Vna certè explicatio generationis metallorum nebulas Chemicorum cunctas efficaciter diſcutit.Nõ me mouet,quod dicere ſolẽt,nõ intellecta nobis eſſe,quæ fictè & Metaphoricè à ſuis Scriptorib.ꝓdita ſint.Nobis ſufficit veritatẽ aperuiſſe,quibuſcũq; tã

dem illi artibus,figmentis,fabulis,ſophiſmatis,eam ob ſcurare inuolucreq; ſtudeant. Nequaquam verum eſt, quod aliqui aſſerunt, confutari nihil poſſe ,cuius noticiam prius nobis non compar auerimus. In veris rectè hoc dicitur.In falſis peſſimè affirmatur. Falſum namq; addiſci non poteſt. Quare falſi nihil refellere & redarguere poſſemus. At verò verum & ſui & falſi regulam eſſe ac menſuram veriſſimum eſt,fuit,erit.Quocirca poterit quiſquis veram metallorum generationem intellexit,artificioſam illam rectè cõfutare,tametſi nunquã in venenatos Chemicorũ cineres inflarit. An & magiã diſcere oportet,qui eam argumentis vult impugnare? Inſanit,quiſquis ita ſentit.At par eſt ratio,quod ad hanc rem attinet,falſorum & vetitorum omnium.Sed ad noſtra redeo.Galenus eorum,qui nihil docent, duo facit alicubi genera, vnum eorum eſt, qui ad latentes ſubinde proprietates confugiunt,quotiens explicare ſeſe nequeunt.Alterum eorum, qui verbis quidem vtũtur iiſdem,quibus alij,ſed non in eo ſignificato vſurpant, in quo alij.Hoc in genere Chemicos quoq; contineri certum eſt.Nec alia de cauſa perperam nominibus abutũtur,& tã multis diuerſiſq; nominib. rem eandẽ efferũt, quàm vt nemo eos intelligat:aut falſitatem & ineptitudinem dogmatis peruideat. Vanitatẽ damnoſæ nec ab impietate abſolutæ artis multis & validis argumentis

Confutari multa rectè poßũt,quæ nunquã didicimus.

Duo genera ſunt nihil docentium.

1 demonſtrauimus.Primum quidem,quia promittat im poſibilia.Quoniã rem illam,quam lapidẽ vocãt,quæq; finis eſt artis huius,multipliciter oſtẽdi nec eſſe,nec cõfici ab ipſis poſſe:idq; ex ipſorum dictis & factis perſpi-
2 cuum feci Deinde quia formæ non ſunt ſeparabiles: & neq; derelicto ſubiecto,neq; eodem retento ſe poſſunt promouere & induere in alienã materiã, priuſquã per
3 nutritionem veram facta ſit propria.Tertiò quia vnius ſpeciei indiuiduum declaraui non poſſe tranſmutari in alterius

alterius ſpeciei præſtantioris ſub eodẽ genere proximo
cõprehenſæ indiuiduũ. Præterea ex eo quoq; monſtra- 4
ui, quòd modus ab ipſis præſcriptus eſt impoſſibilis,
Aiunt enim metalla in materiam eorum primã & om-
nium communem reſolui oportere: quod fieri nõ poſ-
ſe euidenter probaui. Deniq; cùm ipſi confidenter aſſe 5
uerent metalla tranſmutari à nullo poſſe, qui neſciat,
quomodo, ex quibus & qualibus, quibus & qualibus
in locis, & quibus inſtrumentis Natura ipſa generet, do
cui conatus eorum omnes etiam ob hanc cauſam irri-
tos eſſe: quòd hæc omnia ignorent. His atq; alijs cùm
propoſitum clarè firmeq; demonſtrauerimus, conſe-
quens videtur eſſe, vt argumenta, quæ pro ſtabilienda
ſua phantaſia adferunt, diluamus: & ſic finem præſenti
diſputationi imponamus.

Confutatio argumentorum, quibus metallorum permutationem ſtabilire conantur Chemici.

Quòd primo loco dicunt, ſe argumentis artem ſuam probare non poſſe, libenter admittimus: & verum eſſe putamus, imò ſcimus. Nunquam enim poterit falſum veris argumentis aſtrui. Experientiam iactitant quidẽ, ſed nunquam opere oſtendunt ſe ea præſtare aut ſcire, quæ verbis feciſſe ſe prædicant. Non dubito, quin ſimile aliquid auro interdum efficiant: ſed aurum eos verum ex aliorum metallorum tranſmutatione conficere, hoc eſt quod pernegamus. Albertus fatetur, ſe aurũ Chemicorum examinauiſſe, & poſt ſeptimum tandem examen, in terram fœcemq; inutilem ſiue cinerem quẽdam ſolutum fuiſſe. Summa eſt, oſtendant nobis verum aurum à ſe ex aliorum metallorum tranſmutatione confectum: & veram eſſe artem confitebimur. At hoc nunquam facient: vt ex ſuprà dictis liquet. Sartoriam

artem, itemque Medicinam veras esse artes libenter omnes concedunt, propterea quod singulis propè horis harum experimenta in oculos nostros incurrunt. Idem si Chemici fecerint, facilè ipsis cedemus. Ad id, quod mihi χρυσομανὴς quidam respondit, nempè non tutum esse artem hanc prodere, suprà fuit responsum. Hîc solùm dicam ineptum esse mendacium.

Cur Chemici sub ænigmate sua tegant. Alij quidam cautius respondent, authores suos hæc studiosè inuoluisse, vt ne indigni participes tanti fiant muneris & thesauri. Putabat quidam eos hoc voluisse dicere, non debere quenquam virum bonum huic rei operam nauare: vt quæ solos vel impostores, vel fatuos, vel auaros deceat. Si ita est, non repugno. Afferebat coniecturam probabilem: quòd vix quisquam ei studuisset, non magus, astrologus, superstitiosus, & credulus, itemque auarus. Equidem præceptor eorum Gebrus Hispanus, quem Magistrum Magistrorum vocãt, (cui Aristoteles & eruditi omnes doctrina, iudicio, & ingenio cedere coacti sunt, scilicet,) & Magus, & Astrologus, & Mahumetis ex filia nepos fuisse ab ipsis scribitur. Huius impietatem Præceptoris si discipuli secuti sint, quis miretur? Indignos ergo cum iudicãt arte sua quicunq; sanam doctrinam veritatemq; amplectuntur, me ipsum quoque inter hos esse profitebor, & indignum me talium societate censeri facilè patiar.

Non differre metalla accidentibus quibusdam communibus solùm, sed formis substantiæ effectricibus, suprà copiosè monstratum fuit sæpius: nunc repetitione totiens dictorum opus non existimo. Est illud etiam non minore diligentia expositum, quo pacto ars naturam adiuuet: atque ex Medicinæ exemplo & agriculturæ manifestè intelligi potest: vt ne quidem hîc immorari nos necesse sit. Quod de Aristotelis sententia dicitur ab ipsis, tale est. Aristoteles cum in 4. Meteorologicorum

logicorum ſtatuiſſet de corporum miſtorum affectionibus tractare, quæ miſtis propter effectrices qualitates inſunt, ac primùm de illis agere incœpiſſet, quæ à calore & frigore proficiſcuntur, de ortu & interitu primum, deinde verò de coctione & cruditate generatim prius, mox etiam ſpeciatim diſputans, elixationis naturam atque cauſas explicat. His expoſitis hæc verba addit. καὶ οὐδὲν διαφέρει, ἐν ὀργάνοις τεχνικοῖς, ἢ φυσικοῖς ἐὰν γίγνηται, διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἰτίαν πάντα ἔσται.

Sẽſus verborum Ariſtotelis atque mens tam eſt aliena ab opinione Chemicorum, quàm veritas longè abeſt à mendacio. Non hoc vult, perinde eſſe, ſiue aliquid à natura, ſiue ab arte coquatur. Ars enim nunquam ſic cibum coquet, vt in ſanguinem aut Chylum vertat. Plurimum ergo intereſt. Hoc voluit monere Ariſtoteles, eandem deſcriptionem elixationis conuenire ſecũdum analogiam ei, quæ fiat in organis artificialibus, & ei, quę in naturalibus perficiatur. Quoniam vtrobique, quod elixatur, elixetur ſiue coquatur à calore externo eoque humido. Externo dico, non rei concoquentis, ſed rei concoquẽndæ. Hoc tam manifeſtè docet totus verborum Ariſtoteleorum contextus, res ipſa, atq; poſtrema ipſius verba, διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἰτίαν πάντα ἔσται, vt mirari poſſit, qui neſcit vbique Chemicos mirificè & propemodum ſtudioſè ineptire, quomodo in ſenſum ita alienum auſi fuerint Ariſtotelis verba detorquere.

Altera eorum ratio, in qua ſibi arrogant noticiam materiæ Metallorum proximæ, & neſcio quid non, in tota hac diſputatione tam ſæpè tam firmiter eſt confutata, vt neminem illis poſthac crediturum, quod affirmant in ea, cõfidam meritiſſimò. Impura ſunt mendacia, quæcunque hîc dicunt, ad fallendum rudes con-

Dialogi suprà citati eum ignauum & rudissimum facit: ne vnius quidem artis peritiam illi concedit. Si ergo artis imperitus fuit, quomodo aurum confecit?

Præclarissimos tamē habuit ars nostra, inquiunt, authores, & Philosophos præstantissimos, Reges maximos. Qui hodie viuunt & scribunt, absque deliberatione metuque audent artem hanc Mosi, huius sorori, Adamo, Solomoni, atque aliis petulanter ascribere. Fingunt igitur eos tuendæ vitæ sanitatisque causa tantùm eam excogitauisse. Sed scelerate mentiuntur, quicunq; sanctis viris impias nugas affingunt: & turpitudinem eis hanc aspergere affricareque conantur. In prædictis ostēdi ipsosmet confiteri, ficta esse nomina, q̄ libris suis impostores præfixerunt, Platonis, Democriti, Anaxagoræ, Trismegisti, Aristotelis, Auicennæ, (De hoc tamen, vt Mahumetano, dubito) & similium aliorum. Assuta fuerunt lib. Aristotelis, de Mistorum affectionibus, quē quarto Meteorum vocamus, huius farinæ quædam: etsi improbare sententiam Chemicorum author videretur. Taceo quòd ei postea alium prorsus Chemicum adscripserunt. Quid facerent? Artem eorum Deus, Natura auersatur, humana omnis ratio, eruditioque ridet. Commendanda ergo mendaciis, cùm veritatem non haberet consonantem & patrocinantem, fuit.

Adam', Moses, Salomō nouerūt artē transmutādi metalla

Si rem pressius consideremus, omnes huius generis libros ante tria quatuor aut quinq; circiter secula scriptos reperiemus. Putat Fallopius cum Mahumetana heresi ferè, dogma Religioni illi nefandæ per omnia cōgruens, natum esse. Probabilem facit opinionem, quòd authorem antiquiorem Gebro, de quo certò constet, nullum habent: quod quidem ipse sciam. Vetustiorum nomina Philosophorum non est dubium falsò libris inscripta fuisse. Fuit autem hic Gebrus, si Bracesco credimus, Arabs, Persarum atq; partis Indiæ Rex, nepos Ma-

Chemia Antiquitas.

gni Mahumeti ex filia. Alij patrem faciunt Aijcium, alij Harem. Calid Chemicus filium Hayen facit. Alij Hispanum faciunt, Magum, Astrologum, Chemicum: qui propius ad veritatem accedere videntur. Sic de eo Bracescus. Tantæ est existimationis Geber in Aegypto, vt magnus Aristoteles ei cedat in triplici Philosophia: illi cedit Rabi Moses in Algorismo. Hermes Trismegistus in Magicis: Ptolemæus in quadriuia Astrologia illi cedunt: sed in sua scientia omnes fatui, (erraui, dicere debui Philosophi, hoc est, Chemici) deferunt illi. Et posteriores ab illo habuerunt veritatis eius scientiam, & meritò ab eis Magistrorum Magister vocatus est.

Laus Gebri.

Quisquis iste Gebrus fuerit, videtur Hispanus fuisse, Magus, Astrologus, & Mahumetanus. Si subduxeris rationem ingressus Arabum aut Saracenorum in Hispaniam, coniectura assequeris tempus, quo is vixit. De eruditione vnusquisque ex libris ipsius iudicium fecerit. De parentibus & origine parum sum sollicitus. Hoc vel ex prædictis verbis collegeris, eum ex primis vnum esse, qui de hac nouitate scripsêre. De illis loquor, quorum libri ad nos peruenerunt. Certè huius verbis magis adhærent, quàm oraculis diuinis, infelices Chemici, digni tali Præceptore discipuli. Cæteri omnes de sententia huius inter se acerrimè digladiantur: quanquam auxisse nonnulli vanitatem laudi sibi dari velint. Nugæ sunt indignæ, quarum ferè mentio tantùm fiat, quæ ab alijs dicuntur de Vellere aureo: de ramo aureo Vergilij: de fabulis Poetarum alijs. De ligno vitæ in Paradiso, quæ garriunt, deque conuersione vxoris Loti in statuam salis, & huius generis alia, etiam impia sunt & pœna grauissima digna. Haud existimo quenquam sic esse stupidum, qui, cum attentè legit, quæ de tabula Her-

la Hermetis Smaragdina fabulantur, non olfaciat falsa & ficta esse.

Diocletianus Imperator, aiunt, libros περὶ χημείας ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ conquisitos exussit apud Aegyptios: ne comparatis diuitijs renouarent bellum. Apud Suidam hæc me legere memini, & scio: apud alium, quod meminerim & sciam, nullum. Hoc si verum est, paulò est antiquius absurdissimum hoc argumentum: nisi fortè per χημείαν intelligat Suidas non hanc χρυσοποιίαν, sed alteram illam, quam ab initio honestam, vtilem, & necessariam esse diximus: præsertim illis, qui feraces inhabitant metallorum regiones. Si hoc non sensit, suspecta esse potest Suidæ hoc in loco fides. Facilè fuit, vt Suidæ temporibus, qui recens est author, libros Chemici cōpositos habuerint, in quib. tale aliquid nugati sint, qualia hodie quoque mentiri de Mose, Salomone, alijsq; solent. Ex his si Suidas excerpserit, minus mirabimur. Vix aliâs cōsentiet cum historicis alijs. Sed siue antiqua sit, siue recens, hoc ostensum clarè hactenus fuit, impiam esse fabulam, & ridiculam insaniā. Nihil enim ad hoc facit antiquitas, vt aliquid verum sit aut falsum. (De rebus operibusq; Naturæ loquor) si nō sit sua natura tale. Quis nescit homines ab initio vanos & mendaces fuisse? & tùm seipsos tum alios fefellisse? Exemplo sint Magia siue incantationes omnis generis, & harum filia Astrologica diuinatio. Sed hac de re finē facio dicendi. Heydelbergæ. Anno Domini 1 5 6 6. Mense Augusto. Cum hæc perlegisset vir quidam egregiè doctus & pius, argumenta siue theses quinque mihi opposuit: non eo animo, puto, vt Chemicorum deliria probaret, nostra repudiaret, sed vt quædam rectius ac plenius explicarentur: quæ breuius & obscurius à nobis proposita iudicauisset. Quamobrem ei mox respondi, ne amici & viri boni officio defuisse censeri possem.

Hanc responsionem, quia vberiorem continet rerum quarundam in hac disputatione tractatarum explicationem, subtexere alijs placuit: vt apertè declarem me nihil magis cupere, quàm vt de his rebus accuratè cogitetur: & quid verum sit diligenter consideretur. Metallorum omnium vnam candemque specie materiam propinquissimam & proximam esse non posse, validè satis, vt arbitror, ostēdi. Quòd si etiam constaret vnam & eandem esse omnium materiam propinquam, non tamen propinquissimam: incertum nihilominus permanere diximus, vtrum ea hydrargyrum foret cum sulphure mistum. Minus adhuc sequi dixi, vt ob id metalla viliora beneficio artis in nobiliora verè permutari valeant: cuius opera tantùm differunt à Naturæ operibus, quantum Ars distat à Natura. Quippe multæ plantæ, (vt de animalibus rebusq; alijs sileam) ex eadem materia nascuntur, aluntur, augentur: quarum tamen nullam permutari in alteram posse credimus. Mas, fœmina, mola, res aliæ, ex vna nonnunquam materia propinqua in eodem loco generantur: quarum vnam in alteram permutari ob id posse nullus sanæ mentis putauerit. Nam si non alia mox fieret, aut non aliter atque aliter transmutaretur, non posset specie differentes formas recipere. At recipit differentes formas. Quare mutata est ac temperata diuersè. Quocirca non amplius est vna propinquissima talium materia, vt ex remotiore aliqua communi orta maximè putes. Sic & metalla interdum specie differentia, (& cum his alia quædam) ex eadem materia propinqua, sed non propinquissima tamen, sub terra connascuntur: quæ tamen in se inuicem conuerti ob id non possunt. Quis putet os aut neruum permutari in carnem artis cuiuspiam opera, vel cerebrum in hepar, quia ex vna eademque materia, sanguine scilicet, sunt conflata? Sanè ex sanguine vno oēs hæ

Metallorū una communis materia nulla est.

Ex eadē materia cōstantia non possunt in se mutuo permutari.

hæ partes nutriuntur. Quare ex sanguine etiam factæ sunt, si modò verum est physicum pronunciatum, illis nos ali, quibus constamus. Neque excusat responsio, partium alias ex semine, alias ex sanguine creari. Nam semen quoque ex sanguine, vt ex materia, ortum est. Quòd si magis elaboratum coctumque illum sanguinem, qui in semen mutatus est, eo, ex quo caro generata fuit, respondeas, etiam metallorum materiam hac in parte disparem esse dicam. In præsentia sufficit vno verbo indicauisse, parum rectè firmeque concludi permutationem artificiosam rei vnius in aliam, quia ex communi quadam materia coaluerint. Non possunt eiusdẽ speciei indiuidua mutuò transmutari. Quomodo ergo propter hanc causam vnius speciei indiuidua in alterius speciei indiuidua permutari opinabimur, si vno sub genere proximo species vtraque comprehensa intelligatur? Hoc ergo sensi, si confessum hoc esset, metalla ex vna eademque nota nobis materia proxima constare: ac certũ præterea esset, alia velut rudimenta quædam aliorum esse, ac coctione perfici in aurum posse, non me negaturum, quin plumbum in aurum conuerti aliquando potuerit. Sed de hac re satis: nunc argmenta inspiciamus.

Metalla, inquis, in materiam proximam communem & eandem specie. (Nisi enim hîc sit verborum sensus, nihil probat argumentum) resolui possunt. Ex vna igitur & communi specie materia omnia constant. Res enim quælibet ex illis conflata est, in quæ dissoluitur. Hac Propositione nihil est verius, si rectè intelligatur. Etenim non est necesse, vt res aliqua putetur ex illis esse constituta, in quæ corrumpitur: aut quæ ex ea corrupta generantur. Sic enim ex cinere facta essent omnia, cum in cineres redigi terrena corpora cuncta valeant. Eodem modo aliqui ex pure, vermibus, alijsque talibus

conflati fuissent:quorum scilicet corpora in huiusmodi res corrupta fuisse legimus. Accipienda igitur propositio est de solutione in partes suas,ex quibus vt materia actu inexistente cōposita est,non potentia. At hoc modo accepta verissima quidem est: veruntamen nostram opinionem non oppugnat. Quippe non potest ex ea colligi, res quaslibet in materiam proximam, ex qua scilicet proximè factæ sunt, dissolui posse. Verùm hoc esse tum solùm potest, cum ex aliquib. actu inexistentibus, veluti per compositionem quādam res coagmentata est:non cum per substantialē materiæ transmutationē generata est. Sic animal in suas partes, scilicet carnes,ossa,neruos,dissoluitur:at ossa in sanguinem & semen,ex quibus trāsmutatis nata sunt, nequaquam resolui possunt vel Arte vel Natura. Non .n. potest pullus redire in ouum:nec ouum in sanguinem gallinarū: sicut neq; hic in frumentum,quo nutrita est gallina,redire potest. Non datur enim regressus ab habitu seu forma ad priuationē:nec retrorsum vadit Natura,sed prorsum it semper:ac tanquam circulo suas absoluit mutationes ab elementis per infinitè varias mistiones & temperamenta procedendo. Ex priore subinde posterius, ex posteriore nunquam generat prius : donec ad prima elementa per varias alterationes & corruptiones iterum peruentum fuerit. Quocirca non est generatio circularis siue reciproca in mistis,vt in elementis, sed alia fit ex alia siue post aliam sine reflexione:vsq; ad eam, qua mistum rursus in elementa dissoluitur. Verè ac Naturæ consentaneè ista à nobis dici, non ex illo tantùm principio Physico (de cuius veritate nunquam dubitatum video.) A' priuatione sine corruptione nō datur reditus ad habitū seu formā pristinam, perspicitur, verū ex aliis quoq; intelligitur. Impossibile iudicarūt oēs rectè philosophātes, vt vel duæ formæ species differentes

In quas partes mista dissolui possint.

Ex priore posterius generatur in mistiū naturaliter, non è contrà.

eandem

eandem materiã eodemq; modo temperatã informẽt, vel vna materias diuerſe tẽperatas occupet atq; teneat. (Pythagoræ μετεμψύχωσιν iam olim pro fabula omnes recitarũt:pro vera ne ab authore quidẽ ſuo creditã opinantur.) Quippe actus omnis in propria ineſt materia. Si poſſet in quomodolibet corpore temperato inhærere anima noſtra, facilè ſeruaremur immortalas. At nõ corrũpuntur tantùm res alię quia calefiunt,frigefiunt, &c. ſed nos etiã morimur propter mutatum corporis temperamentum.Ergo quoties materia mutat temperamenti ſpeciẽ,nouam acquiſiuit formã:& quoties per alius formæ præſentiam mutata eſt rei eſſentia,temperamenti ſpeciem priorem amiſit materiam. Cæterùm mutari huc vſque materia nequit, niſi vel acceſſerit aliquid,quod antea non aderat,vel aliquid præſentium prius abierit. Cùm ex pane fit ſanguis, non omnes partes materiæ panis vertuntur in ſanguinem,ſed quædam excrementi inſtar ineptæ ſunt, vt ita mutentur: quas in ſanguinis generatione ſeparari oportet. Ratio eadem eſt aliorum omnium,quæ eſſentiam mutãt. Niſi enim res,quæ nunc eſt,aliquid in ſe habeat diſcrepans ab eo,quod futura eſt,non aliud eſſet nunc,quàm quod poſtea fiet. Scitiſſimè igitur Ariſt.in fine lib. 4. de Generat.Anim.ſcripſit.Nihil ex toto ſubiecto corrupto generari,ſed diſſimilia in rei alius ortu ſecerni quędam ſemper:non in naturalibus tantùm mutationibus, verum etiam in artium effectionibus. Vt enim ex panno ſartor veſtem,ex corio ſutor calceum,ex lacte matrona caſeum,ex muſto Natura vinum purum cõparent, partes quaſdam ſegregari auferriq; oportet.Cauſa hęc eſt, quòd tota materia nec ab arte figuram,nec à Natura tẽperamentũ rei generandæ conueniens recipere poteſt. Sicut igitur non miramur, quòd neque veſtes & calcei poſſunt retexi in pannum & corium eiuſdem quan-

Nec duæ formæ ſpecie in materia eadem, nec una in diuerſis ſpeciematerijs ineſſe poteſt.

In omni ſubſtãtiali trãſmutatione aliquid de ſubiecto abit.

titatis & figuræ, quam ante ſectionem habuerunt: neque quiſquam ignorat, cur vel caſeus in lac idem redire, vel vinum in muſtum reſolui non poſſit, ita neque mirari debemus, quòd res naturales eſſentialiter mutatæ in eandem illam materiam ſiue rem, ex qua proximè ortæ ſunt, diſſolui nequeunt. Proinde corrumpitur vinum in acetum, non in muſtum. Multæ namque partes muſti abierunt, dum vinum purificaretur: quæ reſtitui nequeunt. Quo factum eſt, vt alia muſti, aliáque rurſus vini ſit temperies. Quocirca corrumpi ipſum oportet, non in id, quod fuit, ſed in aliud, acetum ſcilicet: & hoc in aliud quippiam rurſus: donec ad Elementa regreſſio facta ſit. Ita bilis non corrumpitur in ſanguinem, ex quo ſupercalefacto & corrupto genita eſt, ſed in humorem alium: & hic in alium rurſus: quouſque in elementa reſolutio deſinat. Pari modo habet res in metallis, ſiquidem ex hydrargyro & ſulphure permutatis ac miſtis conflata ponantur. Non in hæc reſolui poterunt retrorſum eundo, ſed in aliud quippiam ea mutari oportet prorſum pergendo. Non enim generantur res miſtæ circulo. (Sic inquam, vt, quemadmodum ex priore poſterius ortum eſt, ita ex eodem mox prius illud iterum naſcatur) ſed in elementis hæc ſolis locum habet. Sunt enim hæc termini ſeu extrema omnis generationis naturalis, & in ſe mutuò tranſmutari poſſunt. Quamobrem reciprocam in ipſis generationem eſſe neceſſarium eſt, non rectam: quæ in medijs duntaxat poteſt intelligi. Vtranque hanc generationem pulcherrimè & pro more ſuo breuiſſimè complexus eſt paucis verſibus in Metaph. lib. α, Minore, capite ſecundo Ariſtoteles. διχῶς γὰρ γίγνεται, inquit, τόδε ἐκ τοῦδε (μὴ ὡς τόδε λέγεται μετὰ τόδε, οἷον ἐξ ἰσθμίων ὀλύμπια.) ἢ ἐκ παιδὸς μεταβάλλοντος ἀνὴρ: ἢ ἐξ ὕδατος ἀήρ. Mox vtrumque hunc modum exponens, ex puero, inquit,

Cur uinum non corrũpatur in muſtum:

Generatio circularis ſeu reciproca in ſolis elementis quærenda.

inquit virum dicimus fieri, vt ex fiente factum, aut ex imperfecto perfectum: ex aqua autem corrupta non sic fit aer. Non enim aqua est velut dimidiatus aer seu via ad aerem: sed extremitates sunt tum aqua tum aer. Hanc reciprocram esse asserit: illam reflecti negat his verbis: *οὐκ ἀνακάμπτει πρὸς ἄλληλα· οὐδὲ γίνεται ἐξ ἀνδρὸς παῖς, οὐ γὰρ γίνεται ἐκ τῆς γενέσεως τὸ γιγνόμενον, ἀλλ' ἐστὶ μετὰ τὴν γένεσιν.* Mens ac sententia Aristo- *Expositio* telis talis est. Cum vnum ex alio fieri dicimus, vel ha- *loci Arist.* bent ordinem inter se naturalem prioris & posterioris vt necessarium sit alterum præcedere, alterum sequi: quomodo fiens præcedit factum, imperfectum perfectum, via terminum, medium finem, discens scientem, generatio rem genitam: (In talibus res facta semper posterior, ac veluti finis quidam est prioris,) vel ordine tali carent: sed habet vtrunque, id scilicet ex quo, & id, quod generatur, termini rationē. In priore genere seu ordine continentur mista: quorum vnum semper rationem habet materiæ, imperfecti, fientis, viæ ac medij ad id, quod sequitur: quemadmodum discens ad scientem, & puer se habet ad virum. Etenim mista inter elemēta ex quibus conflantur, & in quæ postremò rursus retexuntur, media quædam sunt inter extrema: sicut discens inter ignorantem & scientem medius existit. In posteriore classe comprehensæ sunt elementorum mutuæ transmutationes, quæ se habent inter se, vt termini ad terminos, vt ignorans & sciens. Hic reflecti generationem oportet, cum extra terminos exire nequeat. In mistis reciprocari nequit, sed ab elemētis per crases varias discrepantes materias prorsum semper procedit, quousque ad elementa tandem iterum deuentum sit. Mista namque non fiunt ex termino, sed ex eo, quod veluti inchoationem continet rei generandæ. Nec refert, quòd sæpè posterius est ignobilius priore.

Non enim de perfectione dignitatis,præstantiæ, nobilitatis nunc agimus,sed de ea,qua vnum tanquam materia,inchoatio,seminarium,medium ac via est ad consequens.In remotissimam omnia tandem materiam iterum dissolui ex prædictis perspicuè intelligimus: cum res naturales cunctæ ab elementis per multas medias mutationes ad elementa, veluti primordia sua, per circulum tandem reuertantur.Tantum porrò abest,vt mista,quæ remotissimam participarunt materiam eandẽ, in se inuicem transmutari queant, vt ne illa quidẽ omnia id patiantur,quæ in proxima materia communicãt. Si,quę in materia quouis modo cõmunicant,in se trãsmutari inuicẽ possent,posset quiduis in quodlibet permutari:quod non modo absurdum est,verumetiam impossibile,cũ naturaliter loquimur.Hęc de propositone.

Iam quod ad Assumptionem attinet, in qua dicitur, metalla in communem quandam eandemq; speciem materiam dissolui,potest ea concedi,& potest non concedi:vt ex dictis liquidè constat. Etenim si de remota materia intelligatur,nihil habet absurdi sententia:sed propositum sic non probat. Si de propria & proxima accipiatur,admitti nullo modo rectè poterit.Nam si præcisè vna & eadem omnibus subijcitur materia, in quam vel arte vel Natura proximè dissoluantur, necessarium est,vt vna quoq; in omnibus insit forma.Quippe forma substantialis quælibet nõ potest inesse alia,quàm in sua quadam ritè disposita materia. Proinde aliter dispositam esse materiam oportet pro receptione formæ ferri:& aliter rursus pro susceptione formarum aliorũ Metallorum.Quæ dispositiones,si absq; materiæ transmutatione adsunt & absunt, nullis distincta est essentialibus differentijs Metallorum materia: sed accidentibus quibusdam solùm discriminata est.Quocirca nõ habẽt metalla à forma substãtiæ,vt sint & dicãtur metalla:sed

Forma quælibet in sua peculiari materia inest.

à solis

à ſolis accidentibus quibuſdam obtinet aurum, vt non ſit ferrum aut plumbum: & alijs ſimiliter accidentibus hæc referunt accepta, quòd non ſunt æs, argentum, aurum. Sic ergo ferè diſtinguuntur metalla inter ſeſe, & ab argento viuo ac ſulfure, quomodo Aethiops à Scytha vel Germano: culter ſeu gladius à vomere: vel vaſa plura ex eodem luto aliter atq; aliter ficta: gallus pennatus ab inplumi: pomum maturum & coctum ab immaturo. Eſt ergò vnica metallorum ſubſtantia. At hæc quis prudens affirmare volet?

Metalla nõ differunt ſolis accidentibus.

Addere hoc etiam poſſumus, metalla non eſſe metalla. Quippe Dux, Magiſter, ac pater Chemicorum omniũ, Gebrus, in lib. 1. Summę perfectionis, parte 3. cap. 31. & ſequentibus ſic definit metalla, vt definitio hydrargyro nullo modo conuenire poſſit: quemadmodũ in ſcripto obiter quidem, capioſè tamen ſatis oſtendi. Ergo ſi metallorum materia, quam dicunt eſſe argentum viuũ cum ſulfure miſtum, metallum non eſt: ac nihilominus metalla à ſua materia non differunt, niſi accidentibus quibuſdam, cõſequens omnino eſt, vt metalla non ſint metalla. Quod ſi nihilominus metalla nominari contẽdas, non ſignificabit hæc vox certam ſubſtantiam ab hydrargyro diuerſam, ſed hoc tantùm denotabit, verum hydrargyrum alijs atq; alijs accidentibus ornatum & tectum eſſe At hoc nõ Philoſophis modò, ſed etiã omnib. omniũ ſeculorũ & nationũ hominibus rectè ſapientib. aduerſatur: adeoq; cũ Chemicorũ opinione ex Diametre pugnat. Eſſent ergo metalla nõ aliqd per ſe tertij modi, ſiue non eſſent ſubſtãtiæ ꝑ ſe, hoc eſt, ſe ipſis ſubſiſtentes: ſed ꝗ eſſent, hoc per accidẽs eſſent. Quoniã metallũ omne, quatenus metallũ, accidens quoddã eſt arg. viui.

Metalla nõ ſunt metalla, iuxta Chemicos.

Poſſunt metalla reſolui in olea, aquas, cineres: neq; tamen ex eo me patietur Chemicus, vt opinor, cõcludere, metalla ex his actu in terra præexiſtẽtibus, vt ex propria ſua materia, conflata eſſe. Quis enim oleum actu in

locis subterraneis sic ponat, vt ex eo cum aliis quibusdam iunctis confiant metalla? Certè qui non sunt naturalium rerum imperiti, perfacilè intelligũt, vi ignis seu caloris, aliarumq; effectricium potestate qualitatum plurima ex quibuslibet rebus generari, quæ in illis actu non continebantur. An etiam ex vermibus caseos, carnes, cadauera, constare arbitrabimur, quia huiusmodi res interdum propè totæ in eiuscemodi animalia absumuntur? Nihil porrò interest nostra, siue ab arte metalla corrumpente, siue à natura eadem conficiente oleũ in metallis generatum existimes. Quoniam si metallorum partes aliquę possunt ab arte ignis opera in oleum mutari, quomodo non potuit natura ex Spiritibus certis sub terra in Metallorum generatione idem efficere? Iam si hac in parte substantialis facta est mutatio, quibus argumentis ostendetur in hydargyro, si maximè concedamus (quod verum nunquam fuit, est, erit) metallorum materiam esse, nullam accidisse talem mutationem? Si ne in oleo quidem aliquid huiusmodi euenisse contendat quispiam, neq; probaturum eum esse suam causam respondebo: neq; effugiturum incommoda suprà dicta monebo.

Huc illud etiam accedit, quòd non sequitur metalla ex eadem specie materia proxima constare, quia in hydrargyrum, aut rem huic consimilem in ignis dissolui possint. Etenim non quicquid cum hydrargyro similitudinem aliquam habet, id mox hydrargyrum est: quẽadmodum nec quod auro simile est, continuò aurum est. Ipsi quoq; Chemici non negabunt, permagnum esse discrimen inter hydrargyrum, in quod soluere se dicũt aurum, atq; alia, in quæ soluunt, quemadmodum dicũt, argentum, æs, ferrum, plumbum. Neq; magis verum est, istas materias solis differe accidentibus, puritate, impuritate, coctione, cruditate, & similibus, quàm verum

Similia nõ sunt eadem

rum ſit ſanguinem hominis, equi, bouis, canis, aliorũq; animalium duntaxat accidentibus diſtingui. Etenim ſic differt animaliũ ſanguis, vt vnius ſpecici ſanguis nutrimentum nõ queat eſſe ſpecici alterius, niſi eſſentia eius permutetur. Hinc fit, quod nullius animalis ſanguis hominem poſſit nutrire, niſi prius in ventre inſtar aliorũ ciborum permutetur & concoquatur. Sic & illa materia, in quam metalla ſoluunt aliquando Chemici, quanquam accidẽtia quædam habeat ſimilia, vt ſanguis ſanguini ſimilis eſt, non tamen ideo cenſenda eſt eiuſdem ſpeciẽi naturæq; eſſe, ſicut neq; ſanguines omnes eiuſdem ſunt ſpeciei. Quid dico eiuſdem ſpeciei? Reperiuntur enim ſanguines colore, odore, ſapore, conſiſtentia, nõ multum diſſimiles noſtro, tota natura nobis exitioſi & peſtiferi. Non igitur ſolis accidentibus communibus differunt ſanguines, ſed ſpecie & eſſentialibus differentijs diſcriminantur; quamuis oculorũ iudicio vnius & eiuſdem eſſe ſpeciei videantur. Certè vt ex bouillo aut ouillo ſanguine humana caro ali nõ poteſt, priuſquam eſſentia eius concoctione permutata, & partes naturæ noſtræ non congruentes ſegregatæ fuerint, ſic ex materia ferri, æris, aut plumbi, nunquam poterit aurum argentum úe confici, antequam verè tranſmutata ſit.

Sanguines animalium differunt ſpecie.

Ex his omnibus perſpicuè patet, neq; propoſitionem præſenti cauſæ aptari ſic poſſe, vt aliquid probet: neque Aſſumptionem veram eſſe: ſi de proxima metallorum materia, ex qua generata ſunt, accipiatur. Etenim nõ poteſt res naturalis vlla cõpoſita in materiam, ex qua trãſmutata proximè orta eſt, reſolui. Non enim pullus in ouum, aut vinũ in omphacium, aut caro & oſſa in ſanguinem, aut hic in panem reuertitur: ſed permutata materia & craſi eorũ, corrumpuntur in alia quędam. Proinde vt maximè ſit verum, metalla diſſolui ab arte in hydrargyrũ, non tamẽ poſſit hoc argentum viuũ eiuſdem

Ppp

suillus sanguis alat carnem humanam, priusquam substantiam priorem abiecerit: & partes multas, sine quibus suillus sanguis esse ac subsistere nō potest, amiserit. Ego sanè tam non puto vecordes & vanos esse Chemicos, vt affirmare ausint, materiā, in quam aliquando soluunt æs aut ferrū, nō plurimum differre ab ea, in quam argentum vel aurum soluunt, etiamsi iudicio sensuum magna sit inter eas similitudo & affinitas. Quòd si specie differunt materiæ illæ, falsa est Assumptio. Si nō differunt specie, vnicum, non plura (imò nullum) erit metallum. Cęterùm specie metalla inter se differre, nō solis accidentibus, abundè & solidè in scripto meo probaui. Sanè ex peritioribus istis Philosophis (sic enim se ipsos nominant.) nullum animaduerti palàm negare, Metalla specie differre: quod vel ex eo constat, quòd, quū ad obiectionem, qua specierum trāsmutatio negatur concedi, respondent, nunquam negant se hoc nō agere, vt species permutent. Quinimò palàm affirmant, indiuiduorum vnius speciei transmutationē in indiuidua alterius speciei possibilem esse: atq; ideo nihil se cōtra leges Naturæ tentare: dum vnius metalli speciē permutare specie nobiliore digniorecq; studēt. Quippe facile hoc esse, cum in primam materiam resolutio fit: aliter fieri eam non posse, ipsis quoq; nobiscum videri. *humanum, nisi mutet speciem.*

Primam porrò materiam, ex qua metalla conflant omnia, ponunt hydrargyrum. Et quòd ex metallis quædam in substantiam talem solui queant, scio: an omnia sic corrumpi possint nescio. In verum hydrargyrum (quod videlicet tum accidentibus tum facultate sit præditum eâdem.) pleraq; dissolui non posse cōpertissimū habeo. Possunt etiā in aquā, oleum, salem, nitrū, res alias, solui: at non ob id non differunt aqua cōmunis & aqua ex metallis confecta: quod de alijs quoq; dictum volo. Vir humanissimus Illustriss. Princip. D. Georgij *Aurum in hydrargyrum solui potest.*

Friderici March. Brandenburg. experientiss. Medicus D. Petrus Ståhelin aurum in substantiam hydrargyro similiter mobilem nonnihil candicantem mutatum mihi ostendit: at hydrargyri vires in eo inesse non affirmauit. Esto igitur, possit hoc ars Chemicorum, vt in similem substantiam cætera quoq; metalla omnia conuertat. An ex eo consequetur metalla ex hydrargyro cõcreuisse? Minimè gentium. Ex metallis generata fuerit substantia talis: sed ex ea non sint ob id orta. Iam enim demonstraui nulla vi posse fieri, vt res mista in id dissoluatur, ex quo transmutato proximè genita fuit. Deinde si maximè posset in illud ipsum iterum resolui, non tamẽ in aliquid commune retexi possent: cum diuersæ species diuersas quoq; materias propinquas habeant. Sanè hydrargyrum ex auro factum leui mutatione facta redit in aurum: quod de hydrargyro plumbi, aut vero hydrargyro dici non potest. Nam vt ex his aurum fiat, multis, varijs, ac longis laboribus est opus: (vt ne dicam nunc fieri non posse) Differt igitur hydrargyrum auri ab hydrargyro plumbi (Sic enim nunc nominemus) prorsus plurimum. Falsum proinde est in communem materiam resolui: si quam maximè in hydrargyrum quodque suum solui concedatur. Etenim materia communis plurium non magis apta est vnum quàm aliud fieri. At ipsimet Chemici contendunt metalla aliquot mutuò transmutari non posse. In causa illud est, quod non possunt resolui in materiam communem omni limitatione & definitione carentem. Quod si etiam præstare hoc artem posse daremus, nihilo tamen ars eorum foret melior. Cum enim materiæ habibilitatẽ naturalem siue seminariam rationẽ donare solus Deus possit ac velit, ex materia aũt habilitate ad certę rei ab agẽte certo procreatione carẽte generari nihil possit, manifestè patet inanes & irritos futuros Chemicorum

Nota.

Aliquot metalla non transmutantur in se.

corũ conatus.Equidẽ creatæ poteſtates non poſſunt ex quolibet generare quodlibet, ſed ex diterminato determinatum:id ſcilicet, cuius habilitatẽ materia quælibet comprehendit.Nihil enim poteſt ex re quauis gigni,niſi quod fieri apta nata eſt. Semper enim patiens patitur quomodo pati poteſt,non quomodo agens mutare conatur.Hinc eſt,quòd ſolus Deus ex quolibet quodlibet facere poteſt,cum prẹter & extra Deũ materiæ habilitatẽ largiri virtus creata nulla poſſit.Ergo ſicut ex ſemine diſpoſitionẽ & aptitudinẽ formẹ canis in ſe habẽte,nõ aũt ouis aut ſimiæ,nunquã generabitur ouis aut ſimia, ita ex hydrargyro habilitatẽ in ſe tenente formæ ferri, non auri,nulla vis creata generabit aurum. Etenim forma auri cum ſpecie diſtincta ſit à forma ferri, materiã quoq; requirit,quẹ diſpoſitionẽ atq; elementorum tẽperationẽ obtinuerit ſpecie differentẽ à tẽperamento ferri.At elementa ſub certa proportione cogere ad certã diſpoſitionẽ,nõ Ciniflonũ artis, ſed ſolius Dei opus eſt. Quo etiam fit,vt,qui talia ſibi arrogat,qđ Dei ſolius eſt,impiè ſibi aſcribat. Hoc pronunciatum Phyſicũ tenendum eſt rectè philoſophaturo, Materiã propinquã ſpecie differentium rerum communem nullam eſſe: quæ ſcilicet æquè ſe habeat ad vtramuis. Non enim eſſet certẹ ſpeciei ac formẹ materia,ſi non limitata,circũſcripta,& diſpoſita eſſet ad huius formẹ ſuſceptionem, non alius.Remota poteſt indefinita quidem eſſe,at definiri ab arte nõ poteſt:cũ quib.ad certẹ formẹ receptionem definienda ſit,ſcire,ſupra captum ſit hominis.

Patiens patitur,ut pati aptũ eſt, non ut agẽs agit.

Nulla eſt materia cõmunis rerũ ſpecie differentium.

Duo nunc quædam ſolidiſſimè & clariſſimè probauimus.Primum eſt,Res miſtas nullas in materiã, ex qua permutata proximè ſunt genitẹ,reſolui poſſe.Nam materia antequã formam reciperet aliter temperata erat, quàm poſt formæ ſuſceptionem.Partes igitur in tranſmutatione ad temperamentum formẹ ſuſcipiendæ cõ

Miſta non poſſunt in materiam, ex qua nuper orta ſũt reſolui.

ueniens aliquas amisit: quas qui reddere non possunt, ne soluere quidem compositum in priorem materiam possunt. Sanè dum temperamentum seruat materia, forma sua non spoliatur. Temperamenti specie mutata, necesse est formam seu speciem adesse aliam. Quod si ergo materiam ponas prius recipere temperamentum, priorem etiam formam recepisse eam oportebit: quod fieri nō posse ostensum est. Idem hoc ex eo nō minus perspicitur, quòd non datur à priuatione reditus ad habitum in naturalium generationib. Alterum est, Res specie differentes non posse in materiam communem solui. Quoniam temperamentum specie idem procrearetur è temperamentis specie discrepantibus: qđ fieri nequit. Nam sicut impossibile est, vt vnica specie forma informet materias specie distinctas, ita impossibile quoq; est, vt materiæ sub differentibus specie formis contentę in vnam eandemq́; dissoluantur. Sanè quod in aliquid soluitur tanquam in partem actu inexistentem, hoc inesse oportet. At in specie differentibus rebus nulla inest materia communis (de propinquissima & propria loquor) sed differunt materiæ sicut formæ differunt. Quomodo igitur in communem dissoluentur? Si quid ergo ex earum corruptione generetur simile, in hoc non dicuntur dissolutæ. Quod enim sic fit, generatur, cum prius non esset, non per secretionem prodit in apertum separatimque existit. At fieri non potest, vt ex dissimilibus materiis vna similis cudatur, ex qua prius ambæ natæ genitæue fuerint. Exemplo res erit clarior. Aurum ponamus mutatum in hydrargyrum, (Sic enim nunc substantiam hydrargyro similem vocare libet) & quæramus, vtrum hæc substantia reduci ad aurum queat, an non? Si poterit priori conditioni restitui, auri formam retinuit, accidentia duntaxat communia, quæ adesse & abesse absq;

Res specie differentes habent specie differentes materias.

rei

tei interitu possunt, amisit. Non enim restitui potest, quod forma spoliatum est: propterea quòd non datur regressio, vt sæpe iam est dictũ, à priuatione ad habitũ, siue à corruptione ad formam. Si reduci in aurum nequit, non est materia metallorum omnium communis. Non enim auri: multò igitur minus aliorum. Primum itaque argumentum inutile prorsus est: quod, quia maiorem quàm cętera verisimilitudinem habere videtur, pluribus à nobis refutatum est.

Ad secundum facilis est respõsio. Sumit enim hoc, in argento viuo inesse potentia aurum: ideoq; posse actu aliquando inesse. & hoc vt fiat, arte præstari posse. Nititur hac propositione: Quicquid in aliquo potentia est, in eodem actu esse potest. Si per inesse potentia intelligere idem cogeremur, explicatione Propsitio nulla indigeret. Quis verò tam est iners, qui hanc sumptionem simpliciter positã concedat? Quippe de remota potentia si accipiatur, tunc res quælibet in qualibet inerit. Si de propinqua intelligatur, falsa erit Assumptio. Quòd si verò potentia inesse idẽ significet, quod separabile esse, nõ ibo inficias, quin vno in metallo sæpenumero aliud sic cõtineatur, vt arte ab eodẽ separari possit. At longè differũt, potentia propinquã inesse: & potentia separabile inesse. Quòd. n hoc modo inest, actu inest, tametsi lateat nos: ac rationem materiæ seu potentiæ habeat. Quòd autem primo inest modo, actu non inest, sed inesse potest solummodo: sine permutatione materiæ subiectæ generari ex eadẽ non potest. In hydrargyro nondum ostensum est hoc modo inesse aurum argentúmue. Quocirca negamus Assumptionem esse veram. *Quod inest potẽtia, potest actu inesse.*

Quibus addi illud etiã potest quòd, etiamsi in hydrargyro aurum inesse potentia cõcederemus, perperã nihilominus sumeretur ab arte educi posse. Etenim res per multę potẽtiã habent, vt per naturalẽ trãsmutationem *Non omnis potentia reducitur ad actum ab arte.*

aliquid fiant,quod ex eis ars extruere nulla potuit, potest,poterit. Quis inficias eat, quin ſanguis aut caro in pane inſit potentia? Quis autem ſanus putet arte ex pane ſanguinem, aut ex ſanguine carnem confici poſſe? Res naturales à Deo donatæ ſunt habilitate varia & multiplici:vt pro agentium diuerſitate diuerſè varieq; permutari poſſent.Longè aliter à cultro, ab aqua, ab igne,à ventriculi calore,patitur panis.Et quanquam ab omnibus pati poſſit,à nullo tamen agente alio,quàm à caloro animalis verti poteſt in ſanguinem ſeu chylum, proximam ſanguinis materiam. Quid ergo ſit miri, ſi hydrargyrum potentia eſſet aurum,& ab arte nihilominus in aurum mutari non poſſet? Ergo & falſum illud eſt, quod in hydrargyro ſit potentia auri: & ineptũ hoc eſt, quod potentia hæc ad actum deduci queat ab arte.Quocirca falſa eſt tota Aſſumptio.

Tertium argumentum inualidum æquè eſt, Argentum & hydrargyrum,itemq; æs,argentum, aurum, naturaliter cohærent in vna maſſa. Ergo ex vna communi materia conſtant:propterea quod naturaliter cohærẽtia neceſſe eſt ex vna materia conſtare. Non opus eſt hîc longa reſpõſione:cum apertum ſit plurimas omnino res inter ſe cohærere,quarum tamen eadem præciſè materia non ſit. Quis neſcit metalla ſemper ferè cõiungi cum aliquo lapide aut terra,ſimulq; cum eiſdem naſci,vt effoſſa metalla,iterumq; repleta docent? Quis neget aurum & argentũ modò ſola, modò cum aliis metallis miſta inueniri? An non certius eſt argumentũ, argentum aliaq; metalla non conſtare ex hydrargyro, vt ex vera propriaq; materia, quia in pauciſſimis metallis hydrargyri veſtigium reperiatur: & in hydrargyri & ſulphuris metallis plerunq; aliorum metallorũ nihil deprehendatur? Si ex eo conſtarent, neceſſariò in omnib. fodinis inueniretur integrum,ex parte,ex dimidio,amplius,

plius,perfectè,mutatū. Quorum cum nihil possit affirmari tanquā perpetuū: imò cum metalla omnis generis frequenter effodiantur pura & sola: frequentissimè absq; hydrargyro & sulfure: & in horum fodinis rarius reperiantur alia metalla: longè rectius nos negamus hydrargyrum metallorū materiam, quàm affirmēt Chemici: præsertim cum præstantiū & eruditissimorū omniū Philosophorū consensus accedat. Nec mirum videri alicui debet, quod in metallis sæpenumerò plura metalla coniuncta & mista inueniūtur. Etenim ex materia, non quidē prorsus vna & eadē, sed tamen multis partibus simili architectatur ea Natura: quę variè permutata varias exhibet metallorum species. Quòd autem mista solummodo sint, non ex vna eademq; proxima orta materia, id probat satis, quòd actu in massa insunt, ac separari arte possunt.

Cur metalla diuersa sæpe mista reperiantur.

Quartum argumentum sumit, quæ nos omnino negamus. Nunquam enim probabitur, puto, sic hydrargyrum auro vniri, vt vnam vtraq; conficiant speciem. Miscētur diuersæ res in distillationibus: in igne, & alijs modis: quæ difficillimè deinde iterum separantur. At ex eo non conficitur, sic mista eiusdem esse speciei: aut alterum alterius esse materiā. Coniunguntur enim hęc per artem, quæ Naturæ simia est: substātias fabricari nullas potest: sed ex multis inter se artificiose coniunctis vnū quiddā efficit per accidēs: quale est Theriaca, & alia huiuscemodi pharmaca. Sanè si posset ars ex plurib. iūctis, vnū per se efficere, nō esset ea principiū externū, sed internū: intraq; materiā totā abditū & extēsum. Quòd si ergo potest ars talia sic miscere, vt vnū quiddā videant, qs dubitet, vtrū lōgè felicius idē hoc natura facere possit? Vt verbo vno hîc respondeā, nō cōcedo euidentib. persuasus rationib. arg. viuū sic vniri auro posse, vt vnā cū auro habeat speciē: ab eoq; separari nunquā & nullo modo possit.

Ars principium est externum, nō internum.

Quintum longè petitum est, propositumq́; parum firmè probat. Iampridem hoc apud Gebrum atq; alios legi, sicut alia propemodū omnia. Gebrus in lib.2. Summę perfect. cap. de Natura auri, hydrargyrū facilè ideo recipere aurum ait, quia eiusdē sit naturę Non.n. recipere ipsum aliud aliquid, quàm suę naturę cognatū & affine Par est vtriusq; argumēti robur. Cęterùm aurū ideo per se absq; hydrargyro calcinari nequit, quia optimè est mistū. Si adiectis salib. fundat̄, aut hydrargyro addito in calcē facilius redigatur, quid hoc ad Rhombū? Lapides metallici multi difficulter funduntur per se, facilius admista cum est Cadmia vel lapides, quos fluores vocant. An propterea hos illorū putabimus materiā? Nimis leue est argumentū: Hoc difficilè aut funditur, aut in calcem redigitur, aut figitur, aut tollitur per distillationem in sublime, nisi hoc vel illud addatur: Ergo vna est talium specie materia. Quis ignorat contraria contrarijs temperari, vt facilius hoc aut illud patiātur: nec esse tamen eorum materiam specie eandem? Sic metalla nullus ideo rectè arbitratur ex salibus cōposita, quia permistione rectius ac melius funduntur. Taceo quod non obediunt materiæ suæ rerum formæ, sed dominātur ei. Cur maior affinitas sit hydrargyro cū auro, quā cum alijs metallis ignorare me fateor: interim ex eo nō posse concludi, candē esse specie vtriusq; materiam certo scio. Magna quoq; est Magneti cum ferro affinitas. Causam etiam hîc ignoramus: at hoc interim scimus, non esse vtriusq; vnam specie materiam.

Formæ non obediūt materiæ, sed ei dominātur.

Ratio eadem est sexti & postremi argumenti: quod ipsum quoq; apud Gebrum in lib.1. Summæ perfect. ca. de Hydrargyro legimus: tametsi alijs proponat verbis. At inualidū est, quomodocunq; proponatur. Quippe multa certo modo præparata auidè accipiunt hunc vel illum humorem: quæ propterea nullus intelligens su-

ſpicetur ex vna eademq; ſpecie materia orta fuiſſe. An idcirco Magnetis & ferri proxima materia ſpecie eadē eſt,quia alterum ab altero attrahitur?An eadem eſt ſuccini ac feſtucarum & pilorum materia,quæ facilè ad ſe pertrahit?Sicca facilè cōbibunt tenues humores: quorum tamen materia eadem proxima nō eſt. Vt ſummatim dicam:præter primum argumentum nihil hic eſt, quod probabilitatem habeat. Quoniam cætera vel petunt principium, id eſt,ſumunt hoc, de quo quæritur: vel in facto conſiſtunt.At nos permultos ſcimus editis libris teſtatos fuiſſe cum hæc tum alia huiuſce generis plura,quæ deinceps alij partim rationibus,partim re & facto falſa fuiſſe luculentè demonſtrarunt.Poteſt ars imitari Naturam:eiuſcemodi nōnunquam ſtruere quæ à rebus Naturalibus nec citò, nec facilè,nec quiuis diſtinguere poſſit:at eadem tamen præſtare nequit.Natura poteſtas eſt diuina,cuius ſolius proprium eſt ſubſtantias architectari. Ars ſubſtantias ſiue ſpecies ſubſtantiales nullas fabricatur, ſed ſolùm accidentales quaſdam formas rebus appingit: niſi beneficio naturalium cauſarum mutationem materiæ adferat. Metallorum matricem ſcimus eſſe loca ſub terris in rimis ſaxorum terrarumq;:vbi non à calore ſolo elaborantur,ſed à frigore quoq; indurantur & compinguntur. Ex prædictis omnibus intelligi poſſit,quàm procul à ſcopo aberrent, qui ex corporibus à Natura miſtis aliam eiuſdem generis proximi ſpeciem nobiliorem fabricari conantur.Dixiſſem plura,niſi ad omnia hæc non aliter in ſcripto reſpondiſſem, ac ſi tunc, cum ſciberem illa, obiecta hæc fuiſſent.

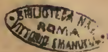
Ars non facit ſubſtantias.

FINIS.

EPISTOLA
DE NATVRA,
MATERIA, ORTV ATQVE VSV LAPIDIS SABVLOSI, QVI IN PALATINATV AD RHEnum reperitur.

AVTHORE
THOMA ERASTO,
Medico.

BASILEAE,
PER PETRVM PERNAM.
M. D. LXXII.

NOBILI AC GENEROSO ADO- *LESCENTI, D. ANDREAE ZEBR-* zydovuski de Vuiedzborck, Illustriss. & Magnifici D. Baltazaris Zebrzydovuski, Palatini Prestensis filio, &c. Domino suo plurimum ob- seruando.

Istoriam lapidis sabulosi, quem D. Conradus Gesnerus Ψαμμόστεον, alij quidam Ψαμμόλιθον vocarunt, ante annos aliquot scriptam, secundæ parti disputationum Antiparacelsicarum attexere duabus de causis visum est, illustris ac generose Adolescens. Vna est, quòd eius generatio aliquid habet affinitatis cum generatione certorum lapidum ac metallorum. Altera, quòd à compluribus expetita iam pridem fuit. Nam et Dantiscani, & Pomerani, & Poloni, & Galli quidam potestatem sibi à me fieri cupierunt transcribendi: quod facile, vt par est, impetrarunt. Ipsos quoq; lapides magna copia hic collectos, per multi in diuersas regiones secum auexerũt tùm Nobiles, tũ Equites alij: quòd incredibilem in eo vim & efficacitatem inesse fracta ossa glutinandi et persanandi persuasum haberẽt: quidam etiam compertum sibi dicerẽt. Sanè medici vulnerarij subinde ex distantibus admodum locis eosdem sibi mitti petunt. Quamobrem gratum me omnino facturum plurimis existimaui, si hanc eius historiam publicarem: quò possent eosdem industrij talium rerũ indagatores in suis quiq; regionibus disquirere. Quòd autem tui nominis inscriptione, Generose Baro, ornata, in publicum prodijt, ideò factum est, vt gratiam tibi habeant, quicunq; beneficium se accepisse putabunt. Quippe tua iam quodammodo, nõ simpliciter mea amplius esse videbatur, quam sub initium huius anni, (quem tibi felicem faustumq́; comprecor) vt mea erga te beneuolẽtiæ expectationisq́; de te conceptæ testimonium esset, strenæ loco, antiquos imitatus, destinaueram. Veteres enim ineunte anno

te anno strenas ijs, quos diligebant, & in quibus virtutis at que strenuitatis (à qua Nonius Strenam deductam opinatus est) argumenta obseruarant, dare soliti fuerũt. Cur porrò te nobilissime Adolescẽs, non amem & colam duntaxat, sed ma xima quæuis à te expectem, id cum aliorun bonorũ virorũ, tum D. Christophori Thretij laus et commendatio, in primis autem generosa indoles tua, quam & illo tempore, quo conuictor meus fuisti, et postea quoq; in te deprehẽdi, perfecit. Quis enim non & amet, et summa quæq; de eo speret, qui maxima rum opum vnicus hæres studiorum virtutisq; causa nõ dubitat relictis parentibus, opibus, amicis, patria, alienas peragrare ac visere regiones, quò ingenium bonis artibus expoliat, animum virtutibus muniat, vitam honestis moribus exornet, denique in omnibus maiorum suorum vestigia imitetur, eorumq; gloriam nõ æquare modò, verùm etiam superare, siquidem fieri posit, contendit? Quæ de laudibus maiorũ, et vtriusque parentũ tui, virorum dignitate, virtute, pietate, gestarumq; rerum splendore et gloria clarissimorum, audiui, ideò recitare hoc loco nolo, ne cui assentari tibi voluisse videar. Vnum hoc te moneo, vt illustrium auorum parentũq; tuorum sæpe recorderis: et quanta comitum de Teczin virtus fuerit (ex qua maternum genus ducis) crebrò apud te cogites, ne alienis potius quàm domesticis exemplis ad res placlaras et prædicabiles suscipiendas ac peragendas excitatum te sentias. Deum precor, vt te Ecclesiæ pariter et Reipublicæ saluum esse velit. Amen. Heidelbergæ 4. Id. Ian. anno à Virginis partu. M. D. LXXII.

Tuæ præstan. et Ceneross. obseruantiss.
Thomas Erastus Medicus.

DE NATVRA ET ORTV LAPIDIS SABVLOSI, QVI IN PALATINATV AD RHENVM REPERITVR.

ac de Vsu eiusdem in Medicina, ad virum in omni præstanti doctrina eruditissimum, D. Conradum Gesnerum Tigurinum, Philosophum ac Medicum clarissimum.

ON sum oblitus, quòd in postremis ad te literis meis pollicitus tibi sum, clarissime ac præstantissime Gesnere, me, quæ mea esset de ortu Sabulosi istius lapidis sententia, quo iam per Germaniam plurimi felicissimè in fracturis ossium percurandis vtũtur, ad te scripturum esse, cùm primum locum generationis ipsius vidissem, ac singula accuratius explorauissem. Ne igitur non satisfecisse officio videar, rem, vt inueni, omnem diligentissimè explicare tentabo.

Die Aprilis 17. ad locum, vbi plurimus reperitur, aliquot liberalium artium Magistris, Medicinæ studiosis, comitantibus exspatiatus sum. Ad eum nos Illustriss. principis Electoris aulæ Magister, qui iam ante locum perlustrauerat, & vbi plurimus inueniretur, obseruauerat, deduxit. Deinde anno 1564. die 11. Septemb. comitantibus tùm alijs, tùm D. Sigismundo Melanthone, Medico, pietate, virtute, ac doctrina clarissimo, collegaque charissimo, iterum exiuimus: & quanta potuimus diligentia omnia tunc quoq; perscrutati sumus. Est is locus in itinere, quà hinc rectà Spiram itur, militari germanico ab vrbe nostra distans: luporum suspendio nobilitatus ac clarus. Latissimi ibi visuntur campi steriles, arenosi. Arena alicubi alta est, quinq; aut sex pedes, altior, multis etiam in locis minus est profunda.

D. Sigismundus Melanthō, Medicus.

Locus generationis.

Est

Eſt autem arena illa tenuiſſima & puriſſima nihil omnino alienæ ſubſtantiæ ac terræ admiſtum habens inſtar agrorum, qui licet arenoſi ſint,fructum tamen ferunt.Per hoſce cãpos paſſim innumerabilis copia iſtorum lapidum reperitur: maximè cùm à via publica ad vtramuis manum paulùm diſceditur.

Hic cùm propè viam ad ſiniſtram maiuſculi lapidis veſtigia deprehendiſſemus, perfodere arenam cœpimus,vt radices conſpicaremur. Erat in eo loco arena admodum alta. Quam dum vndiq; tollimus,maiorem ſemper fieri truncum ſeu baſim animaduertimus. (Quanquam hoc perpetuum non eſt. Hoc enim anno circa eundem locum truncum inuenimus, magnitudinem eandem ſeruantem ad radices vſq;, vt arboris caudex defixus ibi videretur. Craſſitudo paulò minor, quàm quæ vtraq; manu plenè comprehenderetur)Tandem foſſa lata facta,altitudine aliquot pedũ inuenimus ſub arena argillam pinguem cinerei coloris,ad cœruleum declinantis.Hanc cùm rumperemus, apparebat ipſam ex denſato & quodammodo concocto,vel ex dimidio permutato ſabulo concreuiſſe.Opinor ex promiſſione pinguium, calidorum, & fortaſsè ſulfureorum halituum talem fieri actione latentis in terra caloris. Venas multas rubiginoſo colore interſperſas habebat,vt ferri venæ exiſtimarentur. Non dubitabamus ſulfuris eas inditium argumentumq́; eſſe. Oblitus ſum inijcere in ignem, vt odorem expenderẽ: tametſi tunc prorſus facere in animo haberem. *Argilla pinguis.*

Per huius argillæ ſuperficiem (& intra eandem)propagines quaſdam huius lapidis in omnes partes ſpargi,atque à trunco paulùm ad latera,pollicis craſſitudine,aut paulò maiores excurrere vidimus. In ſuperficie duriuſcula cum eſſet argilla, mollior ſtatim, ac pedem vnum fodiendo deſcendimus,apparuit.At cùm ſecun-

do inspiceremus, nihil remittebat durities, etiam cùm ad tres pedes, plus minus, perfodissemus.

Cochleæ paruæ, inanes. In media ista argilla pingui, cœrulea, rubiginosis venis multis, vt dictum est, distincta, multæ cochleæ paruæ, albæ, inanes, reperiebantur: quas in eadem natas fuisse certissimum censebamus. Neq; enim tam altè vllo modo descendere: & tam profundè in argillam insinuare sese potuissent. Quęcunq; argillæ frusta manibus rumperentur, multæ hinc inde sparsæ in medio ipsius corpore apparebant. Harum aliæ lentis, aliæ ciceris, nonnullæ maiorem ambitum habebant. Verùm ita erant fragiles, vt lenissimè digitis contrectatæ in puluerem verterentur. Ita porro affabrè & concinnè erant factæ, vt nihil artificij deesse eis cognosci à nobis posset, quod in illis, quas supra terram reperimus, inesse perspicimus.

Radices, non descendunt altè in argillam. Cùm paulò altius fodiendo penetrassemus, multa statim aqua in fossam infernè confluxit. Neq; sollicitos ea res nos valde habebat, quòd trunci (ita basim lapidis appello) radices, non multò altius in argillam descendere, sed ferè circa eum locum finire cerneremus. Cùm secundò eadem hæc in eodem fermè loco inspiceremus, argillam, vt dixi antè, duriorem & ficciorem inuenimus. Quinetiam cùm altius multò perfodissemus, vix tandem humorem reperimus. Putauimus causam diuersitatis hanc esse, quòd, cùm primò exijssemus, terra adhuc humida fuisset, propter præteritam proximè hyemem, & nuper præcedentes pluuias copiosas admodum. Nunc verò, cùm secundò examinauimus, rationi consentaneum videbatur, vt terra tota aridior appareret, propter præcedentem proximè æstatem, & diuturnam aeris siccitatem. Etenim à die 25. Iulij vsq; ad præsentem diem, vix semel pluit. Quamuis enim nonnunquam per quartam horæ partem, instar

Cur in argilla nunc plus nunc minus aquæ sit.

Aestus sicca.

roris

roris aliquid aquæ depluisset,id quod ter fortè factum est,non potuit tamen ab exigua illa aqua puluis in superficie terræ hærens totus madefieri.

Post expensam profunditatem radicum in argillam de trunco vndiquaq; descendentium, reliquas partes explorare incepimus:idq; non in vno tantùm,sed pluribus postea factum est:quanquam non pari diligentia cęterorum radices inuestigauerimus:quòd similiter in omnibus rem habere persuasum haberemus. Et sanè verisimile est, cùm in cæteris nihil inueniretur discriminis,radices quoq; similes fuisse. Sunt ex hisce truncis,qui magnæ arboris crassitiem æquent. At non ex vno lapide solido,sed ex pluribus teretibus partibus,ceu ramis quibusdam simul colligatis constant. Eas interpositum sabulum, quòd spacia intermedia replet, ita coniungit, vt vnum corpus existimentur esse,priusquã manibus contrectantur. Sed nec eadem omnibus est partibus crassitudo, verùm maiores minoresq; inter sese iunctæ cernebantur: quæ in pyramidis tamen formam vnà fastigiarentur. Quæ res fortasse argumento esse possit, vt non supernè, sed infernè eos nasci dicamus. At cùm vnus solus truncus surgit, par fermè est crassities vtrobique, videlicet suprà & infrà,vt antè etiam monui. Cùm ferè ad superficiem arenæ peruenêre ramos quosdam rotundos, quales ad te iam antè aliquot misi, per reliquam arenam emittunt. Ab eo loco eandem ferè magnitudinem, siue crassitiem seruant,& raro sub arena,quàm in superficie maiores inueniuntur. Quinetiam haud infrequenter eâdem crassitudine, vt pollicis, aut digiti, aut maiore quantitate, ab imo ad supremam vsque superficiem ascendunt.

Truncorum magnitudo.

Non est difficile eos à reliquo sabulo, internoscere. Nã & duriores cõglomerato sabulo,& cãdidiores mul

tò sunt: & plerunq; rectà per arenā sursum ascenduat, ac si defixi supernè essent:interdum ad latera declināt. Vbi ad superficiem vsq; pertigerunt, aut nō procul ab ea absunt,(quales multos vidimus,quos tamen fractos esse, vero videbatur consentaneū)partes aliquæ,vel ab hominibus,vel Cæruis,quorum ibi ingens est copia, alijsq; animalibus,vel à pluuia & ventis abrumpuntur. Sanè dum adhuc recentes sub arena occultantur, aut cum suo principio,hoc est trunco continuantur,fragilissimi sunt, adeoq; friabiles, vt in puluerē leui admodum confricatione digitorum comminuantur. Quòd cùm dico, non ad sabulum alio quouis modo coactū siue conglutinatum,sed ad eum ipsum lapidem,qui in arenæ superficie de sua radice auulsus iacet,atq; à sole excoctus est,refero. Iam enim dixi,eos conglobata arena multò esse duriores.

Cur & quomodo albescāt Quæ hoc modo partes abruptæ, superq; arenæ superficie dispersæ ac soli expositæ aliquandiu iacuerūt, indurantur amplius, magisq; albescunt. Sed & crustā, quam à circumlito sabulo, quasi nigricantē corticem quēdam contraxerūt,magna ex parte amittunt:quidā etiam seruāt.Hanc & à pluuia ablui probabile est. Præterea arefacto à sole humore, quo agglutinabatur, sua sponte decidere sæpe certum est. Ita namq; fieri vidimus,cùm in manibus nostris exiccari permitteremus. Ob has causas, omnia fermè illa fragmenta, quæ in superficie arenæ reperiuntur, ijs quæ sub ea conduntur adhuc,non tantùm duriora, verùm etiam vt plurimū candidiora fieri existimo.

Notatu dignum. Oportet hoc in loco commemorem,quod & nobis videri iucundissimum fuit, & ad rem præsentem facit omnino plurimum. Cùm per campos illos arenosos vagaremur, & quid quolibet in loco obseruatione dignum appareret,notaremus,inuenimus ex hoc genere

lapidem,

lapidem,cuius tibi fragmentum mitto, ita vt ſequitur natum. Craſſitudo eius,vti vides, digitum mediocrem vix æquat,aut certè non ſuperat. Longitudo fuit quinque pedum (nam dum adhuc integer in terra iaceret metiti ſumus)æquali vbique craſſitie,vt poſtrema eius pars, quæ extra ſabulum cernebatur, nihilo minor ea eſſe videretur,quæ trunco infernè ſubeunti continuata erat. Dixiſſes baculum ſeu virgam fuiſſe ſub arenæ ſuperficiem à bubulco abſconditam. Si non ſtipiti paulò craſſiori ex profundo aſcendenti,manifeſtè vt mox dicemus,continuatus fuiſſet, virga in lapidem conuerſa videri potuiſſet negligentius intuenti.

Huius ſtipes,aut radix, vt ſic vocem,quā paulò craſſiorem fuiſſe dixi, ex profundo aſcendens,rectà ſuperficiem, vti ferè omnes ſolent,patebat. Ab ea cùm non longius abeſſet, quàm palmitem vnū,recuruatus,inq; terram reflexus, per ſpacium pedum plus minus quatuor ſub arena latens exporrigebatur. Extra arenā procurrerat pedem vnū,aut eo amplius. Dubium nō erat, vel ipſa loci,in quo repertus eſt,natura teſtificāte:quin vēti ſabulum, quo opertus fuerat,diſpuliſſent. Erat etenim collis arenoſus,procul ab arboribus,vt nihil ventorum flatus arcere impedireúe poſſit,vndacunq; ſpirent. Præterea extrema lapidis pars,quæ extra ſabulum apparebat, ſolùm nō vbiq; attingebat,ſed nonnihil eleuata erat,ac ſi venti ſabulum aridius,cui incubuerat, nuper depuliſſent,ac ſubtraxiſſent.

Huc illud quoq; pertinet, quod, licet iam ab arena tegeretur, adhuc tamē per vnius ferè pedis ſpaciū cerni poterat. Siquidē arena quaſi pro craſſitudinis ipſius modo intumuiſſet,paulò altior cernebatur ea in parte qua lapis pergebat,vt ſabulū ei ceſſiſſe,ſpaciumq; progrediendi dediſſe putaretur. In cauſa verò non hoc,ſed humiditas fuit,per quam ei tenacius adhærebat,quàm

vt à ventis disijci tam facilè posset. Nam arefactum sabulum instar pulueris dissipabile cum sit, à flatu non magno longè lateq; disijcitur. Cùm humidum est, cohæret, nec difflabile existit. Sanè qua parte detectus erat, sabulum aridissimum videbatur. Vbi tegebatur, adcò erat humidius, vt vel ab ipso lapide aliquid accepisse humiditatis censeretur. Equidem isti lapides cuncti trunco suo continuati, humidiores multò sunt, quàm illi qui de trunco abrupti exiccantur. Ex quo conijcere licet, eos nonnihil humiditatis à matrice, vel trunco, vel radice perpetuò ferè haurire. A lateribus, quòd humectari æquè non potuisset, facilè dispersum est. Continuus erat, vt in eo nulla planè rima appareret. Vt primùm de terra sustulimus, in fragmenta, siue partes aliquot diuisus est. Nec præcauere, quin ita accideret, potuimus, licet valde cuperemus atque etiam conaremur integrum conseruare.

Vnde humiditatem contrahant lapides isti.

Sabulosi lapides non sunt ossa.

Ex ista enarratione promptum est intelligere, nullius eos animalis ossa esse, vt cùm alij, tū ego quoq; de principio suspicatus fui. Quòd verò poros habent multos, sicut ossa, inde euenire nō ambigo, quòd ex sabulo concreti sunt, cuius partes tā exactè coire non semper possunt, vt non poros meatusque aliquos pariant. Est tamen inter poros, qui in aridis ossibus cernuntur, & eos, qui in hisce lapidibus reperiuntur, magnum omnino discrimen: id quod libenter confitebitur quisquis eos diligenter cum arefactis ossibus, vt ego feci, contulerit.

Rotundam seu teretem figuram cum longitudine, à loco generationis & matrice, vt sic apellem, ipsos accipere certum est. Carent etiam pleriq; omnes ea inæqualite crassitudinis & tenuitatis, quæ in ossibus inest, sed eandem frequenter magnitudinem, vt ex suprà cōmemoratis perspici poterit, seruant. Quinetiam extuberationibus & capitibus illis ossium in extremitate

horum

horum apparentibus, destituti omnes fuerunt, quotquot ego conspexi: tametsi omnino multos viderim, eosque benè longos. Nodos seu capita multa habent eorum aliqui, sed non vt ossa in extremitatibus, sed in medio potius & à lateribus. Incurui etiam sunt, & tam varij hac in parte, vt cum ossibus nullis conuenire possint. Quod idcirco monere placuit, ne aliquis deinceps eos pro ossibus habeat.

Modus generationis eorum talis mihi esse videtur. Caliditas quæ in terra inest: ex pingui illa, de qua suprà à me dictum est, argilla & aqua subiecta, exhalationes siue halitus, siue vapores (pro eodem omnia hæc nomina mihi in præsentia ponentur.) crassos, pingues, calidos, & vt suspicor, sulfureos excitat plurimos. Hi sub arena certis in locis collecti, multas sabuli partes complectuntur, easq; pro viribus permutãt. Deinde coniunctim sursum tendentes per sabulum rarum, viam sibi, quà possunt, aperiunt, ac partes, quas cõprehenderunt, sua pinguedine conglutinant. (Suprà dixi, eos nonnunquã ad latera exporrigi, & obliquè per sabulũ ferri. Nõ enim semper via patet sursum ascẽdẽdi. Attamẽ quia natura sua sursum contendunt, pars eorum maxima ad superficiẽ ascẽdit.) Ista postea sic mista & glutinata inter sese, tum à subeunte infernè calore plures semper calidos vapores subministrãte, tũ ab eo etiam, qui supernè à sole in profundum pertingit, excoquuntur: ac pro cõctionis modo atque mensura, indurãtur albescuntq;.

Potest fieri vt sulfurei halitus vaporesúe causæ sint albedinis aliqua ex parte: præsertim cum suffitu sulfuris quædam albescere manifestè soleant. At sola hac de causa eos albescere vix dixerim. Argilla, de qua dixi hosce vapores tolli, alba quidem & ipsa est, sed minus, multò quàm lapides. Nã cerulea potius quã alba est, & rubiginosas multas habet venas. Deinde cũ ex eodẽ sa-

bulo ipsa quoq; generata sit,calorem abundè etiā traxisse oportet. Traxit aūt procul dubio à vaporum permistione & coctione. Non negem tamen vapores,qui ab ea tollūtur,aliquid de albedine argillę retinere:& sic plura esse quæ lapides istos albos reddāt. Ipsum quoq; sabulum arefactum albedinis aliquid habet:vt hac etiā de causa facilius albescere possint. Atq; hos ipsos lapides nunquam æquæ candidos esse,cùm humidi adhuc sunt,atq; cùm arefacti sunt, certissimum est. Hinc suspitio est,eos sui coloris albi nonnihil à sabulo obtinere.Solum sabulum in causa non esse illud manifestè et validè probat,quod in ipsa etiam argilla longè eadem albidiores cernuntur. Quæ cum ita habeant, facilè credi poterit,albedinis huius non vnicam causam existere,sed plures concurrere.

Materia horum lapidum. Porrò ex solo sabulo eos non generari, notius esse puto, quàm vt explicatione verbosiore indigeat. Humore certè aliquo opus est,quo conglutinentur sabuli partes: quas cohærere, vniriq; per sese non posse notū est. Sanè pluuiam aquam id efficere nullo modo credi potest.Non enim facilè,qui ita cogitet,rationem attulerit certam, cur certis tantùm in locis sabuli nascātur:Cur tereti longaq; figura duntaxat fingantur. Cur infernè ex argilla ad superficiem vsq; superiorem, eadē illa figura,vt nunquam ferè extra circumscriptionē egrediantur, plerunq; continuentur: quo pacto aqua pluuia tantulas solū partes sabuli coagulet,atq; in profundū vsq; semper eo,quo suprà incepit,modo pergat.

Frustuà hîc tritum illud, qnod in rebus cunctis locū habet,cùm rectè adhibetur,pro dissolutione huius difficultatis obijciatur, non omnes sabuli partes idoneas esse. Vt enim id verum sit,ad hunc tamen nodum dissoluendum nihil confert. Permanet enim prior difficultas,& accedit maior etiā: quomodo idoneæ aptæq;

illæ

illæ partes ſabuli, quæ in teretem hanc lõgam figuram ſoli rotundari poterant, in vnũ ſemper ita locum coiecrint, vt ſemper verſus inferiora, nunquam, (aut per quã rariſſimè) ad latera inter ſeſe cohæſerint.

Pluuia certè aqua per omnes ſabuli partes ſimiliter deſcẽdere, ac ab omnib. æquè combibi videtur. Ergo cũ aqua pluuia non poſſit credi glutinũ eſſe huius lapidis, propter enumeratas cauſas, & abſurditatem rei, aliud quærendũ nobis erit. At vix aliud, imò ne vix quidem excogitabitur, præter iſtos, de quibus ſuprà memini, vapores atque fumos.

Probabilior ob id eſt noſtra ſententia, quòd Ariſtotelem habere videatur conſentientẽ. Etenim à vaporibus omnia foſſiliũ genera ſuccosq; concretos, & præterea lapides concreſcere docuit. Neq; verò fieri poſſe puto, vt ex ſolo vapore denſato, iſti lapides ſabuloſi, de quib. hìc agimus, concreſcant. Nam ſabulũ ineſſe, vel oculorum & dentiũ, ſi mandentur, iudicio, adeo certũ eſt, vt ſi quis dubitet, is mihi in meridiana luce tenebras quęrere velle putetur. Frigore eos condenſatos concretósque oportebat. Hoc ſi eſſet, calore iterũ liquari fundiq; poſſent, id quod nõ eſſe verum compertũ habeo. Non enim magis ab igne liquantur, quàm calcarius lapis. Quamobrem ex vtroq;, vapore ſcil. illo pingui, calido, craſſo, & ſabulo inter ſeſe miſtis ac percoctis concreuiſſe eos rationi conſentaneum eſt. *Conſtant ex ſabulo.*

Certum porrò illud etiã eſt, non miſceri tantũ hæc inter ſeſe, vti vino aquã miſcere ſolemus, ſed trãſmutari à calore & percoqui, vt in formã quandam calcis, nõ tamen verã, abeant partes ſabuli pleræq; omnes. Nam non rarò integræ quædã partes ſabuli minimè permutatæ, nõnullę etiã ſemimutatæ, per lapidis ſubſtantiã diſperſæ reperiũtur. Magis permutantur, aut certè nõ minus, ſabuli partes, in iſtius lapidis generatione et coctio-

ne,quàm terra in coctis fictilibus,aut lateribus mutata cernitur.

Et huic quidē sentētiæ nostræ nihil video repugnare. Quòd enim suprà difficultatem habebat, nobis non officit. Dicimus namq; vapores non ex omnibus terræ subiectæ partibus eadem copia ascēdere, sicut ex omni aeris parte pluuia de nubib. defluit, sed ex alia pauciores, ex alia plures erumpere. Quæ causa est euidens, cur nō omnes sabuli partes, illæ, inquam, quæ transmutari possent, in lapidem istum conformentur.

Cur autem in longam istam figuram ferè tornētur: hinc etiam fortasse cognosci poterit. Vapor etenim copiosus certo aliquo in loco collectus, & superiora petēs, per arenam viam sibi, quà maximè potest,)eam veluti perforando, ac terebrando,)facit: ac partes, quæ in medio sunt, cogit, conglutinat, vnit, atq; reliquis vicinis se parat. Istæ sic mutatæ, partes proximas supra se eodem modo afficiūt, donec ad extremam peruentū sit superficiem. Dum ita partes quædam coguntur, & à circumstantibus separantur, in ambitum spacium relinquitur vaporibus(spacium hoc manifestè apparuit, vbicunq; emergere eos inuenimus) altius ascendendi, & superpositas partes simili modo permutandi.

Nota.

Iam tum ita coguntur, sua sponte superiores incumbentes inferioribus ipsæ quoque ab alijs discedunt, spiritibusq; viam præbent progrediendi amplius. Vbi verò sabulū densius est, quàm vt commodè penetrare spiritus isti queant, & ad latus spaciū est, ad latus tū quoq; dedeclinăt. Potest hoc ex suprà recitata à nobis historia, longo illo, quem inuenimus, lapide, luculentè intelligi. quanquam rarius hoc euenire conspeximus. Plerique enim rectà per profundum ascendunt, leuiterque aliquando incuruantur, vt non nisi maximum circulum descripturi sua illa curuitate videantur.

Hunc

Hunc ego modum generationis eorum existimem potius,quàm eum,quo pili atq; vngues generantur. Nā sabulum sic semper nouum subire,& prius propellere, atq; vt in corpore excrementa,ita recēs generari oporteret.Sed ipse quoq; locus,non ita eos gigni facilè & liquidò commonstrauerit.Non posset etenim fieri,vt nō frequenter superarent sabuli superficiem.Imò plerunq; eminerent à subeunte sabulo protrusi.At nullibi hoc vidimus,sed semper intra superficiem,aut in ipsa superficie,desinere conspeximus.Quod suprà de longo illo diximus,huic non aduersatur.

Sententiam illud confirmare etiam videmus, quòd non isto in loco solùm,verùm etiam alibi,vbi tales campi extant arenosi,isti lapides inueniuntur,aliàs nusquā Quâ hinc itur Francofordiam,circa villam Eberssdorff appellatam,magna eorum copia reperitur.Audiui etiā non procul à villa Schvuetzingen,& prope Igelheim,et Latinoburgum,campos tales esse,qui permultos ferāt. Quinetiam apud pagum quem Altam ripam vocant, in sabulo hic cis Rhenum,eosdem vidi. Quare cum nō nisi in arenosis reperiantur,satis liquet,ex arena fieri. Si constaret similiter,talem arenæ argillam in ijsdem illis locis,vbi præterea reperiri diximus,subiectam esse, qualis ea est,quā nos vidimus,dubitari de sententia nostra minus posset.Sanè quia exteriora sunt inter se similima, probabile est interiora non multum discrepare. Commoditatem nactus , explorabo ipse,aut , si per negocia non licebit,alijs hoc imponam. Videntur certè vtraque requiri . Nec posse hunc lapidem , vbi alterum duntaxat reperiatur, gigni, vel ex iam dictis liqueat.

Quare facilè illis respondebimus, qui alibi quoque similem argillam,id quod ego minimè nego,reperiri sine isto lapide asseuerant.Non enim est satis argillam ta-

lem, & ſub ea aquam, ſi ita libet, inueniri, de quibus vapores ſimiles efferri poſſint. Oportet præterea materiã idoneam, ex qua ille vapor eidem permiſtus tale quid efficiat, præſentem adeſſe. Nec ſatis eſt ſabulum qualecunq; adeſſe: verùm tale ſit oportet, quod et puriſſimũ ſit, & tenuiſſimum. Sanè campi multi viſuntur planè arenoſi, qui tamen: quia non ex ſimplici arena conſtant, admodum ſunt fœcundi. Iſtud aũt ſabulum ne herbam quidem facilè produxerit, exceptis admodum paucis, quales ſunt tithymali. Præterea ſi in profundo ſabulũ eſſe cogitetur idoneum, terram ſuper impoſitam ita raram eſſe oporteret, vt ſabulum eſt, quo vapores perrũpere, atq; ad ſuperficiem emergere poſſent. Et vt tales alicubi ſub terra naſcantur, non tamen perinde vtiles ſint. Quoniam experientia docuit illos eſſe vtiles in primis, qui duriſſimi ſunt albiſſimi. Tales autem fieri, niſi ſi expoſiti ſoli ſint, non facilè poſſunt.

Ex quali ſabulo generentur.

Quidnam cæteris ſint vtiliores.

Vt igitur finem faciã, & breuiter omnia dicam, cauſas efficientes huius lapidis iudico eſſe calorẽ ſubterraneũ & ſolarem. Materiam ſabulũ eſſe aio minutum, tenue, purum, conglutinatum à calido, pingui, craſſo, (& fortaſsè ſulfureo) vapore: quàm non materiæ tantùm, verùm etiã opificis aliquo modo rationem obtinere cenſeo. Locus generationi aptus, eſt ſabulum, tùm propter materiam, tùm propter raritatem peruiosq; meatus. Vidimus aliquot lapides inter fodiendum, plurimum à ſuperficie adhuc abeſſe, quos frangi non potuiſſe cõſtabat. Quòd ſi non ſuperiecta arena craſſior fuiſſe cogitetur, quàm vt iter vapori præberet, in generationis motu tales adhuc fuiſſe neceſſe eſt. Forma, non extra lapidem quærenda eſt. Figuram, à loco in quo generatur, accipere eos potiſſimum arbitror. Finis eſt is, qui foſſilium, lapidum & metallorum eſt, quorum vſus aliquis noſcitur.

Cauſa efficiens. *Materia.* *Locus.* *Forma.* *Figura.* *Finis.*

De vſu

De vsu porrò lapidis huius dicere plura, quàm didici ex alijs, nec possum nec debeo. Poterunt alij forsan plura narrare, qui frequenter periculum eius fecerunt. Ego illa recensebo tantùm, nec omnia tamen, quæ auditione cognoui. Id vbi fecero, quam de facultate eius opinionem habeam, & quò referenda omnia putem, breuiter indicabo. Ex istis eruditi facilè ratiocinari poterunt, quibus in morbis vsus eius aliquis esse possit. Vix medicamẽti alicuius vires semel omnes cognitę exploratęq; fuerunt. Experientia occasionem atq; causam diligẽtius cogitandi de talibus semper præbet.

Audiui ego non paucos, qui vsum eius in fracturis ac rupturis minimè aspernandum esse asseuerant. Aiunt illi, si quis fractum os rectè in suum locum restitui curet, & ex istius lapidis puluere, emplastrum cum oleo, aut rosaceo, aut myrtino, aut mastichino, modicaq; cera concinnatum imponat, ac eiusdem pulueris drachmam vnã, vel paulò amplius, manè vesperiq; in liquore aliquo sumat, eum intra paucos admodum, non quidem dies, sed, quod admirabilius est, horas, ab omni dolore liberari: & post paucissimos dies membro vti posse. Debet autem non semel tantùm sumere, sed ad minimum ter. Alij tribus deinceps diebus, alij binis, alij ternis, exhiberi iubent. Audiui præterea à Rusticis, quorum in fodiendo opera vtebamur, vt suprà dixi, ipsos ausos fuisse filijs suis exhibere puluerem istius lapidis frequẽter: & vna hac ratione rupturas inguinum percurasse. Emplastrum quidam, nõ ex huius lapidis puluere, quod tamen vtilius mihi esse iudicatur, sed ex Geranio contuso, & suilla pinguedine subacto compositum, fractis ossibus imposuerunt, non minore, vt ipsi quidem affirmant, successu. Efficacius fit, si pars maxima emplastri constet ex huius puluere.

Vsus horũ lapidum quis.

Certò certius est, eum siccare plurimum posse. Nam

Facultas horũ lapidũ.

præ ficcitate etiam linguæ admotus per quam tenaciter adhæret: is pręsertim, qui albus est, & à sole rectè per coctus. Non minus quàm Bolus ille orientalis, & aliæ quædam tales terræ, tum exiccat, tum adhæret linguæ: & his fortasse amplius etiam. Non dubito quin vapor ille sulfureus, ex quo gigni eum arbitramur, suas vires ipse quoq; hîc conferat: vt minimè opus sit in sabuli naturam solius referre omnium effectuum causas. Quod si igitur ruptis, & illis, qui ossa artuum confregerūt, tantoperè prodest, propter insignem facultatem siccandi, qua præditum esse constat, iuuare tales potest. Potest autem prædicta, vt aiunt, non in hominibus tātum præstare, sed etiam in brutis: vaccis videlicet, capris, atq; equis. Dicuntur mirè coalescere ossa horum animalium diffracta, si & intra corpus exhibeatur puluis, & emplastri modo impositus sit.

Persanant fracturas ossiū in bestijs.

Adstrictionem in eo, qui soli expositus fuisset, gustu percipere nullam quiui. Quanquam hoc affirmare possum, ipsum non in parua quantitate emplastro, defensiuo appellato indicum, quod ad arcēdas defluxiones ad pedis vlcus, tibiæ circumponebatur supra locum vlceratum, mire id ipsum reddidisse efficacius. Vsus eodem bis sum interea, dum ad te primū de hac re scripsi, optimo successu in emplastri forma, (alijs præterea adstringentibus & siccantibus admistis.) quod rupturæ partiū circa vmbilicum in grauidis impositum fuit. Visum est non siccandi modo facultatem emplastri, verumetiam adstringēdi potestatem maiorem effecisse. Sed qua hoc ratione eueniat, facilè intelligunt eruditi. Hæc fermè sunt, quę de vsu huius lapidis habeo comperta. Dico me comperta habere, non quod periculum ipse omniū fecerim, sed quod à tam multis audiuerim, vt non credere aliquid non possim.

Vt fatear ingenue quod sentio, vim facultatēq; ipsius tan-

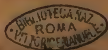
tantam minimè arbitror esse, quantã ei tribuerunt illi, qui se periculum fecisse asseuerant. Non enim nescio, quam facilè homines imperiti artis medicæ, in istis fallantur. Vix dubito Bolum orientalem minus efficacem futurum, si quis ad hæc vti malit, tametsi maioris ita sanitas homini multò constet. Valdè increbruisse vsum eius per vniuersam Germaniam audio. In Pomeraniam vsq; magnam eius copiam ab equitibus, qui salutarem eius vim exploratam se habere mihi affirmarũt, deportatam certò scio. Innotescet alijs fortassè regionibus etiam propter incredibilem vtilitatem, quam præstare ante dictis morbis dictitant.

Imperiti facile in experiedo falluntur.

In Pomeraniam deportatus est.

Fieri potest, vt aliæ quoq; Nationes eundem habeãt: præsertim ubi terra sabulosa reperitur soli exposita, arboribusq; nuda: tametsi nec vsum fortassè norint, nec generationis modum locumq; obseruarint. Placuit hac potissimum de causa, tàm diligenter eius natales describere, quo alĳ facilius in suis regionibus eundem quærerent ac inuenirent. Non audeo commemorare, quæ quantaque miracula de eo audierim. Plura non credo, quàm quæ ad facultatem siccandi, quæ sanè perquam strenua in eo inest, rectè, aptè, verè possunt referri. Ergo cum incerti nihil ad te scribere decreuerim, nunc finem scribendi facio: præsertim cum epistola modum excessisse iam quoq; existimari queat. Vale.

FINIS.

INDEX RERVM AC VERBORVM HVIVS OPERIS NOTABILIUM LOCUPLETISSIMUS.

[illegible]

E

Gabri-

G

H

I

N

principia

Q

salomonem

T

FINIS

IN LIBRVM DE METALLIS *ET EPISTOLAM DE LA-* pide Sabuloso

INDEX.

Blasphe-

Ferri

FINIS.

